

KRAJSKÁ

ROČENKA

ŠKOLSTVÍ

2 0 0 3

ÚIV

2004

Naše poděkování patří hlavním členům projektového týmu Mgr. Pavle Cibulkové, Ing. Lence Havlákové, RNDr. Haně Hlavínové, Bc. Vladimíru Hulíkovi, Ing. Ludmile Chudobové, Ing. Jaroslavě Mádlkové, Mgr. Pavlíně Šťastnové a Ing. Jindřišce Vančurové, kteří vynaložili veškeré úsilí, aby mohla být vydána tato ročenka, první svého druhu v České republice. Děkujeme i grafikovi Miloši Vlnasovi z DTP studia TAURIS, který vedl práce na konečné grafické podobě publikace.

Touto cestou děkujeme také pracovníkům krajských úřadů a obcí s rozšířenou působností, kteří se nemalou měrou podílejí na sběru statistických dat a bez jejichž pomoci by tato ročenka nemohla vzniknout.

Zvláštní poděkování patří sekretariátu INES OECD, který povolil ÚIV použít indikátory zveřejněné v publikaci Education at a Glance.

Mgr. Lubomír Martinec
národní koordinátor INES OECD

RNDr. Michaela Kleňhová
ředitelka divize statistických informací a analýz ÚIV
členka technické skupiny INES OECD

Úvod	9
A KONTEXT VZDĚLÁVÁNÍ	11
A 1 Relativní velikost populace školního věku	12
A 2 Vzdelanost dospělé populace	15
B FINANČNÍ ZDROJE VLOŽENÉ DO VZDĚLÁVÁNÍ	21
B 1 Jednotkové výdaje na žáka	22
C PŘÍSTUP KE VZDĚLÁVÁNÍ, ÚČAST NA NĚM A PRŮCHOD VZDĚLÁVACÍ SOUSTAVOU	29
C 1 Účast na vzdělávání	30
C 2 Přístup ke střednímu, vyššímu odbornému a vysokoškolskému vzdělávání	35
C 2.1 Podíly nově přijatých na jednotlivé typy a druhy škol na odpovídající věkové populaci	35
C 2.1.1 Podíl nově přijatých na střední a vyšší odborné školy na odpovídající věkové populaci	35
C 2.1.2 Podíl nově přijatých na střední a vyšší odborné školy na počtu absolventů nižší vzdělávací úrovně	38
C 2.2 Podíl škol jednotlivých typů a druhů na 100 dětí odpovídající věkové populace	42
C 3 Ukončení vzdělávání na jednotlivých vzdělávacích úrovních	43
C 3.1 Podíly absolventů základních, středních a vyšších odborných škol na odpovídající věkové populaci	44
C 4 Děti a žáci vyžadující zvláštní péči	47
C 4.1 Podíly dětí/žáků se zdravotním postižením integrovaných do běžných tříd, speciálních a specializovaných tříd a speciálních škol	47
C 4.2 Žáci ve třídách pro děti se sociálním znevýhodněním	52
C 5 Účast dospělých na odborné přípravě a na dalším vzdělávání	52
C 5.1 Podíl žáků v ostatních formách studia	53
C 5.2 Počet frekventantů kurzů pro doplnění základního vzdělání a vzdělání poskytovaného zvláštní a pomocnou školou	54
D ŠKOLNÍ PROSTŘEDÍ A ORGANIZACE ŠKOL	57
D 1 Platy učitelů mateřských, základních, středních, speciálních a vyšších odborných škol	58
D 1.1 Platy učitelů na jednotlivých typech a druzích škol	58
D 1.2 Platy pedagogických pracovníků na jednotlivých typech a druzích škol	63
D 1.3 Porovnání platů učitelů na jednotlivých typech a druzích škol s průměrnou mzdou v regionu	66
D 1.4 Porovnání průměrných měsíčních platů pedagogických pracovníků na jednotlivých typech a druzích škol s průměrnou měsíční mzdou v regionu	69
D 2 Počet žáků na úvazek pedagogického pracovníka	73
D 2.1 Počet žáků na úvazek pedagogického pracovníka	73
E INDIVIDUÁLNÍ, SPOLEČENSKÉ A PRACOVNÍ PŘÍNOSY ZE VZDĚLÁNÍ	77
E 1 Ekonomická aktivita a nezaměstnanost podle úrovně dosaženého vzdělání	78
E 1.1 Míry nezaměstnanosti podle nejvyššího dosaženého stupně vzdělání	81
E 2 Vzdělání a zaměstnanost mladých lidí	84
E 2.1 Absolventi jednotlivých stupňů vzdělávání na trhu práce	84
E 2.1.1 Nezaměstnanost absolventů podle dosaženého stupně vzdělání a skupin oborů KKO	85
E 3 Specifická situace mladých lidí: přechod ze vzdělávání do zaměstnání	89
E 3.1 Struktura mladých lidí podle toho, zda jsou ve vzdělávání, pracují, jsou nezaměstnaní nebo mimo pracovní trh i vzdělávání	90
E 4 Výdělky a dosažené vzdělání	93
E 4.1 Průměrné mzdy podle nejvyššího dosaženého vzdělání	94
E 4.2 Vztah průměrných mezd podle nejvyššího dosaženého stupně vzdělání ke mzdám těch, kteří mají středoškolské vzdělání ukončené maturitní zkouškou (=100%), podle pohlaví (muži, ženy) a podle věkových kategorií (25–64 let, 30–44 let)	99
F VZDĚLÁVÁNÍ CIZINCŮ	103
F 1 Podíl cizinců na jednotlivých typech a druzích škol	104
F 2 Cizinci v mateřských školách	106
F 3 Cizinci v základních školách	107
F 4 Cizinci ve středních školách	108
F 5 Cizinci ve vyšších odborných školách	109
G VÝUKA JAZYKŮ	111
G 1 Podíly žáků v denním studiu učících se cizí jazyk	112
G 2 Podíly žáků učících se cizí jazyk na základních školách	114
G 3 Podíly žáků učících se cizí jazyk na středních školách	115
G 4 Podíly žáků učících se cizí jazyk na gymnáziích	117
G 5 Podíly žáků učících se cizí jazyk na středních odborných školách	118
G 6 Podíly žáků učících se cizí jazyk na středních odborných učilištích	120
G 7 Podíly žáků učících se cizí jazyk na vyšších odborných školách	121
G 8 Podíly žáků učících se 1, 2 a 3 cizí jazyky	123

Tabulka A1T1: Demografická projekce ČR do roku 2010	12
Tabulka A1T2: Podíl věkových skupin na celkové populaci kraje, 2003, v %	13
Tabulka A2T1: Struktura populace ve věku 25–64 let podle úrovně nejvyššího dosaženého vzdělání, 2003, v %	17
Tabulka A2T2: Struktura populace ve věku 25–34 let podle úrovně nejvyššího dosaženého vzdělání, 2003, v %	18
Tabulka B1T1: Jednotkové výdaje na žáka v roce 2003 (výdaje z rozpočtu kapitoly 700-Obce a DSO; Krajské úřady), 2003, v Kč.....	23
Tabulka C1T1: Míra účasti dětí v MŠ a žáků ZŠ, SŠ a VOŠ na odpovídající věkové populaci, 2003, v %.....	32
Tabulka C1T2: Míra účasti dětí s odloženou povinnou školní docházkou na celkovém počtu šestiletých dětí, 2003, v %	33
Tabulka C1T3: Míra účasti dětí v málotřídních školách na celkovém počtu žáků 1. stupně ZŠ, 2003, v %	34
Tabulka C1T4: Podíl žáků nižšího stupně víceletých gymnázií a konzervatoří na celkovém počtu žáků v ročnících ZŠ a SŠ odpovídajících 2. stupni ZŠ, 2003, v %	34
Tabulka C2 T1: Podíl nově přijatých na SŠ a VOŠ na odpovídající věkové populaci, 2003, v %	36
Tabulka C2T2: Podíl nově přijatých na SŠ a VOŠ na počtu absolventů nižší vzdělávací úrovně, 2003, v %	39
Tabulka C2T3: Počet jednotlivých druhů a typů škol na 100 dětí odpovídající věkové populace, 2003	43
Tabulka C3T1: Podíl absolventů ZŠ, SŠ a VOŠ na odpovídající věkové populaci, 2003, v %.....	45
Tabulka C4T1: Struktura postižených dětí a žáků na jednotlivých vzdělávacích stupních podle druhu třídy nebo školy, kterou navštěvují, 2003, (absolutní hodnoty).....	49
Tabulka C4T2: Struktura postižených dětí a žáků na jednotlivých vzdělávacích stupních podle druhu třídy nebo školy, kterou navštěvují (procentuální zastoupení), 2003, v %.....	50
Tabulka C4T8: Podíl žáků ve třídách pro děti se sociálním znevýhodněním na populaci šestiletých, 2003, v %.....	52
Tabulka C5T1: Podíl žáků v ostatních formách studia (večerní, kombinované, dálkové, distanční) na celkovém počtu žáků na jednotlivých vzdělávacích úrovních, 2003, v %	53
Tabulka C5T2: Počet frekventantů kurzů pro doplnění základního vzdělání a vzdělání poskytovaného zvláštní a pomocnou školou, 2003, (absolutní hodnoty).....	55
Tabulka D1.1T1: Průměrné měsíční platy učitelů na jednotlivých typech a druzích škol a na speciálních školách celkem za rok 2003 v Kč	59
Tabulka D1.1T2: Meziroční relativní srovnání (růst/pokles) průměrných měsíčních platů učitelů na jednotlivých typech a druzích škol a na speciálních školách celkem za rok 2003 proti roku 2002 v %	61
Tabulka D1.2T1: Průměrné měsíční platy pedagogických pracovníků na jednotlivých typech a druzích škol a na speciálních školách celkem za rok 2003 v Kč	64
Tabulka D1.3T1: Podíl průměrného měsíčního platu učitele na jednotlivých typech a druzích škol a na speciálních školách celkem k průměrné měsíční mzdě zaměstnance v regionu za rok 2003 v %	67
Tabulka D1.4T1: Podíl průměrných měsíčních platů pedagogických pracovníků na jednotlivých typech a druzích škol a na speciálních školách celkem k průměrné měsíční mzdě zaměstnance v regionu za rok 2003 v %.....	71
Tabulka D2T1: Počet žáků na úvazek pedagogického pracovníka, 2003	73
Tabulka E1T4: Míra nezaměstnanosti podle nejvyššího dosaženého vzdělání v populaci 25–64letých, 2003, v %.....	82
Tabulka E4.1T1: Průměrné hrubé měsíční mzdy v Kč podle nejvyššího dosaženého vzdělání (základní, střední bez maturity, střední s maturitou, vyšší, vysokoškolské) za 2. a 4. čtvrtletí 2003.....	95
Tabulka E4.1T2: Meziroční relativní srovnání průměrných hrubých měsíčních mezd v % podle nejvyššího dosaženého vzdělání (základní, střední bez maturity, střední s maturitou, vyšší, vysokoškolské) za 2. a 4. čtvrtletí roku 2003 s 2. a 4. čtvrtletím roku 2002.....	98
Tabulka E4.2T1: Relativní příjmy ze zaměstnání – celkem (muži a ženy) – pro věkové skupiny 25–64 let a 30–44 let podle úrovně dosaženého vzdělání (ISCED 3A, 4=100) za 2. a 4. čtvrtletí 2003, v %.....	101
Tabulka F1T1: Podíly cizinců v jednotlivých typech a druzích škol (na celkovém počtu dětí a žáků v těchto školách), 2003, v %	105
Tabulka F2T1: Počty cizinců v mateřských školách, jejich struktura podle státní příslušnosti, 2003, v %	106
Tabulka F3T1: Počty cizinců v základních školách, jejich struktura podle státní příslušnosti, 2003, v %	107
Tabulka F4T1: Počty cizinců ve středních školách, jejich struktura podle státní příslušnosti, 2003, v %	108
Tabulka F5T1: Počty cizinců ve vyšších odborných školách, jejich struktura podle státní příslušnosti, 2003, v %	109
Tabulka G1T1: Podíly žáků v denním studiu učících se cizí jazyk na celkovém počtu žáků denního studia, 2003, v %	113
Tabulka G2T1: Podíly žáků učících se cizí jazyk na základních školách, jejich podíly podle vyučovaného jazyka, 2003, v %	114
Tabulka G3T1: Podíly žáků učících se cizí jazyk na středních školách, jejich podíly podle vyučovaného jazyka, 2003, v %.....	116
Tabulka G4T1: Podíly žáků učících se cizí jazyk na gymnáziích, jejich podíly podle vyučovaného jazyka, 2003, v %	117
Tabulka G5T1: Podíly žáků učících se cizí jazyk na středních odborných školách, jejich podíly podle vyučovaného jazyka, 2003, v %	119
Tabulka G6T1: Podíly žáků učících se cizí jazyk na středních odborných učilištích, jejich podíly podle vyučovaného jazyka, 2003, v %	120
Tabulka G7T1: Počty žáků učících se cizí jazyk na vyšších odborných školách, jejich podíly podle vyučovaného jazyka, 2003, v %.....	122
Tabulka G8T1: Podíly žáků učících se 1, 2 a 3 živé cizí jazyky, 2003, v %.....	124
Tabulka G8T1: Podíly žáků učících se 1, 2 a 3 živé cizí jazyky, 2003, v % (pokračování).....	124

Graf A1G1: Demografická projekce ČR do roku 2010	13
Graf A1G2: Podíl věkové skupiny 3–5letých na celkové populaci kraje, 2003, v %	14
Graf A1G3: Podíl věkové skupiny 6–14letých na celkové populaci kraje, 2003, v %	14
Graf A1G4: Podíl věkové skupiny 15–18letých na celkové populaci kraje, 2003, v %	14
Graf A1G5: Podíl věkové skupiny 19–21letých na celkové populaci kraje, 2003, v %	14
Graf A2G1: Podíl obyvatel ve věku 25–64 let, kteří mají alespoň úplné střední a terciární vzdělání, 2003, v %	16
Graf A2G2: Podíl obyvatel ve věku 25–34 let, kteří mají alespoň úplné střední a terciární vzdělání, 2003, v %	17
Graf A2G3: Podíl mužů ve věku 25–64 let, kteří mají alespoň úplné střední a terciární vzdělání, 2003, v %	18
Graf A2G4: Podíl mužů ve věku 25–34 let, kteří mají alespoň úplné střední a terciární vzdělání, 2003, v %	19
Graf A2G5: Podíl žen ve věku 25–64 let, které mají alespoň úplné střední a terciární vzdělání, 2003, v %	19
Graf A2G6: Podíl žen ve věku 25–34 let, které mají alespoň úplné střední a terciární vzdělání, 2003, v %	20
Graf B1G1: Jednotkové výdaje na žáka v roce 2003 (výdaje z rozpočtu kapitoly 700-Obce a DSO; Krajské úřady), 2003, v Kč	24
Graf B1G2: Jednotkové výdaje na dítě umístěné v mateřské škole v letech 2002 a 2003, v Kč	25
Graf B1G3: Jednotkové výdaje na žáka základní školy v letech 2002 a 2003, v Kč	25
Graf B1G4: Jednotkové výdaje na žáka střední školy (včetně VOŠ) v letech 2002 a 2003, v Kč	26
Graf B1G5: Jednotkové výdaje na žáka gymnázia v letech 2002 a 2003, v Kč	26
Graf B1G6: Jednotkové výdaje na žáka speciální školy v letech 2002 a 2003, v Kč	27
Graf C1G1: Podíl dětí v MŠ na odpovídající věkové populaci, 2003, v %	32
Graf C1G2: Podíl žáků ZŠ na odpovídající věkové populaci, 2003, v %	32
Graf C1G3: Podíl žáků SŠ na odpovídající věkové populaci, 2003, v %	33
Graf C1G4: Podíl žáků VOŠ na odpovídající věkové populaci, 2003, v %	33
Graf C1G5: Podíl dětí s odloženou povinnou školní docházkou na celkovém počtu šestiletých dětí, 2003, v %	33
Graf C1G6: Podíl dětí v málotřídních školách na celkovém počtu žáků 1. stupně ZŠ, 2003, v %	34
Graf C1G7: Podíl žáků nižšího stupně víceletých gymnázií a konzervatoří na celkovém počtu žáků v ročníkách ZŠ a SŠ odpovídajících 2. stupni ZŠ, 2003, v %	34
Graf C2G1: Podíl nově přijatých na SŠ na příslušné věkové populaci, 2003, v %	37
Graf C2G2: Podíl nově přijatých na VOŠ na příslušné věkové populaci, 2003, v %	38
Graf C2G3: Podíl nově přijatých na příslušné věkové populaci pro hlavní proudy středoškolského studia, 2003, v %	38
Graf C2G4: Podíl nově přijatých na SŠ na počtu absolventů nižší vzdělávací úrovně, 2003, v %	40
Graf C2G5: Podíl nově přijatých na VOŠ na počtu absolventů nižší vzdělávací úrovně, 2003, v %	41
Graf C2G6: Podíl nově přijatých na počtu absolventů nižší vzdělávací úrovně pro hlavní proudy středoškolského studia, 2003, v %	41
Graf C3G1: Podíl absolventů ZŠ na odpovídající věkové populaci, 2003, v %	46
Graf C3G2: Podíl absolventů SŠ na odpovídající věkové populaci, 2003, v %	46
Graf C3G3: Podíl absolventů VOŠ na odpovídající věkové populaci, 2003, v %	47
Graf C4G1: Struktura postižených dětí v MŠ podle druhu třídy nebo školy, kterou navštěvují, 2003, v %	48
Graf C4G2: Struktura postižených žáků ZŠ podle druhu třídy nebo školy, kterou navštěvují, 2003, v %	51
Graf C4G3: Struktura postižených žáků SŠ podle druhu třídy nebo školy, kterou navštěvují, 2003, v %	51
Graf D1.1G1: Průměrné měsíční platy učitelů mateřských a základních škol za rok 2003 v Kč	59
Graf D1.1G2: Průměrné měsíční platy učitelů jednotlivých druhů SŠ za rok 2003 v Kč	60
Graf D1.1G3: Průměrné měsíční platy učitelů speciálních škol celkem za rok 2003 v Kč	60
Graf D1.1G4: Průměrné měsíční platy učitelů vyšších odborných škol za rok 2003 v Kč	60
Graf D1.1G5: Meziroční srovnání průměrných měsíčních platů učitelů mateřských a základních škol za rok 2003 proti roku 2002 v Kč	61
Graf D1.1G6: Meziroční srovnání průměrných měsíčních platů učitelů středních škol celkem a vyšších odborných škol za rok 2003 proti roku 2002 v Kč	62
Graf D1.1G7: Meziroční srovnání průměrných měsíčních platů učitelů na gymnáziích a SOŠ za rok 2003 proti roku 2002 v Kč	62
Graf D1.1G8: Meziroční srovnání průměrných měsíčních platů učitelů SOU a speciálních škol celkem za rok 2003 proti roku 2002 v Kč	63
Graf D1.2G1: Průměrné měsíční platy pedagogických pracovníků mateřských a základních škol za rok 2003 v Kč	65
Graf D1.2G2: Průměrné měsíční platy pedagogických pracovníků na jednotlivých druzích SŠ za rok 2003 v Kč	65
Graf D1.2G3: Průměrné měsíční platy pedagogických pracovníků speciálních škol celkem za rok 2003 v Kč	66
Graf D1.2G4: Průměrné měsíční platy pedagogických pracovníků vyšších odborných škol za rok 2003 v Kč	66
Graf D1.3G1: Podíl průměrného měsíčního platu učitele mateřských a základních škol k průměrné měsíční mzdě zaměstnance v regionu za rok 2003 v %	68
Graf D1.3G2: Podíl průměrného měsíčního platu učitele na jednotlivých druzích SŠ k průměrné měsíční mzdě zaměstnance v regionu za rok 2003 v %	68
Graf D1.3G3: Podíl průměrného měsíčního platu učitele speciálních škol celkem k průměrné měsíční mzdě zaměstnance v regionu za rok 2003 v %	69
Graf D1.3G4: Podíl průměrného měsíčního platu učitele vyšších odborných škol k průměrné měsíční mzdě zaměstnance v regionu za rok 2003 v %	69

Graf D1.4G1: Podíl průměrných měsíčních platů pedagogických pracovníků mateřských a základních škol k průměrné měsíční mzdě zaměstnance v regionu za rok 2003 v %	71
Graf D1.4G2: Podíl průměrných měsíčních platů pedagogických pracovníků na jednotlivých druzích SŠ k průměrné měsíční mzdě zaměstnance v regionu za rok 2003 v %	72
Graf D1.4G3: Podíl průměrných měsíčních platů pedagogických pracovníků speciálních škol celkem k průměrné měsíční mzdě zaměstnance v regionu za rok 2003 v %	72
Graf D1.4G4: Podíl průměrných měsíčních platů pedagogických pracovníků vyšších odborných škol k průměrné měsíční mzdě zaměstnance v regionu za rok 2003 v %	72
Graf D2G1: Počet žáků na úvazek pedagogického pracovníka v MŠ, 2003	74
Graf D2G2: Počet žáků na úvazek pedagogického pracovníka v ZŠ, 2003	74
Graf D2G3: Počet žáků na úvazek pedagogického pracovníka na SŠ, 2003	74
Graf D2G4: Počet žáků na úvazek pedagogického pracovníka na VOŠ, 2003	75
Graf E1G1: Míra ekonomické aktivity podle nejvyššího dosaženého vzdělání v populaci 25–64 let, 2003, v %	79
Graf E1G2: Míra ekonomické aktivity podle nejvyššího dosaženého vzdělání v populaci 25–64letých: muži, 2003, v %	80
Graf E1G3: Míra ekonomické aktivity podle nejvyššího dosaženého vzdělání v populaci 25–64letých: ženy, 2003, v %	80
Graf E1G4: Míra nezaměstnanosti podle nejvyššího dosaženého vzdělání v populaci 25–64letých, 2003, v %	82
Graf E1G5: Míra nezaměstnanosti podle nejvyššího dosaženého vzdělání v populaci 25–64letých: muži, 2003, v %	83
Graf E1G6: Míra nezaměstnanosti podle nejvyššího dosaženého vzdělání v populaci 25–64letých: ženy, 2003, v %	84
Graf E2G1: Míry nezaměstnanosti absolventů škol – ZŠ, 2002 a 2003, v %	86
Graf E2G2: Míry nezaměstnanosti absolventů škol – vyučení bez maturity, 2002 a 2003, v %	87
Graf E2G3: Míry nezaměstnanosti absolventů škol – vyučení s maturitou, 2002 a 2003, v %	87
Graf E2G4: Míry nezaměstnanosti absolventů škol – SOŠ, 2002 a 2003, v %	88
Graf E2G5: Míry nezaměstnanosti absolventů škol – gymnázia, 2002 a 2003, v %	88
Graf E2G6: Míry nezaměstnanosti absolventů škol – VOŠ, 2002 a 2003, v %	89
Graf E2G7: Míry nezaměstnanosti absolventů škol – VŠ, 2002 a 2003, v %	89
Graf E3G3: Podíl těch, kteří nestudují a jsou nezaměstnaní v populaci ve věku 15–19 a 20–24 let, 2003, v %	91
Graf E3G1: Pracovní a vzdělávací status mladých lidí ve vzdělávání ve věku 15–29 let, 2003, v %	92
Graf E3G2: Pracovní a vzdělávací status mladých lidí mimo vzdělávání ve věku 15–29 let, 2003, v %	92
Graf E4.1G1: Průměrné hrubé měsíční mzdy zaměstnanců v Kč celkem za 2. a 4. čtvrtletí roku 2003 ve srovnání s 2. a 4. čtvrtletím roku 2002	95
Graf E4.1G2: Průměrné hrubé měsíční mzdy zaměstnanců s nižším než středoškolským vzděláním (ISCED 1, 2) v Kč za 2. a 4. čtvrtletí 2003 ve srovnání s 2. a 4. čtvrtletím roku 2002	96
Graf E4.1G3: Průměrné hrubé měsíční mzdy zaměstnanců se středoškolským nematuritním vzděláním (ISCED 3C) v Kč za 2. a 4. čtvrtletí 2003 ve srovnání s 2. a 4. čtvrtletím roku 2002	96
Graf E4.1G4: Průměrné hrubé měsíční mzdy zaměstnanců se středoškolským maturitním vzděláním (ISCED 3A, 4) v Kč za 2. a 4. čtvrtletí 2003 ve srovnání s 2. a 4. čtvrtletím roku 2002	96
Graf E4.1G5: Průměrné hrubé měsíční mzdy zaměstnanců s vyšším, pomaturitním vzděláním (ISCED 5B) v Kč za 2. a 4. čtvrtletí 2003 ve srovnání s 2. a 4. čtvrtletím roku 2002	97
Graf E4.1G6: Průměrné hrubé měsíční mzdy zaměstnanců s vysokoškolským vzděláním (ISCED 5A, 6) v Kč za 2. a 4. čtvrtletí 2003 ve srovnání s 2. a 4. čtvrtletím roku 2002	97
Graf E4.1G7: Průměrné hrubé měsíční mzdy zaměstnanců s neuvedeným vzděláním v Kč za 2. a 4. čtvrtletí 2003 ve srovnání s 2. a 4. čtvrtletím roku 2002	97
Graf E4.2G1: Relativní příjmy ze zaměstnání – celkem (muži a ženy) – pro věkové skupiny 25–64 let podle úrovně dosaženého vzdělání (ISCED 3A, 4=100) za 2. a 4. čtvrtletí 2003, v %	101
Graf F1G1: Podíly cizinců v mateřských, základních, středních a vyšších odborných školách (na celkovém počtu dětí, žáků na těchto školách), 2003, v %	105
Graf G1G1: Podíly žáků v denním studiu učících se cizí jazyk (na celkovém počtu žáků denního studia), 2003, v %	113
Graf G2G1: Podíly žáků základních škol učících se cizí jazyk podle vyučovaného jazyka, 2003, v %	115
Graf G3G1: Podíly žáků středních škol učících se cizí jazyk podle vyučovaného jazyka, 2003, v %	116
Graf G4G1: Podíly žáků gymnázií učících se cizí jazyk podle vyučovaného jazyka, 2003, v %	118
Graf G5G1: Podíly žáků středních odborných škol učících se cizí jazyk podle vyučovaného jazyka, 2003, v %	119
Graf G6G1: Podíly žáků středních odborných učilišť učících se cizí jazyk podle vyučovaného jazyka, 2003, v %	121
Graf G7G1: Podíly žáků vyšších odborných škol učících se cizí jazyk podle vyučovaného jazyka, 2003, v %	122
Graf G8G1: Podíly žáků učících se 1, 2 a 3 živé cizí jazyky – gymnázia, 2003, v %	125
Graf G8G2: Podíly žáků učících se 1, 2 a 3 živé cizí jazyky – SOŠ, 2003, v %	125
Graf G8G3: Podíly žáků učících se 1, 2 a 3 živé cizí jazyky – SOU, 2003, v %	126
Graf G8G4: Podíly žáků učících se 1, 2 a 3 živé cizí jazyky – VOŠ, 2003, v %	126

Kapitola A.....	128
A2T3: Struktura populace ve věku 25–64 let podle úrovně nejvyššího dosaženého vzdělání: muži, 2003, v %	128
A2T4: Struktura populace ve věku 25–34 let podle úrovně nejvyššího dosaženého vzdělání: muži, 2003, v %	128
A2T5: Struktura populace ve věku 25–64 let podle úrovně nejvyššího dosaženého vzdělání: ženy, 2003, v %	129
A2T6: Struktura populace ve věku 25–34 let podle úrovně nejvyššího dosaženého vzdělání: ženy, 2003, v %	129
Kapitola C.....	130
C4T3: Postižení žáci individuálně integrovaní do běžných tříd ZŠ podle druhu postižení, 2003, v %	130
C4T4: Postižení žáci ve speciálních třídách ZŠ podle druhu postižení, 2003, v %.....	130
C4T5: Postižení žáci ve speciálních ZŠ podle druhu postižení, 2003, v %.....	131
C4T6: Postižení žáci ve zvláštních školách podle druhu postižení, 2003, v %	131
C4T7: Postižení žáci v pomocných školách podle druhu postižení, 2003, v %	132
Kapitola E.....	133
E1T1: Míra ekonomické aktivity podle nejvyššího dosaženého vzdělání v populaci 25–64letých, 2003, v %	133
E1T2: Míra ekonomické aktivity podle nejvyššího dosaženého vzdělání v populaci 25–64letých: muži, 2003, v %.....	133
E1T3: Míra ekonomické aktivity podle nejvyššího dosaženého vzdělání v populaci 25–64letých: ženy, 2003, v %.....	134
E1T5: Míra nezaměstnanosti podle nejvyššího dosaženého vzdělání: muži, 2003, v %	134
E1T6: Míra nezaměstnanosti podle nejvyššího dosaženého vzdělání: ženy, 2003, v %	135
E2T1: Celková nezaměstnanost absolventů základních škol, 2003	135
E2T2: Míry nezaměstnanosti absolventů škol podle oborových skupin – vyučení bez maturity, 2003, v %	136
E2T3: Míry nezaměstnanosti absolventů škol podle oborových skupin – vyučení s maturitou, 2003, v %.....	137
E2T4: Míry nezaměstnanosti absolventů škol podle oborových skupin – SOŠ a gymnázia, 2003, v %.....	138
E2T5: Míry nezaměstnanosti absolventů škol podle oborových skupin – VOŠ, 2003, v %	139
E2T6: Míry nezaměstnanosti absolventů škol podle oborových skupin – VŠ, 2003, v %	140
E3T1: Pracovní a vzdělávací status u populace ve věku 15–29 let, 2003, v %.....	141
E3G1a: Pracovní a vzdělávací status mladých lidí ve vzdělávání ve věku 15–29 let, 2003, v tis	141
E3G2a: Pracovní a vzdělávací status mladých lidí mimo vzdělávání ve věku 15–29 let, 2003, v tis	142
E3G4: Podíl těch, kteří nestudují a jsou nezaměstnaní v populaci ve věku 15–19 a 20–24 let: muži, 2003, v %	142
E3G5: Podíl těch, kteří nestudují a jsou nezaměstnaní v populaci ve věku 15–19 a 20–24 let: ženy, 2003, v %.....	142
E3T2: Pracovní a vzdělávací status u populace ve věku 15–19 let, 2003, v %.....	143
E3T3: Pracovní a vzdělávací status u populace ve věku 20–24 let, 2003, v %.....	143
E3T4: Pracovní a vzdělávací status u populace ve věku 25–29 let, 2003, v %.....	144
E3T5: Pracovní a vzdělávací status u populace ve věku 15–29 let: muži, 2003, v %	144
E3T6: Pracovní a vzdělávací status u populace ve věku 15–19 let: muži, 2003, v %	145
E3T7: Pracovní a vzdělávací status u populace ve věku 20–24 let: muži, 2003, v %	145
E3T8: Pracovní a vzdělávací status u populace ve věku 25–29 let: muži, 2003, v %	146
E3T9: Pracovní a vzdělávací status u populace ve věku 15–29 let: ženy, 2003, v %	146
E3T10: Pracovní a vzdělávací status u populace ve věku 15–19 let: ženy, 2003, v %	147
E3T11: Pracovní a vzdělávací status u populace ve věku 20–24 let: ženy, 2003, v %	147
E3T12: Pracovní a vzdělávací status u populace ve věku 25–29 let: ženy, 2003, v %	148
E4.2T2: Relativní příjmy ze zaměstnání – muži – pro věkové skupiny 25–64 let a 30–44 let podle úrovně dosaženého vzdělání (ISCED 3A, 4=100) za 2. a 4. čtvrtletí 2003 v %.....	148
E4.2G2: Relativní příjmy ze zaměstnání – muži – pro věkové skupiny 25–64 let podle úrovně dosaženého vzdělání (ISCED 3A, 4=100) za 2. a 4. čtvrtletí 2003 v %.....	149
E4.2G3: Relativní příjmy ze zaměstnání – ženy – pro věkové skupiny 25–64 let podle úrovně dosaženého vzdělání (ISCED 3A, 4=100) za 2. a 4. čtvrtletí 2003 v %.....	149
E4.2G4: Relativní příjmy ze zaměstnání věkové kategorie 25–64 let podle dosaženého vzdělání ISCED 1, 2 – nižší než středoškolské za 2. a 4. čtvrtletí 2003 v %	149
E4.2G5: Relativní příjmy ze zaměstnání věkové kategorie 25–64 let podle dosaženého vzdělání ISCED 3C – středoškolské nematuritní za 2. a 4. čtvrtletí 2003 v %	150
E4.2G6: Relativní příjmy ze zaměstnání věkové kategorie podle dosaženého vzdělání 25–64 let podle ISCED 5, 6 – vyšší + vysokoškolské vzdělání za 2. a 4. čtvrtletí 2003 v %	150
E4.2G7: Relativní příjmy ze zaměstnání – celkem (muži a ženy) – pro věkové skupiny 30–44 let podle úrovně dosaženého vzdělání (ISCED 3A, 4=100) za 2. a 4. čtvrtletí 2003 v %.....	150
E4.2G8: Relativní příjmy ze zaměstnání – muži – pro věkové skupiny 30–44 let podle úrovně dosaženého vzdělání (ISCED 3A, 4=100) za 2. a 4. čtvrtletí 2003 v %	151
E4.2G9: Relativní příjmy ze zaměstnání – ženy – pro věkové skupiny 30–44 let podle úrovně dosaženého vzdělání (ISCED 3A, 4=100) za 2. a 4. čtvrtletí 2003 v %	151

E4.2T3: Relativní příjmy ze zaměstnání – ženy – pro věkové skupiny 25–64 let a 30–44 let podle úrovně dosaženého vzdělání (ISCED 3A, 4=100) za 2. a 4. čtvrtletí 2003 v %	152
E4.2G10: Relativní příjmy ze zaměstnání věkové kategorie 30–44 let podle dosaženého vzdělání ISCED 1, 2 – nižší než středoškolské za 2. a 4. čtvrtletí 2003 v %	152
E4.2G11: Relativní příjmy ze zaměstnání věkové kategorie 30–44 let podle dosaženého vzdělání ISCED 3C – středoškolské nematuritní za 2. a 4. čtvrtletí 2003 v %	153
E4.2G12: Relativní příjmy ze zaměstnání věkové kategorie 30–44 let podle dosaženého vzdělání ISCED 5, 6 – vyšší + vysokoškolské vzdělání za 2. a 4. čtvrtletí 2003 v %	153

Ročenka, která se Vám právě dostává do rukou, je součástí projektu „K2003 – Datová obslužnost krajů“. Tento projekt byl schválen Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy a jedním z jeho úkolů je poskytnout statistické informace o školství v regionálním, respektive krajském členění. Ročenka je již třetí v řadě, v předchozích dvou letech byly vydány „Krajská ročenka 2001“ a „Krajská ročenka 2002“. Ročenka za rok 2001 přímo reagovala na potřebu vytvoření nového systému statistických ukazatelů, z něhož by mohli čerpat pracovníci krajských úřadů, odborníci zabývající se vzdělávací politikou a v neposlední řadě i ostatní odborná a laická veřejnost, která má o údaje týkající se školství zájem. Ročenka za rok 2002 navazovala na předchozí.

Při přípravě letošní publikace jsme stejně jako minulých letech vycházeli jednak ze znalosti požadavků klientů, kteří se na nás obraceli se žádostmi o poskytnutí dat, jednak jsme byli inspirováni publikací Education at a Glance vydávanou každoročně OECD, ve které jsou uváděny ukazatele o vzdělávání porovnávající jednotlivé členské země. Od OECD jsme obdrželi svolení k použití ukazatelů na naši národní situaci, kdy místo jednotlivých zemí porovnáváme jednotlivé kraje a územní jednotky úrovně NUTS2 – oblasti. Po vydání Krajské ročenky 2001 jsme po konzultaci s uživateli a po zvážení jejich připomínek pozměnili její podobu. Základem zůstávají tabulky poměrových ukazatelů v krajském členění, grafy byly přepracovány do srozumitelnější a přehlednější podoby.

Ročenka obsahuje výkonové údaje za školní rok 2003/04, údaje o financování a údaje o pracovních a mzdách jsou uvedeny za kalendářní rok 2003. Zařadili jsme i některá meziroční porovnání ukazatelů (obvykle za rok 2002/03 a 2003/04, resp. 2002 a 2003 u finančních ukazatelů).

Ročenka obsahuje **sedm kapitol, které se zabývají následujícími oblastmi:**

- **Kontext vzdělávání** je obsahem kapitoly A. Do ní byly zařazeny dva základní ukazatele – *Relativní velikost populace školního věku* a *Vzdělanost dospělé populace*.
- **Finanční zdroje vložené do vzdělávání** jsou jedním ze základních ukazatelů, které charakterizují finanční náročnost školství, celkovou finanční situaci státu a především to, jaká priorita se v rámci státního rozpočtu a politiky státu vzdělávání přikládá. Toto platí v celorepublikovém měřítku, meziregionální rozdíly ve financování školství pak nejsou způsobeny „zájmem“ či „nezájmem“ o vzdělávání v jednotlivých regionech, ale především jsou přímo závislé na normativní metodě financování podle oborové a institucionální skladby škol v regionu. Již v prvním vydání ročenky jsme si kladli za cíl zmapovat v kapitole B jak objem finančních prostředků plynoucích do jednotlivých regionů, tak podíly výdajů vynakládaných na jednoho žáka či na vzdělávací stupeň. Od roku 2001 se však změnila jak řídicí kompetence, tak finanční toky a zdroje financování (z pohledu jednotlivých kapitol státního rozpočtu). Z tohoto důvodu je od tohoto roku velmi problematické zkompletovat data až na regionální úroveň. Proto byl do této kapitoly zařazen pouze jeden ukazatel – *Výdaje na žáka*.
- **Přístup ke vzdělávání, účast na něm a průchod vzdělávací soustavou** charakterizuje vztah nabídky a poptávky ve vzdělávání a uspokojování poptávky, tyto ukazatele jsou obsahem kapitoly C. Ukazatel *Účast na vzdělávání* popisuje především míry účasti odpovídající věkové populace na vzdělávání a svým způsobem také charakterizuje, jaký vliv budou mít změny v účasti na vzdělávání na vzdělanostní strukturu obyvatelstva. Ukazatel *Přístup ke střednímu, vyššímu odbornému a vysokoškolskému vzdělávání* charakterizuje možnosti, které mají uchazeči o studium na jednotlivých vzdělávacích stupních. Jak byli žáci škol při svém studiu úspěšní a zda se jim podařilo ukončit vzdělávání na dané vzdělávací úrovni předepsaným způ-

sobem, charakterizuje ukazatel *Ukončení vzdělávání na jednotlivých vzdělávacích úrovních*. Součástí vzdělávacího systému je i vzdělávání dětí a žáků postižených a handicapovaných, tedy dětí a žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Touto problematikou se zabýváme v ukazateli *Děti a žáci vyžadující zvláštní péči*. Odpovídající část kapitoly byla oproti předchozímu roku přepracována, byly změněny ukazatele a doufáme, že jsme tím přispěli k větší srozumitelnosti zveřejněných údajů. Posledním ukazatelem kapitoly C je ukazatel *Účast na dalším vzdělávání a na odborné přípravě mezi dospělými*. Ukazatel byl do ročenky zařazen vzhledem k tomu, že tato problematika se spolu s diskusí o systému dalšího (celoživotního) vzdělávání populace dostává v posledních letech do popředí zájmu odborníků ve školství.

- **Školní prostředí a organizace škol** patří mezi faktory, které mohou ve velké míře ovlivnit kvalitu výuky. Jedná se o kvalitu učitelského sboru a průměrný počet žáků na jednoho učitele. To, jak jsou učitelé kvalitní, souvisí především s jejich finančním ohodnocením, tedy zda je možné je dostatečně zaplatit, aby nevyhledávali další zaměstnání, případně neodcházel ze školství. Těmito ukazateli se zabýváme v kapitole D. Prvním z ukazatelů jsou *Platy učitelů mateřských, základních, středních a vyšších odborných škol*, ukazatel charakterizuje platovou úroveň učitelů v jednotlivých regionech jak v absolutní výši, tak ve vztahu k průměrnému platu zaměstnanců v regionu. Dalším ukazatelem, který charakterizuje na jedné straně kvalitu a na druhé straně náročnost výuky, je *počet žáků na úvazek učitele*.
- **Individuální, společenské a pracovní přínosy ze vzdělávání** jsou hlavním tématem kapitoly E. Kapitola obsahuje ukazatele týkající se vztahu dosaženého vzdělání a uplatnění na trhu práce, výše platu a přechodu ze školy do zaměstnání. První ukazatel, *Ekonomická aktivita a nezaměstnanost podle úrovně dosaženého vzdělání*, charakterizuje jednotlivé regiony z pohledu podílu ekonomicky aktivních a z pohledu problematiky nezaměstnanosti. *Vzdělání a zaměstnanost mladých lidí* popisuje uplatnění absolventů jednotlivých vzdělávacích stupňů na trhu práce. Situaci mladých lidí po ukončení formálního vzdělávání charakterizuje ukazatel *Specifická situace mladých lidí: přechod ze vzdělávání do zaměstnání*. Poslední ukazatel, *Výdělky a dosažené vzdělání*, se věnuje vztahu mezi nejvyšším dosaženým vzděláním a finančním ohodnocením v zaměstnání.
- **Vzdělávání cizinců** popisuje kapitola F. Zařadili jsme ji do publikace především z důvodu rostoucího tlaku na zveřejnění těchto dat. Vzhledem k tomu, že kapitola byla původně velice rozsáhlá, ukazatele publikované v roce 2001 jsme zredukovali. V roce 2002 byl zařazen nový ukazatel – Cizinci v základních školách. V roce 2003 byl naopak vypuštěn ukazatel týkající se cizinců na vysokých školách, neboť nemá regionální charakter a podrobné údaje byly publikovány v minulých letech. V kapitole F poskytujeme základní informace o podílech cizinců v *mateřských, základních, středních, speciálních a vyšších odborných školách* v jednotlivých krajích.
- **Výuka jazyků – kapitola G** je do publikace zařazena od roku 2002. Popisuje meziregionální rozdíly ve výuce cizích jazyků v jednotlivých krajích. Ukazatele charakterizují podíly žáků učících se cizí jazyk a podíly žáků učících se nejrozšířenější cizí jazyky na základních, středních a vyšších odborných školách v jednotlivých krajích.

Na publikaci se podíleli:

Mgr. Pavla Cibulková, Ing. Lenka Havláková, RNDr. Hana Hlavínová,
Bc. Vladimír Hulík, Ing. Ludmila Chudobová,
RNDr. Michaela Kleňhová, Ing. Jaroslava Mádlová,
Mgr. Pavlína Štastnová, Ing. Jindřiška Vančurová a kolektiv

SEZNAM ZKRATEK

a.s.	akciová společnost	SPV	středisko praktického vyučování
aj.	a jiné	SR	Slovenská republika
apod.	a podobně	SŠ	střední škola
cca	přibližně	tab.	tabulka
č.	číslo	tis.	tisíc
ČR	Česká republika	tj.	to jest
ČSÚ	Český statistický úřad	tzn.	to znamená
DD	dětský domov	tzv.	takzvaný
DSO	dobrovolné svazky obcí	U	učiliště
DÚ	diagnostický ústav	ÚIV	Ústav pro informace ve vzdělávání
G	gymnázium	vč.	včetně
hod	hodina	viz	podívej se
ILO	Mezinárodní organizace práce	VOŠ	vyšší odborná škola
ISCED	International Standard Classification of Education (Mezinárodní klasifikace vzdělávání)	vs.	versus
ISPV	informační systém o průměrných výdělcích	VŠ	vysoká škola
K	konzervatoř	VŠPS	Výběrové šetření pracovních sil
Kap., kap.	kapitola	VÚ	výchovný ústav
Kč	korun/a	ZŠ	základní škola
KKOV	klasifikace kmenových oborů vzdělání	ZTP	zdravotně tělesně postižení
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí	ZTP/P	zdravotně tělesně postižení s průvodcem
MŠ	mateřská škola	ZvŠ	zvláštní škola
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy	ZVUP	zvlášť upravené učební plány
Mze	Ministerstvo zemědělství		
např.	například		
NUTS	Klasifikace územních statistických jednotek CZ-NUTS (La Nomenclature des Unités Territoriales Statistiques)		
odst.	odstavec		
OECD	Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj (Organisation for Economic Co-operation and Development)		
P	postižený		
písm.	písmeno		
popř.	popřípadě		
příp.	případně		
PVT	Podnik výpočetní techniky		
r	rok		
resp.	respektive		
Sb.	sbírky		
SIMS	Sdružené informace matrik studentů		
SLBD	sčítání lidí, bytů a domů		
SOŠ	střední odborná škola		
SOU	střední odborné učiliště		
spol. s. r. o.	společnost s ručením omezeným		

Poznámka k tabulkám:

U tabulek jsou v případech krajských údajů uvedena pořadí (od nejvyšší hodnoty po nejnižší). Různé pořadí u stejných hodnot ukazatele je způsobeno hodnotami na dalších desetinných místech.

Ležatá čárka (-) v tabulce na místě čísla značí, že jev se nevyskytoval.

Tečka (.) na místě čísla značí, že údaj není k dispozici nebo je nespoehlivý.

Ležatý křížek (x) značí, že zápis není možný z logických důvodů.

Výraz „z toho“ značí neúplný výčet z celku.

Výraz „v tom“ značí úplný výčet z celku.

KAPITOLA

KONTEXT VZDĚLÁVÁNÍ

A 1 Relativní velikost populace školního věku

Pro vzdělávací politiku jsou nezbytné informace týkající se velikosti populace odpovídající jednotlivým vzdělávacím úrovním. Počet dětí a velikost populace potenciálních studentů jsou jedny z hlavních faktorů pro formování vzdělávací poptávky, pro modelování finanční náročnosti vzdělávání a budoucích potřeb lidských zdrojů.

Rok 2003 je poslední, ve kterém se zatím neprojevuje výraznější pokles v populaci typické pro střední školy (15–18 let). V důsledku poklesu porodnosti v ČR od roku 1991 se tento pokles zatím projevuje rok od roku výrazněji u populace typické pro MŠ (3–5 let) a pro ZŠ (6–14 let).

Podle demografické projekce ČSÚ z roku 2003 bude v roce 2010 v porovnání s rokem 2003 věková skupina 3–5 let silnější o 6,7 %, věková skupina 6–14 let slabší o 19,3 %, věková skupina 15–18 let slabší o 15,6 % a věková skupina 19–21 let slabší o 6 % (viz tab. A1T1 a graf A1G1).

Podíly jednotlivých věkových skupin obyvatelstva, odpovídajících stupňům vzdělávání, na celkové populaci

Charakteristika ukazatele

Ukazatel charakterizuje podíly jednotlivých věkových skupin obyvatelstva, odpovídajících stupňům vzdělávání, na celkovém počtu obyvatel v %.

Metodika výpočtu

$$\frac{K_i}{O} \times 100$$

K – počet obyvatel příslušné věkové skupiny odpovídající jednotlivým vzdělávacím úrovním v kraji

O – celkový počet obyvatel v kraji

i – příslušná věková skupina odpovídající jednotlivým vzdělávacím úrovním v kraji

Zdroj dat

- ČSÚ 2003, stav obyvatel ČR k 1. 7. 2002, odhad pro rok 2003
- ČSÚ 2003, demografická projekce do roku 2050

Základní informace o chování ukazatele v republikovém měřítku

V porovnání se stavem populace k 1. 7. 2002 došlo k minimálnímu poklesu podílu kohorty 3–5 a k výraznějšímu poklesu podílu kohort 6–14, 15–18 a 19–21 let na celkové populaci. V průměru v České republice tvoří kohorta odpovídající předškolnímu vzdělávání (3–5letí) 2,6 % populace. Kohorta odpovídající typické věkové populaci základní školy (6–14letí) tvoří desetinu obyvatel republiky (10,1 %). Podíl dětí ve věku 15–18 let, tedy těch, kteří spadají do typické věkové populace žáků středních škol, je 5,2 % a populace 19–21letých (odpovídající typickému věku pro vzdělávání na vyšších odborných školách) tvoří 4,0 %.

Regionální rozdíly

V krajích ekonomicky relativně silných je méně obyvatel ve věku 3–21 let, než v krajích ekonomicky slabších, obdobně jako v minulých letech. Rozhodujícími faktory jsou pravděpodobně migrace obyvatelstva produktivního věku za prací do ekonomicky silných krajů, odkládání odchodu žen na mateřskou dovolenou do vyššího věku z důvodu budování kariéry a v neposlední řadě rozhodnutí rodičů mít pouze jedno dítě buď pro vyšší věk (odkládat mateřství na věk mezi 30–35 lety je současným trendem), nebo pro špatnou ekonomickou situaci rodiny.

Prakticky pro všechny věkové skupiny (3–5, 6–14, 15–18, 19–21) je regionální situace obdobná. Výrazně nízké zastoupení všech věkových skupin odpovídajících vzdělávacím stupňům mají kraje Praha, Středočeský (mimo 3–5leté) a Plzeňský, naopak vysoké zastoupení všech věkových skupin lze sledovat v krajích Vysočina, Pardubický, Karlovarský, Ústecký, Jihočeský a Moravskoslezský. Klasickým příkladem „průměrné“ oblasti je Jihozápad – nízké hodnoty kraje Plzeňského jsou vyvažovány vyššími hodnotami kraje Jihočeského.

Podíl populace 3–5letých, tedy potenciálních návštěvníků mateřských škol, na celkové populaci kraje se v jednotlivých krajích pohybuje v rozmezí od 2,2 % v Praze (která oproti roku 2002 vykazuje nárůst o 0,4 procentního bodu) až po 2,8 % v krajích Ústeckém a Pardubickém. Spolu s Prahou se pod úroveň celorepublikového průměru pohybují i Plzeňský kraj (2,6 %) a Jihomoravský kraj (2,5 %).

Podíl populace odpovídající vzdělávání na základních školách (6–14letí) se pohybuje v rozmezí od 8,2 % v Praze po 10,8 % na Vysočině. Situace je zde obdobná jako u populace odpovídající předškolní výchově. Pod celorepublikovou úroveň jsou hodnoty v Praze, Plzeňském (9,8 %) a Středočeském kraji (10,0 %). Výrazně vyšší hodnoty, než je celorepublikový průměr, jsou v krajích Vysočina, Moravskoslezském (10,7 %), Ústeckém, Pardubickém a Libereckém (shodně 10,5 %).

V případě **populace 15–18letých, tedy typické populace odpovídající vzdělávací úrovni žáků středních škol**, se hodnoty ukazatele pohybují od 4,5 % v Praze do 5,5 % v Moravskoslezském kraji. Pod průměrem za celou republiku jsou výrazněji kromě Prahy i kraje Plzeňský a Středočeský (5,0 %). Nadprůměrné hodnoty najdeme kromě kraje Moravskoslezského i na Vysočině (5,5 %) a v krajích Karlovarském a Zlínském (5,4 %).

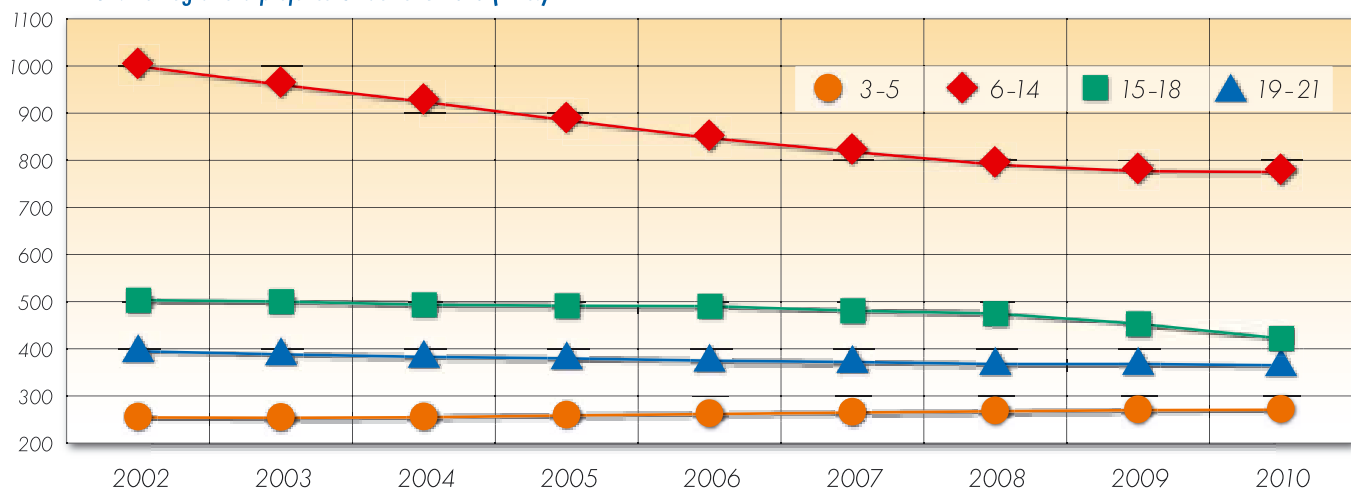
U podílu populace 19–21letých, tedy populace odpovídající žákům vyšších odborných škol, se hodnoty ukazatele pohybují od 3,6 % v Praze, do 4,3 % na Vysočině. Pod průměrnou celorepublikovou hodnotu se kromě Prahy, stejně jako v případě populace odpovídající středoškolskému studiu, dostávají i Středočeský (3,9 %), Královéhradecký (3,9 %) a Plzeňský kraj (4,0 %). Hodnoty výrazněji vyšší než průměr ČR potom vykazují mimo Vysočiny i kraje Zlínský, Olomoucký, Ústecký a Moravskoslezský (4,2 %).

Tabulka A1 T1: Demografická projekce ČR do roku 2010 (v tis.)

Věk	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
3-5	254,4	253,7	254,7	258,6	261,6	264,8	267,5	269,9	270,7
6-14	999,5	960,0	924,0	884,6	847,2	817,9	790,6	776,8	775,1
15-18	503,3	500,3	493,5	491,4	490,5	480,9	474,8	453,2	422,0
19-21	394,8	388,2	382,9	379,7	374,8	372,0	367,7	367,8	365,1

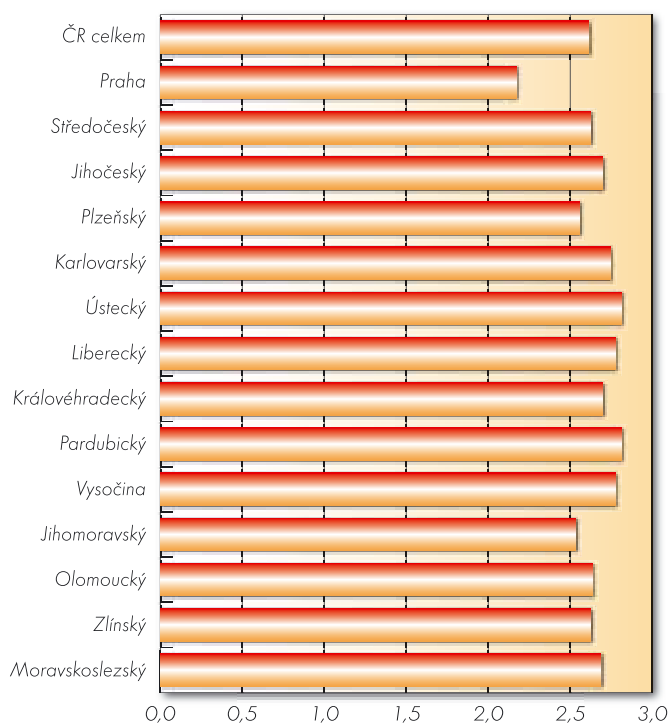
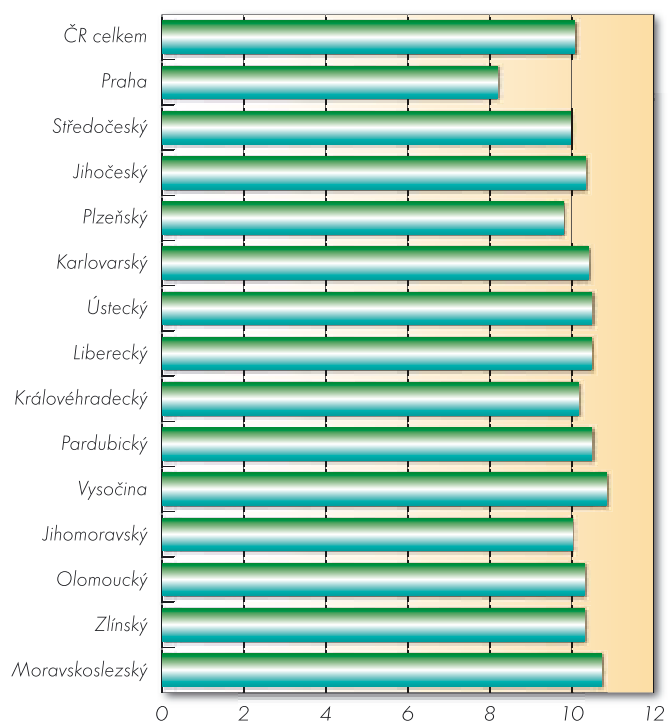
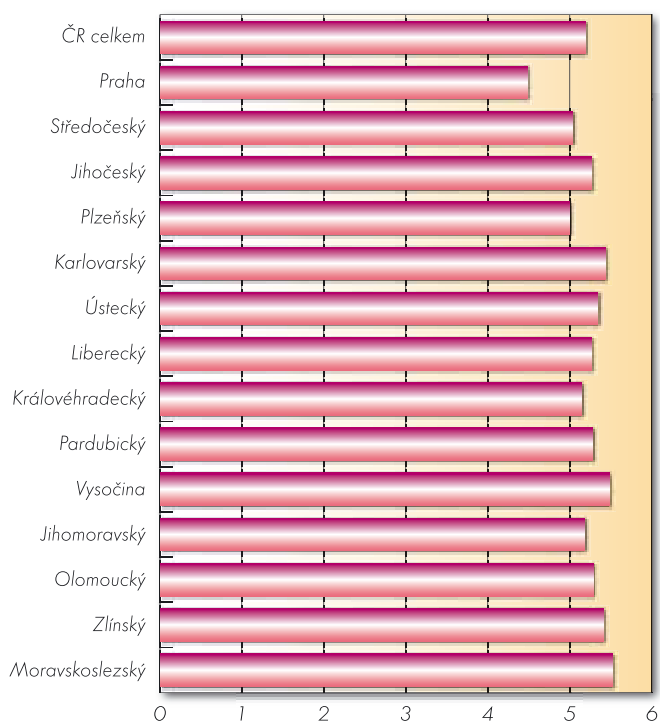
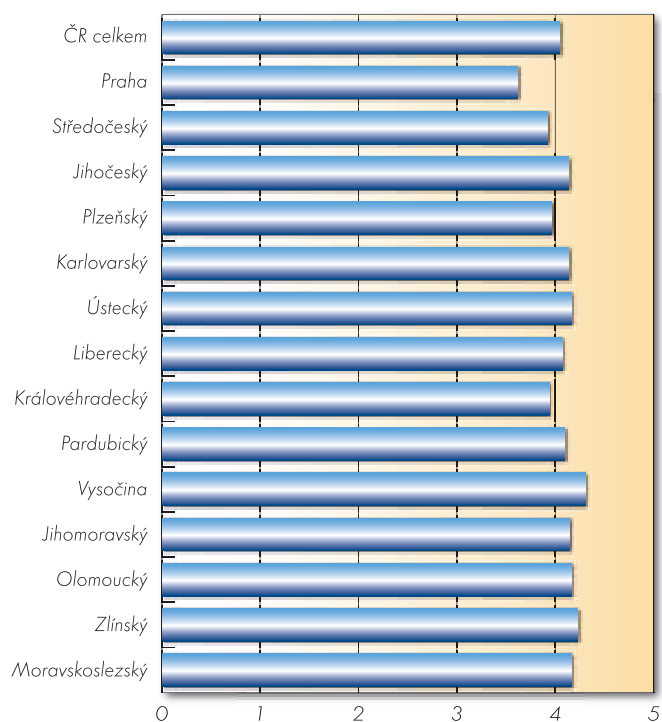

A1 G1: Demografická projekce ČR do roku 2010 (v tis.)

Tabulka A1 T2: Podíl věkových skupin na celkové populaci kraje, 2003 (v %)

Území		3-5	6-14	15-18	19-21
ČR celkem		2,61 %	10,06 %	5,18 %	4,04 %
CZ01	Praha	2,17 %	8,18 %	4,47 %	3,61 %
CZ011	Hlavní město Praha	2,17 % (14.)	8,18 % (14.)	4,47 % (14.)	3,61 % (14.)
CZ02	Střední Čechy	2,62 %	9,96 %	5,02 %	3,91 %
CZ021	Středočeský kraj	2,62 % (10.)	9,96 % (12.)	5,02 % (12.)	3,91 % (13.)
CZ03	Jihozápad	2,62 %	10,07 %	5,13 %	4,04 %
CZ031	Jihočeský kraj	2,69 % (6.)	10,32 % (7.)	5,26 % (8.)	4,13 % (8.)
CZ032	Plzeňský kraj	2,55 % (12.)	9,78 % (13.)	4,99 % (13.)	3,95 % (11.)
CZ04	Severozápad	2,79 %	10,44 %	5,36 %	4,15 %
CZ041	Karlovarský kraj	2,74 % (5.)	10,39 % (6.)	5,43 % (3.)	4,13 % (7.)
CZ042	Ústecký kraj	2,81 % (1.)	10,47 % (4.)	5,33 % (5.)	4,16 % (5.)
CZ05	Severovýchod	2,75 %	10,35 %	5,21 %	4,03 %
CZ051	Liberecký kraj	2,77 % (3.)	10,46 % (5.)	5,25 % (9.)	4,07 % (10.)
CZ052	Královéhradecký kraj	2,69 % (7.)	10,14 % (10.)	5,14 % (11.)	3,93 % (12.)
CZ053	Pardubický kraj	2,81 % (2.)	10,47 % (3.)	5,27 % (7.)	4,09 % (9.)
CZ06	Jihovýchod	2,61 %	10,26 %	5,27 %	4,19 %
CZ061	Vysočina	2,77 % (4.)	10,83 % (1.)	5,48 % (2.)	4,30 % (1.)
CZ062	Jihomoravský kraj	2,53 % (13.)	9,99 % (11.)	5,17 % (10.)	4,14 % (6.)
CZ07	Střední Morava	2,62 %	10,30 %	5,34 %	4,19 %
CZ071	Olomoucký kraj	2,63 % (9.)	10,30 % (8.)	5,28 % (6.)	4,16 % (3.)
CZ072	Zlínský kraj	2,62 % (11.)	10,30 % (9.)	5,40 % (4.)	4,22 % (2.)
CZ08	Moravskoslezsko	2,68 %	10,71 %	5,51 %	4,16 %
CZ081	Moravskoslezský kraj	2,68 % (8.)	10,71 % (2.)	5,51 % (1.)	4,16 % (4.)

**A1 G2: Podíl věkové skupiny 3-5letých
na celkové populaci kraje, 2003 (v %)****A1 G3: Podíl věkové skupiny 6-14letých
na celkové populaci kraje, 2003 (v %)****A1 G4: Podíl věkové skupiny 15-18letých
na celkové populaci kraje, 2003 (v %)****A1 G5: Podíl věkové skupiny 19-21letých
na celkové populaci kraje, 2003 (v %)**

A 2 Vzdělanost dospělé populace

Úroveň vzdělanosti patří mezi faktory, které se výrazně podílejí na formování profilu úspěšnosti jak jednotlivce, tak společnosti. Dosažená úroveň vzdělanosti významně ovlivňuje kvalitu lidských zdrojů, která v poslední době hraje stále větší roli při vytváření úspěchu, nejen na trhu práce, poskytujícího zisky na všech úrovních – od jednotlivce přes firmy, instituce, kraje až po stát a nadnárodní seskupení. Vzdělanostní úroveň, resp. vzdělanostní struktura populace je proto jedním ze základních ukazatelů možného potenciálu společnosti. **Struktura dospělé populace podle úrovně dosaženého vzdělání poukazuje na kvalitu lidských zdrojů v daném regionu**, a to jak v socioekonomickém, tak v širším společenském smyslu. Při plánování rozvíjení regionu je nezbytné znát vzdělanost dané populace a usuzovat tak na kvalitu dostupné pracovní síly, na její kvalifikaci. Znalost dostupných lidských zdrojů by tak měla předcházet jakémukoliv kroku, který směřuje k rozvoji regionu a jeho zaměření.

Výše vzdělanostní úrovně obyvatel pozitivně působí na prosperitu kraje jako celku. Její postupné zvyšování by mělo být jednou z hlavních priorit dlouhodobého směřování regionu. Tento fakt si již mnozí představitelé krajů uvědomují a jsme tak svědky vzniku nových vyšších odborných škol či regionálních vysokých škol.

Struktura populace podle úrovně nejvyššího dosaženého vzdělání

Charakteristika ukazatele

Ukazatel popisuje strukturu populace ve věku 25–64 let a 25–34 let podle stupně nejvyššího dosaženého vzdělání, a to zvlášť za muže a ženy. Ukazatel tak vypovídá o vzdělanostní úrovni celé dospělé populace, přesněji těch obyvatel, kteří jsou v ekonomicky aktivním věku.¹

Metodika výpočtu

Struktura populace vychází z procentuálních podílů v jednotlivých kategoriích vzdělání:

$$\frac{A_i}{P} \times 100$$

A – celkový počet obyvatel v dané věkové skupině, kteří dosáhli příslušného stupně vzdělání

P – celkový počet obyvatel v dané věkové skupině

i – příslušný stupeň vzdělání

Zdroj dat

➤ ČSÚ – Výběrové šetření pracovních sil, přepočtené průměry za rok 2003

Základní informace o chování ukazatele v republikovém měřítku

Z údajů ve **věkové skupině 25–64 let** vyplývá, že většina obyvatel v České republice (43,0 %) má střední odborné vzdělání bez maturity, 32,8 % má střední vzdělání s maturitou. Terciární vzdělání, tzn. vysokou nebo vyšší odbornou školu, ukončilo 12,0 % obyvatel. Obdobný podíl lidí má pouze základní vzdělání (11,5 %) a 0,2 % obyvatel nemá dokončené ani základní vzdělání. Jak je z údajů patrné, střední vzdělání, kdy alespoň střední školu (včetně učebních oborů) absolvovalo mezi 80–90 % obyvatel, je nejrozšířenější. Vysokou nebo vyšší odbornou školu však již absolvoval pouze zhruba každý osmý obyvatel ČR.

V porovnání s rokem 2002 nelze ve vzdělanostní struktuře celkové populace vysledovat výraznější změny – tyto charakteristiky se mění jen pomalu. Podíl obyvatel s terciárním vzděláním byl v roce 2002 11,9 % a v roce 2001 11,7 %, což jsou takřka shodné hodnoty s rokem 2003. Určitý, i když jen velmi mírný posun lze nalézt u kategorie základního vzdělání (příslušný podíl se snížil z 13,6 % v roce 2001 na 11,9 % v roce 2002 a v roce 2003 na 11,3 %). Tento fakt signalizuje, že vzdělanostní struktura se přeci jen postupně vyvíjí směrem k příznivějším hodnotám, což je zapříčiněno zejména tím, jak do sledované věkové kategorie vstupují mladší vzdělanější ročníky a starší ročníky s nižším stupněm dosaženého vzdělání ze skupiny odcházejí.

Vzdělanostní struktura mladé populace ve věku 25–34 let ve srovnání s celou populací vykazuje výrazně nižší podíl osob, které dosáhly základního vzdělání (5,9 % oproti 11,3 %), a naopak vyšší zastoupení těch, kdo mají střední vzdělání zakončené maturitní zkouškou (37,7 % oproti 32,8 %). Negativní skutečností však je stále relativně nízký podíl lidí s terciárním vzděláním v této věkové skupině: procento mladých lidí ve věku 25–34 let s terciárním vzděláním je jen o málo vyšší než u celkové populace (12,2 % oproti 12 %). Porovnáme-li tak vzdělanostní strukturu mladé a celkové populace, lze říci, že nejvýraznější změny zasahují zejména kategorii střední vzdělání s maturitou, kde se podíl mladší populace navýšil, avšak pokud jde o terciární vzdělávání, není zvyšování úrovně vzdělávání či participace na tomto vzdělání nijak výrazná.

V porovnání s rokem 2002 se vzdělanostní struktura mladé populace ve věku 25–34 let nijak výrazně nezměnila. Podíl osob s terciárním vzděláním zůstal takřka stejný (12,3 % v roce 2002 a 12,2 % v roce 2003) a obdobně zastoupení těch, kteří mají pouze základní vzdělání nebo nižší, se také nezměnilo.

Rozdíly mezi muži a ženami jsou patrné zejména v populaci ve věku 25–64 let, a to zejména z pohledu dosaženého nejvyššího vzdělání a úrovně vzdělanosti, kdy vzdělanost žen je nižší než mužů. Zatímco pouze 7,0 % mužů má základní vzdělání, u žen je zmíněný podíl více než dvojnásobný (15,5 %). Naopak téměř 13,6 % mužů má vysokou nebo vyšší odbornou školu, zatímco u žen je to pouze cca 10,5 %. Rozdíly jsou také na středoškolské úrovni, i když zde mají opačnou tendenci – ženy častěji než muži dosahují středního vzdělání s maturitou (38,5 % žen ku 27,2 % mužů s maturitním vzděláním). Těmto výsledkům odpovídá zastoupení mužů a žen ve vzdělání bez maturity, kdy bez maturity jsou častěji muži než ženy (51,9 % mužů a 35,4 % žen).

Pokud jde o mladou populaci, je zřejmé, že rozdíly u nejvyššího vzdělání mezi pohlavími zde již mizí. Základní vzdělání má 5,6 % mužů a 6,2 % žen, terciární vzdělání pak 13,0 % mužů a 11,3 % žen. Diference však přetrvávají na úrovni středoškolské: zatímco 38 % žen má střední nematuritní vzdělání, u mužů je to téměř polovina (49,6 %), a naopak pouze 31,4 % mužů dosáhlo úplného středního vzdělání oproti 44,2 % žen.

Ze srovnání mladé a celé populace je zřejmé **postupné zvyšování vzdělanostní úrovně** – nejnižší vzdělání je stále více vázáno na starší obyvatele, zejména ženy, přičemž mezi mladou generací je podíl žen se základním vzděláním již výrazně nižší. Naopak mírně negativní zprávou pro nás je, že nárůst podílu osob s terciárním vzděláním se ve vzdělanostní struktuře zatím nijak výrazně neprojevil. Taktéž můžeme říci, že se snižují rozdíly mezi muži a ženami v nejvyšším dosaženém vzdělání a to v důsledku malého rozdílu ve vzdělávání dosaženého mladými muži a ženami. Totéž lze říci i o základním vzdělání. Současně přetrvávají rozdíly mezi muži a ženami na středoškolské úrovni vzdělání, kdy ženy častěji než muži dosahují maturitního vzdělání.

Regionální rozdíly

Vzdělanostní struktura obyvatel ve věku 25–64 let má v jednotlivých krajích rozdílný charakter. Zcela specifická se z pohledu úrovně vzdělanosti obyvatel jeví **Praha**. V Praze je výrazně více osob s terci-

¹ V tomto roce již neuvádíme vzdělanostní strukturu populace ve věkových skupinách 35–44 let a 45–54 let. Podrobnější členění věkových skupin – viz Krajská ročenka školství 2001.

árním vzděláním, kdy podíl těch, kteří mají vysokou či vyšší odbornou školu je 26,3 % (celostátní průměr je 12,0 %), a naopak nejméně je v Praze obyvatel pouze se základním vzděláním (5,4 % oproti průměru 11,3 %). V Praze evidujeme i výrazně nižší podíl středoškoláků bez maturity a naopak relativně nejvíce lidí se středním maturitním vzděláním. Z hlediska vzdělanostní struktury tak lze Prahu považovat za region, který se od ostatních krajů velmi liší. Více než dvě třetiny obyvatel Prahy tvoří lidé s maturitním a vysokoškolským vzděláním a podíl osob s pouze základním vzděláním je zhruba poloviční vzhledem k celorepublikovému průměru.

Specifičnost pražského regionu je ovlivněna zejména ekonomickou situací a stavem na trhu práce, kdy koncentrace pracovních příležitostí pro vysoce kvalifikovanou pracovní sílu se odráží i ve vzdělanostní struktuře, neboť pracovní příležitosti lákají vysoce kvalifikované pracovníky i z jiných krajů. V Praze jsou např. jako v hlavním městě koncentrovány pracovní příležitosti nabízející uplatnění v centrálních úřadech a bankách, velkých mezinárodních firmách apod. V ostatních krajích se investoři častěji zaměřují na výrobu, a tudíž požadují pracovníky nejčastěji se středním odborným vzděláním.

Vyšší podíl lidí s terciárním vzděláním, než je celorepublikový průměr, lze nalézt ještě v **Jihomoravském kraji** (15 % oproti průměru 12 %). Tuto příznivější situaci ovlivňuje zejména to, že střediskem kraje je Brno, kde, obdobně jako v Praze, je značná koncentrace vyšších odborných škol nebo vysokých škol.

Pokud se nyní zaměříme na ty regiony, kde je vzdělanostní struktura spíše nepříznivá, pak jde především o **oblast Severozápad, zejména o kraj Ústecký a Karlovarský**. V těchto krajích je podprůměrný zejména podíl osob s terciárním vzděláním (v Ústeckém kraji pouhých 5,9 %, v Karlovarském pak 8,5 %). Naopak je zde vysoký podíl osob se základním vzděláním (17,9 % v Ústeckém kraji, v Karlovarském kraji 16,9 %). Osob se základním vzděláním je tak v těchto regionech zhruba

třikrát více než je tomu v Praze. Poměrně vysoké procento osob se základním vzděláním má i **kraj Středočeský** (13,1 %) a **Moravskoslezský** (12,3 %).

Pokud jde o **terciární vzdělání, pak méně než 10 %** osob s tímto vzděláním je kromě již zmíněných krajů Ústeckého a Karlovarského ještě v kraji Středočeském, Libereckém, Pardubickém, Vysočina a v kraji Olomouckém.

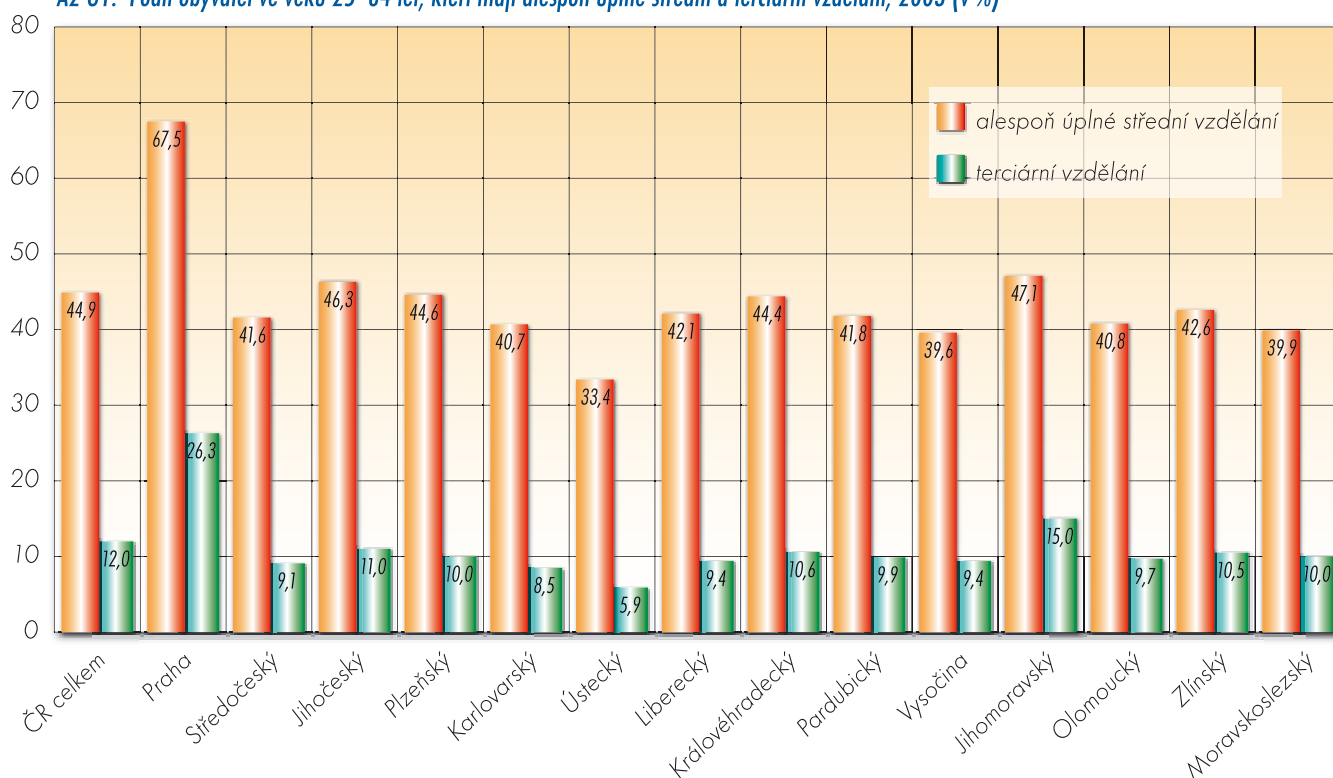
Nejvyšší podíl lidí s maturitním vzděláním je – mimo Prahu – v kraji Jihočeském 35,3 % a v kraji Plzeňském 34,6 %.

Rozdíly mezi jednotlivými kraji znázorňuje graf A2G1 (podíly osob s alespoň úplným středním a terciárním vzděláním). Zhruba 45 % lidí má v České republice alespoň střední vzdělání s maturitou (v Praze téměř 70 %), ale v Ústeckém kraji pouhých 33,4 %. Okolo 40 % se podíl lidí s úplným středním vzděláním a vyšším pohybuje v kraji Karlovarském, Libereckém, Středočeském a v kraji Vysočina. Nejnižší zastoupení osob s terciárním vzděláním mají kraje Karlovarský a Ústecký, v Praze má vysokou nebo vyšší odbornou školu zhruba každý čtvrtý obyvatel, v Jihomoravském kraji cca každý sedmý.

V mladé populaci ve věku 25–34 let obecně platí, že je zde menší podíl osob s nejnižším, tj. základním vzděláním, a vyšší podíl osob se středním maturitním vzděláním, než je tomu u osob ve věku 25–64 let.

Specifickým regionem je i v případě mladé populace Praha, kde nalezneme obdobné tendence jako u populace 25–64leté. Podíl mladých lidí s pouze základním vzděláním je zde pouze 3,0 %, což je ještě méně než u celkové populace ve věku 25–64 let. Naopak cca každý čtvrtý člověk ve věku 25–34 let v Praze má vysokou nebo vyšší odbornou školu. V rámci krajského srovnání je v Praze také relativně nejvyšší zastoupení mladých obyvatel s úplným středním vzděláním s maturitou (44,8 % oproti průměru 37,7 %). Nepříznivým faktem však je, že podíl mladých lidí s terciárním vzděláním v Praze je mírně nižší než u celkové populace (26,3 %). To signalizuje již zmiňovanou stagnaci v růstu podílu obyvatel s terciárním vzděláním, která se týká i pražského regionu.

A2 G1: Podíl obyvatel ve věku 25–64 let, kteří mají alespoň úplné střední a terciární vzdělání, 2003 (v %)

Poznámka: Alespoň úplné střední vzdělání = úplné střední odborné, úplné střední všeobecné, terciární.

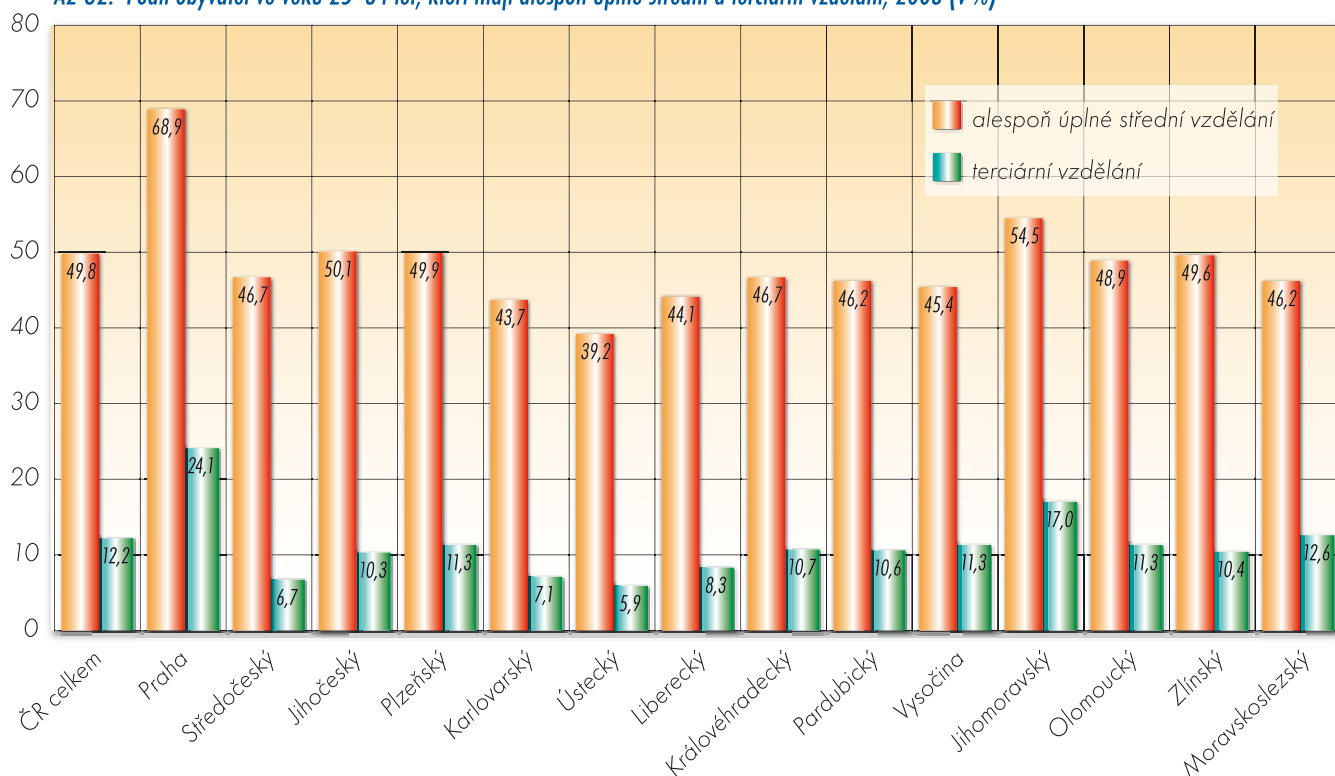

Tabulka A2 T1: Struktura populace ve věku 25–64 let podle úrovně nejvyššího dosaženého vzdělání, 2003 (v %)

Území		bez vzdělání		základní		střední odborné bez maturity		úplné střední s maturitou		terciární		Celkem
ČR celkem		0,2		11,3		43,6		32,8		12,0		100,0
CZ01	Praha	0,1		5,4		27,0		41,2		26,3		100,0
CZ011	Hlavní město Praha	0,1	(12.)	5,4	(14.)	27,0	(14.)	41,2	(1.)	26,3	(1.)	100,0
CZ02	Středočechy	0,3		13,1		44,9		32,5		9,1		100,0
CZ021	Středočeský kraj	0,3	(2.)	13,1	(3.)	44,9	(10.)	32,5	(6.)	9,1	(12.)	100,0
CZ03	Jihozápad	0,1		10,8		43,5		35,0		10,5		100,0
CZ031	Jihočeský kraj	0,1	(11.)	11,6	(5.)	41,9	(12.)	35,3	(2.)	11,0	(3.)	100,0
CZ032	Plzeňský kraj	0,1	(8.)	10,0	(10.)	45,3	(9.)	34,6	(3.)	10,0	(7.)	100,0
CZ04	Severozápad	0,3		17,6		46,6		28,8		6,6		100,0
CZ041	Karlovarský kraj	0,1	(10.)	16,9	(2.)	42,3	(11.)	32,2	(7.)	8,5	(13.)	100,0
CZ042	Ústecký kraj	0,4	(1.)	17,9	(1.)	48,2	(2.)	27,5	(14.)	5,9	(14.)	100,0
CZ05	Severovýchod	0,2		10,0		46,9		32,8		10,0		100,0
CZ051	Liberecký kraj	0,1	(14.)	11,2	(8.)	46,4	(6.)	32,8	(5.)	9,4	(11.)	100,0
CZ052	Královéhradecký kraj	0,2	(6.)	9,2	(12.)	46,2	(7.)	33,7	(4.)	10,6	(4.)	100,0
CZ053	Pardubický kraj	0,3	(3.)	9,9	(11.)	48,1	(3.)	31,9	(10.)	9,9	(8.)	100,0
CZ06	Jihovýchod	0,2		10,5		44,6		31,5		13,3		100,0
CZ061	Vysočina	0,2	(5.)	9,1	(13.)	51,0	(1.)	30,2	(12.)	9,4	(10.)	100,0
CZ062	Jihomoravský kraj	0,1	(9.)	11,1	(9.)	41,7	(13.)	32,0	(9.)	15,0	(2.)	100,0
CZ07	Střední Morava	0,2		11,2		46,9		31,5		10,1		100,0
CZ071	Olomoucký kraj	0,3	(4.)	11,2	(6.)	47,7	(4.)	31,1	(11.)	9,7	(9.)	100,0
CZ072	Zlínský kraj	0,1	(13.)	11,2	(7.)	46,0	(8.)	32,1	(8.)	10,5	(5.)	100,0
CZ08	Moravskoslezsko	0,2		12,3		47,7		29,8		10,0		100,0
CZ081	Moravskoslezský kraj	0,2	(7.)	12,3	(4.)	47,7	(5.)	29,8	(13.)	10,0	(6.)	100,0

A2 G2: Podíl obyvatel ve věku 25–34 let, kteří mají alespoň úplné střední a terciární vzdělání, 2003 (v %)

Krajem s poměrně příznivou vzdělanostní strukturou mladé populace je **Jihomoravský kraj** – mezi mladými lidmi zde nalezneme **relativně vyšší podíl osob s terciárním vzděláním** (17,0%), a naopak **méně těch, kdo mají pouze základní vzdělání** (3,4%). Velmi malé zastoupení osob s nejnižším vzděláním má **kraj Vysočina** (2,0%) – jedná se o vůbec nejnižší hodnotu ze všech krajů.

Při sledování nepříznivých hodnot, tzn. **nízkých podílů mladých lidí s terciárním vzděláním a vysokého zastoupení nejméně vzdělané mladé populace**, do popředí opět vystupuje souvislé území **Se-**

verozápad – a to **zejména Ústecký kraj**. Podíl obyvatel s vysokou nebo vyšší odbornou školou je zde pouze cca poloviční (5,9%) oproti republikovému průměru (12,2%). Druhý nejnižší podíl mladých lidí s nejvyšším vzděláním však má překvapivě **kraj Středočeský** (6,7%). Tato skutečnost zřejmě odráží velkou migraci této skupiny lidí do Prahy motivovanou zejména potřebou nalézt odpovídající pracovní uplatnění. V Ústeckém kraji má pouze základní vzdělání 13,9% a v Karlovarském kraji je to 12,7%, což jsou hodnoty dvojnásobné až trojnásobné v porovnání s ostatními kraji (průměr za ČR je 5,9%).

Relativně nejvíce obyvatel se **středním vzděláním bez maturity** je v kraji Vysočina (52,5% oproti průměru 43,9%), nejméně v Praze (27,8%).

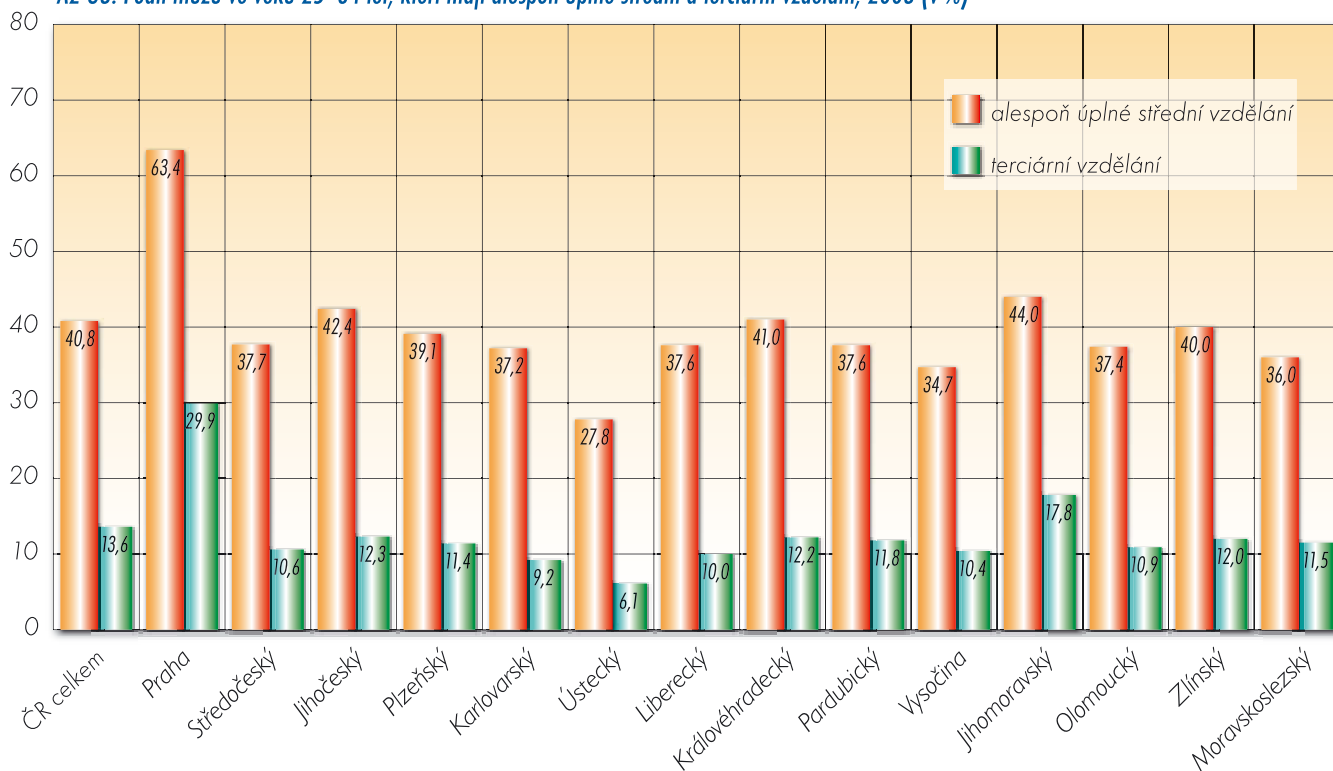
Pokud jde o ty, kteří mají **úplné střední vzdělání ukončené maturitní zkouškou**, největší podíl nalezneme kromě Prahy (44,8%) ve Středočeském (40,0%) a Jihočeském kraji (39,8%), nejnižší v Ústeckém (33,3%), Moravskoslezském (33,7%) kraji a kraji Vysočina (34,1%).

Graf A2G2 ukazuje **podíly obyvatel ve věku 25–34 let, kteří mají alespoň úplné střední a terciární vzdělání**. Oproti celkové populaci jsou hodnoty u mladých lidí mírně posunuty ve smyslu vyššího podílu osob s alespoň maturitním vzděláním. Mezikrajové rozdíly jsou obdobné jako u celkové populace. Zastoupení obyvatel, kteří mají alespoň střední vzdělání s maturitou, ve většině krajů nepřesahuje 50%,

Tabulka A2 T2: Struktura populace ve věku 25–34 let podle úrovně nejvyššího dosaženého vzdělání, 2003 (v %)

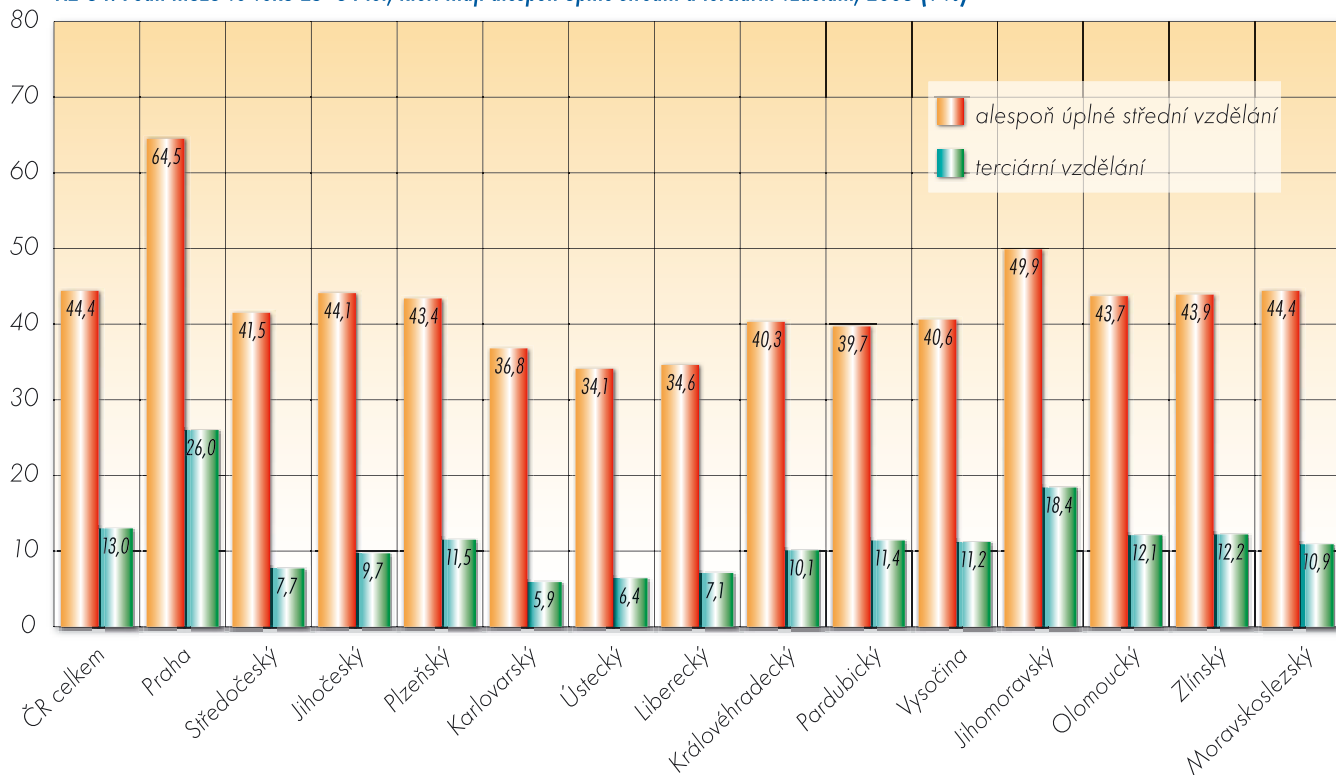
Území		bez vzdělání		základní		střední odborné bez maturity		úplné střední s maturitou		terciární		Celkem
ČR celkem		0,3		5,9		43,9		37,7		12,2		100,0
CZ01	Praha	0,3		3,0		27,8		44,8		24,1		100,0
CZ011	Hlavní město Praha	0,3	(7.)	3,0	(13.)	27,8	(14.)	44,8	(1.)	24,1	(1.)	100,0
CZ02	Střední Čechy	0,5		6,7		46,0		40,0		6,7		100,0
CZ021	Středočeský kraj	0,5	(2.)	6,7	(4.)	46,0	(8.)	40,0	(2.)	6,7	(13.)	100,0
CZ03	Jihozápad	0,2		5,7		44,1		39,2		10,7		100,0
CZ031	Jihočeský kraj	0,2	(10.)	5,8	(7.)	43,9	(11.)	39,8	(3.)	10,3	(10.)	100,0
CZ032	Plzeňský kraj	0,3	(6.)	5,5	(8.)	44,3	(10.)	38,6	(5.)	11,3	(6.)	100,0
CZ04	Severozápad	0,6		13,6		45,4		34,2		6,2		100,0
CZ041	Karlovarský kraj	0,4	(3.)	12,7	(2.)	43,2	(12.)	36,6	(8.)	7,1	(12.)	100,0
CZ042	Ústecký kraj	0,6	(1.)	13,9	(1.)	46,2	(7.)	33,3	(14.)	5,9	(14.)	100,0
CZ05	Severovýchod	0,3		6,3		47,6		35,8		9,9		100,0
CZ051	Liberecký kraj	0,1	(12.)	8,4	(3.)	47,1	(5.)	35,8	(10.)	8,3	(11.)	100,0
CZ052	Královéhradecký kraj	0,4	(4.)	4,6	(9.)	48,3	(2.)	36,0	(9.)	10,7	(7.)	100,0
CZ053	Pardubický kraj	0,3	(5.)	6,3	(6.)	47,2	(4.)	35,6	(11.)	10,6	(8.)	100,0
CZ06	Jihovýchod	0,2		2,9		45,2		36,4		15,2		100,0
CZ061	Vysočina	0,0	(14.)	2,0	(14.)	52,5	(1.)	34,1	(12.)	11,3	(5.)	100,0
CZ062	Jihomoravský kraj	0,2	(9.)	3,4	(11.)	41,9	(13.)	37,4	(7.)	17,0	(2.)	100,0
CZ07	Střední Morava	0,1		3,8		46,8		38,3		10,9		100,0
CZ071	Olomoucký kraj	0,2	(11.)	3,2	(12.)	47,8	(3.)	37,5	(6.)	11,3	(4.)	100,0
CZ072	Zlínský kraj	0,1	(13.)	4,5	(10.)	45,7	(9.)	39,2	(4.)	10,4	(9.)	100,0
CZ08	Moravskoslezsko	0,3		6,6		46,9		33,7		12,6		100,0
CZ081	Moravskoslezský kraj	0,3	(8.)	6,6	(5.)	46,9	(6.)	33,7	(13.)	12,6	(3.)	100,0

A2 G3: Podíl mužů ve věku 25–64 let, kteří mají alespoň úplné střední a terciární vzdělání, 2003 (v %)

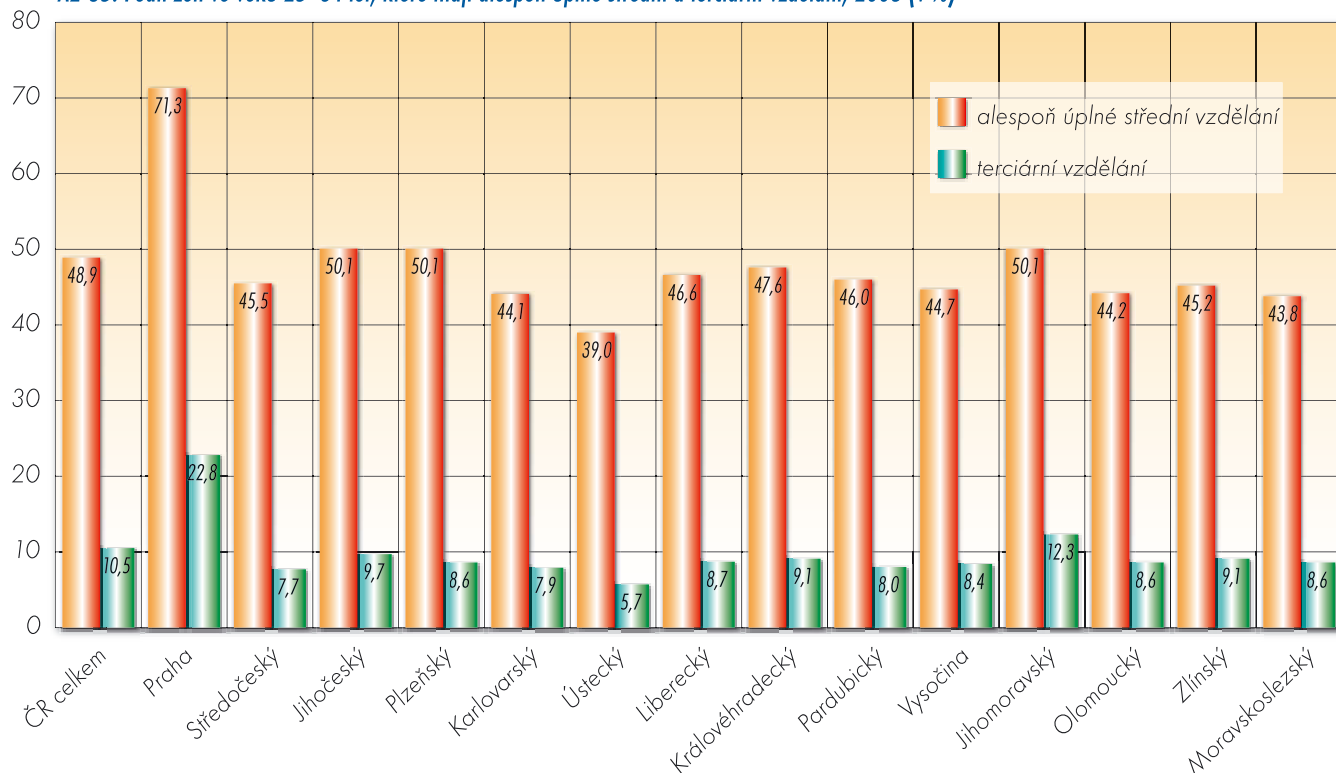

A2 G4: Podíl mužů ve věku 25–34 let, kteří mají alespoň úplné střední a terciární vzdělání, 2003 (v %)

A2 G5: Podíl žen ve věku 25–64 let, které mají alespoň úplné střední a terciární vzdělání, 2003 (v %)

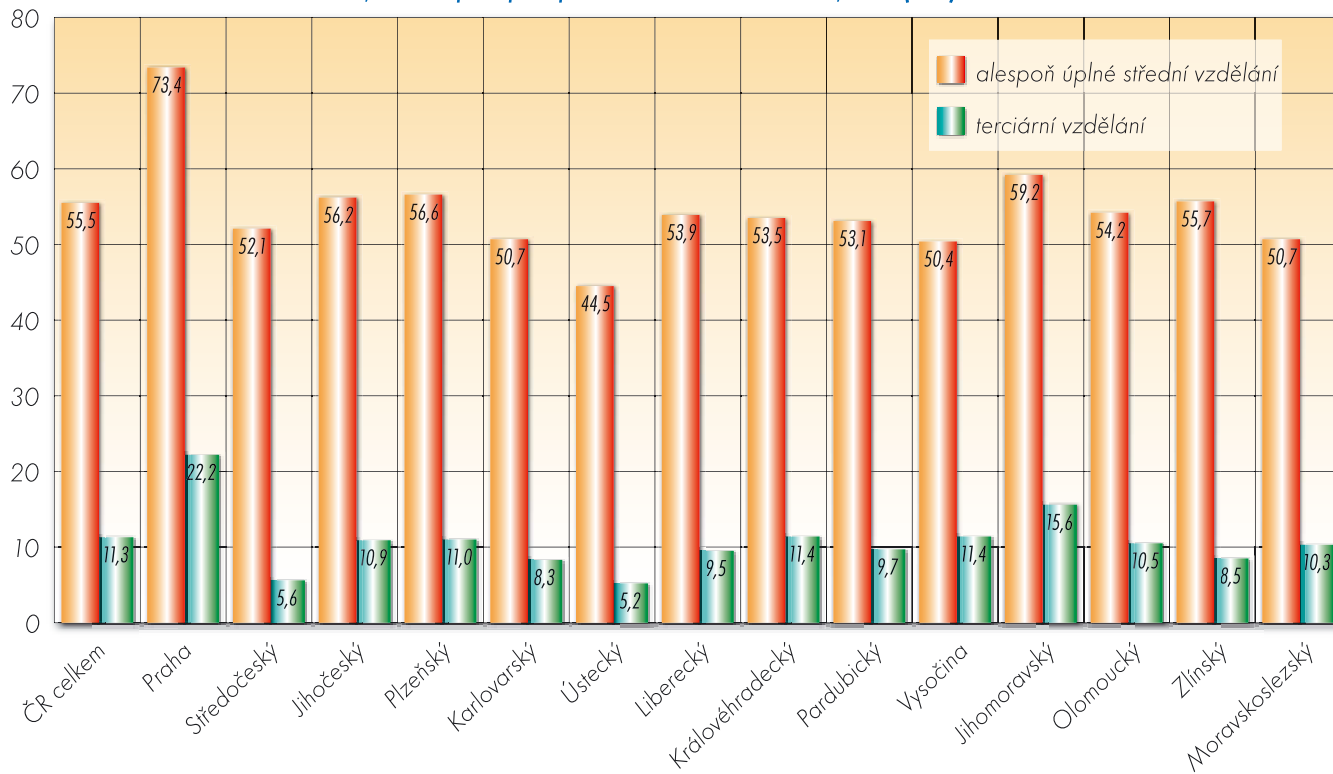
s výjimkou Prahy (68,9%) a Jihomoravského kraje (54,4%). Podíl osob s terciárním vzděláním se pohybuje okolo 10%, kromě Prahy a Jihomoravského kraje, kde je výrazně vyšší, a dále vyjma již zmiňovaných krajů Karlovarského a Středočeského, kde jsou příslušné hodnoty výrazně pod republikovým průměrem.

Praha a Jihomoravský kraj jsou oblastmi, kde je v rámci České republiky relativně nejpříznivější vzdělanostní struktura populace, charakteristická zejména větším zastoupením osob s terciárním

vzděláním a nižším podílem těch, kdo mají pouze základní vzdělání. Z hlediska rozvojového potenciálu je naproti tomu nepříznivá situace v Ústeckém kraji, kde je situace opačná: nalezneme zde vysoké podíly lidí s nejnižším vzděláním a nejmenší zastoupení vzdělané, a tím i vysoce kvalifikované pracovní síly, tzn. osob s terciárním vzděláním. Středočeský kraj je specifický zejména svým velmi nízkým podílem mladých lidí s terciárním vzděláním, způsobeným do značné míry migrací vzdělanějších obyvatel do hlavního města.

A2 G6: Podíl žen ve věku 25–34 let, které mají alespoň úplné střední a terciární vzdělání, 2003 (v %)

KAPITOLA

**FINANČNÍ ZDROJE
VLOŽENÉ DO VZDĚLÁVÁNÍ**

Vzdělání jako takové je investicí, která přispívá k rozvoji osobnosti a následně i k rozvoji celé společnosti. Jako každá investice také vzdělávání s sebou nese potřebu finančních vkladů. Z toho důvodu je nutné zmapovat množství finančních prostředků, které jsou na vzdělávací proces vynakládány. V ideálním případě se jedná o všechny finanční zdroje, tedy jak veřejné (veškeré výdaje veřejných rozpočtů), tak soukromé (výdaje žáků, vlastníků vzdělávacích institucí, sponzorů...). Proto je nutné mít k dispozici veškeré potřebné informace, které ovšem v současné době nejsou dostupné. V minulých letech byly k dispozici údaje o výdajích na školství z rozpočtových kapitol 333-MŠMT a 700-Obce. Naprosto postrádáme informace o výdajích dalších veřejných a soukromých zdrojů.

Zcela zásadním způsobem změnila systém regionálního školství reforma veřejné správy. V oblasti školství začala zánikem školských úřadů k 31. 12. 2000, pokračovala v roce 2001 decentralizací zřizovatelských funkcí škol, předškolních a školských zařízení, s výjimkou zařízení pro ústavní výchovu a ochrannou výchovu a preventivně výchovnou péči, z ministerstva (z MŠMT, u zemědělského učňovského školství z MZE) na kraje. Jednalo se o nejrozsáhlejší decentralizaci výkonu státní správy, která byla završena zrušením okresních úřadů ke dni 31. 12. 2002 a přesunem jejich kompetencí na kraje a obce.

Od 1. 1. 2003 došlo ke změně systému financování škol, předškolních a školských zařízení zřizovaných obcemi, kterým byly finanční prostředky na zajištění přímých nákladů na vzdělávání poskytovány z rozpočtu kapitoly 333-MŠMT prostřednictvím krajských úřadů.

V roce 2003 byly z rozpočtu Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy poskytovány transferem prostředky na přímé náklady² škol a školských zařízení zřizovaných obcemi a krajskými úřady. Provozní výdaje byly zabezpečovány z rozpočtů krajů a obcí. Dotace poskytnuté soukromým školám a školským zařízením byly čtvrtletně účelově převáděny z rozpočtu ministerstva školství přímo na kraje a Magistrát hlavního města Prahy. Odbory školství krajských úřadů a Magistrátu hlavního města Prahy je poskytovaly jednotlivým organizacím. Neinvestiční dotace církevním školám, předškolním a školským zařízením byly účelově poskytovány přímo z ministerstva školství.

Tyto změny měly za důsledek velké problémy s kompletací dat o financování školství. Ve většině případů je možné vyčíslit pouze údaje za celou ČR, nikoli za kraje. Z tohoto důvodu je kapitola o financování školství, stejně jako v Krajské ročence 2002, velmi redukována a do úrovně krajů obsahuje pouze údaje o jednotkových výdajích (z rozpočtů obcí, DSO a krajských úřadů – část vzdělávání) na žáky mateřských a základních škol a středních a vyšších odborných škol. Nově jsou zařazeny jednotkové výdaje na žáka speciálních škol. V roce 2003 jsou ve výdajích vynaložených z rozpočtu 700-Obce, DSO; Krajské úřady zahrnuty i transfery z MŠMT. V roce 2002 jsou v těchto výdajích započteny výdaje kapitoly 380-Okresní úřady.

B 1 Jednotkové výdaje na žáka

Tento ukazatel vypovídá o jednom z aspektů efektivity vzdělávacího systému v kraji (dalším aspektem jsou výsledky vzdělávání), **udává jednotkovou finanční náročnost vzdělávacího systému**. Výdaje na jednoho žáka tak vlastně zobrazují cenu vzdělávání, kterou jsou zatěžovány veřejné rozpočty.

² Finanční prostředky na platy a náhrady platů, popřípadě mzdy a náhrady mezd, na odměny za pracovní pohotovost, odměny za práci vykonávanou na základě dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr a odstupné, na náklady na zvláštním způsobem stanovené odvozy do sociálních a zdravotních fondů a ostatní náklady vyplývající z pracovníprávních vztahů, na nezbytné zvýšení nákladů spojených s výukou dětí zdravotně postižených, na výdaje na učební pomůcky a dále na výdaje na učebnice a školní potřeby, pokud se žákům poskytují bezplatně, a rovněž výdaje na další vzdělávání pedagogických pracovníků a služby, které souvisejí s rozvojem škol a kvalitou vzdělávání.

Výše finančních prostředků, které se ze státního rozpočtu vynakládají na jednoho žáka, svým způsobem charakterizuje vzdělávací politiku země, ale i finanční náročnost vzdělávacího procesu. Pro analýzu rozdílů ve výši objemu finančních prostředků na žáka na jednotlivých vzdělávacích úrovních a v regionech je nutné znát nejen mechanismus způsobu financování škol, ale i institucionální a oborovou skladbu škol v jednotlivých regionech, protože na těchto faktorech je hodnota ukazatele závislá. Dalším faktorem, který může výši finančních prostředků na žáka ovlivnit, je i směr, kterým se ubírá vzdělávací politika daného regionu. Některé regiony pociťují potřebu posílit vzdělávání na základních školách na úkor středoškolského, jinde naopak, totéž se týká vztahu střední odborné učiliště versus střední odborná škola. Fakticky vše souvisí i s ekonomickou situací regionu, mírou nezaměstnanosti, požadavky trhu práce.

Případné odchylky od celkového trendu u jednotlivých krajů jsou logické, neboť každý kraj je specifický a vzdělávací systém musí na tuto specifickou reagovat. **Míra odchylky však udává cenu, kterou kraj za svá specifika platí, případně zisk, který mu z jeho specifík plyne**. V případě snah o úpravu vzdělávacích systémů v jednotlivých krajích pak lze na efektivitu jednotlivých vzdělávacích segmentů systému pohlížet jako na jednu z výchozích informací, je však nutné zároveň vzít v úvahu i daná specifika vzdělávací soustavy kraje.

Charakteristika ukazatele

Výdaje na jednoho žáka jsou dány celkovými výdaji na vzdělávání a počty žáků. Jsou zde i další faktory jako vliv velikosti škol, poměr mezi počtem žáků a počtem pedagogů, velikost tříd a provozní náročnost školy. Počty žáků, především v mateřských, základních a částečně i středních školách, jsou dány především velikostí populace odpovídajícího věku. Dalším faktorem, především na středoškolské a vyšších úrovních, je oborová a institucionální nabídka v regionu. Nezanedbatelným faktorem ovlivňujícím jednotkové výdaje na žáka je i podíl žáků v denním studiu a v ostatních formách studia.

Ukazatel popisuje finanční náročnost vzdělávání jednoho žáka mateřské, základní a střední (včetně vyšší odborné) a speciální školy v roce 2003. Svým způsobem je výše výdajů na jednoho žáka díky normativní metodě financování velmi závislá na výši republikového normativu na žáka, který je pro jednotlivé typy škol a skupiny oborů vzdělávání pevně stanoven. U jednotlivých škol však mohou vzhledem k oborové a institucionální skladbě nastat poměrně velké rozdíly ve výši výdajů na žáka, které škola z rozpočtu obdrží. Ukazatel porovnává celkovou výši finančních běžných výdajů vynaložených z rozpočtu obcí, DSO, krajských úřadů na mateřské, základní, střední školy (včetně VOŠ) a speciální školy v roce 2003 s přepočtenými počty žáků.

Z důvodu chybného zaúčtování výdajů na vyšší odborné školy na účetní paragraf středních odborných škol u některých vykazujících jednotek jsme do výdajů na střední odborné školy započítali i výdaje za vyšší odborné školy a přiřadili jsme jim odpovídající počet žáků.

Vzhledem k tomu, že v roce 2002 došlo ke změně způsobu financování církevních škol, předškolních a školských zařízení (MŠMT je ekonomicky zabezpečuje přímo z účtu ministerstva), nejsou v přepočtených žácích započtení žáci církevních škol, předškolních a školských zařízení.

Metodika výpočtu

$$\frac{V_i}{Z_i}$$

- V – běžné (neinvestiční) výdaje z rozpočtu kapitoly 700-Obce, DSO; Krajské úřady na jednotlivé druhy a typy škol
Z – přepočtený počet žáků za kalendářní rok 2003 = 2/3 přepočtených žáků za školní rok 2002/03 + 1/3 přepočtených žáků za školní rok 2003/04 v jednotlivých družích a typech škol

i – jednotlivé typy a druhy škol
přepočtení žáci za školní rok = počet žáků v denním studiu + 1/3 počtu žáků v ostatních formách studia.

Údaje, které byly nevěrohodné (např. z důvodu chybného zaúčtování na paragrafy rozpočtové skladby), neuvádíme. Jedná se především o vykazování výdajů na jednotlivá zařízení v rámci jednoho ředitelství – typickým příkladem je zaúčtování výdajů na vyšší odborné školy na paragraf středních odborných škol, případně chybné zaúčtování výdajů středních odborných učilišť opět na paragraf středních odborných škol nebo speciálních škol.

Zdroj dat:

- databáze ÚIV (počty žáků);
- PVT, a.s. – výdaje kapitoly 700-Obce, DSO; Krajské úřady.

Základní informace o chování ukazatele v republikovém měřítku

Na dítě umístěné v mateřské škole bylo v roce 2003 z rozpočtu obcí, DSO a krajských úřadů v průměru uvolněno 32 066 Kč. Finanční náročnost žáka základní školy se v průměru pohybovala na úrovni 34 129 Kč. Žák střední školy (včetně vyšších odborných škol) stál v roce 2003 „státní pokladnu“ celkem 42 936 Kč – z toho jsou podstatně dražší žáci v odborném vzdělávání. Nejdražší byl žák středního odborného učiliště (v průměru 52 194 Kč), následuje žák střední a vyšší odborné školy (40 090 Kč) a nelevněji vyšla výuka žáka gymnázia (v průměru 35 066 Kč). Žák speciální školy je finančně nejnáročnější a z rozpočtu obcí, DSO a krajských úřadů bylo na něj v průměru uvolněno 72 272 Kč.

Regionální rozdíly

Průměrné výdaje na dítě umístěné v mateřské škole se v jednotlivých krajích značně lišily a pohybovaly se v rozmezí 25 712 Kč – 41 009 Kč. Více než 30 tisíc korun v průměru bylo ze státního rozpočtu investováno do předškolní výchovy dítěte v 10 krajích, nejvíce v Praze

(41 009 Kč). Hodnoty ukazatele v ostatních krajích jsou poměrně homogenní, kromě Karlovarského kraje (37 620 Kč) a zmíněné Prahy se pohybovaly v rozmezí 31,3 – 34,3 tisíc Kč. Pod hranici 30 tis. korun bylo do předškolní výchovy investováno v kraji Jihočeském (25 712 Kč), Vysočina (28 430 Kč), Olomouckém (28 762 Kč) a Moravskoslezském (28 952 Kč).

Výdaje na žáka základní školy se v jednotlivých regionech pohybovaly v rozmezí od 31 277 Kč na žáka v Jihomoravském kraji do 37 710 Kč v Praze. V roce 2003 byly do výdajů základních škol v některých případech započteny i výdaje na školní stravování při základních školách. Nejvyšší výdaje na žáka základní školy byly zaznamenány v regionu Praha (37 710 Kč), v kraji Jihočeském (37 263 Kč) a Vysočina (36 002 Kč). Nejméně stál žák v Jihomoravském kraji (31 277 Kč). V ostatních regionech se pohybovaly výdaje na žáka základní školy v rozmezí od 32,4 tis. Kč v Olomouckém kraji do 34,9 tis. Kč v kraji Libereckém.

Průměrné výdaje na žáka střední školy (včetně vyšší odborné školy) se pohybovaly v rozmezí od 38 926 Kč v Plzeňském kraji do 49 415 Kč v Jihočeském kraji (v průměru stál v roce 2003 jeden žák střední školy 42 936 Kč). Vzhledem k tomu, že střední a vyšší odborné školství je velmi rozmanité a republikové normativy běžných výdajů na žáka středních a odborných vyšších škol se liší podle finanční náročnosti oborů, které žáci studují, mohou být rozdíly v rámci regionů poměrně velké. Do skupiny krajů, jejichž výdaje na žáka střední a vyšší odborné školy přesáhly hranici 40 tisíc Kč, se zařadilo 11 krajů, z toho 7 krajů převyšovalo celorepublikový průměr, patřily k nim kromě již zmíněného Jihočeského kraje i kraje Vysočina (48 163 Kč), Královéhradecký (46 769 Kč), Karlovarský (46 319 Kč), Liberecký (46 180 Kč), Pardubický (45 734 Kč) a Ústecký (44 549 Kč).

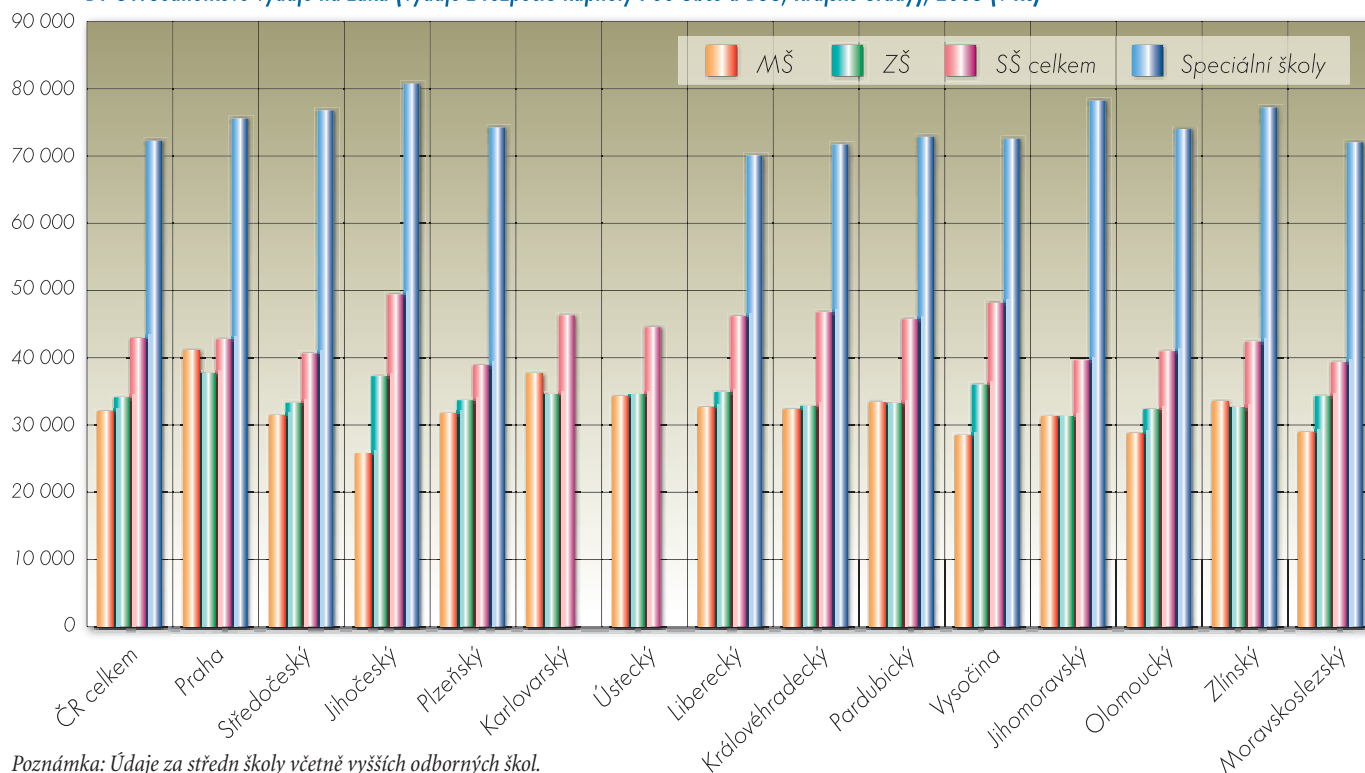
Výdaje na žáka gymnázia z rozpočtu obcí, DSO a krajských úřadů se v roce 2003 pohybovaly v celorepublikovém měřítku od 29 921 Kč v Plzeňském kraji až do 39 518 Kč v Karlovarském kraji. Celorepublikový

B1 T1: Jednotkové výdaje na žáka (výdaje z rozpočtu kapitoly 700-Obce a DSO; Krajské úřady), 2003, (v Kč)

Území	mateřské školy	základní školy	střední školy celkem	z toho			speciální školy
				z toho gymnázia	střední odborné školy	střední odborná učiliště	
ČR celkem	32 066 Kč	34 129 Kč	42 936 Kč	35 066 Kč	40 090 Kč	52 194 Kč	72 272 Kč
CZ01 Praha	41 009 Kč	37 710 Kč	42 771 Kč	36 726 Kč	39 812 Kč	56 000 Kč	75 588 Kč
CZ011 Hlavní město Praha	41 009 Kč (1.)	37 710 Kč (1.)	42 771 Kč (8.)	36 726 Kč (6.)	39 812 Kč (6.)	56 000 Kč (6.)	75 588 Kč (5.)
CZ02 Střední Čechy	31 453 Kč	33 306 Kč	40 653 Kč	34 135 Kč	40 253 Kč	46 550 Kč	76 796 Kč
CZ021 Středočeský kraj	31 453 Kč (9.)	33 306 Kč (9.)	40 653 Kč (11.)	34 135 Kč (10.)	40 253 Kč (4.)	46 550 Kč (9.)	76 796 Kč (4.)
CZ03 Jihozápad	28 386 Kč	35 639 Kč	45 000 Kč	34 689 Kč	41 375 Kč	55 968 Kč	77 493 Kč
CZ031 Jihočeský kraj	25 712 Kč (14.)	37 263 Kč (2.)	49 415 Kč (1.)	38 100 Kč (3.)	43 657 Kč (2.)	63 872 Kč (2.)	80 770 Kč (1.)
CZ032 Plzeňský kraj	31 754 Kč (8.)	33 691 Kč (8.)	38 926 Kč (14.)	29 921 Kč (14.)	38 193 Kč (10.)	45 413 Kč (10.)	74 240 Kč (6.)
CZ04 Severozápad	35 182 Kč	34 579 Kč	45 011 Kč	36 911 Kč	.	.	.
CZ041 Karlovarský kraj	37 620 Kč (2.)	34 541 Kč (6.)	46 319 Kč (4.)	39 518 Kč (1.)	.	.	.
CZ042 Ústecký kraj	34 285 Kč (3.)	34 594 Kč (5.)	44 549 Kč (7.)	35 900 Kč (7.)	.	.	.
CZ05 Severovýchod	32 788 Kč	33 578 Kč	46 236 Kč	37 281 Kč	37 615 Kč	62 895 Kč	71 541 Kč
CZ051 Liberecký kraj	32 651 Kč (6.)	34 904 Kč (4.)	46 180 Kč (5.)	38 074 Kč (4.)	36 572 Kč (12.)	60 565 Kč (4.)	70 102 Kč (12.)
CZ052 Královéhradecký kraj	32 274 Kč (7.)	32 861 Kč (11.)	46 769 Kč (3.)	39 496 Kč (2.)	37 228 Kč (11.)	63 869 Kč (3.)	71 719 Kč (11.)
CZ053 Pardubický kraj	33 418 Kč (5.)	33 223 Kč (10.)	45 734 Kč (6.)	34 548 Kč (9.)	38 733 Kč (9.)	64 040 Kč (1.)	72 858 Kč (8.)
CZ06 Jihovýchod	30 345 Kč	32 860 Kč	42 242 Kč	33 672 Kč	41 373 Kč	49 223 Kč	76 840 Kč
CZ061 Vysočina	28 430 Kč (13.)	36 002 Kč (3.)	48 163 Kč (2.)	35 644 Kč (8.)	46 046 Kč (1.)	58 313 Kč (5.)	72 574 Kč (9.)
CZ062 Jihomoravský kraj	31 292 Kč (10.)	31 277 Kč (14.)	39 642 Kč (12.)	32 961 Kč (12.)	39 066 Kč (7.)	45 225 Kč (11.)	78 241 Kč (2.)
CZ07 Střední Morava	31 003 Kč	32 475 Kč	41 683 Kč	35 522 Kč	40 445 Kč	47 180 Kč	75 272 Kč
CZ071 Olomoucký kraj	28 762 Kč (12.)	32 370 Kč (13.)	40 982 Kč (10.)	34 091 Kč (11.)	39 864 Kč (5.)	47 365 Kč (7.)	74 011 Kč (7.)
CZ072 Zlínský kraj	33 508 Kč (4.)	32 586 Kč (12.)	42 411 Kč (9.)	37 441 Kč (5.)	40 968 Kč (3.)	46 989 Kč (8.)	77 222 Kč (3.)
CZ08 Moravskoslezsko	28 952 Kč	34 305 Kč	39 354 Kč	31 380 Kč	38 947 Kč	45 139 Kč	72 055 Kč
CZ081 Moravskoslezský kraj	28 952 Kč (11.)	34 305 Kč (7.)	39 354 Kč (13.)	31 380 Kč (13.)	38 947 Kč (8.)	45 139 Kč (12.)	72 055 Kč (10.)

Poznámka: Údaje za střední odborné školy včetně vyšších odborných škol.

B1 G1: Jednotkové výdaje na žáka (výdaje z rozpočtu kapitoly 700-Obce a DSO; Krajské úřady), 2003 (v Kč)

Poznámka: Údaje za střední školy včetně vyšších odborných škol.

průměrný výdaj na žáka gymnázií činí 35 066 Kč. Odchylna je způsobena započítáváním výdajů na žáky se zdravotním postižením, speciální třídy, ale také dalšími výdaji obcí a krajských úřadů. Nejvíce „stojí“ žák gymnázia v již zmíněném Karlovarském kraji, dále Královéhradeckém (39 496 Kč), Jihočeském (38 100 Kč), v Libereckém (38 074 Kč), ve Zlínském (37 441 Kč), v Praze (36 726 Kč), Ústeckém (35 900 Kč) a kraji Vysočina (35 644 Kč). Výdaje na žáka gymnázia v ostatních krajích jsou nižší, než je celorepublikový průměr.

Výdaje na žáka střední odborné a vyšší odborné školy z rozpočtu obcí, DSO a krajských úřadů se v roce 2003 pohybovaly v průměru na hodnotě 40 090 Kč. Toto číslo je však nutné brát spíše jako orientační vzhledem k tomu, že údaje za některé kraje (v tabulce jsou vytečkované) nebyly zcela věrohodné a s největší pravděpodobností došlo k chybnému rozúčtování výdajů na jednotlivé školy na paragrafy rozpočtové skladby (jedná se o kraje, kde výdaje na SOU převyšovaly výdaje na SOŠ v průměru o více než 10 tis. Kč na žáka, nebo výdaje na SOU byly naopak nižší než výdaje na SOŠ). Použijeme-li údaje, které můžeme označit za relativně věrohodné, pak se dá říci, že výdaje na žáka střední odborné a vyšší odborné školy se v jednotlivých krajích pohybovaly v průměru od 36 572 Kč v Libereckém kraji do 46 046 Kč v kraji Vysočina. V ostatních krajích bylo v průměru v roce 2003 vynaloženo na jednoho žáka 37,2–43,7 tis. Kč.

Obdobná situace jako u středních odborných škol nastala i u **středních odborných učilišť**, kde, stejně jako v případě středních odborných škol, do celkového přehledu nezahrnujeme kraje s nevěrohodnými údaji. Průměrné výdaje na žáka středních odborných učilišť z rozpočtu obcí, DSO a krajských úřadů činily v roce 2003 celkem 52 194 Kč (doporučujeme brát údaj opět pouze jako orientační).

V roce 2003 byly nově zařazeny do Krajské ročenky školství jednotkové **výdaje na žáka speciálních škol**. Zahrnujeme tady výdaje na speciální mateřské školy, speciální internátní mateřské školy, speciální základní školy, speciální internátní základní školy, speciální střední školy včetně speciálních středních odborných učilišť, odborných učilišť a praktických škol a internátní speciální střední školy, internátní speciální střední odborná učiliště a internátní speciální odborná učiliště. Prů-

měrné výdaje na žáka speciálních škol v roce 2003 z rozpočtu obcí, DSO a krajských úřadů činily 72 272 Kč. Toto číslo je však nutné brát spíše jako orientační vzhledem k tomu, že údaje za některé kraje (v tabulce jsou vytečkované) nebyly zcela věrohodné a s největší pravděpodobností došlo k chybnému rozúčtování výdajů na jednotlivé školy – na paragrafy rozpočtové skladby. Ve zbývajících regionech se výdaje na jednoho žáka speciální školy pohybovaly od 70,1 tis. Kč v Libereckém kraji do 80,8 tis. Kč v Jihočeském kraji.

Meziroční srovnání jednotkových výdajů

Ve srovnání s rokem 2002 se průměrné výdaje na **dítě umístěné v mateřské škole** v roce 2003 zvýšily pouze o 798 Kč. K největšímu navýšení výdajů na jedno dítě došlo v Karlovarském (o 4,9 tis. Kč) a Zlínském (o 3,6 tis. Kč) kraji. Nárůst těchto výdajů v ostatních krajích se pohyboval od 0,3 tis. Kč do 3,5 tis. Kč. Nejvyšší výdaje na dítě umístěné v mateřské škole zaznamenala v obou sledovaných letech Praha a meziroční nárůst zde činil 3,5 tis. Kč. Naopak nejnižší výdaje na dítě umístěné v mateřské škole byly v Jihočeském kraji, kde došlo zároveň k největšímu meziročnímu poklesu (o 5,2 tis. Kč).

Výdaje na žáka základní školy se v letech 2002 a 2003 v jednotlivých regionech (s výjimkou Prahy v obou letech a kraje Plzeňského a Vysočiny v roce 2003) výrazně nelišily. Celorepublikový meziroční nárůst výdajů na žáka základní školy činil 6,2 tis. Kč. Navýšení bylo způsobeno zaúčtováním výdajů školního stravování při základních školách do výdajů základních škol. K největšímu navýšení došlo v krajích Moravskoslezském (o 8,1 tis. Kč), Vysočina (o 8,0 tis. Kč), Jihočeském (o 7,7 tis. Kč), Pardubickém (o 7,2 tis. Kč) a Libereckém (o 7,1 tis. Kč). K nejnižšímu nárůstu výdajů v absolutní výši došlo v Praze (o 4,2 tis. Kč). V ostatních krajích se meziroční nárůst výdajů na jednoho žáka základní školy pohyboval v rozmezí od 4,8 do 6,9 tis. Kč.

Průměrné výdaje na žáka střední školy, včetně vyšší odborné školy se v roce 2003 celorepublikově navýšily v absolutní výši o 5,0 tis. Kč. K nejvyššímu nárůstu došlo v kraji Jihočeském (o 10,3 tis. Kč), v Praze (o 6,3 tis. Kč) a Královéhradeckém kraji (o 6,0 tis. Kč), k nejnižšímu pak v kraji Středočeském (o 3,1 tis. Kč), Moravskoslezském (o 3,4

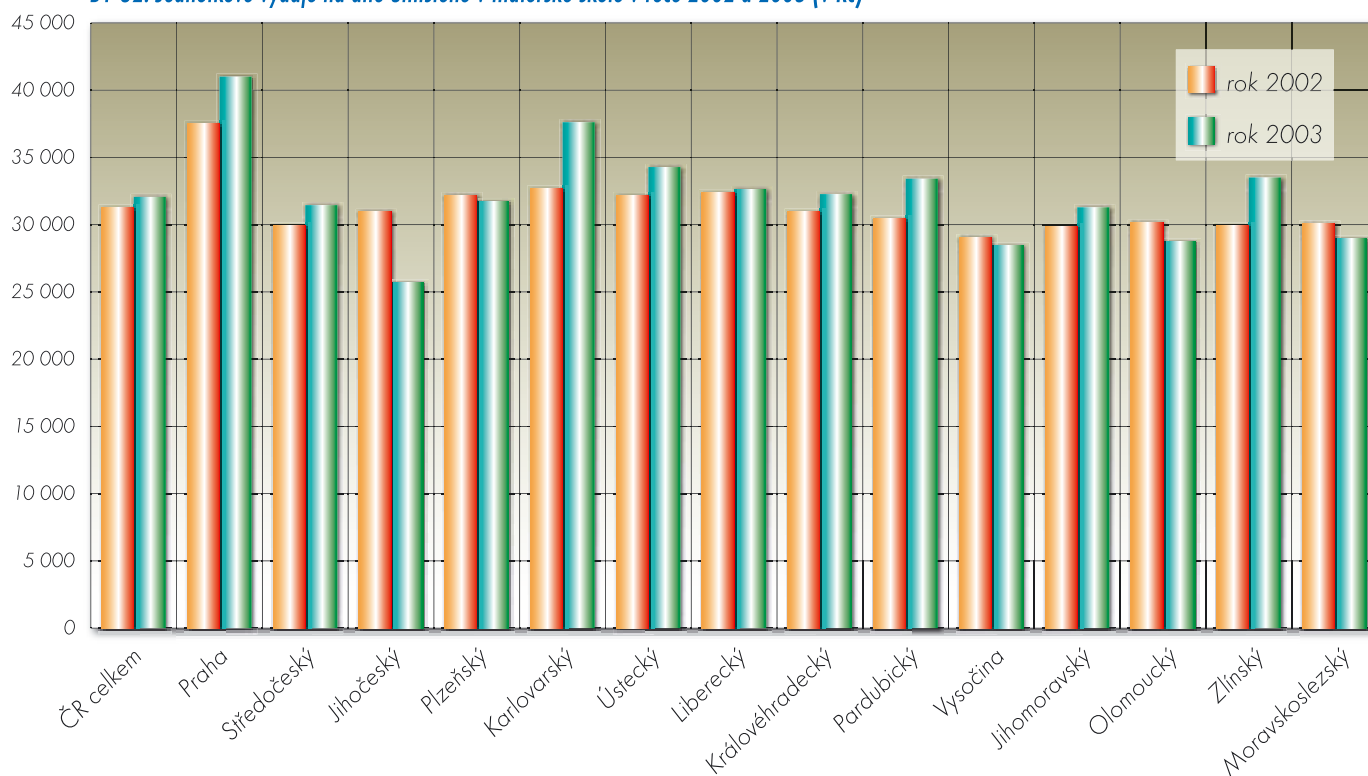
tis. Kč), Jihomoravském (o 3,6 tis. Kč), Libereckém (o 3,8 tis. Kč) a Karlovarském (o 3,9 tis. Kč). V ostatních regionech bylo navýšení výdajů v roce 2003 rovnoměrné a pohybovalo se v rozmezí od 4,0 tis. Kč v Plzeňském, do 5,2 tis. Kč v Pardubickém kraji.

Celorepublikové průměrné výdaje na žáka gymnázia v roce 2003 vzrostly na 35,1 tis., v roce 2002 činily 30,9 tis. Kč, což znamená meziroční navýšení o 4,2 tis. Kč. K největšímu nárůstu došlo v Jihočeském (o 10,2 tis. Kč), Zlínském (o 6,0 tis. Kč) a Královéhradeckém kraji (o 5,7 tis. Kč). V ostatních regionech se navýšení výdajů na žáka gym-

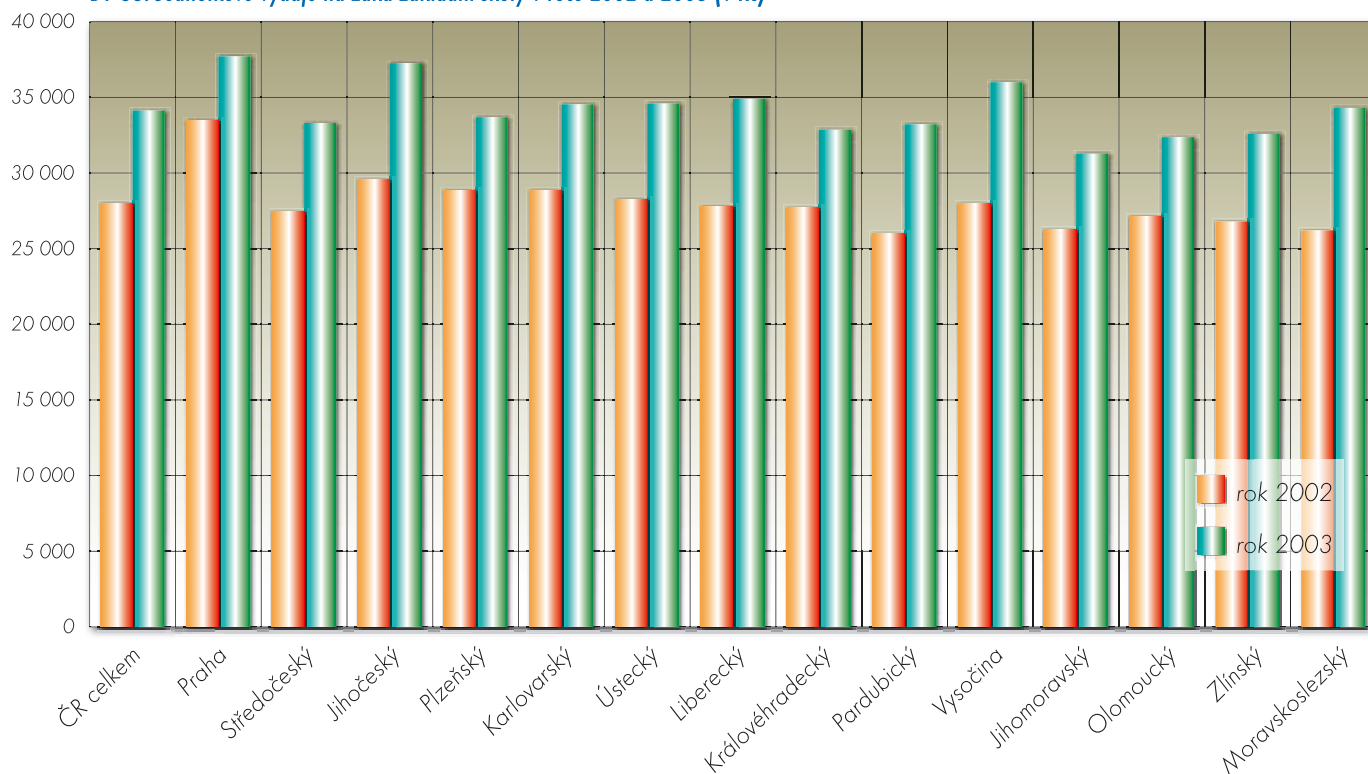
názia pohybovalo v rozmezí od 1,7 tis. Kč ve Středočeském kraji, do 4,6 tis. Kč v Ústeckém kraji.

Ve srovnání s rokem 2002 se **průměrné výdaje na žáka speciální školy** v roce 2003 zvýšily o 7,9 tis. Kč. K největšímu navýšení došlo v Praze (o 13,4 tis. Kč) a v Jihočeském (o 12,9 tis. Kč) a Zlínském kraji (o 10,1 tis. Kč), nejméně se zvýšily v kraji Středočeském (o 2,3 tis. Kč) a Vysočina (o 3,9 tis. Kč). V ostatních regionech se navýšení pohybovalo od 6,4 tis. Kč v Moravskoslezském kraji do 9,7 tis. Kč v kraji Pardubickém.

B1 G2: Jednotkové výdaje na dítě umístěné v mateřské škole v roce 2002 a 2003 (v Kč)

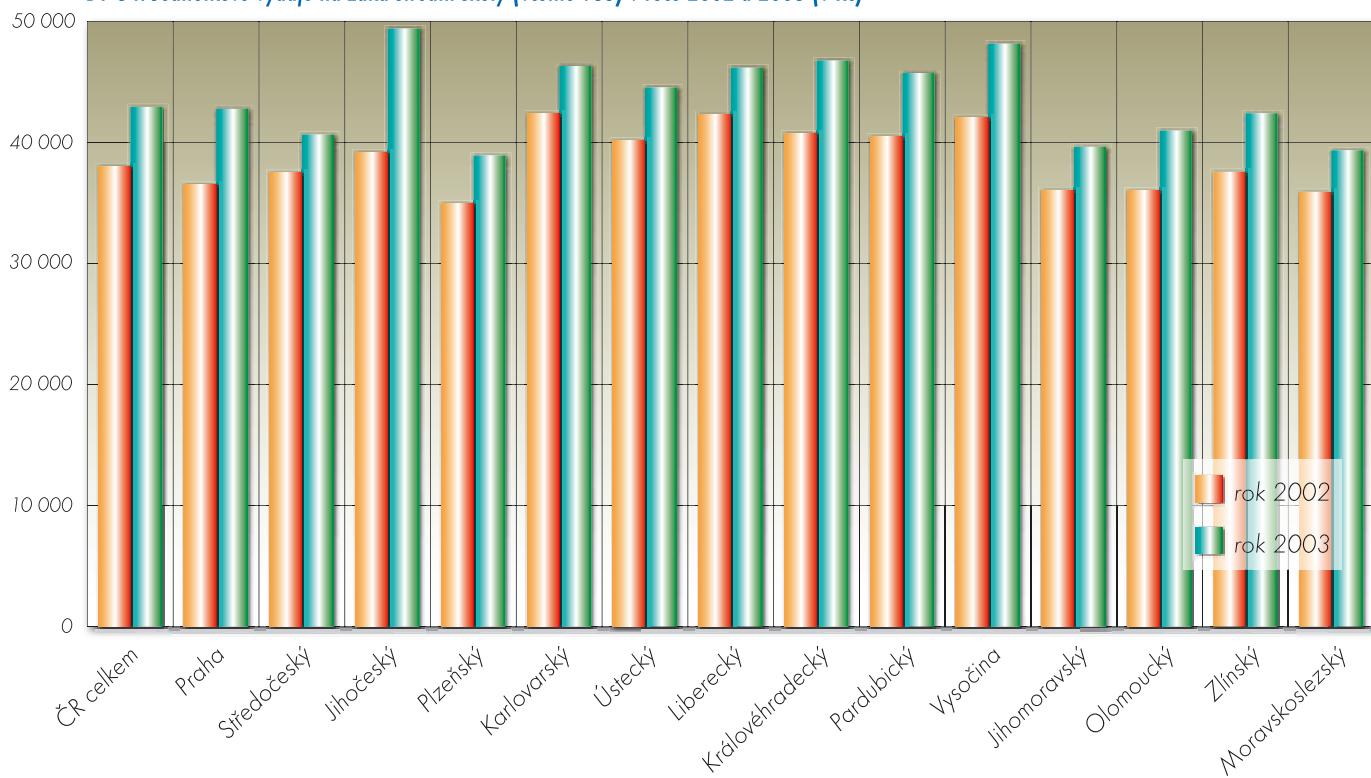

B1 G3: Jednotkové výdaje na žáka základní školy v roce 2002 a 2003 (v Kč)

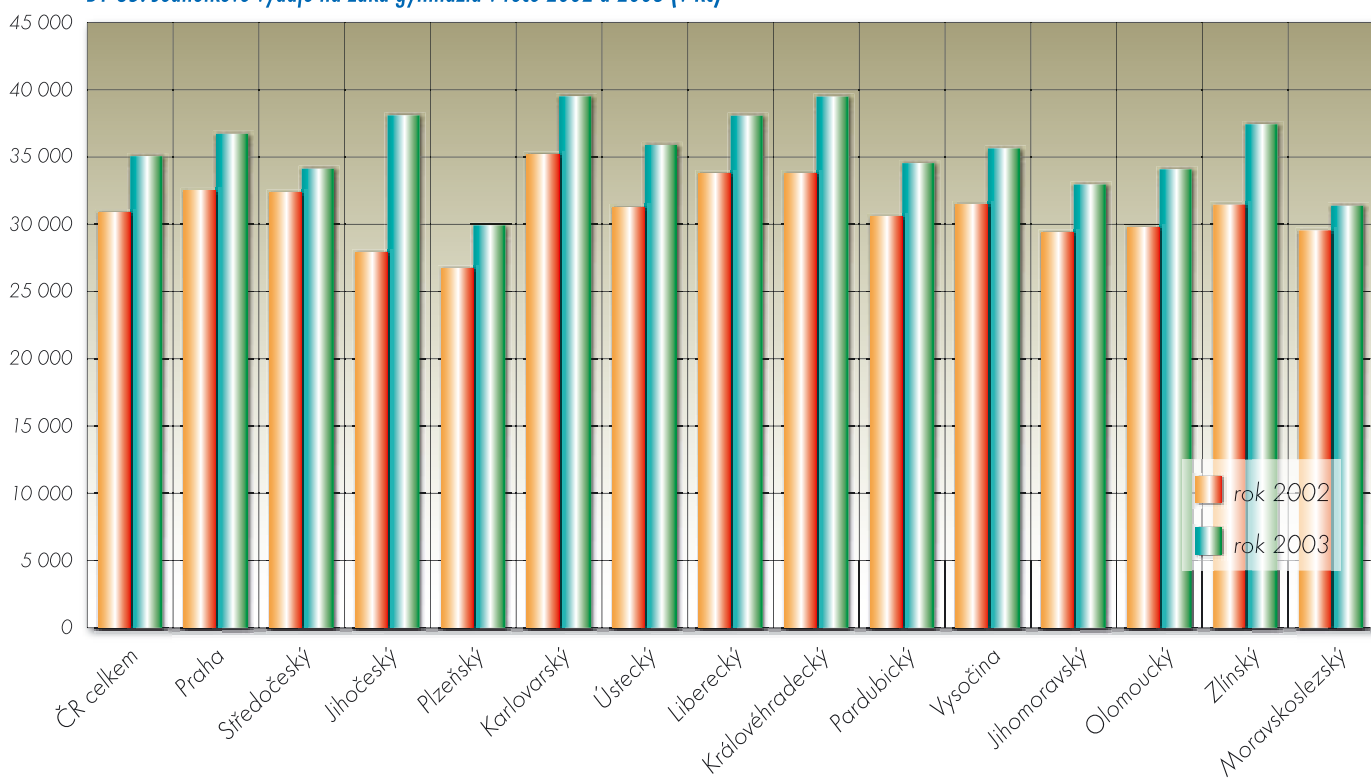

B1 G4: Jednotkové výdaje na žáka střední školy (včetně VOŠ) v roce 2002 a 2003 (v Kč)

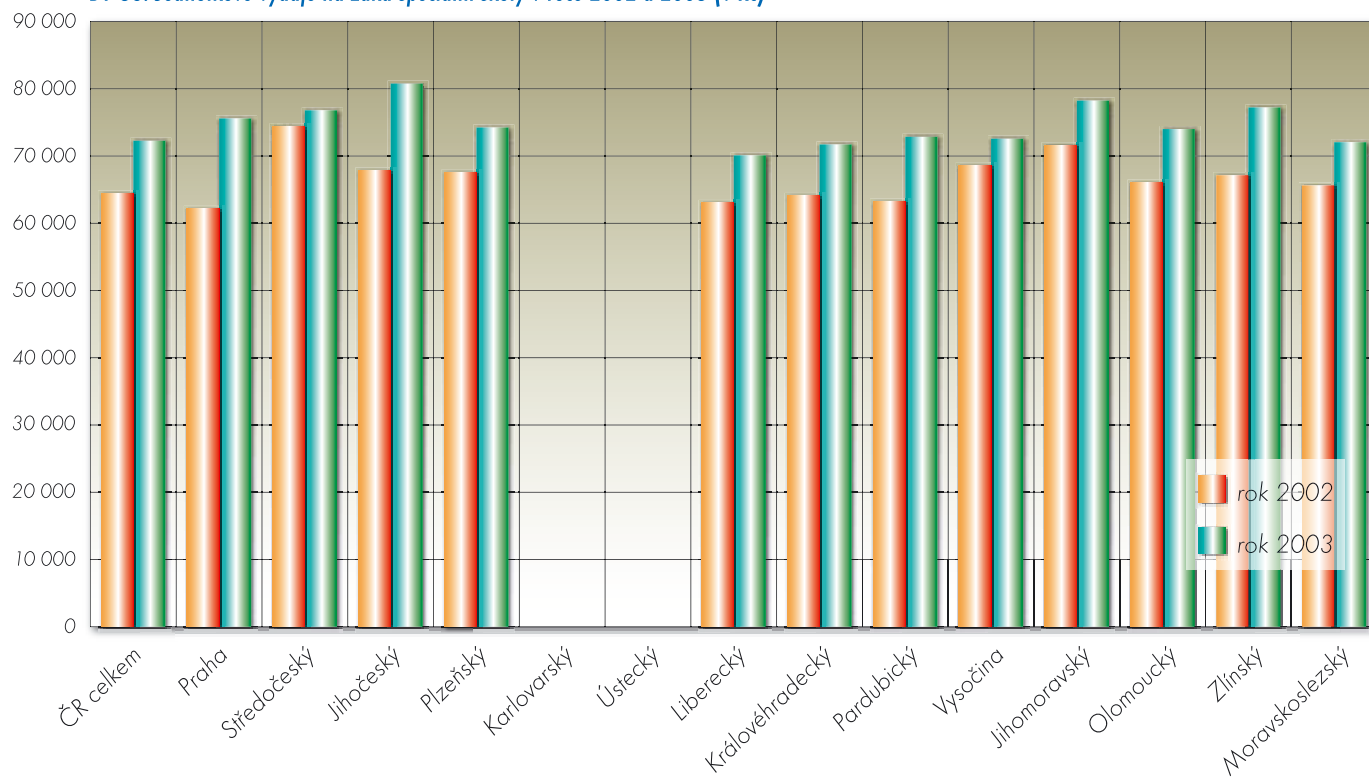

B1 G5: Jednotkové výdaje na žáka gymnázia v roce 2002 a 2003 (v Kč)

B1 G6: Jednotkové výdaje na žáka speciální školy v roce 2002 a 2003 (v Kč)

Poznámka: Údaje za Karlovarský a Ústecký kraj nejsou věrohodné, a proto není možné je publikovat.

KAPITOLA

***PŘÍSTUP KE VZDĚLÁVÁNÍ,
ÚČAST NA NĚM A PRŮCHOD
VZDĚLÁVACÍ SOUSTAVOU***

C 1 Účast na vzdělávání

Téma účasti na vzdělávání popisuje, jakou měrou se populace podílí na vzdělávání v jednotlivých vzdělávacích úrovních, a udává, jak se bude v budoucnu měnit kvalita lidských zdrojů v ekonomice.

Na mezinárodní úrovni a v nižší míře i na české úrovni můžeme stále sledovat zcela zřejmý trend posilování účasti na vzdělávání. Již na středoškolské úrovni je třeba účast na vzdělávání posilovat, neboť kvalifikovaní jedinci mají na trhu práce mnohem lepší pozici. Lidé bez dostatečné kvalifikace (tzn. pouze se základním vzděláním) velmi obtížně hledají práci a většinou rozšiřují armádu nezaměstnaných.

Je také nutno pečlivě zvážit míru rozdělení účastníků do jednotlivých oborů středních škol. Středoškolské obory s maturitou budou zřejmě výrazně preferovány, neboť jejich absolventi mají nejen lepší uplatnění na trhu práce, ale i otevřenou cestu ke vzdělávání terciárnímu. Na terciární úrovni sledujeme především velmi silné rozšiřování kapacit (VOŠ, soukromé VŠ) za současné výrazné diverzifikace vzdělávacích programů.

Míry účasti na vzdělávání jsou též jedním z klíčových parametrů, z nichž je nutno vycházet při dimenzování kapacit jednotlivých úrovní vzdělávacího systému, a do značné míry určují i ekonomickou náročnost fungování vzdělávacího systému. V souvislosti s rostoucím podílem studia na vyšších úrovních vzdělávání se tento vliv stále více zvyšuje.

Podíly jednotlivých kohort odpovídajících stupňům vzdělávání na celkové populaci obyvatel krajů

Charakteristika ukazatele

Indikátor popisuje míru, v níž populace kraje využívá vzdělávací systém, který v kraji existuje. Popisuje účasti na jednotlivých vzdělávacích úrovních v procentech, a tím umožňuje přímé srovnání účastí, avšak nevypovídá o charakteru vzdělávání. V rozlišení podle vzdělávacích úrovní (a podle odpovídajících věkových skupin) ukazatel popisuje účasti v poměrně podrobném pohledu, čímž umožňuje identifikovat věkový interval, kdy dochází k největšímu poklesu účasti na vzdělávání, a popsat míry účasti v nejvyšších, terciárních formách vzdělávání.

Metodika výpočtu

$$\frac{Z_i}{K_i} \times 100$$

Z – počet žáků vzdělávajících se na odpovídající vzdělávací úrovni v denním, resp. prezenčním studiu

vzdělávací úroveň	počty žáků	populace ve věku
mateřské školy	mateřských škol a speciálních mateřských škol	3–5 let
základní školy	základních škol, zvláštních škol, speciálních základních škol, ročníků gymnázií a konzervatoří, ve kterých žáci plní povinnou školní docházku	6–14 let
střední školy	denní studia SOŠ, SOU a U (studium střední odborné, úplné střední odborné, nástavbové), gymnázií a konzervatoří (bez ročníků, ve kterých žáci plní povinnou školní docházku) včetně speciálních škol, praktických škol a odborných učilišť	15–18 let
vyšší odborné školy	vyšších odborných škol v denním studiu	19–21 let

K – populace příslušné věkové skupiny odpovídající jednotlivým vzdělávacím úrovním

i – jednotlivé vzdělávací úrovně

Zdroj dat

- ČSÚ – demografie k 1. 7. 2003
- databáze ÚIV

Základní informace o chování ukazatele v republikovém měřítku

Míra účasti na předškolním vzdělávání je u nás stále velmi vysoká (105,2%). Míra účasti na předškolním vzdělávání překračuje 100% především proto, že děti s odkladem povinné docházky i po dovršení věku šesti let zůstávají v mateřské škole (míra odkladů povinné školní docházky se v současné době pohybuje na úrovni 25%) a děti mladší než 3 roky ve výjimečných případech (především když v obci neexistují dětské jesle) navštěvují mateřské školy.

Prakticky univerzální účast na základním vzdělávání (101,4%) ponechává pro další působení vnějších vlivů pouze malý prostor. Na tomto stupni vzdělání se plní povinná školní docházka a z tohoto důvodu procesem základního vzdělávání prochází prakticky každý. Míra účasti vyšší než 100% odpovídající věkové populace je způsobena především odklady povinné školní docházky, opakováním ročníků, ale také konstrukcí ukazatele, do kterého byli zahrnuti i žáci speciálních škol, kteří mnohdy zůstávají ve škole díky svému postižení déle než devět let. Spíše než zvyšování míry účasti (které však prakticky už není možné) je důležitým aspektem především vnitřní struktura vzdělávání žáků v rámci povinné školní docházky (účast ve specifických formách základního vzdělávání – ve speciálních základních, zvláštních a pomocných školách a v neposlední řadě i plnění povinné školní docházky na víceletých gymnáziích).

Kromě těchto aspektů hraje v základním vzdělávání podstatnou roli i míra účasti žáků v málotřídních školách,³ které mají své místo především v malých obcích, kde není mnoho školou povinných dětí a je nutné jim nabídnout vzdělávání v místě bydliště alespoň na úrovni 1. stupně základní školy. O tom, že se jedná o nezanedbatelnou součást základního vzdělávání, svědčí i fakt, že tyto málotřídní školy v současnosti navštěvuje téměř desetina žáků 1. stupně základní školy. Tento ukazatel má výrazně regionální charakter a situace v jednotlivých regionech je velmi odlišná.

Zmínili jsme se také o plnění povinné školní docházky na nižším stupni víceletých středních škol – šesti a osmiletých gymnáziích a oboru tanec na konzervatoři – zde plní povinnou školní docházku 7,9% všech žáků v ročnících odpovídajících 2. stupni základních škol. Také tento ukazatel má výrazně regionální charakter.

Středoškolská úroveň již kompetentním orgánům nabízí širší možnosti pro působení na míry účasti – míra účasti na středoškolském vzdělávání je velmi vysoká, pohybuje se na úrovni 95,2% a proti minulým letům se zvyšuje, což je příznivý trend. Tato vysoká míra účasti je způsobena částečně také konstrukcí ukazatele – do celkového počtu žáků jsou zahrnuti i žáci nástavbového studia. Vidíme tři základní cesty ovlivňování míry účasti na středoškolském vzdělávání:

- Prvním a základním požadavkem je, aby byla zajištěna co nejvyšší účast na středním vzdělávání obecně, především dostatečnou nabídkou vhodných vzdělávacích programů i pro ty, kteří při absolvování povinné školní docházky nebyli příliš úspěšní a při vstupu na trh práce by měli velké problémy (obecně je nutno konstruovat nabídku programů středního vzdělávání v úzké návaznosti na požadavky trhu práce v regionu).

³ Škola je považována za málotřídní (tj. jednotřídní až čtyřtřídní) jen tehdy, jsou-li alespoň v jedné třídě společně vyučováni žáci z více ročníků. Je-li pro každý ročník 1. stupně vytvořena alespoň jedna třída, jde o školu plnotřídní.

- Druhou možností ovlivňování účasti na středním vzdělávání je posilování „maturitní“, resp. „nematuritní“ větve středoškolského studia. Spojnicí je studium nástavbové⁴ – jeho podporou lze korigovat případně nepříznivé charakteristiky v dělení středoškolských účastí do „maturitní“ a „nematuritní“ větve, avšak úspěšnost studentů v dokončování studia je zde dosti nízká.
- Třetí možností ovlivnění je dělení středoškolského sektoru na všeobecný (gymnázia) a odborný (SOŠ, SOU) proud. Pro vstup do terciárního vzdělávání je vhodnější všeobecně vzdělávací proud, pro vstup na trh práce odborný proud (obě varianty mají svá pro a proti, záleží na tom, jestli chce daný žák dále pokračovat ve studiu na VOŠ nebo VŠ).

I když **terciární vzdělávání** nepatří zcela (kromě vyšších odborných škol) do kompetencí krajských autorit a i když charakter problémů týkajících se terciárního vzdělávání je od regionálního školství poměrně odlišný, rádi bychom zde alespoň krátce tuto problematiku zmínili. Vzhledem k tomu, že veřejné vysoké školy jsou dosti autonomními subjekty, jsou cesty ovlivňování míry účasti mladé populace na terciárním vzdělávání krajskými autoritami spíše nepřímé a pouze prostřednictvím spolupráce. Základním cílem je zde opět posilování účasti na této úrovni vzdělávání, důležitým aspektem však je i diverzifikace nabídky terciárních vzdělávacích programů tak, aby lépe vyhovovala potřebám a možnostem cílové populace. Je třeba volit i mezi kratšími, prakticky orientovanými programy a delšími programy akademického charakteru (vzhledem k výrazným rozdílům v nákladech) – v regionálním kontextu by měly podle našeho názoru převládat programy kratší, neboť u nich je možná pružnější reakce na požadavky regionálního trhu práce.

Vyšší odborné školy jsou relativně novým prvkem (v českém vzdělávacím systému existují 8 let) a stále nelze s přesvědčením tvrdit, že by jejich postavení v rámci terciárního sektoru bylo příliš silné. Častěji jsou uchazeči voleni spíše jako náhradní volba (což je dáno především směřením lidí, kdy většina stále ještě terciární vzdělávání chápe pouze jako vzdělávání na vysokých školách v magisterských studijních programech – tedy programech, které se svojí náplní nejvíce blíží charakteru studia na vysokých školách v minulosti). **Výhodou vyšších odborných škol je silná vazba na region. Tyto školy nabízejí potenciál lidí vzdělaných na terciární úrovni, který je či alespoň může být úzce spjat s ekonomikou kraje. Podporou těchto škol tedy lze dosahovat rozšiřování terciárních kapacit a zároveň se vyhnout potenciálním problémům s nevhodnou oborovou strukturou absolventů na trhu práce.** U některých z vyšších odborných škol se v současnosti uvažuje o přeměně na vysoké školy neuniverzitního typu, což by pravděpodobně přineslo jednak posílení prestiže těchto škol jednak i posílení jejich kapacit bez rizika ztráty vazby na ekonomiku kraje.

Účast odpovídající věkové populaci 19–21letých na **vyšším odborném vzdělávání** se v celorepublikovém měřítku pohybuje na úrovni 6,2%. Hodnoty ukazatele v jednotlivých regionech však vykazují značné rozdíly (rozptyl 1,9%–13,5%) hlavně z důvodu nadregionální působnosti a rozdílné hustoty sítě vyšších odborných škol.

Sektor vysokého školství se potýká se zcela zřejmým nedostatkem vstupních kapacit některých zaměření. Trend růstu zájmu o terciární vzdělávání u mladé populace tento problém dále prohlubuje. U veřejných vysokých škol lze rozlišit velké univerzity s celostátním významem, sídlící v několika málo velkých centrech, a menší univerzity, které mají výrazně regionální charakter a sídlí zpravidla v centru kraje. **Velké univerzity vytvářejí značnou část zmíněného nepoměru mezi poptávkou a nabídkou vzdělávacích kapacit.** Jejich vazba na region, v němž sídlí, není zcela zřejmá, jejich podpora se tak projeví nejen v re-

gionu, kde sídlí, a významná část jejich absolventů odchází do jiných regionů. **Je však pravdou, že tyto instituce do svého domovského regionu přitahují talentované mladé lidi, jejichž významná část v místě absolvování školy zůstane a obohatí tak lidské zdroje tohoto regionu.**⁵

Vliv univerzit regionálního charakteru je do značné míry omezen na region, v němž sídlí. Jsou výrazně spjaty s ekonomikou kraje, což přináší podobné pozitivní efekty jako v případě vyšších odborných škol. **Podpora těchto škol tedy je podporou, která je zaměřena velmi úzce na domácí kraj.**

Poslední kategorií terciárních vzdělávacích institucí jsou soukromé vysoké školy, které jsou v českém vzdělávacím systému prvkem ještě o poznání novějším než vyšší odborné školy.

Regionální rozdíly

Míra účasti na předškolním vzdělávání se v jednotlivých regionech České republiky pohybuje od 96,7% v Ústeckém kraji až po 111,1% v Jihočeském kraji. Kromě kraje Ústeckého a Karlovarského se míry účasti na předškolním vzdělávání ve všech krajích pohybují nad úrovní 100%.

Minimální regionální rozdíly najdeme v **míře účasti na základním vzdělávání**. Nejvyšší hodnoty – 106,9% dosahuje Hlavní město Praha (které je však spádově hlavně pro Středočeský kraj především v oblasti speciálních škol a ve vzdělávání na víceletých gymnáziích). Pod stoprocentní hranicí není v roce 2003/04 ani jeden kraj.

Míry odkladů povinné školní docházky se v rámci krajů pohybují v rozmezí od 20,9% v kraji Vysočina do 35,8% v Praze.

Metodika výpočtu

$$\frac{Zz}{P} \times 100$$

Zz – počet dětí starších šesti let nastupujících do základní školy

P – populace šestiletých

Zdroj dat

- počet dětí starších šesti let nastupujících do základní školy – ÚIV
- demografie – odhad založený na údajích ČSÚ za rok 2002

Jak již bylo řečeno, podíl žáků 1. stupně základních škol má výrazně regionální charakter. Závisí to především na charakteru regionu – region s vyšším počtem malých obcí s horší dopravní dostupností bude mít pochopitelně vyšší podíl žáků v málotřídních školách, než region s většími obcemi s dobrou dopravní dostupností. Z tohoto důvodu nejnižší hodnotu ukazatele najdeme v Praze (0,39%), nejvyšší hodnoty vykazuje Vysočina (16,9%). Výrazně vyšší podíl žáků v málotřídních školách než je celorepublikový průměr se kromě Vysočiny projevuje v krajích Pardubickém (16,0%) a Královéhradeckém (15,3%).

Další údaj, který je nutno v souvislosti s touto problematikou zmínit, je **podíl žáků v ročnících odpovídajících 2. stupni základních škol** (včetně speciálních škol), kteří plní povinnou školní docházku na víceletých gymnáziích.

Metodika výpočtu

$$\frac{Zg}{P} \times 100$$

Zg – celkový počet žáků víceletých gymnázií v nižším stupni (1.–4. ročník osmiletého, 1.–2. ročník šestiletého gymnázia)

P – počet žáků základní školy a žáků víceletých gymnázií v nižším stupni

⁴ Nástavbové programy jsou sice v České republice podle tradice řazeny do středního (tedy vyššího sekundárního) vzdělávání, avšak na mezinárodní úrovni jsou již vnímány jako další úroveň – postsekundární neterciární.

⁵ Zároveň nelze opomenout, že podaří-li se navázat dostatečné vazby mezi univerzitou a ekonomickými subjekty v kraji, může ekonomika těžit z inovativního potenciálu, který v univerzitách existuje.

Celorepublikový průměr činí 7,9% a výrazně vysokých hodnot ukazatele (13,9%) dosahuje Praha. Hlavní město je však z hlediska této problematiky naprosto atypickým regionem – tvoří spádovou oblast i pro okolní okresy Středočeského kraje. Pokud porovnááme jednotlivé regiony s vyloučením Prahy, pak se hodnoty ukazatele pohybují v rozmezí od 5,8% ve Zlínském kraji do 9,7% v Jihomoravském kraji, tedy s odchylkami cca 2% od celorepublikového průměru.

Míra účasti na středoškolském vzdělávání je v naší republice poměrně vysoká. Vezmeme-li navíc v úvahu konstrukci ukazatele a poměrně velké množství žáků v programech tříletých a kratších, pak je 95,2% účasti na středním vzdělávání hodnota opravdu vysoká. Nejvyšší míra účasti na středoškolském vzdělávání je tradičně v Praze (123,9%). Praha je však pro středoškolské vzdělávání spádová především pro okrajové okresy Středočeského kraje, který má naopak míru účasti nejmenší z celé České republiky (76,3%). Nad celorepublikovým průměrem jsou kromě Prahy ještě Jihomoravský (99,8%), Jihočeský (99,6%), Zlínský (98,7%) a Královéhradecký kraj (97,1%).

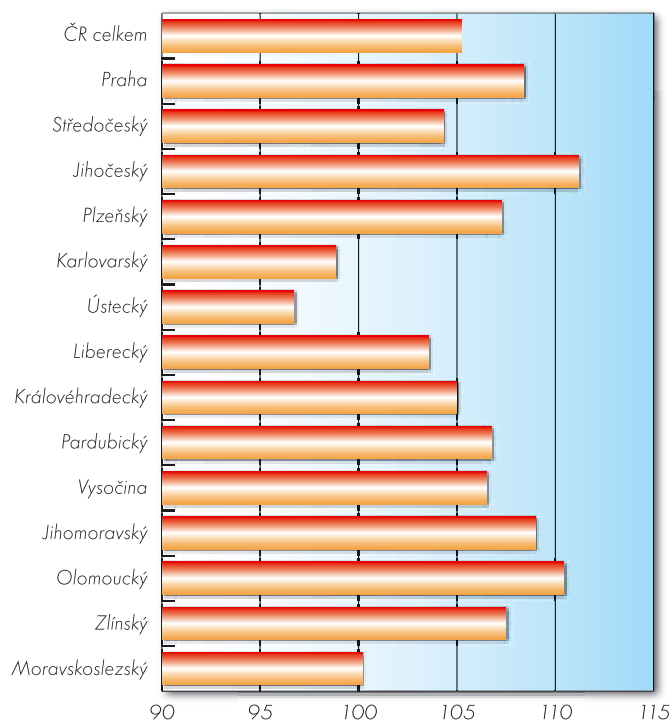
Míra účasti na vyšším odborném vzdělávání v jednotlivých krajích je velmi úzce závislá na celkovém počtu žáků vyšších odborných škol bez ohledu na to, ze kterého kraje jsou. Z tohoto důvodu nejvyšší

C1 T1: Míra účasti dětí v MŠ a žáků ZŠ, SŠ a VOŠ na odpovídající věkové populaci, 2003 (v %)

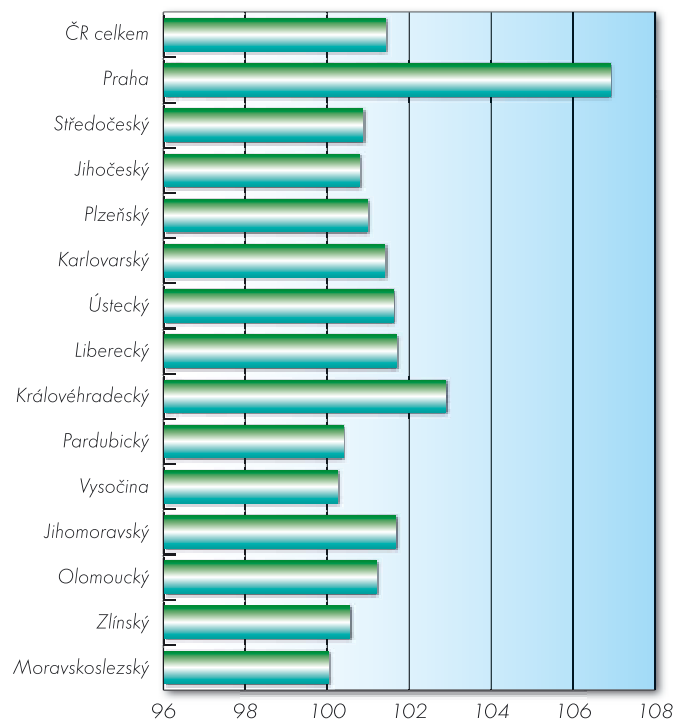
Území		MŠ	ZŠ	SŠ	VOŠ
ČR celkem		105,21 %	101,40 %	95,21 %	6,19 %
CZ01	Praha	108,35 %	106,89 %	123,86 %	13,50 %
CZ011	Hlavní město Praha	108,35 % (4.)	106,89 % (1.)	123,86 % (1.)	13,50 % (1.)
CZ02	Střední Čechy	104,26 %	100,85 %	76,23 %	4,87 %
CZ021	Středočeský kraj	104,26 % (10.)	100,85 % (9.)	76,23 % (14.)	4,87 % (7.)
CZ03	Jihozápad	109,36 %	100,86 %	95,46 %	6,82 %
CZ031	Jihočeský kraj	111,14 % (1.)	100,77 % (10.)	99,62 % (3.)	8,69 % (2.)
CZ032	Plzeňský kraj	107,23 % (6.)	100,96 % (8.)	90,46 % (10.)	4,60 % (10.)
CZ04	Severozápad	97,24 %	101,54 %	89,40 %	3,46 %
CZ041	Karlovarský kraj	98,79 % (13.)	101,38 % (6.)	84,09 % (13.)	1,87 % (14.)
CZ042	Ústecký kraj	96,68 % (14.)	101,59 % (5.)	91,41 % (8.)	4,05 % (12.)
CZ05	Severovýchod	105,15 %	101,65 %	93,70 %	5,77 %
CZ051	Liberecký kraj	103,53 % (11.)	101,68 % (3.)	89,56 % (12.)	4,68 % (8.)
CZ052	Královéhradecký kraj	104,94 % (9.)	102,86 % (2.)	97,09 % (5.)	5,46 % (6.)
CZ053	Pardubický kraj	106,71 % (7.)	100,37 % (12.)	93,62 % (7.)	7,02 % (4.)
CZ06	Jihovýchod	108,10 %	101,17 %	96,55 %	7,37 %
CZ061	Vysočina	106,45 % (8.)	100,23 % (13.)	90,00 % (11.)	8,65 % (3.)
CZ062	Jihomoravský kraj	108,94 % (3.)	101,64 % (4.)	99,75 % (2.)	6,75 % (5.)
CZ07	Střední Morava	108,97 %	100,87 %	96,57 %	4,31 %
CZ071	Olomoucký kraj	110,39 % (2.)	101,18 % (7.)	94,52 % (6.)	3,99 % (13.)
CZ072	Zlínský kraj	107,45 % (5.)	100,53 % (11.)	98,73 % (4.)	4,66 % (9.)
CZ08	Moravskoslezsko	100,14 %	100,01 %	90,63 %	4,13 %
CZ081	Moravskoslezský kraj	100,14 % (12.)	100,01 % (14.)	90,63 % (9.)	4,13 % (11.)

míry účasti vykazují kraje, ve kterých studuje nejvíce žáků. Ukazatel nevypovídá o tom, jaká je účast věkové populace toho kterého kraje na vyšším odborném vzdělávání, ale spíše o síti vyšších odborných škol. Nejvyšší míru účasti vykazují Praha (13,5%), Jihočeský (8,7%), Vysočina (8,6%), Pardubický (7,0%) a Jihomoravský kraj (6,8%).

C1 G1: Podíl dětí v MŠ na odpovídající věkové populaci, 2003 (v %)

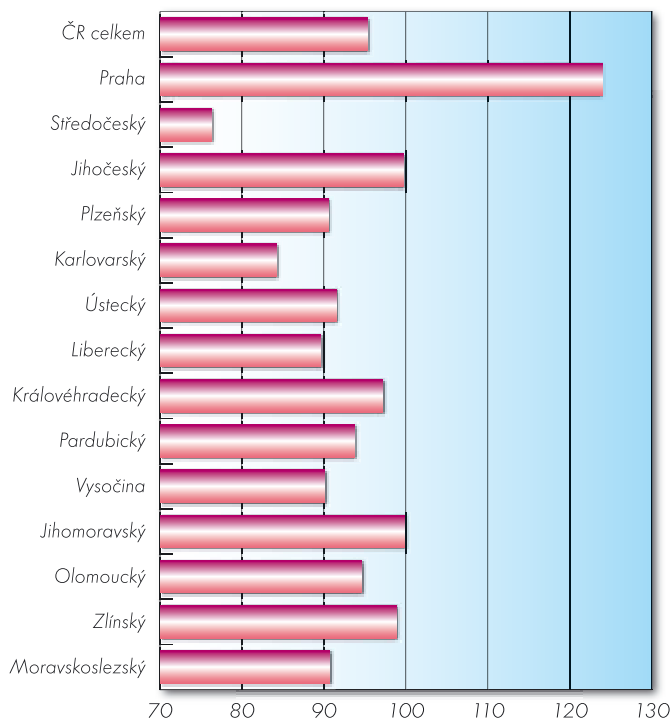
C1 G2: Podíl žáků ZŠ na odpovídající věkové populaci, 2003 (v %)

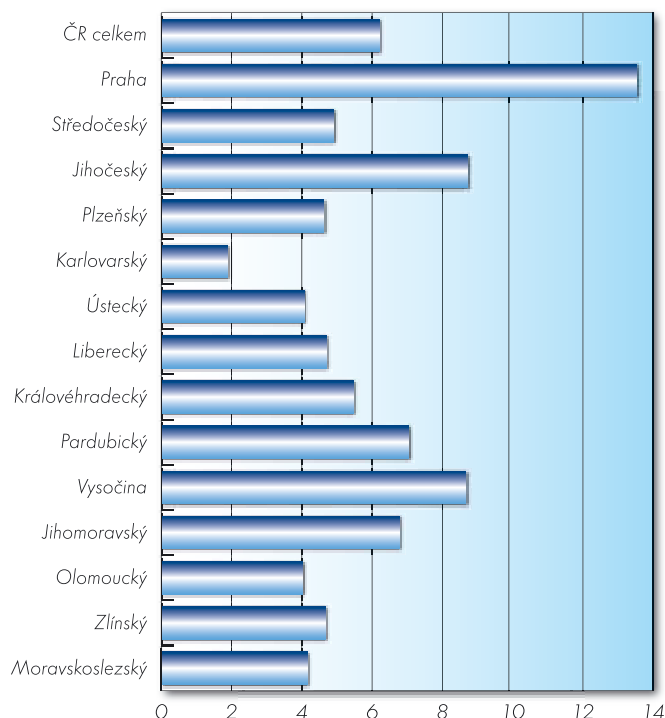

C1 G3: Podíl žáků SŠ na odpovídající věkové populaci, 2003 (v %)

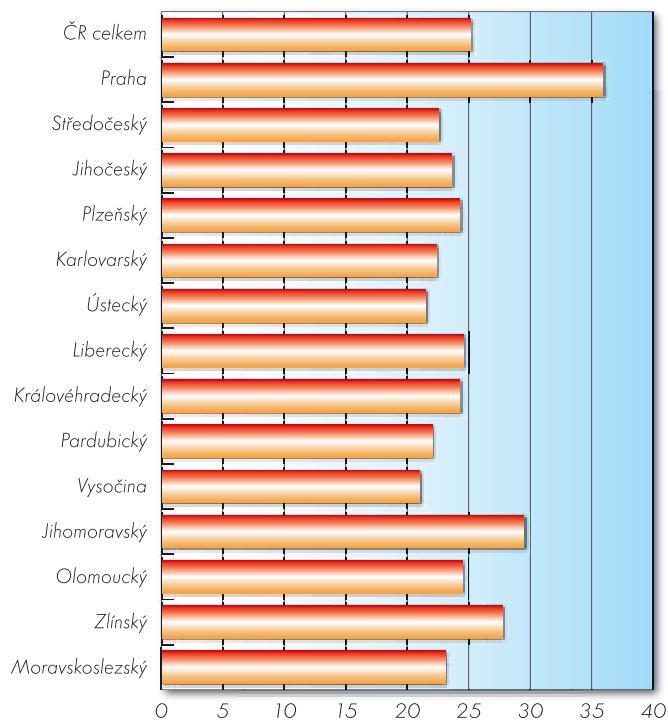
C1 G4: Podíl žáků VOŠ na odpovídající věkové populaci, 2003 (v %)

C1 T2: Míra účasti dětí s odloženou povinnou školní docházkou na celkovém počtu šestiletých dětí, 2003 (v %)

Území			
ČR celkem		25,07%	
CZ01	Praha	35,85%	
CZ011	Hlavní město Praha	35,85%	(1.)
CZ02	Střední Čechy	22,45%	
CZ021	Středočeský kraj	22,45%	(10.)
CZ03	Jihozápad	23,84%	
CZ031	Jihočeský kraj	23,57%	(8.)
CZ032	Plzeňský kraj	24,17%	(7.)
CZ04	Severozápad	21,63%	
CZ041	Karlovarský kraj	22,32%	(11.)
CZ042	Ústecký kraj	21,39%	(13.)
CZ05	Severovýchod	23,51%	
CZ051	Liberecký kraj	24,50%	(4.)
CZ052	Královéhradecký kraj	24,19%	(6.)
CZ053	Pardubický kraj	21,98%	(12.)
CZ06	Jihovýchod	26,56%	
CZ061	Vysočina	20,93%	(14.)
CZ062	Jihomoravský kraj	29,42%	(2.)
CZ07	Střední Morava	25,99%	
CZ071	Olomoucký kraj	24,44%	(5.)
CZ072	Zlínský kraj	27,67%	(3.)
CZ08	Moravskoslezsko	23,02%	
CZ081	Moravskoslezský kraj	23,02%	(9.)

C1 G5: Podíl dětí s odloženou povinnou školní docházkou na celkovém počtu šestiletých dětí, 2003 (v %)

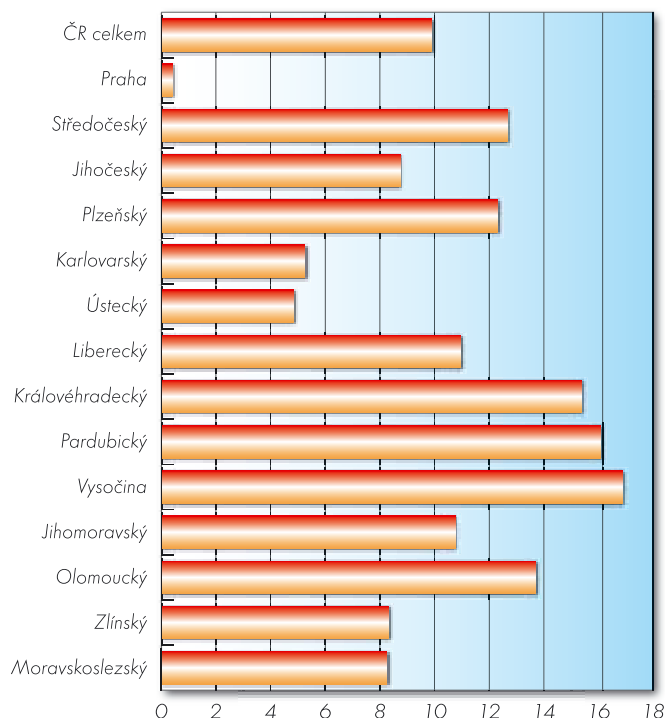

C1 T3: Míra účasti dětí v málotřídních školách na celkovém počtu žáků 1. stupně ZŠ, 2003 (v %)

Území			
ČR celkem		9,86%	
CZ01	Praha	0,39%	
CZ011	Hlavní město Praha	0,39%	(14.)
CZ02	Střední Čechy	12,64%	
CZ021	Středočeský kraj	12,64%	(5.)
CZ03	Jihozápad	10,32%	
CZ031	Jihočeský kraj	8,71%	(9.)
CZ032	Plzeňský kraj	12,28%	(6.)
CZ04	Severozápad	4,92%	
CZ041	Karlovarský kraj	5,23%	(12.)
CZ042	Ústecký kraj	4,80%	(13.)
CZ05	Severovýchod	14,32%	
CZ051	Liberecký kraj	10,92%	(7.)
CZ052	Královéhradecký kraj	15,34%	(3.)
CZ053	Pardubický kraj	16,05%	(2.)
CZ06	Jihovýchod	12,79%	
CZ061	Vysočina	16,86%	(1.)
CZ062	Jihomoravský kraj	10,72%	(8.)
CZ07	Střední Morava	11,05%	
CZ071	Olomoucký kraj	13,68%	(4.)
CZ072	Zlínský kraj	8,27%	(10.)
CZ08	Moravskoslezsko	8,22%	
CZ081	Moravskoslezský kraj	8,22%	(11.)

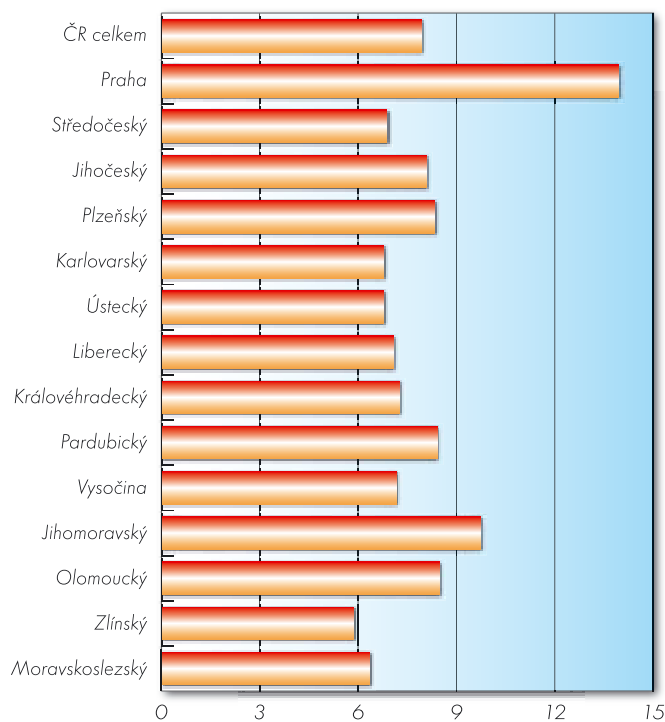
C1 G6: Podíl dětí v málotřídních školách na celkovém počtu žáků 1. stupně ZŠ, 2003 (v %)

C1 T4: Podíl žáků nižšího stupně víceletých gymnázií a konzervatoří na celkovém počtu žáků v ročnících ZŠ a SŠ odpovídajících 2. stupni ZŠ, 2003 (v %)

Území			
ČR celkem		7,92%	
CZ01	Praha	13,93%	
CZ011	Hlavní město Praha	13,93%	(1.)
CZ02	Střední Čechy	6,85%	
CZ021	Středočeský kraj	6,85%	(10.)
CZ03	Jihozápad	8,17%	
CZ031	Jihočeský kraj	8,06%	(6.)
CZ032	Plzeňský kraj	8,30%	(5.)
CZ04	Severozápad	6,74%	
CZ041	Karlovarský kraj	6,76%	(11.)
CZ042	Ústecký kraj	6,74%	(12.)
CZ05	Severovýchod	7,58%	
CZ051	Liberecký kraj	7,06%	(9.)
CZ052	Královéhradecký kraj	7,23%	(7.)
CZ053	Pardubický kraj	8,39%	(4.)
CZ06	Jihovýchod	8,88%	
CZ061	Vysočina	7,15%	(8.)
CZ062	Jihomoravský kraj	9,71%	(2.)
CZ07	Střední Morava	7,22%	
CZ071	Olomoucký kraj	8,47%	(3.)
CZ072	Zlínský kraj	5,84%	(14.)
CZ08	Moravskoslezsko	6,33%	
CZ081	Moravskoslezský kraj	6,33%	(13.)

C1 G7: Podíl žáků nižšího stupně víceletých gymnázií a konzervatoří na celkovém počtu žáků v ročnících ZŠ a SŠ odpovídajících 2. stupni ZŠ, 2003 (v %)

C 2 Přístup ke střednímu, vyššímu odbornému a vysokoškolskému vzdělávání

Po absolvování základní školy se většina odpovídající věkové populace dělí do středoškolských proudů (G, SOŠ, SOU), vyjma těch, kteří již po absolvování ZŠ vstupují na trh práce. Mohutnost jednotlivých základních středoškolských proudů je dána především osobními prioritami uchazečů, následně však může být ovlivněna i dimenzováním vstupních kapacit těchto proudů. Proto se může stát, že na regionální, ale i celostátní úrovni bude existovat naddimenzovaná síť, ve které bude převažovat vzdělávání pouze v jednom ze středoškolských proudů. Pokud potom bude snaha tuto síť zachovat ve stávajícím rozsahu bez ohledu na vývoj priorit absolventů ZŠ, dojde pravděpodobně k tomu, že vstupní kapacity jednoho proudu budou omezeny ve prospěch proudu druhého. Tato skutečnost nemusí být zjevná na první pohled, protože jednou z priorit uchazečů o studium na střední škole je také její umístění. Toto hledisko často převažuje nad požadavkem konkrétní odbornosti.

V rámci maturitního proudu, ze kterého lze následně pokračovat ve vzdělávání na terciární úrovni, se uchazeči rozhodují mezi všeobecně vzdělávacími programy (na gymnáziích) a odbornými programy (především na SOŠ, v menší míře na SOU).

Rozdělení populace nově vstupující do odborného vzdělávání podle oborů KKO, na které se hlásí, se řídí na jedné straně institucionálními charakteristikami systému a na druhé straně zájmem žáků. Nabídky vzdělání by měly odrážet potřeby ekonomiky (resp. požadavky trhu práce).

C 2.1 Podíly nově přijatých na jednotlivé typy a druhy škol na odpovídající věkové populaci

C 2.1.1 Podíl nově přijatých na střední a vyšší odborné školy na odpovídající věkové populaci

Charakteristika ukazatele

Ukazatel se zaměřuje na popis procesu vstupu studentů na středoškolskou úroveň vzdělávání. Všíhá si zvláště rozlišení „maturitní“ a „nematuritní“ větve a všeobecně vzdělávacího a odborného proudu.

Při konstrukci ukazatele byl zvolen první ze dvou úhlů pohledu – **podíl počtu** nově přijatých na odpovídající věkové populaci (15letí pro střední školy, 19letí pro vyšší odborné školy). Druhým pohledem (je obsahem dalšího ukazatele v této kapitole) je **podíl počtu** nově přijatých na celkovém počtu absolventů předchozí vzdělávací úrovně (pro střední školy – absolventi základních škol, pro vyšší odborné školy – absolventi oborů středních škol ukončených maturitní zkouškou).

Metodika výpočtu

$$\frac{NP_i}{P_j} \times 100$$

NP – počet nově přijatých

P – populace

i – jednotlivé druhy a typy středních škol, vyšší odborné školy, příp. jednotlivé druhy vzdělávání (maturitní, nematuritní)

j – 15 let pro střední školy, 19 let pro vyšší odborné školy

Nově přijatí na střední školy – maturitní obory zahrnují nově přijaté na čtyřleté obory gymnázií, šestileté konzervatoře, obory středních odborných škol a středních odborných učilišť ukončené maturitní zkouškou (bez nastavbového studia), ročníky víceletých gymnázií a osmiletých konzervatoří odpovídající 1. ročníku střední školy (5. ročníky osmiletých dělek studia, 3. ročníky šestiletého studia) včetně odpovídajícího vzdělávání na speciálních školách a konzervatořích. Všichni nově přijímaní jsou uváděni pouze za denní studium.

Nově přijatí na střední školy – nematuritní obory zahrnují nově přijaté na učební obory středních odborných učilišť a učilišť včetně studia ve ZVUP (zvláště upravené učební plány) a obory středních odborných škol ukončené závěrečnou zkouškou, včetně odpovídajícího studia na speciálních školách, studia na praktických školách a odborných učilištích. Všichni nově přijímaní jsou uváděni pouze za denní studium.

Zdroj dat

➤ ČSÚ – demografie k 1.7.2003

➤ databáze ÚIV

Základní informace o chování ukazatele v republikovém měřítku

Na střední školy stejně jako v roce 2002 **nastupuje prakticky každý patnáctiletý**. Celkový podíl (téměř 109% – ukazatel převyšuje hranici sta procent, protože do celkového počtu nově přijímaných jsou zahrnuti nejen nově přijatí absolventi základních škol, ale i ti, kteří nastupují na střední školy z jiných škol, ze zaměstnání či odjinud) se mírně snížil a poněkud se změnila struktura nově přijímaných. Podíl nově přijatých na maturitní obory se meziročně zvýšil o 1,2 procentního bodu (na 68,4%), o 1 procentní bod potom poklesl podíl nově přijatých na obory nematuritní (40,6%). Čtyři pětiny z uvedeného přelivu nově přijatých tvoří posun nově přijatých z učebních oborů SOU na studijní obory SOU.

Specifickým typem škol jsou víceletá gymnázia a konzervatoře. Na úrovni 1. ročníku střední školy na nich studuje v celorepublikovém měřítku celkem 9,0% patnáctiletých, na osmiletých konzervatořích 0,4% patnáctiletých.

Porovnáme-li nově přijímané podle typu školy, nejvíce nově přijímaných pohlí studijní obory středních odborných škol – 41,2% patnáctiletých, následují učební obory středních odborných učilišť – 39,2% v porovnání s populací patnáctiletých a pak čtyřletá gymnázia – 11,2% (vezmeme-li však gymnázia jako celek, tedy včetně víceletých studií, potom celkový počet nově vstupujících na „středoškolskou“ úroveň gymnázií činí 19,5% v porovnání s populací patnáctiletých). Nově přijatí na obory středních odborných učilišť ukončených maturitní zkouškou tvoří 6,6% vzhledem k populaci patnáctiletých a nově přijímaní na střední odborné školy do oborů ukončených závěrečnou zkouškou (včetně praktických škol) tvoří pouze 1,44% (tento podíl se proti roku 2002 téměř ztrojnásobil).

V celorepublikovém měřítku nastupuje do denního studia vyšších odborných škol 8,3% vzhledem k populaci devatenáctiletých, tento ukazatel však vykazuje velké regionální rozdíly. Meziročně se tento ukazatel zvýšil o 0,5%, což může signalizovat rostoucí zájem o tuto formu studia.

Z uvedených podílů a porovnání s rokem 2002 lze zjistit mírný posun nabídky studijních programů ve prospěch studia s maturitou (poptávku v tomto případě neuvažujeme, neboť předpokládáme, že poptávka po maturitních oborech je obecně dlouhodobě vyšší než jejich nabídka) a mírným poklesem podílu populace patnáctiletých studujících na víceletých gymnáziích.

Regionální rozdíly

Porovnáme-li **počty nově přijímaných na střední školy s populací patnáctiletých v kraji**, jsou na první pohled zřejmé poměrně značné regionální rozdíly. Naprosto atypická je situace v Praze, kde hodnota ukazatele dosahuje 140,8% (oproti hodnotě 87,1% ve Středočeském kraji). Tato vysoká hodnota je dána spádovostí Prahy jako středoškolského centra především pro okresy Praha – východ a Praha – západ. Hodnoty ukazatele v ostatních krajích se všude, s výjimkou již zmíněného Středočeského kraje, pohybují nad hranicí sta procent nebo těsně pod ní.

Zajímavější jsou podíly nově přijímaných na střední školy na celkové velikosti populace patnáctiletých z hlediska dosaženého stupně vzdělání – tedy „maturitní“ x „nematuritní“ obory. Co se týče oborů ukončených

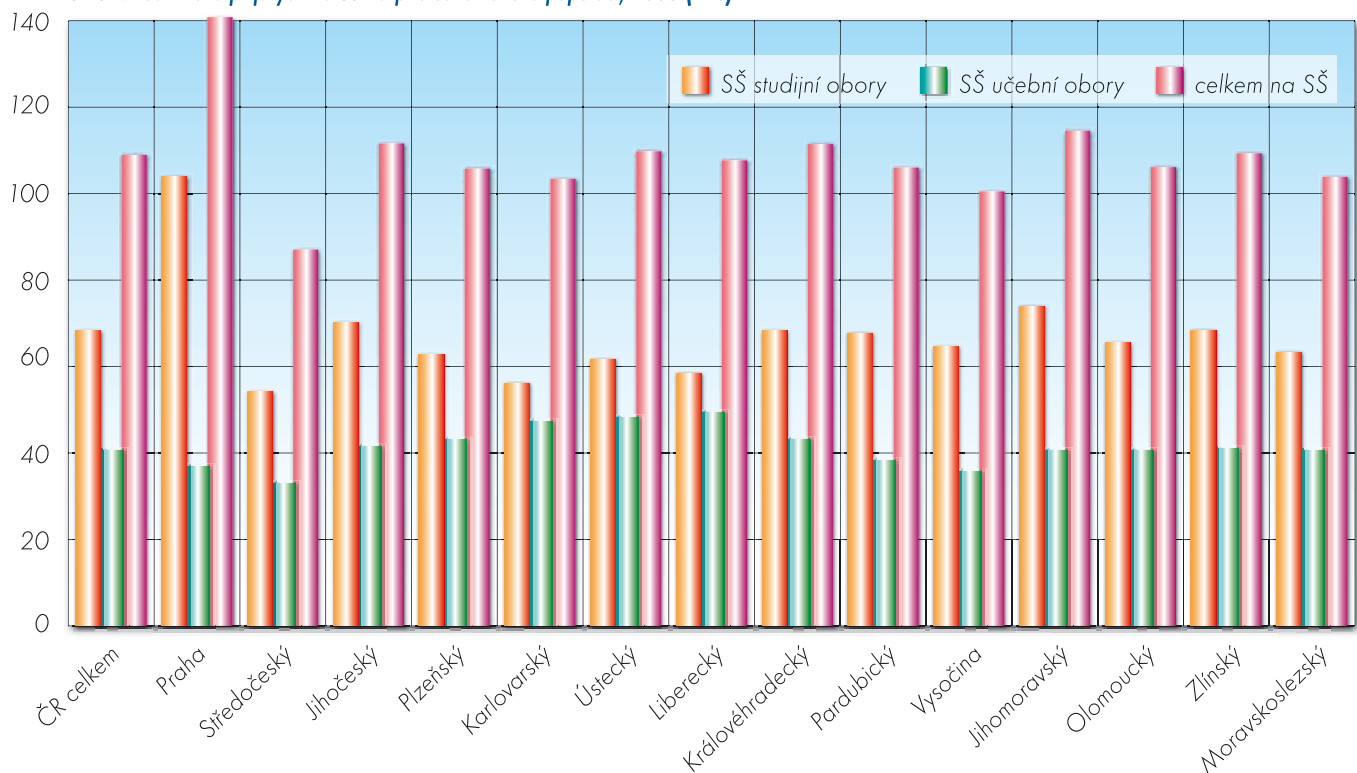

C2 T1: Podíl nově přijatých na SŠ a VOŠ na odpovídající věkové populaci, 2003 (v %)

Území	SŠ studijní obory		SŠ »nematurnitní« obory		SŠ celkem		4letá gymnázia		víceletá gymnázia		6leté konzervatoře		SOŠ studijní obory		SOŠ »nematurnitní« obory		SOU studijní obory		SOU učební obory		VOŠ		
ČR celkem	68,35 %	40,60 %	108,95 %	11,19 %	8,97 %	0,42 %	41,17 %	1,44 %	6,59 %	39,16 %	8,29 %												
CZ01 Praha	103,96 %	36,85 %	140,82 %	17,54 %	17,08 %	1,70 %	59,52 %	1,81 %	8,12 %	35,04 %	17,62 %												
CZ011 Hlavní město Praha	103,96 % (1.)	36,85 % (12.)	140,82 % (1.)	17,54 % (1.)	17,08 % (1.)	1,70 % (1.)	59,52 % (1.)	1,81 % (1.)	8,12 % (4.)	35,04 % (13.)	17,62 % (1.)												
CZ02 Střední Čechy	54,13 %	32,94 %	87,07 %	9,55 %	7,16 %	-	32,77 %	1,09 %	4,66 %	31,85 %	6,97 %												
CZ021 Středočeský kraj	54,13 % (14.)	32,94 % (14.)	87,07 % (14.)	9,55 % (10.)	7,16 % (10.)	-	32,77 % (14.)	1,09 % (7.)	4,66 % (12.)	31,85 % (14.)	6,97 % (7.)												
CZ03 Jihozápad	66,83 %	42,16 %	108,99 %	8,95 %	9,06 %	0,36 %	42,96 %	0,71 %	5,50 %	41,45 %	9,40 %												
CZ031 Jihočeský kraj	70,19 % (3.)	41,45 % (6.)	111,63 % (3.)	11,07 % (7.)	8,70 % (5.)	0,34 % (8.)	44,51 % (2.)	0,61 % (13.)	5,56 % (9.)	40,83 % (6.)	12,68 % (2.)												
CZ032 Plzeňský kraj	62,77 % (10.)	43,02 % (5.)	105,79 % (10.)	6,40 % (14.)	9,49 % (4.)	0,39 % (7.)	41,08 % (5.)	0,83 % (11.)	5,42 % (11.)	42,19 % (5.)	5,48 % (11.)												
CZ04 Severozápad	60,09 %	47,95 %	108,04 %	8,49 %	6,44 %	0,33 %	39,75 %	1,79 %	5,08 %	46,16 %	4,92 %												
CZ041 Karlovarský kraj	56,05 % (13.)	47,37 % (3.)	103,42 % (12.)	7,62 % (13.)	6,84 % (12.)	-	37,69 % (11.)	1,94 % (2.)	3,91 % (14.)	45,43 % (3.)	1,36 % (14.)												
CZ042 Ústecký kraj	61,63 % (11.)	48,17 % (2.)	109,80 % (5.)	8,82 % (11.)	6,29 % (14.)	0,45 % (5.)	40,54 % (6.)	1,73 % (5.)	5,53 % (10.)	46,44 % (2.)	6,26 % (10.)												
CZ05 Severovýchod	65,19 %	43,29 %	108,48 %	10,23 %	8,23 %	0,21 %	41,23 %	0,96 %	5,29 %	42,33 %	7,72 %												
CZ051 Liberecký kraj	58,37 % (12.)	49,33 % (1.)	107,70 % (7.)	8,09 % (12.)	7,50 % (9.)	-	38,75 % (10.)	1,01 % (8.)	4,03 % (13.)	48,32 % (1.)	6,38 % (8.)												
CZ052 Královéhradecký kraj	68,35 % (4.)	43,12 % (4.)	111,47 % (4.)	11,46 % (5.)	8,54 % (6.)	-	42,44 % (3.)	0,91 % (10.)	5,92 % (7.)	42,21 % (4.)	7,44 % (6.)												
CZ053 Pardubický kraj	67,72 % (6.)	38,32 % (11.)	106,04 % (9.)	10,79 % (8.)	8,53 % (7.)	0,60 % (2.)	42,08 % (4.)	0,98 % (9.)	5,72 % (8.)	37,34 % (11.)	9,14 % (4.)												
CZ06 Jihovýchod	70,92 %	39,02 %	109,94 %	12,04 %	9,82 %	0,35 %	40,27 %	1,23 %	8,44 %	37,78 %	9,85 %												
CZ061 Vysočina	64,70 % (8.)	35,82 % (13.)	100,52 % (13.)	10,08 % (9.)	7,99 % (8.)	-	39,75 % (9.)	0,54 % (14.)	6,88 % (6.)	35,28 % (12.)	11,69 % (3.)												
CZ062 Jihomoravský kraj	73,96 % (2.)	40,58 % (9.)	114,53 % (2.)	12,99 % (2.)	10,72 % (2.)	0,52 % (4.)	40,52 % (7.)	1,57 % (6.)	9,21 % (1.)	39,01 % (8.)	8,96 % (5.)												
CZ07 Střední Morava	66,89 %	40,79 %	107,68 %	12,10 %	8,31 %	0,29 %	38,61 %	2,11 %	7,59 %	38,67 %	5,75 %												
CZ071 Olomoucký kraj	65,54 % (7.)	40,59 % (8.)	106,13 % (8.)	11,51 % (4.)	9,83 % (3.)	-	37,28 % (12.)	0,68 % (12.)	6,92 % (5.)	39,90 % (7.)	5,23 % (13.)												
CZ072 Zlínský kraj	68,32 % (5.)	41,00 % (7.)	109,33 % (6.)	12,72 % (3.)	6,70 % (13.)	0,60 % (3.)	40,01 % (8.)	3,63 % (1.)	8,30 % (2.)	37,37 % (10.)	6,30 % (9.)												
CZ08 Moravskoslezsko	63,91 %	40,55 %	104,46 %	11,33 %	7,03 %	0,41 %	37,62 %	1,91 %	7,52 %	38,64 %	5,24 %												
CZ081 Moravskoslezský kraj	63,33 % (9.)	40,55 % (10.)	103,88 % (11.)	11,33 % (6.)	7,03 % (11.)	0,41 % (6.)	37,04 % (13.)	1,91 % (3.)	7,52 % (4.)	38,64 % (9.)	5,24 % (12.)												

C2 G1: Podíl nově přijatých na SŠ na příslušné věkové populaci, 2003 (v %)

maturitní zkouškou (tedy oborů gymnázií, středních odborných škol i středních odborných učilišť), opět v pořadí krajů vede s velkým náskokem Praha, kde hodnota ukazatele dosahuje 104% (znovu zde platí, že Praha je spádovou oblastí pro hraniční okresy – Středočeský kraj dosahuje hodnoty pouze 54,1%). Ve srovnání s rokem 2002 v Praze vzrostl podíl přijímaných do maturitních oborů o 3,8 procentního bodu. Podíly nově přijatých do maturitních oborů se v ostatních krajích pohybují v rozmezí od 56,1% v Karlovarském kraji do 74% v kraji Jihomoravském. Nad úroveň celorepublikové hodnoty ukazatele jsou kromě Prahy a Jihomoravského kraje pouze Jihočeský (71,2%) a Královéhradecký kraj (68,4%).

U oborů končících dosažením středního vzdělání (tedy oborů „nematuritních“) se podíly nově přijímaných na celkové velikosti populace 15letých pohybují v rozmezí od 32,9% ve Středočeském kraji do 49,3% v Libereckém kraji. Praha v tomto případě vykazuje poměrně nízké hodnoty ukazatele (36,9% – 12. místo u „žebříčku“ krajů). Je to způsobeno tím, že v Praze je především hustá síť středních odborných škol na úkor středních odborných učilišť. Pod úroveň celorepublikového průměru (40,6%) se pohybují kromě již zmíněného Středočeského kraje a Prahy kraje Vysočina (35,8%), Pardubický (38,3%), Moravskoslezský (40,6%) Jihomoravský (40,6%) a Olomoucký.

V jednotlivých krajích se velkou měrou liší **podíly nově přijatých na víceletá gymnázia ve vztahu k populaci patnáctiletých**. Odchylka od celorepublikového průměru 9% je v kladné škále nejvyšší u Prahy (hodnota 17,1%), ve které se opět uplatňuje funkce spádového centra, naopak v záporné škále Ústecký kraj s hodnotou 6,3%. Je zajímavé, že i když Praha dosahuje vysoce nadprůměrných hodnot, Středočeský kraj v celkovém pořadí krajů není na posledním místě. V případě víceletých gymnázií nehraje tedy roli pouze spádovost, ale vzhledem k tomu, že na víceletých gymnáziích žáci plní povinnost školní docházky a v převážné většině nejsou ubytováni v domovech mládeže či internátech, především dopravní dostupnost škol.

Počet žáků nově přijatých do čtyřletých gymnázií, vzhledem k populaci patnáctiletých, vykazuje také poměrně vysoké mezikrajové rozdíly. Hodnoty ukazatele se pohybují od 6,4% v Plzeňském kraji až do 17,5% v Praze. Tento ukazatel charakterizuje podíly nově přijíma-

ných do všeobecného směru studia a závisí jednak na síti gymnázií v kraji, jednak do jisté míry i na charakteru regionu a možnostech absolventů pokračovat ve studiu na vysoké škole. Rozložení krajů pod a nad celorepublikovým průměrem je vcelku rovnoměrné.

Pro odborné vzdělávání jsou charakteristické základní dva proudy – obory středních odborných škol ukončené maturitní zkouškou a učební obory na středních odborných učilištích. Další směry jako studijní obory středních odborných učilišť a obory středních odborných škol ukončené závěrečnou zkouškou jsou, pokud jde o počet žáků, méně početně zastoupené a v současné době hrají roli spíše doplňkových programů. Z tohoto důvodu se zde budeme věnovat především „maturitním“ oborům středních odborných škol, učebním oborům středních odborných učilišť a závislostem mezi jejich rozdělením.

V odborném školství můžeme kraje rozdělit do tří základních skupin, které kraje charakterizují a vycházejí z jejich pořadí v pomyslných „žebříčcích“:

- oba proudy – maturitní i nematuritní jsou vzhledem k celorepublikovým průměrům zhruba na stejné úrovni – do této skupiny můžeme zařadit osm krajů – Středočeský, Jihočeský, Plzeňský, Královéhradecký, Olomoucký, Zlínský, Jihomoravský a Moravskoslezský kraj.
- vzhledem k celorepublikovým průměrům převažuje „maturitní“ proud na středních odborných školách na úkor „nematuritních“ oborů – do této skupiny řadíme tři kraje – Prahu, Pardubický kraj a kraj Vysočina.
- vzhledem k celorepublikovým průměrům převažuje „nematuritní“ proud na středních odborných učilištích na úkor „maturitního“ studia na středních odborných školách – toto je charakteristické pro pět krajů – Plzeňský, Karlovarský, Ústecký, Liberecký a Olomoucký.

Pokud jde o **studium ukončené maturitní zkouškou na středních odborných školách**, nejvyšší podíl nově přijímaných vzhledem k populaci patnáctiletých vykazuje, stejně jako u gymnaziálního studia, Praha (59,5%), nejnižší opět Středočeský kraj (32,8%), který jako spádovou oblast využívá Prahu. U ostatních krajů dosahuje ukazatel hodnot od 37,3% v Olomouckém kraji až do 44,5% v Jihočeském kraji.

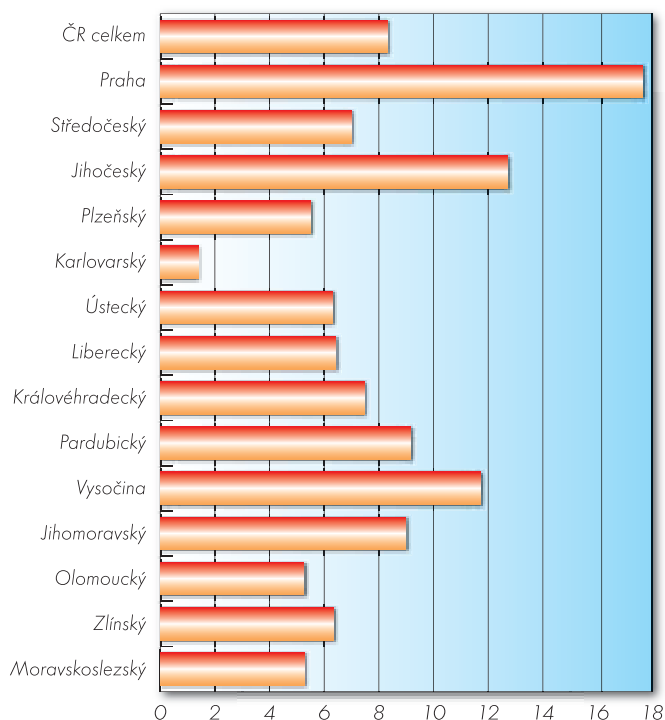
Počty nově přijímaných do učebních oborů středních odborných učilišť, odborných učilišť a učilišť: Pod celorepublikovou hodnotou

ukazatele se pohybují pouze následující kraje – Středočeský (zde je však celkově malá míra nově přijímaných do škol v tomto kraji), Praha, Vysočina, Pardubický kraj, Zlínský kraj (potenciální uchazeči ve všech třech krajích si častěji vybírají střední odborné školy) a Moravskoslezský kraj.

Jak již bylo v úvodu řečeno, **podíly nově přijímaných na vyšší odborné školy vzhledem k populaci 19letých** vykazují významné regionální rozdíly. Tyto podíly velmi úzce souvisejí, podobně jako u ukazatele C1, s hustotou sítě vyšších odborných škol a často nespovídají o studentech pocházejících z regionu, ve kterém je vyšší odborná škola umístěna, vzhledem k jejich spádovosti.

C2 G2: Podíl nově přijatých na VOŠ na příslušné věkové populaci, 2003 (v %)

C 2.1.2 Podíl nově přijatých na střední a vyšší odborné školy na počtu absolventů nižší vzdělávací úrovně

Charakteristika ukazatele

Ukazatel se zaměřuje na popis procesu vstupu studentů na středoškolskou úroveň vzdělávání. Zvláště si všímá rozlišení „maturitní“ a „nematuritní“ větve a všeobecně vzdělávacího a odborného proudu.

Při konstrukci ukazatele byl zvolen druhý ze dvou úhlů pohledu – podíl nově přijatých na počtu absolventů nižší vzdělávací úrovně (pro střední školy – počet absolventů základních škol, zvláštních škol a speciálních škol, pro vyšší odborné školy – počet absolventů oborů středních škol ukončených maturitní zkouškou). Prvním pohledem (viz ukazatel C2.1.1) je podíl nově přijatých žáků na odpovídající věkové populaci (15letí pro střední školy, 19letí pro vyšší odborné školy).

Metodika výpočtu

$$\frac{NP_i}{A_j} \times 100$$

NP – počet nově přijatých

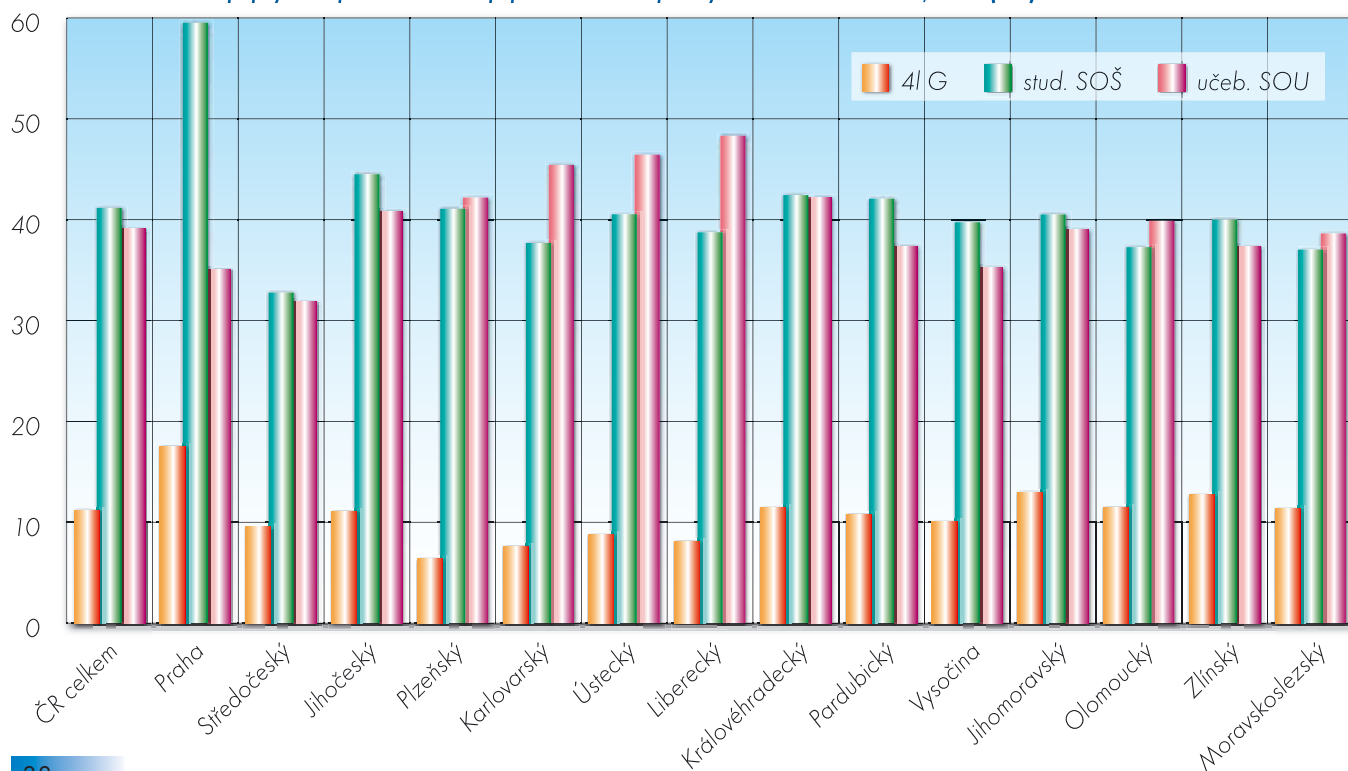
A – počet absolventů předchozího vzdělávacího stupně (pro výpočet ukazatele týkajícího se středních škol se počítá s celkovým počtem absolventů základních škol včetně speciálních, bez těch, kteří odešli ze základní školy na víceleté střední školy, včetně ročníků víceletých gymnázií odpovídajících 9. ročníku ZŠ, pro vyšší odborné školy se počítá s celkovým počtem absolventů středních škol v oborech ukončených maturitní zkouškou včetně oborů nástavbového studia)

i – jednotlivé druhy a typy středních škol, vyšší odborné školy, příp. jednotlivé druhy vzdělávání (maturitní, nematuritní)

j – druhy škol (základní školy včetně speciálních, střední školy v oborech ukončených maturitní zkouškou včetně oborů nástavbového studia)

Nově přijatí na střední školy – maturitní obory – tento ukazatel zahrnuje nově přijaté na čtyřleté obory gymnázií, šestileté konzervatoře, obory středních odborných škol a středních odborných učilišť ukon-

C2 G3: Podíl nově přijatých na příslušné věkové populaci na hlavní proudy středoškolského studia, 2003 (v %)

C2 T2: Podíl nově přijatých na SŠ a VOŠ na počtu absolventů nižší vzdělávací úrovně, 2003 (v %)

Území	SŠ studijní obory		SŠ »nematurnitní« obory		SŠ celkem		4letá gymnázia		víceletá gymnázia		6leté konzervatoře		SOŠ studijní obory		SOŠ »nematurnitní« obory		SOU studijní obory		SOU učební obory		VOŠ	
ČR celkem	72,03 %	114,81 %	42,78 %	11,80 %	9,46 %	0,45 %	43,38 %	1,52 %	6,95 %	41,26 %	15,50 %											
CZ01 Praha	100,87 %	136,62 %	35,76 %	17,02 %	16,57 %	1,65 %	57,74 %	1,76 %	7,88 %	34,00 %	23,50 %											
CZ011 Hlavní město Praha	100,87 % (1.)	136,62 % (1.)	35,76 % (1.)	17,02 % (1.)	16,57 % (1.)	1,65 % (1.)	57,74 % (1.)	1,76 % (1.)	7,88 % (5.)	34,00 % (14.)	23,50 % (2.)											
CZ02 Střední Čechy	58,60 %	94,26 %	35,66 %	10,34 %	7,75 %	-	35,47 %	1,18 %	5,05 %	34,48 %	16,44 %											
CZ021 Středočeský kraj	58,60 % (14.)	94,26 % (14.)	35,66 % (14.)	10,34 % (10.)	7,75 % (11.)	-	35,47 % (9.)	1,18 % (7.)	5,05 % (12.)	34,48 % (13.)	16,44 % (5.)											
CZ03 Jihozápad	69,92 %	114,02 %	44,11 %	9,37 %	9,48 %	0,38 %	44,94 %	0,74 %	5,75 %	43,36 %	17,87 %											
CZ031 Jihočeský kraj	72,99 % (3.)	116,09 % (6.)	43,10 % (7.)	11,51 % (7.)	9,05 % (5.)	0,36 % (8.)	46,29 % (2.)	0,64 % (13.)	5,78 % (10.)	42,46 % (6.)	21,97 % (3.)											
CZ032 Plzeňský kraj	66,15 % (11.)	111,49 % (11.)	45,33 % (5.)	6,74 % (14.)	10,00 % (4.)	0,41 % (7.)	43,29 % (7.)	0,87 % (11.)	5,71 % (11.)	44,46 % (4.)	11,78 % (10.)											
CZ04 Severozápad	68,40 %	122,99 %	54,59 %	9,66 %	7,33 %	0,37 %	45,25 %	2,04 %	5,78 %	52,55 %	10,97 %											
CZ041 Karlovarský kraj	64,91 % (12.)	119,75 % (3.)	54,85 % (1.)	8,82 % (12.)	7,92 % (9.)	-	43,64 % (6.)	2,25 % (2.)	4,52 % (13.)	52,60 % (1.)	3,24 % (14.)											
CZ042 Ústecký kraj	69,71 % (7.)	124,20 % (2.)	54,49 % (2.)	9,97 % (11.)	7,11 % (13.)	0,51 % (5.)	45,86 % (3.)	1,96 % (4.)	6,25 % (7.)	52,53 % (2.)	13,61 % (8.)											
CZ05 Severovýchod	68,63 %	114,21 %	45,58 %	10,77 %	8,66 %	0,22 %	43,40 %	1,01 %	5,57 %	44,56 %	15,13 %											
CZ051 Liberecký kraj	61,34 % (13.)	113,17 % (7.)	51,84 % (3.)	8,50 % (13.)	7,88 % (10.)	-	40,72 % (11.)	1,06 % (8.)	4,23 % (8.)	50,78 % (3.)	13,99 % (7.)											
CZ052 Královéhradecký kraj	71,95 % (4.)	117,33 % (5.)	45,39 % (4.)	12,06 % (6.)	8,99 % (7.)	-	44,67 % (4.)	0,96 % (10.)	6,23 % (10.)	44,43 % (5.)	13,60 % (9.)											
CZ053 Pardubický kraj	71,41 % (5.)	111,83 % (9.)	40,41 % (11.)	11,38 % (8.)	8,99 % (6.)	0,64 % (2.)	44,37 % (5.)	1,03 % (9.)	6,03 % (9.)	39,38 % (10.)	17,69 % (4.)											
CZ06 Jihovýchod	73,19 %	113,46 %	40,27 %	12,42 %	10,14 %	0,36 %	41,56 %	1,27 %	8,71 %	39,00 %	17,97 %											
CZ061 Vysočina	66,34 % (10.)	103,06 % (13.)	36,72 % (12.)	10,34 % (9.)	8,20 % (8.)	-	40,76 % (10.)	0,55 % (14.)	7,05 % (6.)	36,17 % (12.)	24,13 % (1.)											
CZ062 Jihomoravský kraj	76,57 % (2.)	118,58 % (4.)	42,01 % (9.)	13,45 % (2.)	11,10 % (2.)	0,54 % (4.)	41,96 % (8.)	1,63 % (6.)	9,53 % (1.)	40,39 % (9.)	15,49 % (6.)											
CZ07 Střední Morava	69,29 %	111,55 %	42,25 %	12,53 %	8,61 %	0,30 %	39,99 %	2,19 %	7,86 %	40,06 %	10,18 %											
CZ071 Olomoucký kraj	68,80 % (8.)	111,40 % (12.)	42,60 % (8.)	12,08 % (5.)	10,32 % (3.)	-	39,13 % (13.)	0,72 % (12.)	7,27 % (12.)	41,89 % (7.)	9,50 % (13.)											
CZ072 Zlínský kraj	69,80 % (6.)	111,70 % (10.)	41,89 % (10.)	12,99 % (3.)	6,84 % (14.)	0,61 % (3.)	40,88 % (9.)	3,71 % (1.)	8,48 % (1.)	38,18 % (11.)	10,86 % (11.)											
CZ08 Moravskoslezsko	69,17 %	113,06 %	43,89 %	12,26 %	7,61 %	0,45 %	40,71 %	2,06 %	8,14 %	41,83 %	9,97 %											
CZ081 Moravskoslezský kraj	68,55 % (9.)	112,44 % (8.)	43,89 % (6.)	12,26 % (4.)	7,61 % (12.)	0,45 % (6.)	40,09 % (12.)	2,06 % (3.)	8,14 % (3.)	41,83 % (8.)	9,97 % (12.)											

čené maturitní zkouškou (bez nástavbového studia), ročníky víceletých gymnázií a osmiletých konzervatoří odpovídající 1. ročníku střední školy (5. ročníky osmiletých délek studia, 3. ročníky šestiletého studia) včetně odpovídajícího vzdělávání na speciálních školách a konzervatořích. Všichni nově přijímaní jsou uváděni pouze za denní studium.

Nově přijatí na střední školy – nematuritní obory – tento ukazatel zahrnuje nově přijaté na učební obory středních odborných učilišť a učilišť včetně studia ve ZVUP (zvláště upravené učební plány) a obory středních odborných škol ukončené závěrečnou zkouškou včetně odpovídajícího studia na speciálních školách, studia na praktických školách a odborných učilištích. Všichni nově přijímaní jsou uváděni pouze za denní studium.

Zdroj dat

➤ databáze ÚIV

Základní informace o chování ukazatele v republikovém měřítku

Výsledné hodnoty ukazatele a zvláště pořadí okresů podle jednotlivých druhů studia a typů škol jsou velmi podobné předchozímu ukazateli C2.1.1.

Celkové hodnoty ukazatele jsou vyšší vzhledem k tomu, že celkový počet absolventů předcházející vzdělávací úrovně je obvykle o něco nižší než velikost odpovídající věkové populace patnácti a devatenáctiletých.

Při porovnání celkových počtů žáků nově přijatých na střední školy v roce 2002 s celkovým počtem absolventů předchozí vzdělávací úrovně dostaneme hodnotu zhruba o šest procentních bodů vyšší než v případě podílu k populaci patnáctiletých, a to hodnotu 114,8%. Do celkového počtu nově přijímaných jsou totiž zahrnuti nejen nově přijatí absolventi základních škol, ale i ti, kteří nastupují na střední školy z jiných škol, ze zaměstnání či odjinud.

Z hlediska dosažené úrovně vzdělání (laicky řečeno maturitní a nematuritní studijní obory) **dosahuje ukazatel opět poněkud vyšších hodnot než v případě porovnání celkového počtu nově přijímaných na střední školy s populací patnáctiletých** – podíl žáků nově přijatých na obory středních škol ukončené maturitní zkouškou činí 72 %, podíl přijatých na ostatní obory 42,8 %.

V ročních víceletých gymnáziích odpovídajících 1. ročníku středoškolského studia studovalo celkem přibližně 9,5 % žáků odpovídajících absolventům základních škol (tedy včetně odpovídajících ročníků víceletých gymnázií). O tento počet se dá zvýšit hodnota 11,8 %, tedy celkový počet nově přijatých na čtyřletá gymnázia vzhledem k celkovému počtu absolventů předchozí vzdělávací úrovně, a dostáváme se k hodnotě 21,3 %, což je prakticky celkový podíl nově přijatých do všeobecného směru vzdělávání na středoškolské úrovni.

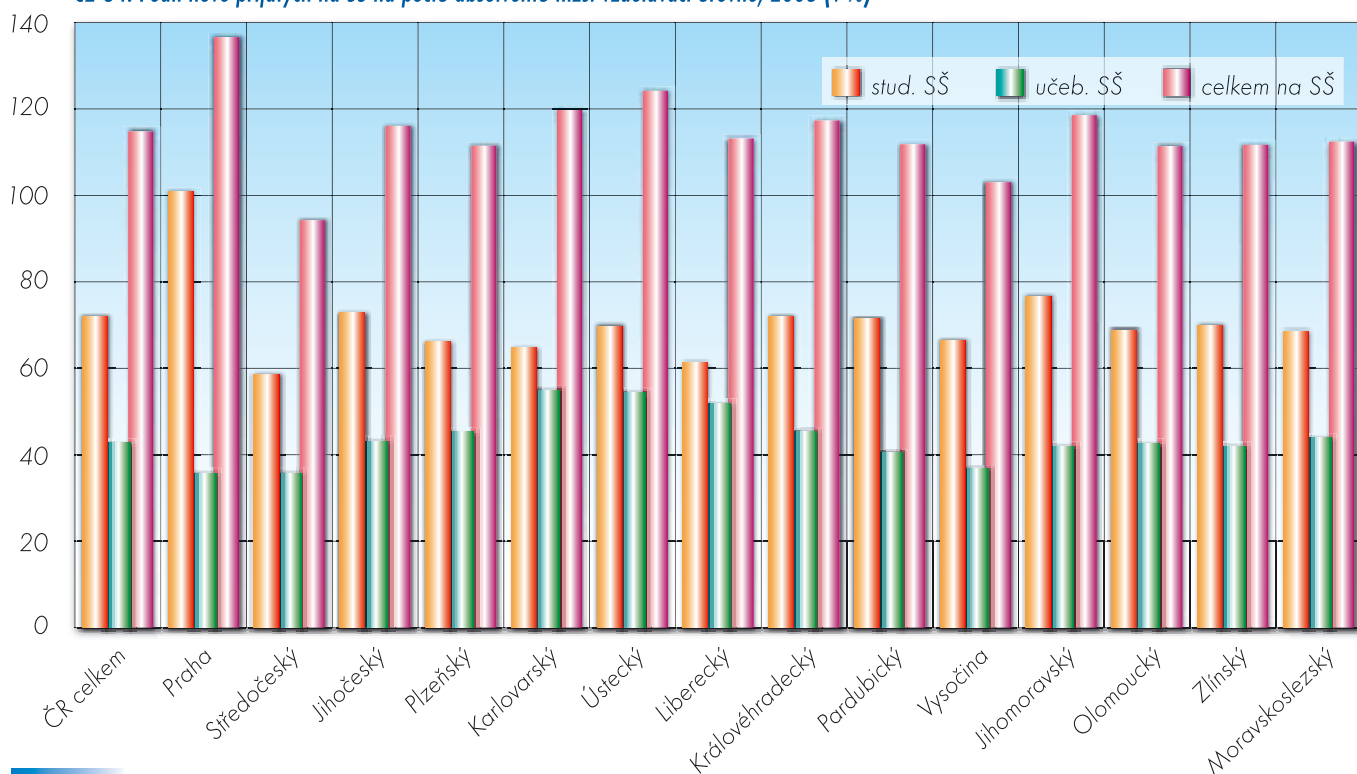
Porovnáme-li **počty nově přijímaných podle typu školy**, nejvíce nově přijímaných (vzhledem k počtu absolventů základní vzdělávací úrovně) pohltí studijní obory středních odborných škol – 43,4 %, následují učební obory středních odborných učilišť – 41,3 % absolventů předchozí vzdělávací úrovně, a pak čtyřletá gymnázia – 11,8 % (vezmeme-li však v úvahu gymnázia jako celek, tedy včetně víceletých gymnázií, pak celkový počet nově vstupujících na „středoškolskou“ úroveň gymnázií činí 21,3 % absolventů předchozí vzdělávací úrovně). Nově přijatí na obory středních odborných učilišť ukončených maturitní zkouškou tvoří asi 7,3 % absolventů předchozí vzdělávací úrovně a nově přijímaní na střední odborné školy do oborů ukončených závěrečnou zkouškou (včetně praktických škol) tvoří pouze 1,5 %.

Vzhledem k hodnotě předchozího ukazatele se však prakticky zdvojnásobily **hodnoty nově přijímaných na vyšší odborné školy vzhledem k celkovému počtu maturantů**. Toto prudké navýšení je způsobeno především velkým rozdílem mezi velikostí populačního ročníku a celkového počtu maturantů v příslušném roce. Do denního studia vyšších odborných škol nastoupilo celkem 15,5 % absolventů předchozí vzdělávací úrovně, tedy maturantů. Regionální rozdíly jsou opět, stejně jako v případě ukazatele C2.1.1, velké a vypovídají opět spíše o rozložení sítě vyšších odborných škol než o podílu nově přijímaných na vyšší odborné školy z toho kterého regionu.

Regionální rozdíly

Porovnáme-li **podíly nově přijímaných na střední školy na počtu absolventů předchozí vzdělávací úrovně**, jsou prakticky všechny hodnoty vyšší než hodnoty předchozího ukazatele C2.1.1. I zde jsou na první pohled patrné poměrně značné regionální rozdíly. Naprosto atypická situace

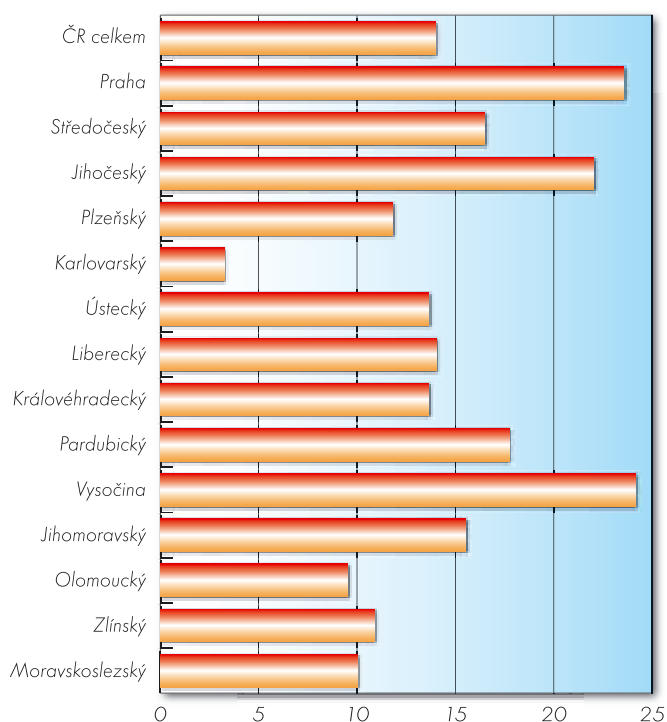
C2 G4: Podíl nově přijatých na SŠ na počtu absolventů nižší vzdělávací úrovně, 2003 (v %)

C2 G5: Podíl nově přijatých na VOŠ na počtu absolventů nižší vzdělávací úrovně, 2003 (v %)

je opět v Praze, kde hodnota ukazatele dosahuje 136,6% (oproti hodnotě 94,3% ve Středočeském kraji). Tato vysoká hodnota je, stejně jako v případě ukazatele C2.1, dána spádovostí Prahy jako středoškolského centra především pro okresy Praha–východ a Praha–západ. Hodnoty ukazatele v ostatních krajích se všude pohybují nad hranicí sta procent.

Rozdíly nalezneme i v případě podílů nově přijímaných na střední školy na celkovém počtu absolventů předchozí vzdělávací úrovně z hlediska dosaženého stupně vzdělání – tedy „maturitní“ x „nematuritní“ obory. V případě oborů ukončených maturitní zkouškou (tedy oborů gymnázií, středních odborných škol

i středních odborných učilišť) opět v „žebříčku“ krajů vede s velkým náskokem Praha, kde hodnota ukazatele dosahuje 100,9% (i zde platí, že Praha je spádovou oblastí pro hraniční okresy – Středočeský kraj dosahuje hodnoty pouze 58,6%). Ostatní kraje dosahují hodnot v rozmezí od 61,3% v Libereckém kraji do 76,6% v kraji Jihomoravském. Nad úroveň celorepublikové hodnoty ukazatele je kromě Prahy a Jihomoravského kraje pouze kraj Jihočeský (73%). Vysoký podíl nově přijímaných do oborů ukončených maturitní zkouškou opět není na úkor oborů „nematuritních“ – ve všech těchto krajích se celkový podíl nově přijímaných na střední školy na celkovém počtu absolventů předchozí vzdělávací úrovně pohybuje nad průměrnou celorepublikovou hodnotou nebo těsně pod ní.

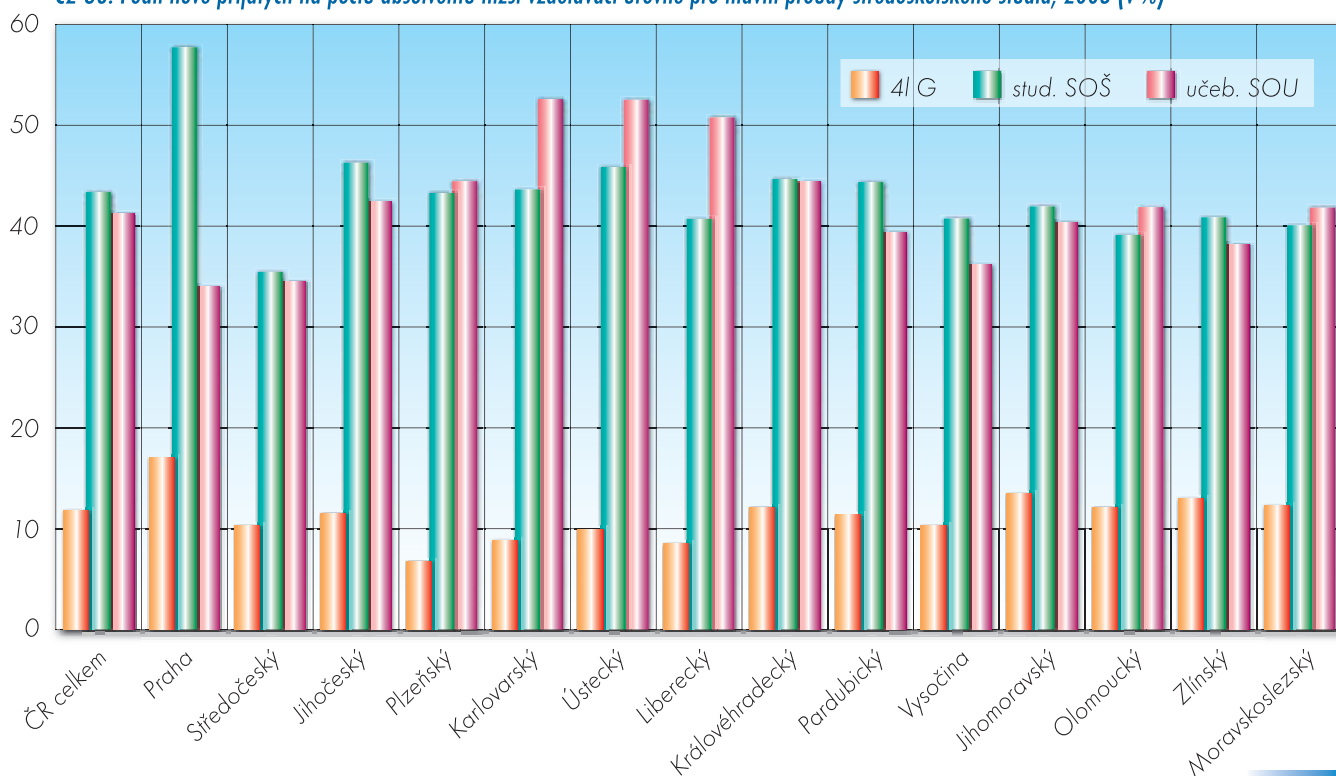
U oborů, které končí dosažením středního vzdělání (tedy oborů „nematuritních“) se podíly nově přijímaných na celkovém počtu absolventů předchozí vzdělávací úrovně pohybují v rozmezí od 35,7% ve Středočeském kraji do 54,6% v Karlovarském kraji. Praha, stejně jako v případě ukazatele C2.1, vykazuje opět poměrně nízké hodnoty ukazatele (35,8%). Je to také způsobeno tím, že v Praze je především hustá síť středních odborných škol na úkor středních odborných učilišť.

V jednotlivých krajích se velkou měrou liší i podíly žáků víceletých gymnázií v ročníkách odpovídajících 1. ročníku střední školy na celkovém počtu absolventů předchozí vzdělávací úrovně. Odchylka od celorepublikového průměru 7,1% je v kladné škále nejvyšší opět u Prahy (hodnota 16,6%), ve které se opět uplatňuje funkce spádového centra, naopak v záporné škále u Zlínského kraje s hodnotou 2,6%.

Počet žáků nově přijatých do „běžných“, tedy čtyřletých gymnázií, vzhledem k populaci absolventů předchozí vzdělávací úrovně, vykazuje také poměrně vysoké mezikrajové rozdíly. Hodnoty ukazatele se pohybují od 6,7% v Plzeňském kraji až do 17% v Praze. Tento ukazatel opět charakterizuje podíly nově přijímaných do všeobecného směru studia a závisí jednak na síti gymnázií v kraji, ale do jisté míry i na charakteru regionu a možnostech dalšího pokračování ve studiu na vysoké škole. Rozložení krajů pod a nad celorepublikovým průměrem je vcelku rovnoměrné.

V odborném školství můžeme kraje rozdělit opět do tří základních skupin, které kraje charakterizují a vycházejí z jejich pořadí v pomyslných „žebříčcích“ ukazatele měřícího počty nově přijímaných s cel-

C2 G6: Podíl nově přijatých na počtu absolventů nižší vzdělávací úrovně pro hlavní proudy středoškolského studia, 2003 (v %)

kovým počtem absolventů předchozí vzdělávací úrovně. Rozdělení je stejné jako v případě ukazatele C2.1.1:

- oba proudy – maturitní i nematuritní jsou vzhledem k celorepublikovým průměrům zhruba na stejné úrovni – do této skupiny patří šest krajů – Středočeský, Jihočeský, Plzeňský, Královéhradecký, Jihomoravský a Moravskoslezský.
- vzhledem k celorepublikovým průměrům převažuje „maturitní“ proud na středních odborných školách na úkor „nematuritních“ oborů – do této skupiny řadíme pět krajů – Prahu, Jihočeský, Pardubický, Vysočinu a Zlínský.
- vzhledem k celorepublikovým průměrům převažuje „nematuritní“ proud na středních odborných učilištích na úkor „maturitního“ studia na středních odborných školách – toto je charakteristické pro pět krajů – Plzeňský, Karlovarský, Ústecký, Liberecký a Olomoucký.

Pokud jde o **studium ukončené maturitní zkouškou na středních odborných školách**, nejvyšší podíl nově přijímaných vzhledem k populaci absolventů předchozí vzdělávací úrovně má, stejně jako u gymnaziálního studia, Praha (57,7%), nejméně opět Středočeský kraj (35,5%), který jako svoji spádovou oblast využívá Prahu. U ostatních krajů dosahuje ukazatel hodnot od 39,1% v Moravskoslezském kraji až do 46,3% v Jihočeském kraji.

Podíl počtu nově přijímaných do učebních oborů středních odborných učilišť, odborných učilišť a učilišť tvoří ve srovnání s celkovým počtem absolventů předchozí vzdělávací úrovně v celorepublikovém měřítku 43,4%. Pod touto hodnotou ukazatele se pohybuje šest krajů – Praha, Středočeský (zde je však celkově nízká míra nově přijímaných do škol v tomto kraji), Vysočina, Zlínský, Pardubický a Jihomoravský.

Jak již bylo řečeno, **podíly nově přijímaných na vyšší odborné školy vzhledem k absolventům nižší vzdělávací úrovně (maturantů)** vykazují významné regionální rozdíly. Tyto podíly velmi úzce souvisejí, podobně jako u ukazatele C1 a C2.1.1, s hustotou sítě vyšších odborných škol. Nejvyšších podílů dosahuje Vysočina (24,1%), opět Praha (23,5%), Jihočeský (22%) Pardubický (17,7%) a Středočeský kraj (16,4%). Ostatní kraje se pohybují pod úrovní celorepublikového průměru.

C.2.2 Podíl škol jednotlivých typů a druhů na 100 dětí odpovídající věkové populace

Charakteristika ukazatele

Ukazatel charakterizuje vzdělávací obslužnost regionu z institucionálního hlediska, popisuje, jaký výběr (z počtu institucí) v regionu mají současní žáci (nebo spíše populace ve věku odpovídajícím dané vzdělávací úrovni). Větší počet institucí nabízí širší nabídku škol, menší počet naopak nabízí sice méně škol, ale mnohem větších, u kterých je předpoklad širších možností v nabídce povinně volitelných a výběrových předmětů a dalších aktivit.

Metodika výpočtu

$$\frac{P\check{S}_i}{0,01 \times Pp_i}$$

$P\check{S}$ – počet škol (bez speciálních škol, škol při výchovných ústavech a škol jiných resortů)

Pp – velikost populace

i – jednotlivé druhy a typy škol

j – věk odpovídající studiu na jednotlivých druhích a typech škol

MŠ – populace 3–5 let

ZŠ – populace 6–14 let

G – populace 15–18 let

SOŠ – populace 15–18 let

SOU – populace 15–18 let

VOŠ – populace 19–21 let

Zdroj dat

➤ ČSÚ – demografie

➤ databáze ÚIV

Základní informace o chování ukazatele v republikovém měřítku

V České republice připadá **na 100 dětí ve věku 3–5 let celkem 1,7 mateřské školy**. Znamená to, že kdyby každé dítě ve věku 3–5 let navštěvovalo mateřskou školu, byla by průměrná velikost mateřské školy asi 58 dětí.

Na 100 dětí ve věku 6–14 let připadá 0,38 základní školy. Neznamená to však, že průměrná velikost jedné základní školy je 265 žáků, ale že v průměru na 265 dětí dané věkové skupiny existuje jedna základní škola. Pochopitelně je průměrná velikost základních škol menší vzhledem k tomu, že část populace 6–14letých navštěvuje víceletá gymnázia a taneční konzervatoře a část je umístěna ve speciálních základních, zvláštních a pomocných školách.

Střední školy mají v České republice poměrně hustou síť a rozmanitá je i nabídka z institucionálního hlediska – tedy ve členění na gymnázia, střední odborné školy, střední odborná učiliště. **V průměru připadá na 100 obyvatel populace 15–18 let celkem 0,36 střední školy** (ve smyslu jednotlivých zařízení), tedy v průměru jedna škola na 310 obyvatel ve věku 15–18 let.

Všeobecné středoškolské vzdělání nabízí na 100 dětí ve věku 15–18let v průměru 0,07 gymnázia. Znamená to, že na každých 1 535 dětí ve věku 15–18 let připadá v České republice jedno gymnázium. **Odborné vzdělávání na středních odborných školách** nabízí celkem 0,15 školy na 100 obyvatel ve věku 15–18 let (1 škola připadá v průměru na 648 obyvatel 15–18letých). V případě **středních odborných učilišť** je hodnota ukazatele 0,1 (tedy 970 obyvatel ve věku 15–18 let na jedno SOU).

Síť vyšších odborných škol není v České republice tak hustá jako síť středních škol a tomu odpovídá i celkový počet vyšších odborných škol na 100 obyvatel ve věku 19–21 let – celkem 0,04 školy (tedy 1 škola na 2 456 obyvatel 19–21letých).

Meziročně se tento ukazatel příliš nemění, u většiny druhů a typů škol zůstává stejný.

Regionální rozdíly

Počet mateřských škol na 100 dětí ve věku 3–5 let vykazuje poměrně velké regionální rozdíly, které jsou způsobeny především hustotou sítě mateřských škol v jednotlivých regionech a s tím související průměrnou velikostí mateřských škol. Dá se předpokládat, že v regionech s vyšším podílem větších obcí bude méně mateřských škol, ale budou mít větší průměrnou velikost. Naopak mateřské školy v regionech s vyšším podílem malých obcí budou početně více zastoupené, ale v průměru budou menší. Hodnoty ukazatele se v jednotlivých regionech pohybují od 1,17 školy v Praze až do 2,17 školy na 100 dětí ve věku 3–5 let v Olomouckém kraji. Pod celorepublikovým průměrem se pohybují kromě Prahy pouze čtyři další kraje – Moravskoslezský (1,29), Ústecký (1,34) Karlovarský (1,57) a Liberecký (1,60).

Situace v celkovém počtu základních škol na 100 obyvatel ve věku 6–14 let je velmi podobná situaci v mateřských školách. Opět platí, že čím více velkých obcí je v regionu, tím menších hodnot ukazatel dosahuje a naopak. Hodnotu ukazatele značně zvyšují počty málotřídních škol, které jsou většinou v malých obcích s horší dopravní dostupností. Počty škol na 100 dětí ve věku 6–14 let se pohybují od 0,24 školy v Praze až do 0,47 školy na Vysočině. Pod hodnotou celorepublikového průměru jsou opět kromě Prahy kraje Ústecký (0,30), Moravskoslezský (0,32), Karlovarský (0,34) a Jihočeský (0,37).

C2 T3: Počet jednotlivých druhů a typů škol na 100 dětí odpovídající věkové populace, 2003 (v %)

Území		MŠ		ZŠ		G		SOŠ		SOU		VOŠ	
ČR celkem		172,61 %		37,70 %		6,52 %		15,44 %		10,30 %		4,07 %	
CZ01	Praha	117,40 %		24,15 %		11,19 %		18,91 %		9,45 %		8,14 %	
CZ011	Hlavní město Praha	117,40 %	(14.)	24,15 %	(14.)	11,19 %	(1.)	18,91 %	(1.)	9,45 %	(12.)	8,14 %	(1.)
CZ02	Střední Čechy	207,06 %		42,54 %		5,84 %		13,44 %		9,73 %		3,86 %	
CZ021	Středočeský kraj	207,06 %	(4.)	42,54 %	(5.)	5,84 %	(8.)	13,44 %	(12.)	9,73 %	(10.)	3,86 %	(8.)
CZ03	Jihozápad	176,66 %		38,15 %		6,30 %		15,26 %		11,61 %		4,21 %	
CZ031	Jihočeský kraj	176,18 %	(9.)	37,37 %	(10.)	7,30 %	(4.)	17,95 %	(4.)	12,78 %	(1.)	5,82 %	(2.)
CZ032	Plzeňský kraj	177,23 %	(8.)	39,08 %	(8.)	5,11 %	(12.)	12,04 %	(14.)	10,21 %	(9.)	2,31 %	(12.)
CZ04	Severozápad	140,03 %		31,20 %		5,32 %		16,28 %		10,96 %		2,57 %	
CZ041	Karlovarský kraj	157,30 %	(11.)	33,91 %	(11.)	4,85 %	(13.)	15,16 %	(9.)	11,52 %	(5.)	1,59 %	(14.)
CZ042	Ústecký kraj	133,79 %	(12.)	30,20 %	(13.)	5,49 %	(10.)	16,70 %	(5.)	10,75 %	(7.)	2,94 %	(10.)
CZ05	Severovýchod	184,65 %		44,37 %		6,60 %		17,47 %		11,13 %		5,02 %	
CZ051	Liberecký kraj	160,24 %	(10.)	41,36 %	(6.)	5,79 %	(9.)	18,28 %	(3.)	8,92 %	(13.)	4,60 %	(6.)
CZ052	Královéhradecký kraj	179,66 %	(7.)	46,53 %	(2.)	6,39 %	(5.)	18,81 %	(2.)	12,78 %	(2.)	5,10 %	(4.)
CZ053	Pardubický kraj	210,16 %	(2.)	44,65 %	(3.)	7,49 %	(2.)	15,36 %	(7.)	11,24 %	(6.)	5,30 %	(3.)
CZ06	Jihovýchod	203,05 %		42,36 %		7,06 %		15,04 %		10,18 %		3,93 %	
CZ061	Vysočina	190,08 %	(5.)	46,69 %	(1.)	6,35 %	(6.)	15,16 %	(8.)	11,64 %	(4.)	4,94 %	(5.)
CZ062	Jihomoravský kraj	209,59 %	(3.)	40,19 %	(7.)	7,40 %	(3.)	14,98 %	(10.)	9,47 %	(11.)	3,44 %	(9.)
CZ07	Střední Morava	201,73 %		41,49 %		5,18 %		20,56 %		11,57 %		3,49 %	
CZ071	Olomoucký kraj	216,92 %	(1.)	44,16 %	(4.)	5,95 %	(7.)	14,27 %	(11.)	12,49 %	(3.)	2,64 %	(11.)
CZ072	Zlínský kraj	185,36 %	(6.)	38,62 %	(9.)	4,37 %	(14.)	15,91 %	(6.)	10,61 %	(8.)	4,39 %	(7.)
CZ08	Moravskoslezsko	129,40 %		31,54 %		5,31 %		12,49 %		7,75 %		1,90 %	
CZ081	Moravskoslezský kraj	129,40 %	(13.)	31,54 %	(12.)	5,31 %	(11.)	12,49 %	(13.)	7,75 %	(14.)	1,90 %	(13.)

Gymnázia jsou v České republice poměrně rovnoměrně rozmístěna a s výjimkou velkých center (krajských měst) platí, že v naprosté většině okresů jsou dvě až čtyři gymnázia (s výjimkou okresu Praha – západ, který nemá žádné gymnázium a jako spádovou oblast využívá Prahu). Z toho důvodu se i hodnoty ukazatelů pohybují v poměrně úzké škále od 0,05 do 0,07 gymnázia na 100 obyvatel ve věku 15–18 let. Z této škály vybočují pouze Zlínský kraj s poměrně nízkou hodnotou ukazatele 0,04 a Praha s vyšším podílem škol 0,11.

Síť středních odborných škol je v České republice poměrně hustá, liší se však ve velikosti i oborové nabídce. Hustotě sítě odpovídají i poměrně vysoké hodnoty ukazatele. Tyto hodnoty se v naprosté většině případů pohybují v rozmezí 0,13–0,17 školy na 100 obyvatel ve věku 15–18 let. Nad touto pomyslnou škálou jsou Praha (0,19), Královéhradecký (0,19) a Liberecký kraj (0,18). Naopak pod tímto rozmezím se pohybují Moravskoslezský (0,12) a Plzeňský kraj (0,12).

Situace v oblasti středních odborných učilišť je obdobná jako u středních odborných škol, i když ukazatel dosahuje o něco nižších hodnot a síť škol není tak hustá. Hodnoty ukazatele se ve většině krajů pohybují v rozmezí 0,10–0,12 středního odborného učiliště na 100 obyvatel ve věku 15–18 let. Pod touto škálou jsou dva kraje – Moravskoslezský (0,08) a Liberecký (0,09), rozmezí překračují také pouze dva kraje – Jihočeský (0,13) a Královéhradecký (0,13).

Vyšší odborné školy nejsou v síti škol početně silně zastoupeny a tomu odpovídají i hodnoty ukazatele. Pohybují se kolem celorepublikové hodnoty a dosahují úrovně 0,02–0,05. Celorepublikovou hodnotu 0,04 výrazně překračuje pouze Praha (0,08).

C 3 Ukončení vzdělávání na jednotlivých vzdělávacích úrovních

Absolvování základní školy je pro drtivou většinu populace pouze prvním, samozřejmým a elementárním krokem na vzdělávací cestě. Fakt, že absolvování pouze základního vzdělání dnes nedává je-

dinci reálnou šanci uspět ve světě práce, mění možnost volby studia na střední škole v nutnost. Do této úrovně vzdělávání tedy vstupuje naprostá většina odpovídající mladé populace.

Absolventi středních škol se od absolventů škol základních výrazně liší – ze základních škol vycházejí jedinci po absolvování prakticky stejného základního učebního plánu (i když jednotlivé vzdělávací programy mají v průběhu studia určité odlišnosti, základní znalosti na výstupu jsou stejné), zatímco na středních školách jsou studijní plány velmi diversifikované. Základním dělením absolventů středních škol je dělení na absolventy „s maturitou“ (tedy s ukončeným úplným středním nebo úplným středním odborným vzděláním) a absolventy „bez maturity“ (s ukončeným středním vzděláním). Absolventi s maturitou mají mimo možnosti vstupu na trh práce otevřenou cestu do terciárního vzdělávání. Pokud chtějí do terciéry vstoupit absolventi oborů bez maturity, musejí si nejdříve doplnit úplné střední odborné vzdělání absolvováním nástavbových studijních programů středních škol.

Podrobnějším dělením je dělení absolventů podle typu střední školy, který absolvovali – gymnázium (včetně speciálního), střední odbornou školu (včetně konzervatoří, speciálních středních škol a praktických škol) nebo střední odborné učiliště (včetně speciálního odborného učiliště, odborného učiliště, učiliště). Absolventi gymnázií mají vždy studium zakončeno maturitní zkouškou, konzervatoře absolutoriem (ve čtvrtém ročníku šestiletých konzervatoří mají jejich žáci možnost složit maturitní zkoušku), na středních odborných školách a středních odborných učilištích ukončují studium maturitní zkouškou absolventi studijních programů. Bez maturity opouštějí střední školy absolventi oborů ukončených závěrečnou zkouškou na SOŠ a učebních oborů na SOU.

Kromě klasických oborů „s maturitou“ střední odborné školy a střední odborná učiliště realizují i nástavbové studium, které je rovněž ukončeno maturitní zkouškou.

Absolventi vyšších odborných škol (označovaní titulem „diplomovaný specialista“, ve zkratce DiS. za jménem) jsou stále nedocelenou skupinou absolventů na trhu práce.

C3.1 Podíly absolventů základních, středních a vyšších odborných škol na odpovídající věkové populaci

Charakteristika ukazatele

Ukazatel charakterizuje, jaký je podíl absolventů jednotlivých druhů a typů škol na odpovídající věkové populaci absolventů. Vypovídá o tom, jaký je přibližně podíl lidí v odpovídající věkové populaci, kteří ukončili daný stupeň vzdělání, případně typ a druh školy. Čím vyšší hodnota ukazatele, tím vyšší je podíl lidí s příslušnou kvalifikací.

Metodika výpočtu

$$\frac{A_i}{Pp_i} \times 100$$

A – počet absolventů jednotlivých úrovní vzdělávání

i – úroveň vzdělávání

ZŠ – absolventi základních, speciálních základních, zvláštních a pomocných škol bez odchodů do víceletých gymnázií a konzervatoří

G – absolventi denního studia čtyřletých i víceletých gymnázií včetně speciálních

K – absolventi denního studia na konzervatořích včetně speciálních, SOŠ studijní – absolventi denního studia studijních oborů středních odborných škol včetně speciálních škol (bez absolventů nástavbového studia)

SOŠ ukončené závěrečnou zkouškou – absolventi denního studia oborů středních odborných škol ukončeného závěrečnou zkouškou včetně speciálních a praktických škol

SOU studijní – absolventi denního studia studijních oborů SOU včetně speciálních (bez absolventů nástavbového studia)

SOU učební – absolventi denního studia učebních oborů SOU včetně speciálních, včetně OU a U

SŠ maturitní – součet absolventů G, K, SOŠ studijní a SOU studijní, SŠ nematuritní – součet absolventů SOŠ ukončených závěrečnou zkouškou a SOU učebních

VOŠ – absolventi denního studia VOŠ (bez absolventů OFS)

Pp – odpovídající věková populace (pro základní školy populace patnáctiletých, pro střední školy populace devatenáctiletých a pro VOŠ populace dvaadvacetiletých)

j – odpovídající věk

(patnáctiletí pro j = ZŠ)

(devatenáctiletí pro j = G, konzervatoře, SOŠ studijní,

SOŠ ukončené závěrečnou zkouškou, SOU studijní, SOU

učební, tj. SŠ maturitní a SŠ nematuritní)

(jedenadvacetiletí pro j = VOŠ)

Zdroj dat

➤ ČSÚ – demografie

➤ databáze ÚIV

Chování ukazatele v celostátním měřítku

V ČR opouští základní školu z 9. ročníku v průměru 94,6 % odpovídajícího populačního ročníku. Do celkového počtu těchto absolventů jsou však zahrnuti i absolventi starší, kteří 9. ročník museli opakovat, a ti, kteří měli povolený odklad povinné školní docházky. Téměř 8 % odpovídajícího populačního ročníku studuje v nižších ročnících víceletých gymnázií a část absoluuje speciální školy.

Jiná situace je u absolventů středních škol. Celkově studium úspěšně ukončí 83,2 % všech devatenáctiletých, ale mezi jednotlivými typy škol jsou rozdíly. **Maturitní obory úspěšně absoluuje asi 1,8krát více žáků než obory nematuritní.** To je dáno především počtem absol-

ventů gymnázií (absolventů konzervatoří je velmi málo) a počet absolventů studijních oborů SOŠ se prakticky rovná počtu absolventů učebních oborů SOU (statisticky významné hodnoty).

Při uplatnění na trhu práce jsou více ceněni absolventi s maturitou (navíc jim dává maturita možnost vstoupit do terciárního vzdělávání), tudíž lze předpokládat, že zájem o obory maturitní v dalších letech neustále poroste.

Počet absolventů vyšších odborných škol je v ČR 3,3 % vzhledem k populačnímu ročníku jednadvacetiletých. Vzhledem k tomu, že se prudký nárůst počtu škol, žáků i nově přijímaných do vyšších odborných škol v posledních letech zastavil, nedá se předpokládat (při zachování statu quo), že se počet absolventů vyšších odborných škol v budoucích letech dramaticky zvýší. Podíl absolventů VOŠ na odpovídající věkové populaci se naopak proti roku 2002 snížil. Celkový trend odpovídá zhruba trendu v počtech nově přijímaných na VOŠ v minulých letech.

Regionální rozdíly

Pro absolventy základních škol platí, že v krajském srovnání víceméně nenajdeme žádné velké výkyvy od celostátního průměru (94,6 %). Nejvyšší procento absolventů základních škol vzhledem k populaci patnáctiletých je ve Zlínském kraji (98,8 %), dále v Libereckém kraji (98,2 %) a v Pardubickém kraji (96,4 %). Nejnižší podíly najdeme v kraji Olomouckém (91,7 %), Karlovarském (91,9 %) a Jihočeském (92,5 %).

Absolventy maturitních a nematuritních oborů středních škol je vhodné porovnávat vzájemně, aby neunikly specifické krajské odlišnosti. Obecně platí, že absolventů studia ukončeného maturitní zkouškou (celorepubliková hodnota ukazatele 53,4 %) je více než absolventů bez maturity (hodnota ukazatele za celou Českou republiku je 29,8 %), **ale mezi kraji najdeme velmi výrazné rozdíly.**

Zcela specifická je situace v Praze. Najdeme zde výrazně vyšší počet gymnázií, konzervatoří a středních odborných škol se studijními obory, naopak střední odborná učiliště s učebními obory jsou zde velmi výrazně potlačena. Navíc je nutno zmínit, že **Praha funguje jako spádové vzdělávací centrum pro Středočeský kraj** a velká část žáků středních škol do Prahy dojíždí, především z příhraničních okresů. Tyto dvě skutečnosti ovlivňují oba dva regiony natolik, že **Praha je v podílu absolventů maturitních oborů středních škol na odpovídající věkové populaci na prvním místě (75,2 %) a v počtu absolventů nematuritních oborů středních škol na odpovídající věkové populaci na předposledním místě (26,5 %) mezi kraji. Praha také jako jediný region v ČR vykazuje celkový počet absolventů středních škol vyšší, než je celkový počet obyvatel ve věku absolventů středních škol (101,7 %).** Kraj Středočeský je proto v podílu absolventů maturitních oborů středních škol na populaci devatenáctiletých druhý od konce mezi kraji (42,3 %) a protože nemá ani vysoký počet středních odborných učilišť, vykazuje nejnižší hodnotu ukazatele i pro absolventy nematuritních oborů středních škol v celé České republice (23,6 %).

Za zmínku stojí i situace u dalších čtyř krajů – Jihočeského, Královéhradeckého, Jihomoravského a Zlínského, u kterých je podíl absolventů jak maturitních, tak i nematuritních oborů středních škol na odpovídající věkové populaci nadprůměrný.

Pro ostatní kraje většinou platí, že pokud mají nadprůměrný podíl absolventů maturitních oborů, je u nich potom naopak podprůměrný podíl absolventů nematuritních oborů středních škol vůči celorepublikovým hodnotám. Pokud mají obě hodnoty podprůměrné, tak se od průměrné hodnoty ukazatele za celou ČR příliš neliší.

Absolventy středních škol můžeme rozdělit na šest podskupin – absolventy gymnázií, konzervatoří, studijních oborů SOŠ, oborů SOŠ za-

Území		základní školy		SŠ studijní obory		SŠ „nematuritní“ obor		gymnázia		konzervatoře		SOŠ studijní obory		SOŠ učební obory		SOU studijní obory		SOU učební obory		VOŠ	
		%	(...)	%	(...)	%	(...)	%	(...)	%	(...)	%	(...)	%	(...)	%	(...)	%	(...)	%	(...)
ČR celkem		94,64		53,37		29,81		17,58		0,29		30,74		0,28		4,76		29,53		3,34	
CZ01	Praha	92,82	(10.)	75,16		26,52	(13.)	28,03	(1.)	1,24	(1.)	41,79	(1.)	0,22	(6.)	4,09	(8.)	26,30	(13.)	8,22	(1.)
CZ02	Hlavní město Praha	92,82	(10.)	75,16	(1.)	26,52	(13.)	28,03	(1.)	1,24	(1.)	41,79	(1.)	0,22	(6.)	4,09	(8.)	26,30	(13.)	8,22	(1.)
CZ02	Střední Čechy	94,88	(7.)	42,32		23,63	(14.)	14,73	(9.)	-	(9.)	23,84	(14.)	0,08	(8.)	3,74	(9.)	23,54	(14.)	2,07	(11.)
CZ021	Středočeský kraj	94,88	(7.)	42,32	(13.)	23,63	(14.)	14,73	(9.)	-	(9.)	23,84	(14.)	0,08	(8.)	3,74	(9.)	23,54	(14.)	2,07	(11.)
CZ03	Jihozápad	93,56		52,11		31,72		16,09		0,27		31,59		0,01		4,16		31,71		3,73	
CZ031	Jihočeský kraj	92,54	(12.)	57,12	(4.)	33,22	(3.)	17,69	(5.)	0,27	(6.)	33,99	(2.)	0,01	(9.)	5,16	(5.)	33,21	(2.)	4,53	(2.)
CZ032	Plešenský kraj	94,80	(8.)	46,16	(10.)	29,92	(10.)	14,18	(10.)	0,31	(5.)	28,72	(11.)	-	(10.)	2,95	(13.)	29,92	(9.)	2,78	(8.)
CZ04	Severozápad	92,38		44,60		28,63		12,94		0,09		28,95		0,24		2,61		28,39		1,45	
CZ041	Karlovarský kraj	91,90	(13.)	42,09	(14.)	31,26	(6.)	13,12	(13.)	-	(9.)	28,14	(12.)	0,88	(2.)	0,83	(14.)	30,38	(7.)	0,80	(14.)
CZ042	Ústecký kraj	92,56	(11.)	45,53	(11.)	27,65	(12.)	12,87	(14.)	0,13	(8.)	29,26	(9.)	-	(10.)	3,27	(10.)	27,65	(12.)	1,69	(12.)
CZ05	Severovýchod	95,98		51,06		30,82		16,05		0,14		31,09		0,20		3,79		30,62		2,86	
CZ051	Liberecký kraj	98,20	(2.)	44,95	(12.)	30,14	(9.)	14,05	(11.)	-	(9.)	27,72	(13.)	0,32	(4.)	3,18	(12.)	29,83	(10.)	1,65	(13.)
CZ052	Královéhradecký kraj	93,79	(9.)	55,41	(5.)	31,87	(5.)	17,45	(6.)	-	(9.)	33,15	(3.)	-	(10.)	4,80	(6.)	31,87	(5.)	3,00	(6.)
CZ053	Pardubický kraj	96,38	(3.)	51,65	(8.)	30,27	(8.)	16,26	(8.)	0,40	(4.)	31,75	(5.)	0,31	(5.)	3,24	(11.)	29,96	(8.)	3,72	(4.)
CZ06	Jihovýchod	95,14		54,67		33,16		17,80		0,28		30,18		0,15		6,41		33,01		3,25	
CZ061	Vysočina	95,04	(6.)	48,42	(9.)	33,70	(2.)	13,75	(12.)	-	(9.)	30,42	(6.)	-	(10.)	4,25	(7.)	33,70	(1.)	3,94	(3.)
CZ062	Jihomoravský kraj	95,19	(5.)	57,66	(3.)	32,90	(4.)	19,73	(2.)	0,41	(3.)	30,07	(7.)	0,22	(7.)	7,45	(2.)	32,68	(3.)	2,92	(7.)
CZ07	Střední Morava	95,14		56,49		32,32		18,29		0,23		30,93		0,95		7,04		31,37		2,97	
CZ071	Olomoucký kraj	91,65	(14.)	55,14	(6.)	30,73	(7.)	19,63	(3.)	-	(9.)	29,33	(8.)	-	(10.)	6,17	(3.)	30,73	(6.)	2,47	(10.)
CZ072	Zlínský kraj	98,84	(1.)	57,91	(2.)	33,98	(1.)	16,89	(7.)	0,48	(2.)	32,60	(4.)	1,94	(1.)	7,95	(1.)	32,03	(4.)	3,51	(5.)
CZ08	Moravskoslezsko	96,07		52,52		28,94		18,06		0,22		28,97		0,40		5,28		28,55		2,76	
CZ081	Moravskoslezský kraj	96,07	(4.)	52,52	(7.)	28,94	(11.)	18,06	(4.)	0,22	(7.)	28,97	(10.)	0,40	(3.)	5,28	(4.)	28,55	(11.)	2,76	(9.)

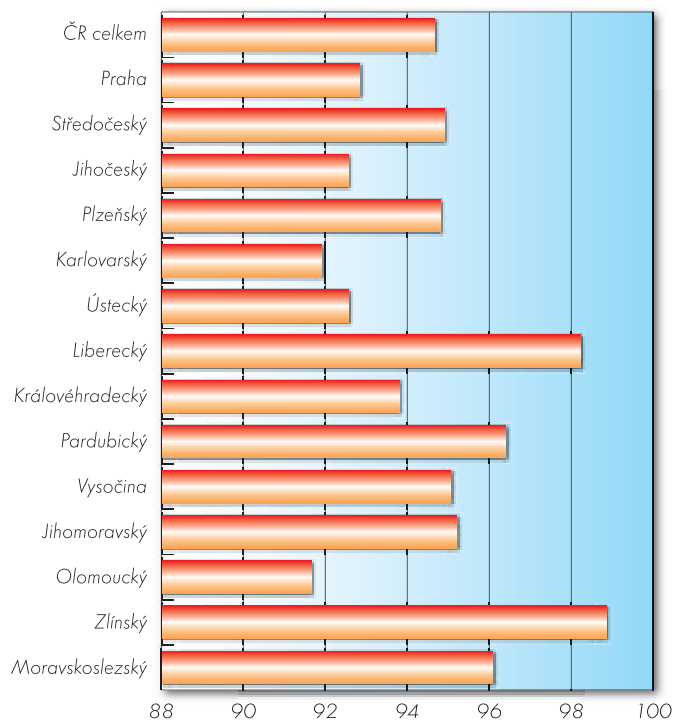
končených závěrečnou zkouškou, studijních oborů SOU a učebních oborů SOU.

Nejvýznamnější skupiny tvoří absolventi gymnázií, studijních oborů středních odborných škol a učebních oborů středních odborných učilišť, kteří potom největší měrou udávají výslednou skladbu absolventů středních škol s maturitou a bez maturity. Absolventů konzervatoří a oborů středních odborných škol ukončených závěrečnou zkouškou je velmi málo a není třeba detailně analyzovat jejich strukturu v krajském kontextu – jejich podíl na odpovídající populaci je menší než jedno procento. Absolventů studijních oborů středních odborných učilišť je více a jejich podíl už není tak zanedbatelný (v ČR 4,8 %).

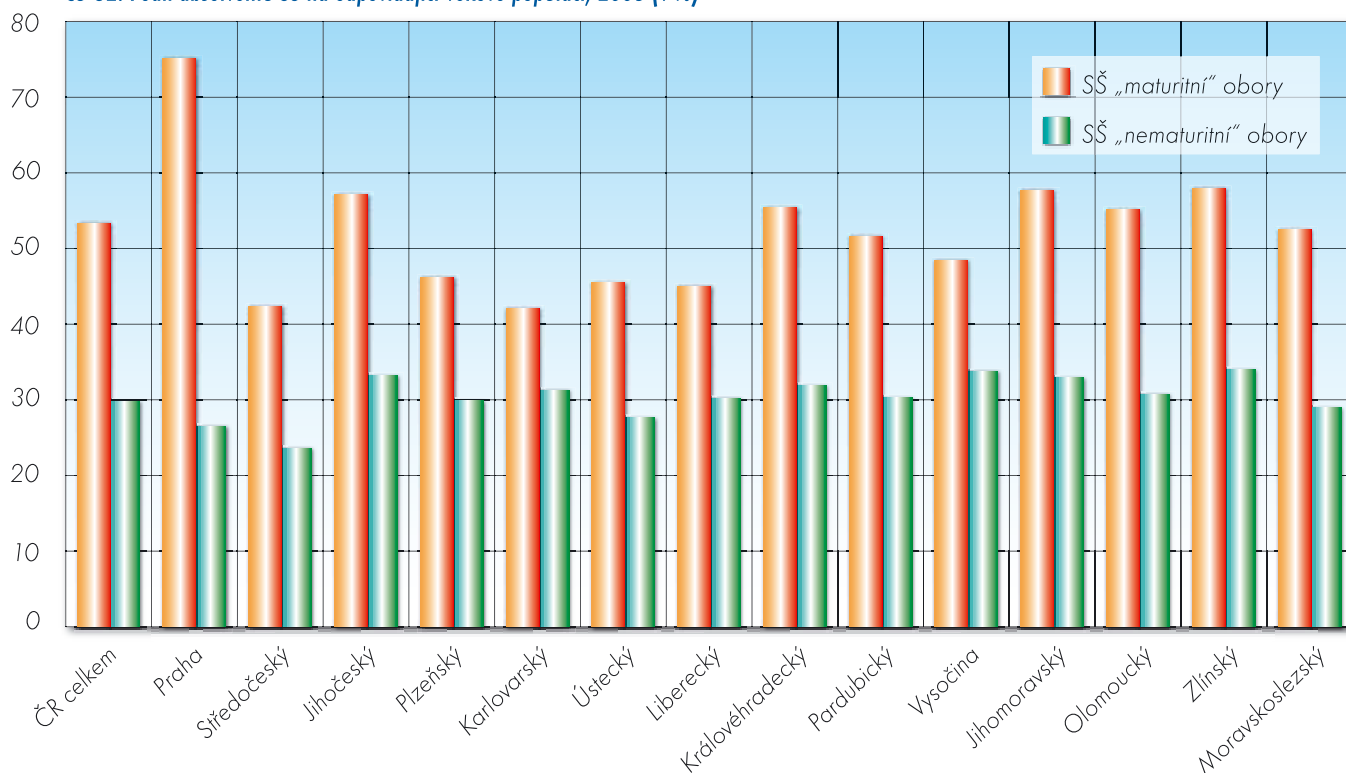
Situace na gymnáziích je s menšími odchylkami prakticky stejná jako u absolventů maturitních oborů středních škol. Výrazným regionem je Praha, kde podíl absolventů gymnázií na odpovídající věkové populaci překročil hranici dvaceti procent (28,0 %). Důvody jsou již popsány výše u situace absolventů maturitních oborů středních škol. Dalšími regiony s výrazným podílem absolventů gymnázií na odpovídající věkové populaci jsou kraj Jihomoravský (19,7 %), Olomoucký (19,6 %) a Moravskoslezský (18,1 %). Nízkou hodnotu ukazatele vykazují kraje Ústecký (12,9 %), Karlovarský (13,1 %) a Vysočina (13,8 %).

Podíl absolventů studijních oborů středních odborných škol víceméně kopíruje již popsanou situaci absolventů maturitních oborů. Praha (41,8 %) je opět vůči podílu za celou Českou republiku

C3 G1: Podíl absolventů ZŠ na odpovídající věkové populaci, 2003 (v %)

C3 G2: Podíl absolventů SŠ na odpovídající věkové populaci, 2003 (v %)

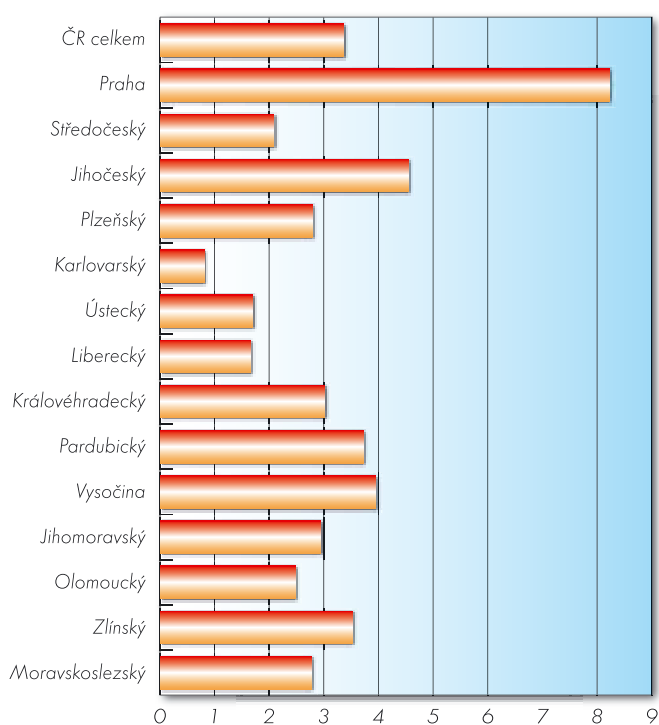
velmi nadprůměrná, dalšími regiony s výrazným podílem jsou kraje Jihočeský (34,0 %) a Královéhradecký (33,2 %). Nejnižších hodnot dosahuje ukazatel v kraji Středočeském (23,8 %), s odstupem potom následují kraje Liberecký (27,7 %), Karlovarský (28,1 %) a Plzeňský (28,7 %).

Pro podíl absolventů učebních oborů středních odborných učilišť na odpovídající věkové populaci platí téměř stejné krajské pořadí jako pro podíl absolventů nematuritních oborů, do kterých se mimo absolventů učebních oborů středních odborných učilišť započítávají ještě absolventi oborů středních odborných škol ukončených závěrečnou zkouškou (jejich podíl na populaci je ale menší než 1 %, jak je vidět v tabulce).

Největší podíl na odpovídající věkové populaci mají absolventi učebních oborů středních odborných učilišť v kraji Vysočina (33,7 %), následují kraje Jihočeský (33,2 %) a Jihomoravský (32,7 %) – všechny tři kraje mají i nadprůměrný podíl absolventů středních škol bez maturity. Naopak nejnižší podíly absolventů učebních oborů SOU jsou v krajích Středočeském (23,5 %) a v Praze (26,3 %).

C3 G3: Podíl absolventů VOŠ na odpovídající věkové populaci, 2003 (v %)

Na závěr popisu tohoto ukazatele týkajícího se středních škol se krátce zmíníme o **podílu absolventů studijních oborů středních odborných učilišť na odpovídající věkové populaci** – podíl za celou Českou republiku 4,8% již není zanedbatelný. V krajském pořadí vykazují nejvyšší podíly kraje moravské – Zlínský (8,0%), Jihomoravský (7,5%) a Olomoucký (6,2%). Nejnižší podíly pak najdeme v krajích Karlovarském (0,8%), Plzeňském (3,0%) a Libereckém (3,2%).

Poslední sledovaný ukazatel je **podíl absolventů vyšších odborných škol na odpovídající věkové populaci v kraji**. Zde jasně dominuje Praha (8,2% – je zde vysoký počet škol, Praha hraje ve vyšším odborném školství roli spádového centra), s odstupem potom následují kraje Jihočeský (4,5%), Vysočina (3,9%), a Pardubický (3,7%); nejmenší podíl absolventů vyšších odborných škol na odpovídající populaci je v krajích Karlovarském (0,8%), Libereckém (1,7%), Ústeckém (1,7%) a Středočeském (2,1%).

C 4 Děti a žáci vyžadující zvláštní péči

Ukazatel vypovídá o specifické části vzdělávacího systému – speciálním vzdělávání.

V každé společnosti existuje skupina lidí, jejichž vzdělávání vyžaduje v některém ohledu specifický přístup či podmínky, takže jejich vzdělávání společně s většinou populací je obtížné. V českém vzdělávacím systému byl pro zajištění jejich vzdělávání vytvořen sektor speciálních škol, který pokrývá všechny úrovně od předškolní až po střední. Během posledního desetiletí se v celém školském systému projevují snahy po integraci znevýhodněných dětí a žáků do běžných škol.

Vzhledem k tomu, že zmíněná specifika se týkají různých oblastí a odpovídající znevýhodnění mají různou závažnost, jsou i vzdělávací instituce, jejich programy a cíle v této oblasti velmi diverzifikované. Je totiž třeba zajistit vzdělávání pro jedince smyslově, tělesně či mentálně postižené, a to na všech relevant-

ních úrovních. Speciální školství, byť se týká pouze výrazné menšiny populace, se tak stává klíčovým pro zmíněné skupiny obyvatelstva a je výraznou složkou institucionální struktury vzdělávacího systému. Dalším specifickým tohoto sektoru vzdělávání je i potřeba lidských zdrojů s kvalifikací odpovídající úrovně a zaměřením na odpovídající typ znevýhodnění. Navíc zde nejde pouze o učitele, ale i o vychovatele, asistenty a jiné kategorie pracovníků.

V případě sektoru speciálního vzdělávání je nutno si při pohledu na krajské struktury v první řadě uvědomit, že výrazně specifické vzdělávací potřeby má pouze malá část populace. Z tohoto důvodu pro jedince s některými typy znevýhodnění v celé republice existuje pouze několik škol, které jsou navíc v převážné většině zřizovány přímo ministerstvem, což implikuje jejich velmi nehomogenní rozložení.

Je zřejmé, že velikost a struktura sektoru speciálního vzdělávání je dána potřebami populace. Podíl osob s daným typem znevýhodnění by v populacích jednotlivých krajů měl být zhruba stejný.

Velikost i struktura speciálního vzdělávání se do značné míry odvíjí od přístupu jednotlivých zúčastněných subjektů (ředitelů škol, učitelů, rodičů, pedagogických či výchovných poradců i lékařů). Jde především o otázku integrace znevýhodněných jedinců do běžných škol a podporu řešení znevýhodnění jedince jiným způsobem, než jeho přesunutím do specializované školy (často spíše jde o otázku společenskou a kulturní, než zdravotní či pedagogickou). Krajské autority zde mohou působit podporou integrace či separace znevýhodněných jedinců postoji či konkrétně zaměřenými opatřeními. Velmi důležitou roli přitom může hrát také informovanost rodičů a učitelů o možných přístupech a řešeních, motivace učitelů a ředitelů škol k žádoucím postojům⁶ a podpora vzdělávání a přípravy učitelů v případě, že volbou je integrace znevýhodněných žáků do běžných škol. Jsou-li tedy podíly žáků se specifickými vzdělávacími potřebami integrovaných do běžných škol v daném kraji vyšší, klesá potřeba existence specializovaných vzdělávacích institucí.

C 4.1 Podíly dětí/žáků se zdravotním postižením integrovaných do běžných tříd, speciálních a specializovaných tříd a speciálních škol

Charakteristika ukazatele

Ukazatel uvádí absolutní počty postižených dětí a žáků na jednotlivých stupních vzdělávání a charakterizuje rozvrstvení postižených dětí a žáků v běžných třídách, speciálních a specializovaných třídách a ve speciálních školách. Snaha integrovat postižené děti a žáky do běžných tříd je charakteristická zejména pro poslední období. Tato integrace napomáhá jak dětem postiženým zařadit se do běžného života, tak dětem a žákům bez postižení naučit se žít s postiženými spoluobčany. Z tohoto důvodu je míra integrace velmi důležitá. Speciální a specializované třídy v převážné míře existují na mateřské a základní škole, několik takových tříd je i na gymnáziích.

Metodika

$$\frac{P\check{Z}b_i}{P\check{Z}celk_i}, \quad \frac{P\check{Z}st_i}{P\check{Z}celk_i}, \quad \frac{P\check{Z}s\check{s}_i}{P\check{Z}celk_i}$$

$P\check{Z}b$ – počet postižených žáků integrovaných v běžných třídách

$P\check{Z}st$ – počet postižených žáků integrovaných ve speciálních třídách

$P\check{Z}s\check{s}$ – počet postižených žáků ve speciálních školách (bez škol při výchovných ústavech)

$P\check{Z}celk$ – celkový počet postižených žáků (bez škol při výchovných ústavech)

⁶ Ve smyslu zvoleného přístupu – integrace nebo separace jedinců se znevýhodněním.

i – jednotlivé vzdělávací úrovně

Zdroj dat

➤ databáze ÚIV

Základní informace o chování ukazatele v republikovém měřítku

Pokud sledujeme **podíly postižených dětí v mateřských školách podle toho, kam jsou umístěny**, vidíme, že v ČR je téměř jedna pětina postižených dětí individuálně integrovaná do běžných tříd mateřských škol, více než jedna třetina je ve speciálních nebo specializovaných třídách mateřských škol a zbylá necelá jedna polovina (47,3 %) je umístěna ve speciálních mateřských školách.

Na základních školách je situace jiná – do běžných tříd základních škol je integrována asi polovina postižených žáků (51,0%), desetina je ve speciálních a specializovaných třídách základních škol a zbylých necelých 40% je umístěno ve speciálních školách. Speciální školy na úrovni povinné školní docházky se dělí na speciální základní školy, zvláštní školy a pomocné školy. Nejvyšší podíl postižených žáků na speciálních školách je ve zvláštních školách (jedna čtvrtina všech postižených v základním školství). Vysoký podíl individuálně integrovaných je dán především tím, že na základní škole se plní povinná školní docházka a pokud jsou pro integraci podmínky, je pro rodiče ve většině případů výhodnější umístit dítě do běžné základní školy, než do speciální školy, která je hůře dopravně dostupná. Ve srovnání s rokem 2002 je situace prakticky stabilizovaná, tzn. že hodnoty ukazatele jsou prakticky stejné.

Na středoškolské úrovni je do běžných tříd individuálně integrováno 17,6 % žáků, ve speciálních a specializovaných třídách středních škol je pouze 0,1 % žáků a ve speciálních školách je zbylých 82,3 % žáků. V roce 2003 se podíl individuálně integrovaných žáků zvýšil o 2,3 procentního bodu ve srovnání s předchozím rokem, naopak podíl žáků ve speciálních školách se snížil o 2,1 procentního bodu. Speciální školy na středoškolské úrovni můžeme rozdělit na speciální střední školy (zde je 7,5 % z celkového počtu postižených na středních školách) a na praktické školy a odborná učiliště, kde se nachází tři čtvrtiny celkového

počtu postižených na středoškolské úrovni.

Na vyšších odborných školách je v celé ČR do běžných tříd individuálně integrováno 34 postižených žáků. V roce 2002 to bylo o 4 žáky méně.

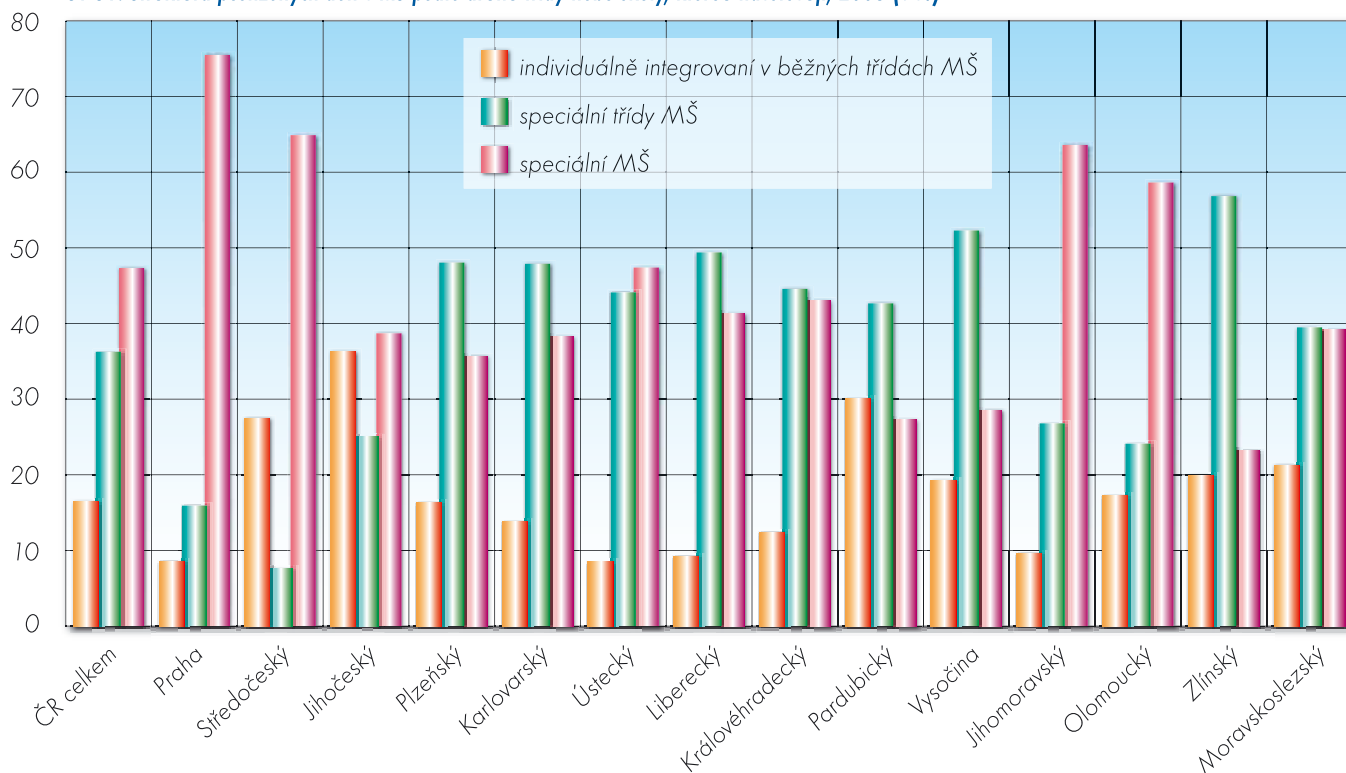
Regionální rozdíly

Mezikrajové rozdíly ve vzdělávání postižených jsou daleko větší než rozdíly ve vzdělávání zdravých dětí a žáků.

Nejvyšší podíl individuálně integrovaných postižených dětí do běžných tříd mateřských škol najdeme v kraji Jihočeském (36,3%), nejnižší v kraji Ústeckém (8,5%). **Největší podíl postižených dětí ve speciálních a specializovaných třídách mateřských škol** je v kraji Zlínském (56,8%), následují kraje Vysočina (52,3%) a Liberecký (49,4%), nejnižší podíl mají kraj Středočeský (7,7%), Praha (15,9%) a kraj Olomoucký (24,1%). **Největší podíl postižených dětí ve speciálních mateřských školách** má Praha (75,5%), následují kraje Středočeský (64,9%), Jihomoravský (63,6%) a Olomoucký (58,6%), nejnižší podíl mají kraje Zlínský (23,2%), Pardubický (27,3%), Vysočina (28,5%) a Plzeňský (35,6%).

Do běžných tříd základních škol je obecně integrováno procentuálně nejvíce postižených žáků, a to platí i ve většině krajů. Výjimkou jsou kraje Karlovarský, Ústecký, Liberecký, Olomoucký a Jihomoravský, kde se víc postižených žáků nachází ve speciálních školách (především zvláštních). Největší podíl postižených individuálně integrovaných do běžných tříd základních škol je v krajích Středočeském (65,7%), Pardubickém (62,7%) a Královéhradeckém (62,0%), nejmenší v krajích Libereckém (34,6%), Jihomoravském (36,6%) a Karlovarském (37,4%). Pokud jde o speciální a specializované třídy základních škol, největší podíl žáků má kraj Jihomoravský (20,4%), následují Praha (17,4%), Vysočina (12,1%), Ústecký (11,7%) a Moravskoslezský (11,1%). Nejmenší podíl postižených žáků v těchto třídách má kraj Pardubický (0,7%), dále s velkým odstupem kraje Jihočeský (5,4%) a Královéhradecký (5,5%). **Speciální školy na úrovni**

C4 G1: Struktura postižených dětí v MŠ podle druhu třídy nebo školy, kterou navštěvují, 2003 (v %)

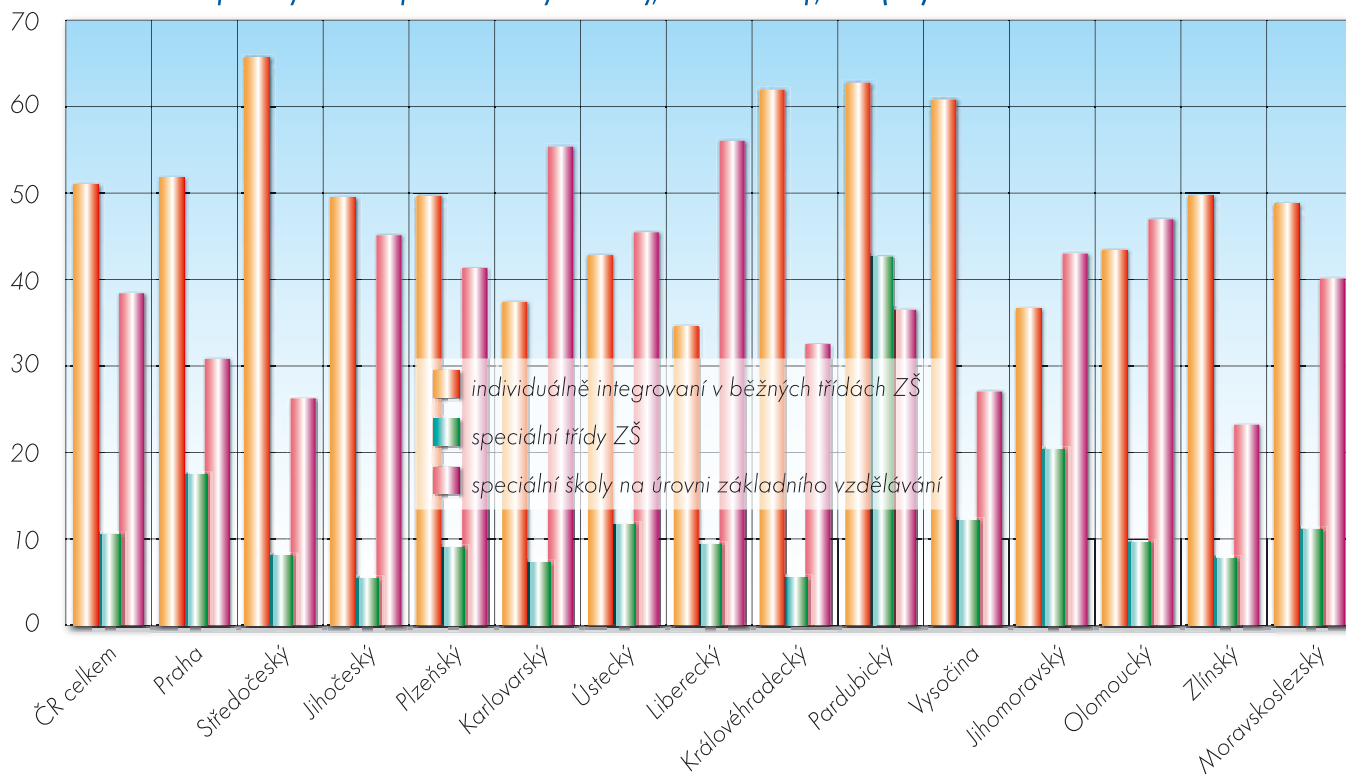
Území		MŠ				ZŠ				SŠ				VOŠ individuálně integrování do běžných tříd		
		individuálně integrování v běžných třídách MŠ		speciální třídy MŠ		speciální MŠ		individuálně integrování v běžných třídách ZŠ		speciální třídy ZŠ		speciální školy na úrovni základního vzdělávání			speciální školy na úrovni středního vzdělávání	
		2001	4423	5773	53550	11086	9047	26475	4812	4006	28	1710	17050		34	
CZ0	ČR celkem	2001	4423	5773	53550	11086	9047	26475	4812	4006	28	1710	17050	34		
CZ01	Praha	117	217	1029	6313	2125	1835	1588	337	817	28	351	1656	7		
CZ011	Hlavní město Praha	117	217	1029	6313	2125	1835	1588	337	817	28	351	1656	7		
CZ02	Střední Čechy	186	52	440	9500	1162	331	2967	499	410	-	-	1780	3		
CZ021	Středočeský kraj	186	52	440	9500	1162	331	2967	499	410	-	-	1780	3		
CZ03	Jihozápad	238	324	333	4697	688	668	2834	589	257	-	-	1663	-		
CZ031	Jihočeský kraj	167	115	178	2262	247	248	1495	321	156	-	-	781	-		
CZ032	Plzeňský kraj	71	209	155	2435	441	420	1339	268	101	-	-	882	-		
CZ04	Severozápad	124	582	591	5860	1511	996	5012	688	275	-	-	2686	2		
CZ041	Karlovarský kraj	36	125	100	1132	219	430	1096	150	30	-	-	536	-		
CZ042	Ústecký kraj	88	457	491	4728	1292	566	3916	538	245	-	-	2150	2		
CZ05	Severovýchod	407	1222	1041	9948	885	1616	4657	712	393	-	136	2714	7		
CZ051	Liberecký kraj	83	444	372	1437	387	514	1593	218	105	-	11	588	1		
CZ052	Královéhradecký kraj	146	525	507	5152	458	971	1483	252	216	-	125	1356	-		
CZ053	Pardubický kraj	178	253	162	3359	40	131	1581	242	72	-	-	770	6		
CZ06	Jihovýchod	226	624	958	6130	2361	1111	3245	700	836	-	488	1971	2		
CZ061	Vysočina	105	286	156	2936	586	135	949	222	225	-	-	488	1		
CZ062	Jihomoravský kraj	121	338	802	3194	1775	976	2296	478	611	-	488	1483	1		
CZ07	Střední Morava	274	605	589	5095	983	1440	2908	657	404	-	52	2024	4		
CZ071	Olomoucký kraj	121	169	411	2855	634	1120	1662	308	209	-	-	1133	4		
CZ072	Zlínský kraj	153	436	178	2240	349	320	1246	349	195	-	52	891	-		
CZ08	Moravskoslezsko	429	797	792	6007	1371	1050	3264	630	614	-	683	2556	9		
CZ081	Moravskoslezský kraj	429	797	792	6007	1371	1050	3264	630	614	-	683	2556	9		

C4 T2: Struktura postižených dětí a žáků na jednotlivých vzdělávacích stupních podle druhu třídy nebo školy, kterou navštěvují, 2003 (procentuální zastoupení)

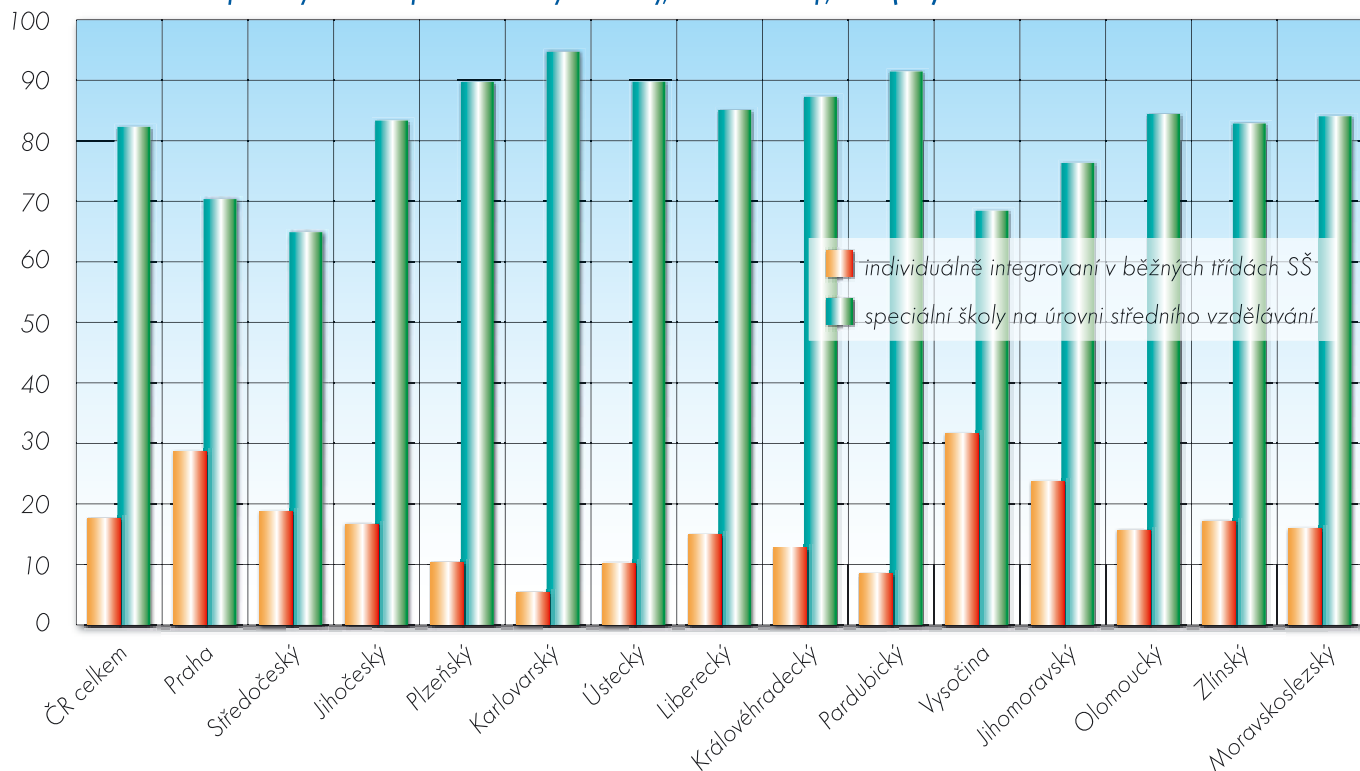
Území	MŠ										ZŠ						SŠ				
	individuálně integrovaní v běžných třídách MŠ			speciální třídy MŠ			speciální MŠ				individuálně integrovaní v běžných třídách ZŠ			speciální třídy ZŠ			speciální školy na úrovni základního vzdělávání			speciální školy na úrovni středního vzdělávání	
	individuálně integrovaní v běžných třídách MŠ	speciální třídy MŠ	speciální MŠ	individuálně integrovaní v běžných třídách ZŠ	speciální třídy ZŠ	speciální základní školy	zvláštní školy	pomocné školy	individuálně integrovaní v běžných třídách SŠ	speciální třídy SŠ	speciální střední školy	speciální střední školy a odborná učiliště									
CZ0	ČR celkem	16,41 %	36,26 %	47,33 %	51,01 %	10,56 %	8,62 %	25,22 %	4,58 %	17,57 %	0,12 %	7,50 %	74,80 %								
CZ01	Praha	8,58 %	15,92 %	75,50 %	51,75 %	17,42 %	15,04 %	13,02 %	2,76 %	28,65 %	0,98 %	12,31 %	58,06 %								
CZ011	Hlavní město Praha	8,58 % (13.)	15,92 % (13.)	75,50 % (1.)	51,75 % (5.)	17,42 % (2.)	15,04 % (2.)	13,02 % (14.)	2,76 % (14.)	28,65 % (2.)	0,98 % (1.)	12,31 % (3.)	58,06 % (13.)								
CZ02	Střední Čechy	27,43 %	7,67 %	64,90 %	65,70 %	8,04 %	2,29 %	20,52 %	3,45 %	18,72 %	-	-	81,28 %								
CZ021	Středočeský kraj	27,43 % (3.)	7,67 % (14.)	64,90 % (2.)	65,70 % (1.)	8,04 % (9.)	2,29 % (14.)	20,52 % (11.)	3,45 % (12.)	18,72 % (4.)	- (2.)	- (7.)	81,28 % (8.)								
CZ03	Jihozápad	26,59 %	36,20 %	37,21 %	49,57 %	7,26 %	7,05 %	29,91 %	6,22 %	13,39 %	-	-	86,61 %								
CZ031	Jihočeský kraj	36,30 % (1.)	25,00 % (11.)	38,70 % (9.)	49,46 % (8.)	5,40 % (13.)	5,42 % (10.)	32,69 % (4.)	7,02 % (2.)	16,65 % (6.)	- (2.)	- (7.)	83,35 % (7.)								
CZ032	Plzeňský kraj	16,32 % (8.)	48,05 % (4.)	35,63 % (11.)	49,66 % (7.)	8,99 % (8.)	8,57 % (7.)	27,31 % (7.)	5,47 % (4.)	10,27 % (11.)	- (2.)	- (7.)	89,73 % (4.)								
CZ04	Severozápad	9,56 %	44,87 %	45,57 %	41,66 %	10,74 %	7,08 %	35,63 %	4,89 %	9,29 %	-	-	90,71 %								
CZ041	Karlovarský kraj	13,79 % (9.)	47,89 % (5.)	38,31 % (10.)	37,40 % (12.)	7,23 % (11.)	14,21 % (3.)	36,21 % (2.)	4,96 % (7.)	5,30 % (14.)	- (2.)	- (7.)	94,70 % (1.)								
CZ042	Ústecký kraj	8,49 % (14.)	44,11 % (7.)	47,39 % (7.)	42,83 % (11.)	11,70 % (4.)	5,13 % (11.)	35,47 % (3.)	4,87 % (8.)	10,23 % (12.)	- (2.)	- (7.)	89,77 % (3.)								
CZ05	Severovýchod	15,24 %	45,77 %	38,99 %	55,83 %	4,97 %	9,07 %	26,14 %	4,00 %	12,12 %	-	4,19 %	83,69 %								
CZ051	Liberecký kraj	9,23 % (12.)	49,39 % (3.)	41,38 % (7.)	34,63 % (14.)	9,33 % (7.)	12,39 % (4.)	38,39 % (1.)	5,25 % (5.)	14,91 % (9.)	- (2.)	1,56 % (6.)	83,52 % (6.)								
CZ052	Královéhradecký kraj	12,39 % (10.)	44,57 % (6.)	43,04 % (6.)	61,95 % (3.)	5,51 % (12.)	11,68 % (5.)	17,83 % (13.)	3,03 % (13.)	12,73 % (10.)	- (2.)	7,37 % (4.)	79,91 % (9.)								
CZ053	Pardubický kraj	30,02 % (2.)	42,66 % (8.)	27,32 % (13.)	62,75 % (2.)	0,75 % (14.)	2,45 % (13.)	29,53 % (5.)	4,52 % (11.)	8,55 % (13.)	- (2.)	- (7.)	91,45 % (2.)								
CZ06	Jihovýchod	12,50 %	34,51 %	52,99 %	45,25 %	17,43 %	8,20 %	23,95 %	5,17 %	25,37 %	-	14,81 %	59,82 %								
CZ061	Vysočina	19,20 % (6.)	52,29 % (2.)	28,52 % (12.)	60,81 % (4.)	12,14 % (3.)	2,80 % (12.)	19,66 % (12.)	4,60 % (10.)	31,56 % (1.)	- (2.)	- (7.)	68,44 % (11.)								
CZ062	Jihomoravský kraj	9,60 % (11.)	26,80 % (10.)	63,60 % (3.)	36,63 % (13.)	20,36 % (1.)	11,19 % (6.)	26,33 % (9.)	5,48 % (3.)	23,66 % (3.)	- (2.)	18,90 % (1.)	57,44 % (14.)								
CZ07	Střední Morava	18,66 %	41,21 %	40,12 %	45,97 %	8,87 %	12,99 %	26,24 %	5,93 %	16,29 %	-	2,10 %	81,61 %								
CZ071	Olomoucký kraj	17,26 % (7.)	24,11 % (12.)	58,63 % (4.)	43,40 % (10.)	9,64 % (6.)	17,02 % (1.)	25,26 % (10.)	4,68 % (9.)	15,57 % (8.)	- (2.)	- (7.)	84,43 % (5.)								
CZ072	Zlínský kraj	19,95 % (5.)	56,84 % (1.)	23,21 % (14.)	49,73 % (6.)	7,75 % (10.)	7,10 % (9.)	27,66 % (6.)	7,75 % (1.)	17,14 % (5.)	- (2.)	4,57 % (5.)	78,30 % (10.)								
CZ08	Moravskoslezsko	21,26 %	39,49 %	39,25 %	48,75 %	11,13 %	8,52 %	26,49 %	5,11 %	15,94 %	-	17,73 %	66,34 %								
CZ081	Moravskoslezský kraj	21,26 % (4.)	39,49 % (9.)	39,25 % (8.)	48,75 % (9.)	11,13 % (5.)	8,52 % (8.)	26,49 % (8.)	5,11 % (6.)	15,94 % (7.)	- (2.)	17,73 % (2.)	66,34 % (12.)								

C4 G2: Struktura postižených žáků ZŠ podle druhu třídy nebo školy, kterou navštěvují, 2003 (v %)

C4 G3: Struktura postižených žáků SŠ podle druhu třídy nebo školy, kterou navštěvují, 2003 (v %)

základního vzdělávání se dělí na speciální základní školy, zvláštní školy a pomocné školy. Mezikrajově nejvyváženější je situace u pomocných škol, ve kterých je podíl z celkově postižených na úrovni základního vzdělávání od 2,8% v Praze až po 7,7% v kraji Zlínském (odchylky od celostátního průměru 4,6% nejsou příliš velké). Největší podíl postižených dětí ve speciálních školách na základní úrovni vzdělávání je obecně ve zvláštních školách (jedinou výjimkou je Praha, kde je více dětí ve speciálních základních školách než ve zvláštních školách). Podíly se pohybují od 13,0% v Praze až po 38,4%

v Libereckém a 36,2% v Karlovarském kraji. Pokud jde o speciální základní školy, nejvyšší podíl má kraj Olomoucký (17,0%), Praha (15,0%) a Karlovarský (14,2%), nejnižší kraje Středočeský (2,3%) a Pardubický (2,4%).

U středních škol je situace naprosto odlišná. Nejvyšší podíl postižených je ve speciálních školách (konkrétně v praktických školách a odborných učilištích) a speciální třídy na středních školách prakticky neexistují. V případě postižených individuálně integrovaných do běžných tříd středních škol vykazuje nejvyšší podíl kraj

Vysočina (31,6 %) a Praha (28,6 %), nejnižší podíl mají kraje Karlovarský (5,3 %) a Pardubický (8,6 %). Proti roku 2002 se podíl integrovaných do běžných tříd středních škol z celorepublikového hlediska zvýšil o 2,3 procentního bodu. **Speciální třídy na středních školách jsou pouze v Praze** a podíl postižených nedosahuje ani 1 %. **Speciální školy na úrovni středního vzdělávání dělíme na speciální střední školy a praktické školy a odborná učiliště.** Speciální střední školy vůbec neexistují ve více než polovině krajů (Středočeský, Jihočeský, Plzeňský, Karlovarský, Ústecký, Liberecký, Pardubický, Vysočina a Zlínský), ze zbylých šesti krajů jsou nejvyšší podíly postižených v Jihomoravském (18,9 %) a Moravskoslezském kraji (17,74 %). **V praktických školách a odborných učilištích je největší podíl postižených na středoškolské úrovni.** Pod 70% hranicí jsou pouze čtyři kraje (Praha – 58,1 %, Jihomoravský kraj – 57,4 % a Moravskoslezský kraj – 66,3 %, Vysočina – 68,4 %), kraje s nejvyššími podíly se pohybují nad hranicí 90 % – Karlovarský (94,7 %) a Pardubický (91,4 %).

C 4.2 Žáci ve třídách pro děti se sociálním znevýhodněním

Charakteristika ukazatele

Ukazatel popisuje podíly dětí v přípravných třídách pro děti se sociálním znevýhodněním, které jsou určeny pro děti před nástupem do základního vzdělávání a výuka v nich je realizována na mateřských, základních, speciálních základních nebo zvláštních školách.

Metodika

PZsk
P6

PZsk – počet dětí ve třídách pro děti se sociálním znevýhodněním

P6 – populace šestiletých dětí

Zdroj dat

➤ ČSÚ – demografie

➤ databáze ÚIV

Základní informace o chování ukazatele v republikovém měřítku

Podíl šestiletých dětí umístěných ve třídách pro děti se sociálním znevýhodněním činí v celorepublikovém měřítku 2,0 %. Ukazatel však vykazuje velké mezikrajové rozdíly. Tento ukazatel se proti roku 2002 mírně zvýšil (o 0,4 procentního bodu).

Regionální rozdíly

Hodnoty ukazatele se pohybují v poměrně velkém rozpětí – od 0,2 % v Jihočeském kraji až do 7,9 % v kraji Karlovarském, kde je také největší meziroční nárůst (1,3 procentního bodu). Nejvyšší podíl dětí ve třídách pro děti se sociálním znevýhodněním na populaci šestiletých vykazuje kromě již zmíněného Karlovarského i kraj Ústecký (6,1 %). Nejnižší podíl vykazují již zmíněný kraj Jihočeský a Pardubický (0,5 %).

C 5 Účast dospělých na odborné přípravě a na dalším vzdělávání

Ukazatel vypovídá o účasti dospělých na odborné přípravě a na dalším vzdělávání, které probíhá formou večerního, kombinovaného, dálkového nebo distančního studia a jímž si lidé mohou zajistit udržení, růst a rozvoj kvalifikační úrovně.

Určitá část dospělých studuje i v denním studiu, ale touto množinou se v kapitole C5 nebudeme zabývat.

Další vzdělávání přináší obnovu a rozvoj kvalifikačního profilu člověka, čímž roste jeho cena pro zaměstnavatele a obecně i jeho zaměstnatelnost a nezřídka mu to přináší i další výhody (vyšší plat, postavení a podobně).

Ekonomika regionu jako celek pak z intenzivnějšího dalšího vzdělávání těží v podobných kvalitách jako jednotliví zaměstnavatelé (vyšší technologická úroveň, orientace na pokročilejší a tedy i výnosnější činnosti, vyšší kvalifikační úroveň lidských zdrojů přitahující investory, vyšší efektivita práce a podobně).

Intenzita dalšího vzdělávání v podnicích je determinována faktorem ochoty člověka se dále vzdělávat a faktorem ochoty zaměstnavatelů tento typ vzdělávání akceptovat, případně zajišťovat.

Ochota člověka vzdělávat se je z větší míry subjektivní záležitostí, z vnějšku působí hlavně tlak zaměstnavatele požadujícího kvalifikovanou pracovní sílu. Dá se předpokládat, že lidé s nižší kvalifikací se tedy budou raději vzdělávat, než aby o zaměstnání přišli.

Ochota zaměstnavatelů umožnit svým zaměstnancům další vzdělávání je ovlivňována mnoha faktory. Jsou to **ekonomický stav subjektu** (tedy jeho schopnost tyto aktivity financovat), který se do značné míry odvíjí od obecné ekonomické situace v regionu; **výše nákladů na vzdělávací aktivity; kvalifikační profil zaměstnanců v kombinaci s používanými technologiemi (včetně zamýšleného budoucího stavu); motivace zaměstnanců a v neposlední řadě i priority managementu společnosti.** Většina těchto charakteristik se přitom liší subjekt od subjektu, odvětví od odvětví.

V rámci vzdělávací soustavy realizují další vzdělávání dospělých prakticky všechny druhy a typy vzdělávacích institucí s výjimkou předškolních zařízení.

Pro ty, kteří neukončili úspěšně základní vzdělávání, jsou určeny **kurzy pro doplnění základního vzdělání** (realizují je základní školy, speciální školy a střední školy), **kurzy pro doplnění vzdělání poskytovatelného zvláštní školou a kurzy pro doplnění vzdělání poskyto-**

C4 T8: Podíl žáků ve třídách pro děti se sociálním znevýhodněním na populaci šestiletých, 2003 (v %)

Území		Podíl žáků ve třídách pro děti se sociálním znevýhodněním na populaci šestiletých	
	ČR celkem	2,04 %	
CZ01	Praha	1,79 %	
CZ011	Hlavní město Praha	1,79 %	(7.)
CZ02	Střední Čechy	1,51 %	
CZ021	Středočeský kraj	1,51 %	(9.)
CZ03	Jihozápad	0,94 %	
CZ031	Jihočeský kraj	0,18 %	(14.)
CZ032	Plzeňský kraj	1,85 %	(5.)
CZ04	Severozápad	6,54 %	
CZ041	Karlovarský kraj	7,85 %	(1.)
CZ042	Ústecký kraj	6,08 %	(2.)
CZ05	Severovýchod	1,26 %	
CZ051	Liberecký kraj	1,84 %	(6.)
CZ052	Královéhradecký kraj	1,55 %	(8.)
CZ053	Pardubický kraj	0,48 %	(13.)
CZ06	Jihovýchod	1,51 %	
CZ061	Vysočina	0,75 %	(11.)
CZ062	Jihomoravský kraj	1,90 %	(4.)
CZ07	Střední Morava	0,67 %	
CZ071	Olomoucký kraj	0,80 %	(10.)
CZ072	Zlínský kraj	0,52 %	(12.)
CZ08	Moravskoslezsko	2,46 %	
CZ081	Moravskoslezský kraj	2,46 %	(3.)

vaného pomocnou školou (realizované speciálními školami).

Na středních školách si mohou zájemci doplnit formou externího, dálkového, večerního či kombinovaného studia vzdělání v oborech KKOv (pokud má tyto formy studia škola povoleny), na vyšších odborných školách je tato možnost v dálkovém studiu.

Na vysokých školách si dospělí zvyšují kvalifikaci při zaměstnání ve studijních programech formou distanční nebo kombinovanou.

SOŠ a SOU pořádají – především pro nezaměstnané – rekvalifikační studium v oborech KKOv vedoucí k získání maturity. Některé je hrazeno úřady práce. Studium probíhá i v denní formě, ale tou se v této kapitole nebudeme zabývat.

Dále nabízejí některé střední a vysoké školy studium jednotlivých předmětů a rekvalifikační kurzy. Vysoké školy nabízejí ještě studium k získání a doplnění pedagogické kvalifikace, univerzity třetího věku a širokou škálu dalších vzdělávacích programů.

V rámci vzdělávací soustavy existuje i široká škála dalšího studia cizích jazyků – např. na státních jazykových školách v běžných kurzech a v kurzech pomaturitního studia, které nabízejí i další jazykové školy.

C5.1 Podíl žáků v ostatních formách studia

Charakteristika ukazatele

Ukazatel podává základní přehled o podílech studujících dospělých na jednotlivých vzdělávacích úrovních, nebo spíše o podílech osob, které studují v ostatních formách studia (večerní, distanční, kombinované, dálkové) na jednotlivých druzích a typech vzdělávacích institucí. Celkový počet těchto žáků a studentů porovnáváme s celkovým počtem žáků/studentů v daném typu a druhu školy. V určité míře tento ukazatel informuje, jak

ten který kraj využívá volných kapacit škol pro tyto formy studia.

Metodika výpočtu

$$\frac{ZO_i}{Z_i} \times 100$$

ZO – počet žáků ostatních forem studia v daném typu a druhu školy (čtyřletá gymnázia, konzervatoře, studijní obory ukončené maturitní zkouškou na středních odborných školách, obory ukončené závěrečnou zkouškou na středních odborných školách, nástavbové studium na středních odborných školách a středních odborných učilištích, učební obory na středních odborných učilištích, studijní obory na středních odborných učilištích ukončené maturitní zkouškou, nástavbové studium na středních odborných učilištích, studium na vyšších odborných školách)

Z – celkový počet žáků ve všech formách studia studujících na daném typu a druhu školy

i – daný typ a druh školy příp. druh studia (čtyřletá gymnázia, konzervatoře, studijní obory ukončené maturitní zkouškou na středních odborných školách, obory ukončené závěrečnou zkouškou na středních odborných školách, nástavbové studium na středních odborných školách a středních odborných učilištích, učební obory na středních odborných učilištích, studijní obory na středních odborných učilištích ukončené maturitní zkouškou, nástavbové studium na středních odborných učilištích, studium na vyšších odborných školách)

Zdroj dat

C5 T1: Podíl žáků v ostatních formách studia (večerní, kombinované, dálkové, distanční) na celkovém počtu žáků na jednotlivých vzdělávacích úrovních, 2003 (v %)

Území		Podíl žáků v ostatních formách studia (večerní, kombinované, dálkové, distanční) na celkovém počtu žáků na jednotlivých vzdělávacích úrovních									
		4letá gymnázia	6leté konzervatoře	SOŠ studijní obory	SOŠ „nematuritní“ obory	SOU studijní obory	SOU učební obory	nástavby na SOŠ a SOU	VOŠ		
	ČR celkem	1,53 %	4,33 %	4,40 %	4,27 %	0,31 %	1,04 %	50,77 %	16,72 %		
CZ01	Praha	5,16 %	-	7,29 %	-	-	4,44 %	58,25 %	22,61 %		
CZ011	Hlavní město Praha	5,16 % (2.)	- (4.)	7,29 % (1.)	- (4.)	- (4.)	4,44 % (1.)	58,25 % (2.)	22,61 % (2.)		
CZ02	Střední Čechy	-	x	4,10 %	-	-	0,28 %	48,38 %	25,40 %		
CZ021	Středočeský kraj	- (6.)	x x	4,10 % (6.)	- (4.)	- (4.)	0,28 % (11.)	48,38 % (9.)	25,40 % (1.)		
CZ03	Jihozápad	5,16 %	-	3,27 %	48,89 %	-	0,99 %	48,83 %	9,58 %		
CZ031	Jihočeský kraj	- (6.)	- (4.)	3,08 % (12.)	48,89 % (1.)	- (4.)	0,91 % (7.)	49,81 % (7.)	9,20 % (11.)		
CZ032	Plzeňský kraj	5,16 % (1.)	- (4.)	3,53 % (8.)	x x	- (4.)	1,10 % (4.)	47,53 % (10.)	10,42 % (10.)		
CZ04	Severozápad	0,85 %	26,94 %	6,49 %	11,50 %	-	1,75 %	56,92 %	14,69 %		
CZ041	Karlovarský kraj	- (6.)	x x	5,40 % (3.)	- (4.)	- (4.)	3,39 % (2.)	61,87 % (1.)	- (13.)		
CZ042	Ústecký kraj	0,85 % (5.)	26,94 % (2.)	6,85 % (2.)	25,49 % (2.)	- (4.)	1,10 % (5.)	55,22 % (4.)	16,78 % (5.)		
CZ05	Severovýchod	-	29,54 %	3,53 %	-	0,14 %	0,75 %	45,41 %	6,68 %		
CZ051	Liberecký kraj	- (6.)	x x	2,01 % (13.)	- (4.)	- (4.)	0,82 % (8.)	41,09 % (12.)	- (13.)		
CZ052	Královéhradecký kraj	- (6.)	x x	3,26 % (10.)	x x	0,34 % (3.)	0,51 % (10.)	58,16 % (3.)	3,68 % (12.)		
CZ053	Pardubický kraj	- (6.)	29,54 % (1.)	4,92 % (4.)	- (4.)	- (4.)	0,95 % (6.)	35,18 % (14.)	12,19 % (9.)		
CZ06	Jihovýchod	0,99 %	-	3,27 %	5,88 %	0,64 %	0,17 %	49,12 %	16,77 %		
CZ061	Vysočina	- (6.)	x x	3,59 % (7.)	x x	2,28 % (1.)	0,01 % (13.)	50,21 % (6.)	15,19 % (8.)		
CZ062	Jihomoravský kraj	0,99 % (4.)	- (4.)	3,12 % (11.)	5,88 % (3.)	- (4.)	0,24 % (12.)	48,66 % (8.)	17,71 % (3.)		
CZ07	Střední Morava	-	-	2,38 %	-	0,97 %	0,56 %	41,52 %	15,69 %		
CZ071	Olomoucký kraj	- (6.)	x x	3,45 % (9.)	x x	- (4.)	0,01 % (14.)	45,94 % (11.)	16,10 % (6.)		
CZ072	Zlínský kraj	- (6.)	- (4.)	1,33 % (14.)	- (4.)	1,72 % (2.)	1,15 % (3.)	37,42 % (13.)	15,31 % (7.)		
CZ08	Moravskoslezsko	2,50 %	2,40 %	4,69 %	-	-	0,53 %	55,05 %	17,17 %		
CZ081	Moravskoslezský kraj	2,50 % (3.)	2,40 % (3.)	4,69 % (5.)	- (4.)	- (4.)	0,53 % (9.)	55,05 % (5.)	17,17 % (4.)		

➤ databáze ÚIV

Základní informace o chování ukazatele v republikovém měřítku

Nejvyšší podíly ostatních forem studia vykazuje **nástavbové studium na středních odborných školách a středních odborných učilištích** (50,8 %). Zde je podíl těchto žáků tradičně velmi vysoký a žáci nástavbového studia tvoří naprostou většinu studujících v ostatních formách studia na středních školách.

V dalších druzích středoškolského studia není podíl studentů v ostatních formách studia příliš vysoký – studijní obory na středních odborných školách 4,4 %, studium na konzervatořích 4,3 %, obory ukončené závěrečnou zkouškou na středních odborných školách 4,3 % (opět jde v absolutních číslech o zanedbatelný počet žáků vzhledem k celkově nízkému počtu žáků v tomto druhu studia), studium na čtyřletých gymnáziích 1,3 %, studium v učebních oborech středních odborných učilišť 1,0 % a studium v oborech ukončených maturitní zkouškou na středních odborných učilištích 0,3 %.

Další oblastí regionálního školství, kde je zastoupení ostatních forem studia poměrně vysoké a má své plné opodstatnění, jsou **vyšší odborné školy**, kde podíl žáků v ostatních formách studia činí 20,1 %.

Celkově je možné shrnout, že ostatní formy studia využívají v oblasti středního školství především studenti s dosaženým středním vzděláním, kteří si chtějí doplnit vyšší stupeň vzdělání – úplné střední (především odborné) vzdělání ukončené maturitní zkouškou prostřednictvím studia v nástavbových oborech. Další cílovou skupinou, ke které je nutné směřovat nabídky ostatních forem studia, jsou osoby s ukončeným úplným středním vzděláním (ať už odborným nebo všeobecným), které absolvovaly střední školu před několika lety a chtějí si doplnit vzdělání na vyšší odborné škole.

Ve srovnání s minulými lety se hodnota ukazatele ve všech sledovaných úrovních zvyšuje, mimo jiné také proto, že stoupá společenská obecná potřeba po kvalifikované pracovní síle.

Regionální rozdíly

Z hlediska regionálních rozdílů má smysl zabývat se ukazatelem týkajícím se nejvíce zastoupených druhů studia – nástavbovým studiem na středních odborných školách a středních odborných učilištích a studiem na vyšších odborných školách. Ostatní druhy studia jsou početně málo zastoupené, proto hodnoty ukazatele v těchto případech doporučujeme považovat spíše za orientační.

V **nástavbovém studiu na středních odborných školách a středních odborných učilištích** studuje v ostatních formách studia celkem 50,8 % žáků. Hodnoty ukazatele se však v jednotlivých krajích velmi liší – pohybují se v poměrně širokém rozmezí od 35,2 % v Pardubickém kraji až do 61,9 % v Karlovarském kraji. Kraje jsou kolem průměrné hodnoty rozděleny celkem rovnoměrně – devět jich je pod průměrem ČR a pět nad průměrem ČR.

Na **vyšších odborných školách** je o ostatní formy studia od počátku jejich existence poměrně vysoký zájem. Studovalo zde celkem 16,7 % žáků, ale hodnoty ukazatele vykazovaly velmi vysoké krajové diference. Hodnoty ukazatele se pohybovaly, stejně jako u nástavbo-

vého studia na středních odborných školách a středních odborných učilištích, ve velmi širokém rozmezí, a to od 3,7 % v Královéhradeckém kraji až do 25,4 % v kraji Středočeském. Ve dvou krajích (Liberecký, Karlovarský) nejsou na vyšších odborných školách ostatní formy studia organizovány vůbec.

C 5.2 Počet frekventantů kurzů pro doplnění základního vzdělání a vzdělání poskytovaného zvláštní a pomocnou školou

Charakteristika ukazatele

Ukazatel je spíše informativní – podává základní přehled o absolutních počtech frekventantů kurzů pro doplnění vzdělání v jednotlivých krajích. Doplnjuje celkovou informaci o dalším vzdělávání dospělých v rámci vzdělávací soustavy.

Kurzy pro doplnění vzdělání jsou určeny především občanům, kteří v minulosti sice dokončili povinnou školní docházku, ale obvykle v nižším než posledním ročníku a nyní si potřebují vzdělání doplnit.

Metodika výpočtu

Zk

Zk – celkový počet frekventantů kurzů pro doplnění základního vzdělání a vzdělání poskytovaného zvláštní a pomocnou školou

Zdroj dat

➤ databáze ÚIV

Základní informace o chování ukazatele v republikovém měřítku

V České republice si v roce 2003/04 doplňovalo základní vzdělání prostřednictvím kurzů celkem 599 frekventantů, v případě doplnění vzdělání poskytovaného základní školou se jednalo o 61 frekventantů a v případě vzdělání poskytovaného pomocnou školou celkem o 163 osob.

Regionální rozdíly

Základní vzdělání si doplňovalo nejvíce osob ve Zlínském kraji (87) a v Jihomoravském kraji (85). V Pardubickém kraji si vzdělání poskytované základní školou doplňoval pouze 1 frekventant a v Královéhradeckém kraji 2.

Nejvíce osob si v roce 2002/03 doplňovalo **vzdělání poskytované zvláštní školou** v Jihomoravském kraji (31) a ve Středočeském kraji (16). Ostatní kraje se pohybovaly pod počtem deseti frekventantů nebo si žádné osoby vzdělání poskytované zvláštní školou nedoplňovaly.

V případě **kurzů pro doplnění vzdělání poskytovaného pomocnou školou** nejvíce frekventantů těchto kurzů vykazuje Ústecký kraj (41), Královéhradecký kraj (30) a Vysočina (23). V ostatních krajích navštěvovalo tyto kurzy méně než 20 frekventantů nebo tyto kurzy nebyly vůbec využívány.

**C5 T2: Počet frekventantů kurzů pro doplnění základního vzdělání
a vzdělání poskytovaného zvláštní a pomocnou školou, 2003,
(absolutní hodnoty)**

Území		Počet frekventantů kurzů pro doplnění základního vzdělání a vzdělání poskytovaného zvláštní a pomocnou školou					
		základní škola		zvláštní škola		pomocná škola	
	ČR celkem	599		61		163	
CZ01	Praha	77		-		1	
CZ011	Hlavní město Praha	77	(5.)	-	(5.)	1	(11.)
CZ02	Střední Čechy	13		16		6	
CZ021	Středočeský kraj	13	(10.)	16	(2.)	6	(9.)
CZ03	Jihozápad	12		-		9	
CZ031	Jihočeský kraj	5	(12.)	-	(5.)	-	(12.)
CZ032	Plzeňský kraj	7	(11.)	-	(5.)	9	(7.)
CZ04	Severozápad	106		8		45	
CZ041	Karlovarský kraj	27	(9.)	-	(5.)	4	(10.)
CZ042	Ústecký kraj	79	(4.)	8	(3.)	41	(1.)
CZ05	Severovýchod	56		6		43	
CZ051	Liberecký kraj	53	(6.)	6	(4.)	-	(12.)
CZ052	Královéhradecký kraj	2	(13.)	-	(5.)	30	(2.)
CZ053	Pardubický kraj	1	(14.)	-	(5.)	13	(5.)
CZ06	Jihovýchod	120		31		31	
CZ061	Vysočina	35	(8.)	-	(5.)	23	(3.)
CZ062	Jihomoravský kraj	85	(2.)	31	(1.)	8	(8.)
CZ07	Střední Morava	133		-		12	
CZ071	Olomoucký kraj	46	(7.)	-	(5.)	-	(12.)
CZ072	Zlínský kraj	87	(1.)	-	(5.)	12	(6.)
CZ08	Moravskoslezsko	82		-		16	
CZ081	Moravskoslezský kraj	82	(3.)	-	(5.)	16	(4.)

KAPITOLA

ŠKOLNÍ PROSTŘEDÍ A ORGANIZACE ŠKOL

D 1 Platy učitelů mateřských, základních, středních, speciálních a vyšších odborných škol

Velmi důležitým, v mnoha krajích problematickým tématem jsou lidské zdroje zajišťující vzdělávání. Mezi nejméně frekventovanější témata v této oblasti patří odměňování učitelů.

Výše platu učitelů je v oblasti problematiky učitelé profese jednou ze základních charakteristik pracovních podmínek učitelů. Relativně nízká úroveň platů učitelů je v České republice chápána jako jeden z hlavních kritických faktorů, které způsobují a prohlubují krizi učitelé profese. Za negativní důsledky nízké mzdové úrovně jsou považovány nízká motivace učitelů, odchod nejschopnějších učitelů, zvláště mužů, do jiného sektoru a nízká atraktivita učitelé profese pro absolventy pedagogických fakult. Lze však předpokládat i širší dopady, jako je například zhoršení statusu učitelé profese ve vnímání veřejnosti, zvýšená psychická zátěž učitelů a mnohé další.

Je zřejmé, že dlouhodobý nepříznivý stav v oblasti odměňování učitelů se nutně musí negativně promítnout i do kvality výuky, a v důsledku toho tedy i do úrovně absolventů škol.

Vzhledem ke způsobu odměňování učitelů (tabulkové platy) je plat učitele nejvýrazněji ovlivněn délkou jeho učitelé praxe, do určité míry zde mohou hrát roli další aspekty spojené převážně s kvalitou jeho práce, rozšířením jeho zodpovědnosti v rámci školy či vykonáváním náročnějších prací. Výše prostředků nad rámec tabulkového platu pak je dána především prostorem, který ředitel v rozpočtu školy pro tyto účely má. V každém případě však veškeré pravomoci s určováním odměňování učitelů jsou na úrovni školy.

Jednou z mála systémových charakteristik, které s vyšší průměrného platu učitele přímo souvisejí, je kapacitní náročnost vzdělávacího systému – průměrný počet žáků na jednoho učitele (resp. učitelé úvazek) a s tím související průměrná velikost tříd (vyučovací povinnost je dána nařízením vlády). Je-li totiž stejný počet žáků za stejnou cenu učen méně učitelé, zbývá na odměnu jednoho učitele v průměru více finančních prostředků.

D 1.1 Platy učitelů na jednotlivých typech a druzích škol

Charakteristika ukazatele

Ukazatel charakterizuje průměrnou měsíční hrubou výši platového ohodnocení, jehož se učitelům dostává. Podávaný přehled je přitom členěn podle úrovně vzdělávání, tj. na platy učitelů na jednotlivých typech a druzích škol; mateřských, základních, středních – gymnáziích, středních odborných školách, středních odborných učilištích, speciálních školách celkem a vyšších odborných školách.

Metodika výpočtu

$$\frac{MP_i}{U\check{c}_i} : 12 \times 1000$$

MP – roční (kumulativní za 12 měsíců) hrubé platy v tis. Kč, vyplácené z celkových mzdových prostředků bez ostatních plateb za provedenou práci (hrubé platy); zahrnují nárokové složky platu (platový tarif, náhrady platu, ostatní nárokové složky – příplatky za vedení, zvláštní příplatky, odměny za přesčas, ostatní příplatky, např. další plat) a nenárokové složky platu – osobní příplatky a odměny

U $\check{c}$ – průměrný přepočtený počet učitelů za kalendářní rok

i – jednotlivé typy a druhy škol (mateřské; základní; střední: gymnázia, střední odborné školy, střední odborná učiliště; speciální školy celkem a vyšší odborné školy)

Za zřizovatele: MŠMT, obec a kraj.

Platový řád: zákon č. 143/92 Sb., o platu a odměně za pracovní pohotovost v rozpočtových a v některých dalších organizacích a orgánech.

Průměrný měsíční nominální plat učitele (v Kč) je vypočten z celkových mzdových prostředků bez ostatních plateb za provedenou práci (hrubé platy zahrnují platy celkem, tj. peněžitá plnění poskytovaná zaměstnavatelem zaměstnancům v pracovním poměru, kteří jsou v evidenčním počtu, za práci). Mzdové prostředky zahrnují nárokové složky platu (platový tarif, náhrady platu, ostatní nárokové složky – příplatky za vedení, zvláštní příplatky, odměny za přesčas, ostatní příplatky, např. další plat) a nenárokové složky platu – osobní příplatky a odměny.

Zdroj dat

➤ výkaz Škol (MŠMT) P 1 – 04 Čtvrtletní výkaz o pracovních a mzdových prostředcích v regionálním školství (kumulace za 1. až 4. čtvrtletí 2003)

Základní informace o chování ukazatele v republikovém měřítku

Průměrné měsíční platy učitelů regionálního školství škol zřizovaných MŠMT, obcemi a kraji podle úrovně vzdělávání jsou uvedeny v následující tabulce. Obecně nejnižší platy mají učitelé v mateřských školách (průměr za ČR 15 135 Kč) a na základních školách (18 534 Kč). Na speciálních školách celkem jsou platy o něco vyšší (v průměru za ČR celkem 19 848 Kč).

Učitelé středních škol mají platy již o poznání vyšší – 20,9 až 21,2 tis. Kč (z toho učitelé gymnázií pobírají průměrný plat 20 923 Kč, učitelé středních odborných škol 21 157 Kč a učitelé středních odborných učilišť 21 096 Kč). Nejvyšší platy byly v roce 2003 na vyšších odborných školách (21 888 Kč). Platy tak obecně rostou se zvyšující se úrovní vzdělání, na které učitel vyučuje, což odpovídá i platovému zařazení učitelů do platových tříd na jednotlivých vzdělávacích stupních.

Do těchto souvislostí se samozřejmě promítají i regionální rozdíly. Jak však uvidíme dále, krajová diferenciacie platů učitelů je menší než v případě zaměstnanců, jelikož se odvíjí od jiných hledisek. Zatímco průměrné mzdy zaměstnanců odrážejí do značné míry ekonomické prostředí kraje (jsou započteny i podnikatelské, „tržní“ subjekty), platy učitelů ve veřejných vzdělávacích institucích jsou vázány na položky z rozpočtu MŠMT, případně kraje. MŠMT přiděluje prostředky státního rozpočtu (tj. prostředky na „přímé vzdělávací výdaje“) krajům. V roce 2003 byly přímé náklady na vzdělávání z rozpočtové kapitoly 333-MŠMT poskytovány obecnímu školství prostřednictvím krajských úřadů a krajskému školství čtvrtletně přímým transferem z kapitoly 333-MŠMT. MŠMT poskytlo za rok 2003 náklady na vzdělávání pro oblast regionálního školství územních samosprávných celků přímými transfery prostřednictvím krajských úřadů, na které je od 1. 1. 2003 převedena zodpovědnost za financování škol, předškolních a školských zařízení zřizovaných krajem a obcí. Krajské úřady rozepisují a přidělují školám a předškolním a školským zařízením zřizovaným krajem a obcemi finanční prostředky na výdaje (přímé výdaje) prostřednictvím jimi stanovených normativů na jednotku výkonů uvedených organizací. Krajský úřad stanovuje vyšší normativy přímých výdajů státního rozpočtu připadajících na jednotku výkonů (tj. na dítě, žáka, ubytovaného, stravaného, lůžko atp.) v jednotlivých studijních oborech, formách studia a typech a druzích škol, předškolních a školských zařízení zřizovaných krajem a obcemi ve své územní působnosti.

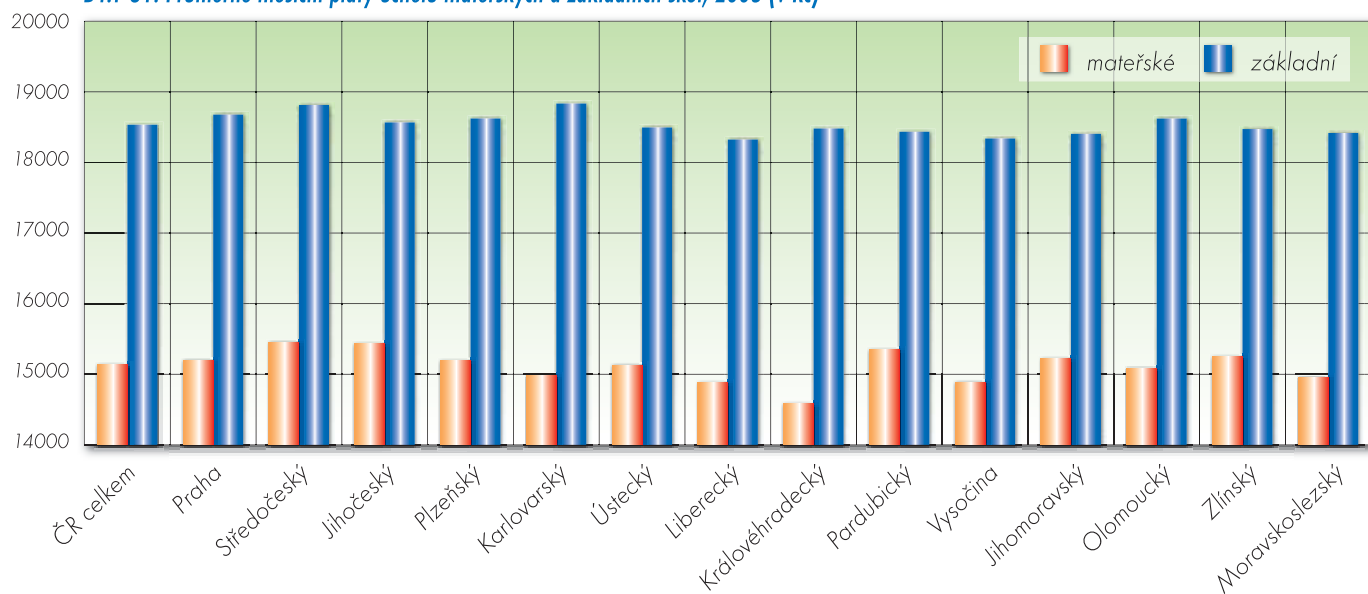
Zatímco průměrná výše mezd zaměstnanců úzce souvisí s celkovou ekonomickou i sociální situací v daném kraji, platy učitelů se v jednotlivých krajích diferencují spíše podle jiných hledisek. Hlavním z nich jsou normativy operující s velikostí škol a tříd (potažmo s počtem žáků) v případě mateřských a základních škol a s vyučováním studijním oborem v případě škol středních a vyšších odborných. Finance jsou tak obecně vázány na dítě nebo žáka, tedy na velikost školy, naplněnost tříd popř. oborovou strukturu školy.

D1.1 T1: Průměrné měsíční platy učitelů na jednotlivých typech a druzích škol a na speciálních školách celkem, 2003 (v Kč)

Území		mateřské	základní	SŠ celkem		z toho:			speciální školy celkem	VOŠ
						gymnázia	SOŠ	SOU		
ČR celkem		15 135	18 534	21 073		20 923	21 157	21 096	19 848	21 888
CZ01	Praha	15 195	18 677	21 467		21 187	21 600	21 659	20 647	21 109
CZ011	Hlavní město Praha	15 195 (6.)	18 677 (3.)	21 467 (3.)		21 187 (3.)	21 600 (1.)	21 659 (2.)	20 647 (1.)	21 109 (10.)
CZ02	Střední Čechy	15 449	18 814	21 123		21 176	21 230	20 877	19 778	21 998
CZ021	Středočeský kraj	15 449 (1.)	18 814 (2.)	21 123 (8.)		21 176 (5.)	21 230 (7.)	20 877 (12.)	19 778 (8.)	21 998 (5.)
CZ03	Jihozápad	15 322	18 591	21 093		20 907	21 003	21 409	20 487	22 239
CZ031	Jihočeský kraj	15 434 (2.)	18 566 (6.)	21 129 (7.)		20 902 (8.)	21 045 (9.)	21 472 (4.)	20 483 (4.)	23 052 (3.)
CZ032	Plzeňský kraj	15 191 (7.)	18 622 (4.)	21 045 (9.)		20 912 (7.)	20 944 (11.)	21 325 (5.)	20 490 (3.)	20 452 (13.)
CZ04	Severozápad	15 091	18 587	21 312		21 252	21 324	21 346	20 182	21 823
CZ041	Karlovarský kraj	14 984 (10.)	18 834 (1.)	21 578 (1.)		20 859 (9.)	21 460 (3.)	22 559 (1.)	20 640 (2.)	20 428 (14.)
CZ042	Ústecký kraj	15 131 (8.)	18 495 (7.)	21 210 (6.)		21 405 (2.)	21 271 (6.)	20 913 (11.)	20 040 (5.)	22 144 (4.)
CZ05	Severovýchod	14 929	18 419	20 953		20 618	21 088	21 083	19 682	21 637
CZ051	Liberecký kraj	14 881 (13.)	18 324 (14.)	20 764 (13.)		20 196 (14.)	20 891 (12.)	21 079 (8.)	19 644 (11.)	21 220 (9.)
CZ052	Královéhradecký kraj	14 582 (14.)	18 480 (8.)	21 211 (5.)		21 023 (6.)	21 376 (4.)	21 143 (6.)	20 013 (6.)	21 851 (6.)
CZ053	Pardubický kraj	15 346 (3.)	18 434 (10.)	20 838 (11.)		20 515 (12.)	20 955 (10.)	21 018 (9.)	19 195 (13.)	21 703 (7.)
CZ06	Jihovýchod	15 112	18 383	20 777		20 683	20 845	20 773	19 720	22 008
CZ061	Vysočina	14 884 (12.)	18 339 (13.)	21 230 (4.)		21 183 (4.)	21 333 (5.)	21 120 (7.)	19 648 (10.)	23 777 (2.)
CZ062	Jihomoravský kraj	15 226 (5.)	18 405 (12.)	20 578 (14.)		20 487 (13.)	20 624 (14.)	20 610 (14.)	19 742 (9.)	20 678 (11.)
CZ07	Střední Morava	15 163	18 551	21 148		21 067	21 152	21 225	19 654	23 043
CZ071	Olomoucký kraj	15 088 (9.)	18 621 (5.)	20 771 (12.)		20 730 (10.)	20 674 (13.)	20 948 (10.)	19 531 (12.)	20 577 (12.)
CZ072	Zlínský kraj	15 245 (4.)	18 473 (9.)	21 552 (2.)		21 501 (1.)	21 593 (2.)	21 532 (3.)	19 811 (7.)	24 376 (1.)
CZ08	Moravskoslezsko	14 961	18 417	20 869		20 706	21 056	20 745	18 981	21 547
CZ081	Moravskoslezský kraj	14 961 (11.)	18 417 (11.)	20 869 (10.)		20 706 (11.)	21 056 (8.)	20 745 (13.)	18 981 (14.)	21 547 (8.)

D1.1 G1: Průměrné měsíční platy učitelů mateřských a základních škol, 2003 (v Kč)

Dalším faktorem ovlivňujícím platy učitelů jsou krajské soustavy **normativů**, (tzv. přímé výdaje státního rozpočtu) respektující specifické podmínky provozu škol včetně školských a předškolních zařízení v daném územním celku.

Konečně celkovou výši platu učitele v každém kraji do jisté míry ovlivňuje i **vyplácení příplatku na děti a žáky se speciálními vzdělávacími potřebami**, především na děti a žáky postižené a handicapované, a to jak ve specializovaných třídách, tak individuálně integrované do běžných tříd.

Regionální rozdíly

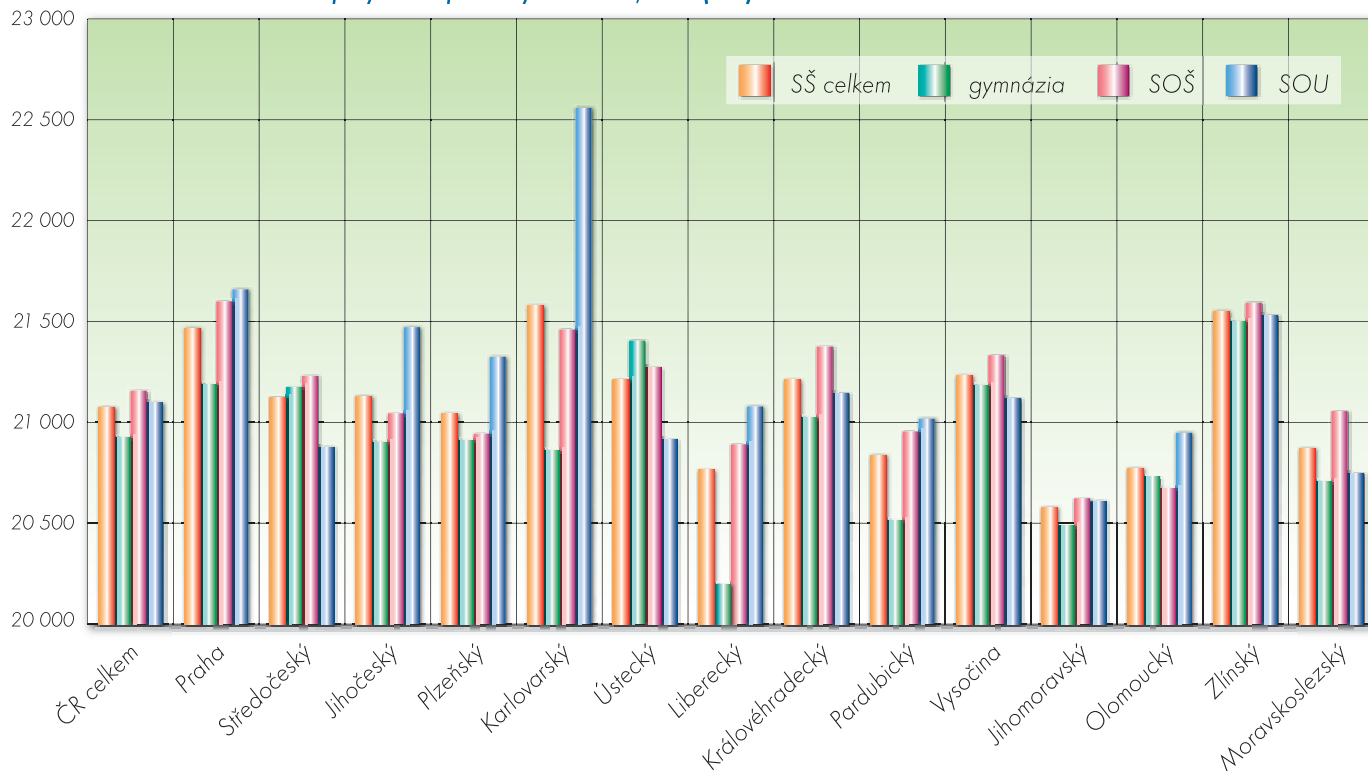
Zmíněné skutečnosti je nutné vzít v úvahu při interpretaci údajů o výši průměrného platu učitelů v jednotlivých krajích a oblastech. Pokud jde

o absolutní výši průměrných platů učitelů, **rozdíly jsou již** na první pohled **v jednotlivých krajích jen malé – zejména v případě mateřských a základních škol. Výraznější rozdíly v platech nalezneme pouze u vyšších odborných škol** – ve Zlínském kraji činí průměrný plat 24 376 Kč, v kraji Vysočina 23 777 Kč, což je zřetelně více než celorepublikový průměr 21 888 Kč. V Karlovarském kraji je tato hodnota naopak nejnižší: 20 428 Kč. Zde nejspíše působí zmíněný faktor rozpočtových financí vázaných na konkrétní oborovou strukturu VOŠ v daném kraji.

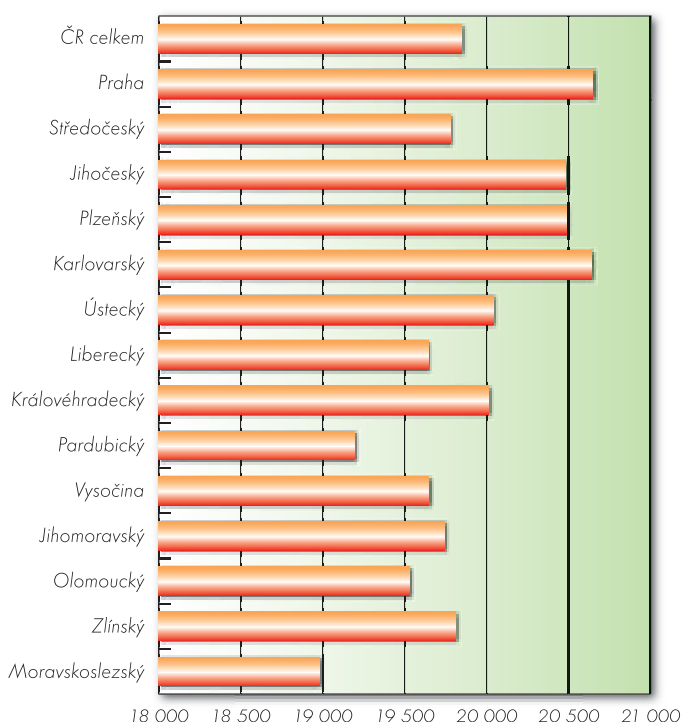
V případě **speciálních škol** poněkud vybočuje Hlavní město Praha a Karlovarský kraj, kde je průměrný plat učitele 20 647 Kč a 20 640 Kč oproti průměru za ČR celkem 19 848 Kč.

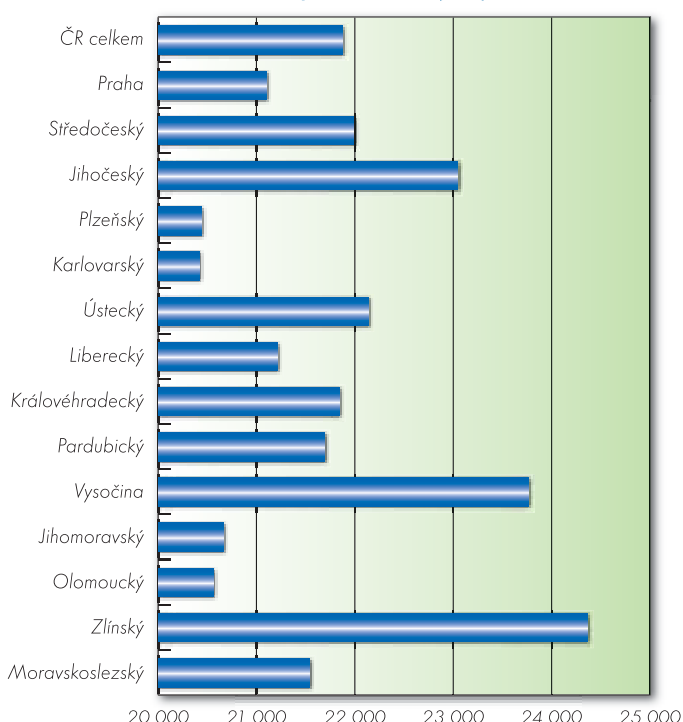
D1.1 G2: Průměrné měsíční platy učitelů jednotlivých druhů SŠ, 2003 (v Kč)

D1.1 G3: Průměrné měsíční platy učitelů speciálních škol, 2003 (v Kč)

D1.1 G4: Průměrné měsíční platy učitelů vyšších odborných škol, 2003 (v Kč)

Platy učitelů jsou regionálně diferencovány v menší míře než platy zaměstnanců, které odrážejí zejména celkovou ekonomickou vyspělost kraje. Platy učitelů ve veřejné sféře se totiž odvíjejí od rozpočtu resortu školství a socioekonomická, kulturní a jiná krajová specifika na ně působí jen málo. Diference mezi platy učitelů v jednotlivých krajích jsou tak způsobovány zejména pevně danými faktory, jako jsou velikost škol a počet žáků, oborová struktura středních škol, vyšších odborných škol, a rovněž existencí krajských normativů.

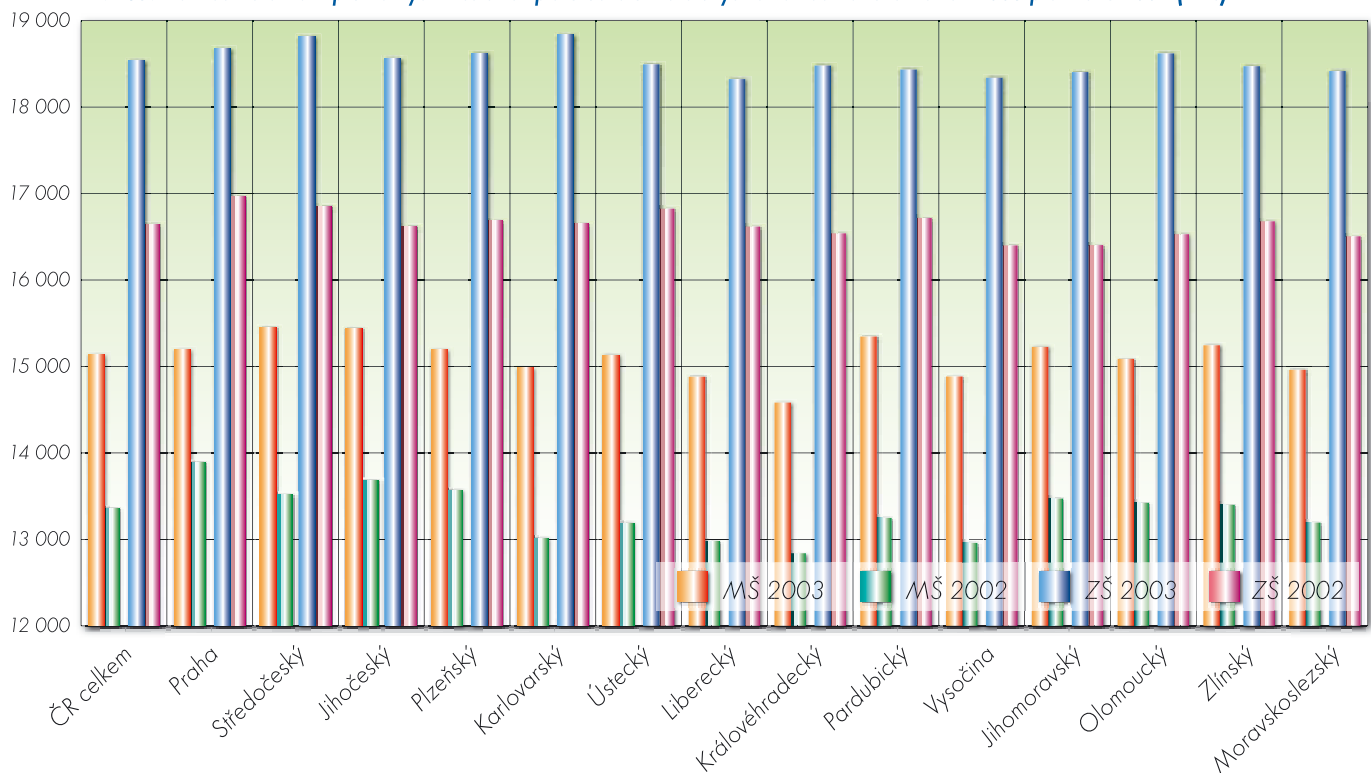
Meziroční srovnání ukazatele

Ukazatel meziroční index charakterizuje **meziroční růst (pokles) průměrného měsíčního hrubého platu učitelů v %** a vyjadřuje, o kolik procent se zvýšil (poklesl) tento plat v daném období (za rok 2003) oproti stejnému období předchozího roku (k roku 2002).

Meziroční srovnání průměrného měsíčního platu učitelů je přitom členěno **podle úrovně vzdělávání**, tj. na meziroční růsty (indexy platů učitelů na jednotlivých typech škol: mateřských, základních, střed-

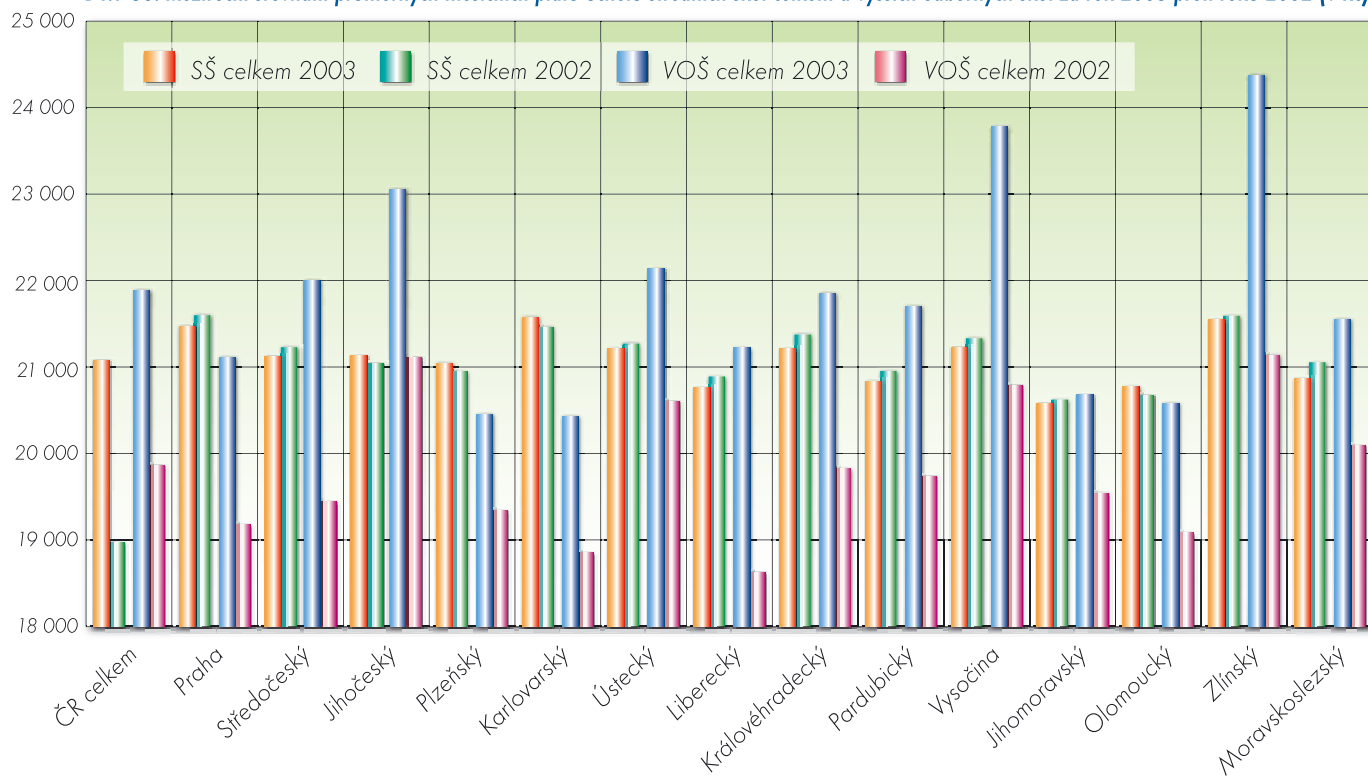

D1.1 T2: Meziroční relativní srovnání (růst/pokles) průměrných měsíčních platů učitelů na jednotlivých typech a druzích škol a na speciálních školách celkem za rok 2003 proti roku 2002 (v %)

Území		mateřské	základní	SŠ celkem	z toho:			speciální školy celkem	VOŠ
					gymnázia	SOŠ	SOU		
ČR celkem		11,76 %	10,19 %	9,97 %	10,41 %	9,97 %	9,49 %	9,39 %	9,25 %
CZ01	Praha	8,62 %	9,14 %	10,45 %	10,53 %	10,56 %	9,91 %	10,20 %	9,16 %
CZ011	Hlavní město Praha	8,62 % (14.)	9,14 % (13.)	10,45 % (2.)	10,53 % (6.)	10,56 % (3.)	9,91 % (6.)	10,20 % (7.)	9,16 % (6.)
CZ02	Střední Čechy	12,49 %	10,43 %	9,60 %	9,74 %	10,47 %	7,92 %	7,54 %	11,59 %
CZ021	Středočeský kraj	12,49 % (6.)	10,43 % (7.)	9,60 % (12.)	9,74 % (10.)	10,47 % (4.)	7,92 % (14.)	7,54 % (14.)	11,60 % (4.)
CZ03	Jihozápad	11,07 %	10,45 %	9,65 %	9,27 %	9,88 %	9,61 %	10,41 %	7,64 %
CZ031	Jihočeský kraj	11,37 % (11.)	10,49 % (6.)	10,08 % (6.)	9,57 % (11.)	10,29 % (6.)	10,25 % (4.)	10,21 % (6.)	8,43 % (8.)
CZ032	Plzeňský kraj	10,71 % (13.)	10,41 % (8.)	9,05 % (14.)	8,89 % (14.)	9,32 % (12.)	8,72 % (13.)	10,63 % (1.)	5,42 % (14.)
CZ04	Severozápad	12,92 %	9,74 %	10,20 %	12,07 %	9,46 %	9,78 %	10,54 %	7,41 %
CZ041	Karlovarský kraj	13,14 % (2.)	11,61 % (1.)	9,64 % (10.)	11,73 % (3.)	8,04 % (14.)	10,52 % (2.)	10,42 % (4.)	7,73 % (9.)
CZ042	Ústecký kraj	12,83 % (4.)	9,03 % (14.)	10,43 % (3.)	12,18 % (2.)	10,04 % (7.)	9,46 % (9.)	10,59 % (3.)	6,98 % (11.)
CZ05	Severovýchod	12,78 %	9,74 %	10,15 %	10,16 %	10,37 %	9,84 %	9,20 %	9,81 %
CZ051	Liberecký kraj	12,76 % (5.)	9,31 % (12.)	10,23 % (5.)	9,28 % (13.)	10,96 % (2.)	10,06 % (5.)	8,67 % (10.)	12,24 % (3.)
CZ052	Královéhradecký kraj	11,94 % (8.)	10,50 % (5.)	9,91 % (8.)	10,15 % (8.)	10,33 % (5.)	9,01 % (11.)	10,14 % (8.)	9,28 % (5.)
CZ053	Pardubický kraj	13,68 % (1.)	9,31 % (11.)	10,37 % (4.)	10,78 % (4.)	10,00 % (8.)	10,59 % (1.)	8,29 % (11.)	9,08 % (7.)
CZ06	Jihovýchod	12,00 %	10,77 %	9,39 %	9,62 %	9,14 %	9,54 %	9,46 %	8,76 %
CZ061	Vysočina	12,93 % (3.)	10,58 % (4.)	9,91 % (9.)	10,19 % (7.)	9,88 % (9.)	9,70 % (8.)	10,25 % (5.)	12,59 % (2.)
CZ062	Jihomoravský kraj	11,51 % (10.)	10,87 % (3.)	9,15 % (13.)	9,38 % (12.)	8,80 % (13.)	9,45 % (10.)	9,20 % (9.)	5,50 % (13.)
CZ07	Střední Morava	11,55 %	10,51 %	10,68 %	11,61 %	10,42 %	10,16 %	9,56 %	12,15 %
CZ071	Olomoucký kraj	11,04 % (12.)	11,23 % (2.)	11,37 % (1.)	12,90 % (1.)	11,34 % (1.)	9,84 % (7.)	10,60 % (2.)	7,26 % (10.)
CZ072	Zlínský kraj	12,10 % (7.)	9,71 % (10.)	9,96 % (7.)	10,01 % (9.)	9,58 % (10.)	10,49 % (3.)	8,24 % (12.)	13,28 % (1.)
CZ08	Moravskoslezsko	11,81 %	10,37 %	9,63 %	10,61 %	9,57 %	8,74 %	7,91 %	6,75 %
CZ081	Moravskoslezský kraj	11,81 % (9.)	10,37 % (9.)	9,63 % (11.)	10,61 % (5.)	9,57 % (11.)	8,74 % (12.)	7,91 % (13.)	6,75 % (12.)

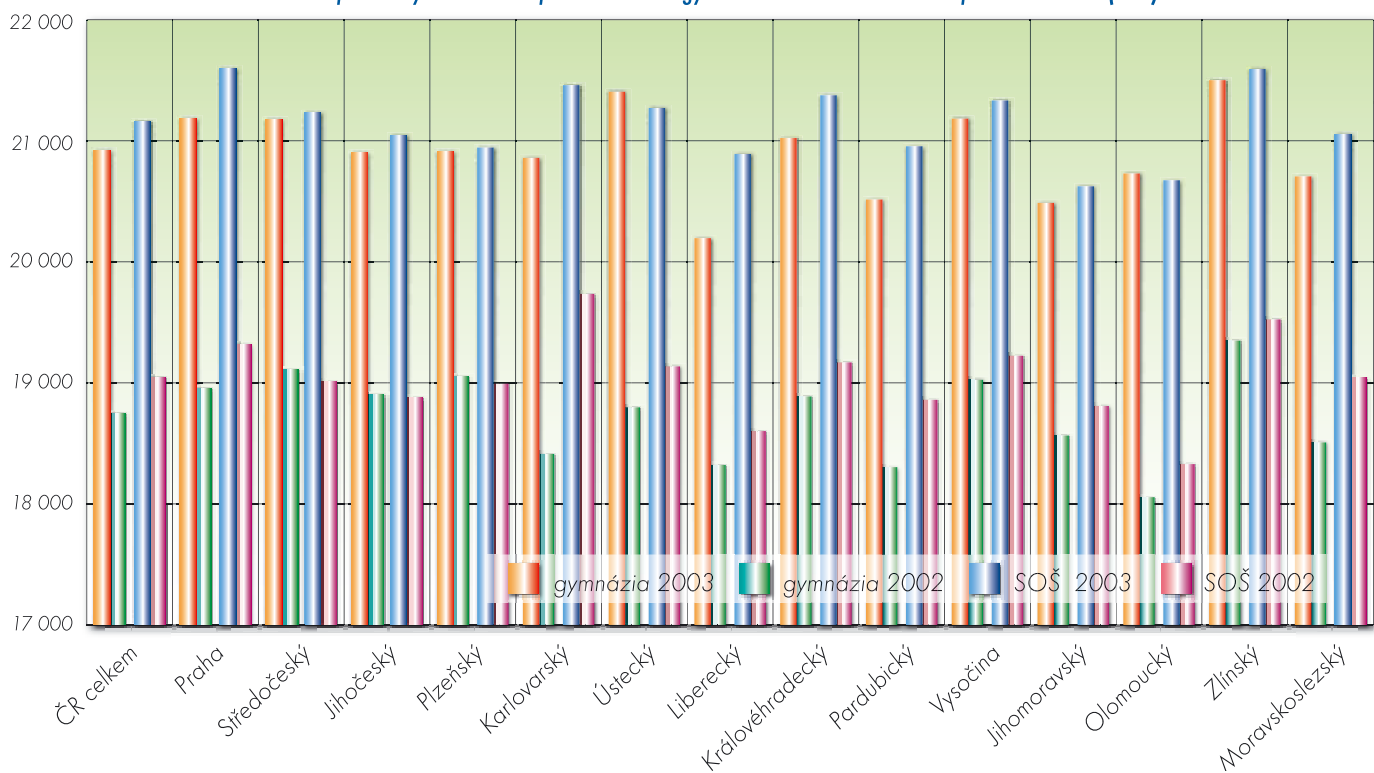
D1.1 G5: Meziroční srovnání průměrných měsíčních platů učitelů mateřských a základních škol za rok 2003 proti roku 2002 (v Kč)

D1.1 G6: Meziroční srovnání průměrných měsíčních platů učitelů středních škol celkem a vyšších odborných škol za rok 2003 proti roku 2002 (v Kč)

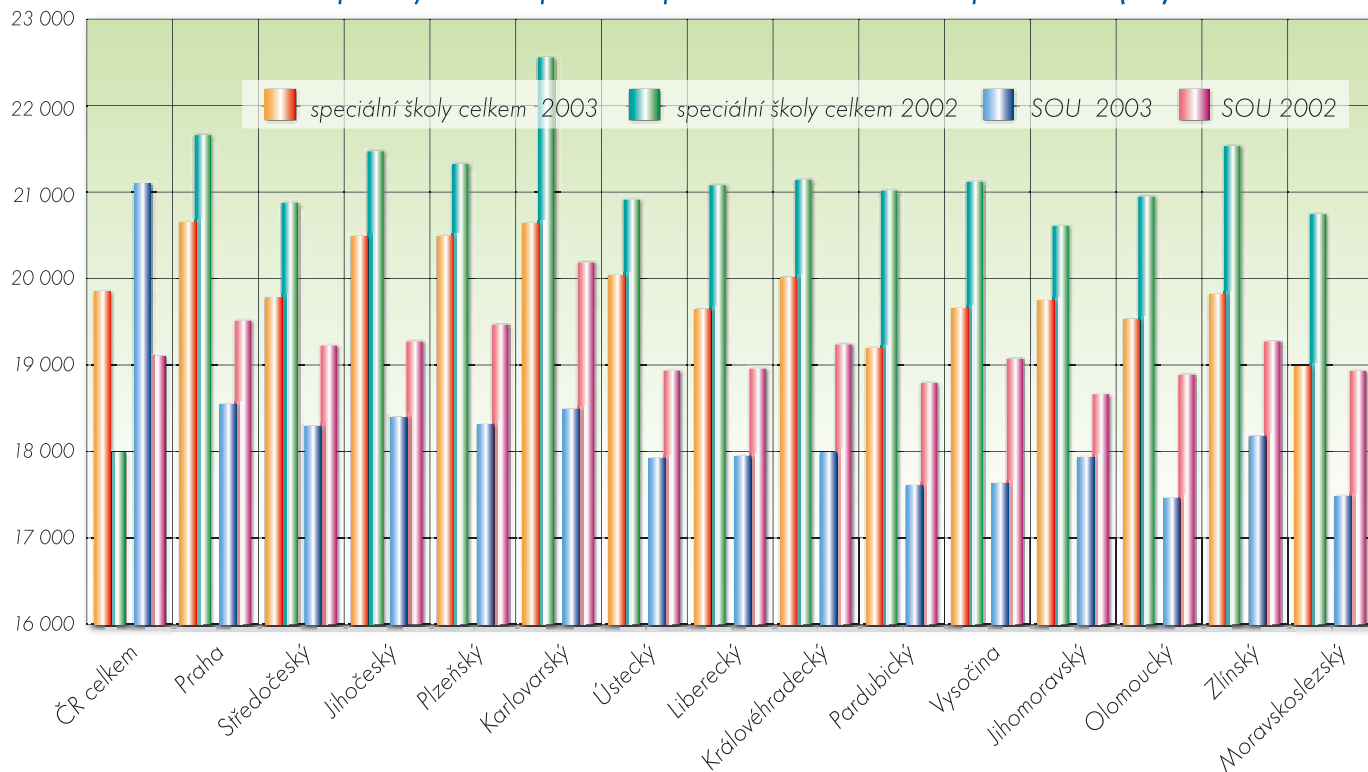

D1.1 G7: Meziroční srovnání průměrných měsíčních platů učitelů na gymnáziích a SOŠ za rok 2003 proti roku 2002 (v Kč)

D1.1 G8: Meziroční srovnání průměrných měsíčních platů učitelů speciálních škol a SOU za rok 2003 proti roku 2002 (v Kč)

ních – gymnáziích, středních odborných školách, středních odborných učilištích, speciálních školách a vyšších odborných školách).

Růst průměrných měsíčních platů učitelů v roce 2003 oproti roku 2002 se pohyboval v průměru za ČR celkem podle jednotlivých druhů a typů škol v rozmezí od 9,2 % (u VOŠ) až do 11,8 % (u mateřských škol). U speciálních škol se jednalo o 9,4 %, u SOU o 9,5 %, u SOŠ to bylo 10,0 %, dále u základních škol 10,2 % a u gymnázií 10,4 %.

Podle jednotlivých druhů vzdělávání a jednotlivých krajů se hodnoty relativního ukazatele pohybují v poměrně velkém rozpětí, a to od nejnižšího meziročního nárůstu o 5,4 % u VOŠ v Plzeňském kraji, až po nejvyšší meziroční nárůst o 13,7 % u MŠ v Pardubickém kraji. Nejvyšší krajové diference výše uvedeného ukazatele vykazují VOŠ (cca 8 %) a částečně i MŠ (cca 5 %). U ostatních typů škol jsou krajové diference ukazatele malé (cca 3 % u ZŠ, SOU, speciálních škol a SOŠ a dále cca 4 % u gymnázií).

Podle jednotlivých typů škol a krajů jsou nejvyšší hodnoty meziročního růstu průměrného měsíčního hrubého platu učitelů zaznamenány u MŠ a SOU v Pardubickém kraji, u VOŠ ve Zlínském kraji, u gymnázií a SOŠ v Olomouckém kraji, u ZŠ v Karlovarském kraji a nakonec u speciálních škol v Plzeňském kraji.

Naopak nejnižší hodnoty meziročního relativního růstu průměrného měsíčního hrubého platu učitelů v roce 2003 proti roku 2002 jsou zaznamenány u VOŠ a gymnázií v Plzeňském kraji, u speciálních škol a SOU ve Středočeském kraji, u SOŠ v kraji Karlovarském, u MŠ v Hlavním městě Praze a u ZŠ v kraji Ústeckém.

Jak již bylo řečeno, platy učitelů ve veřejné sféře se odvíjejí od rozpočtu resortu školství, normativů a dalších pevných faktorů (velikost škol, tříd, počtu žáků, oborové struktury středních a vyšších odborných škol). V roce 2002 bylo provedeno od 1. 3. 2002 zvýšení tarifních platů o cca 12,5 %.

Od 1. 1. 2003 vstoupila v platnost nová, zvýšená stupnice platových tarifů podle platových tříd a platových stupňů, a to podle nařízení vlády č. 583/2002 Sb., kterým se mění nařízení vlády č. 251/1992 Sb., o platových poměrech zaměstnanců rozpočtových a některých dalších organizací, ve znění pozdějších předpisů. V oblasti odměňování došlo ke zvýšení tarif-

ních platů ve všech platových třídách a platových stupních všech zaměstnanců RgŠ ÚSC (územních samosprávných celků) o 8 % a u pedagogických pracovníků o další navýšení o 2 %, tj. celkem cca o 10 %. Zvýšení tarifní tabulky bylo v platových třídách a platových stupních nerovnoměrné a pohybovalo se v rozpětí od 7,5 % do 11,8 % podle toho, v jaké třídě a stupni byl zaměstnanec zařazen (dle zdroje MŠMT).

Od 1. 1. 2004 vstoupilo v platnost nařízení vlády č. 330/2003 Sb., o platových poměrech zaměstnanců ve veřejných službách a správě a nová 16 třídni stupnice platových tarifů podle platových tříd a platových stupňů pro zaměstnance.

D 1.2 Platy pedagogických pracovníků na jednotlivých typech a druzích škol

Charakteristika ukazatele

Ukazatel charakterizuje průměrnou měsíční výši hrubých platů pedagogických pracovníků. Podávaný přehled je přitom členěn podle úrovně vzdělávání, tj. na platy pedagogických pracovníků na jednotlivých typech a druzích škol; mateřských, základních, středních – gymnáziích, středních odborných školách, středních odborných učilištích, speciálních školách celkem a vyšších odborných školách.

Metodika výpočtu

$$\frac{MP_i}{Ped_i} : 12 \times 1000$$

MP – roční (kumulativní za 12 měsíců) hrubé platy v tis. Kč, vyplácené z celkových mzdových prostředků bez ostatních plateb za provedenou práci, zahrnují nárokové složky platu (platový tarif, náhrady platu, ostatní nárokové složky – příplatky za vedení, zvláštní příplatky, odměny za přesčas, ostatní příplatky, např. další plat) a nenárokové složky platu – osobní příplatky a odměny

Ped – průměrný přepočtený počet pedagogických pracovníků za kalendářní rok

i – jednotlivé typy a druhy škol (mateřské; základní; střední: gymnázia, střední odborné školy, střední odborná učiliště; speciální školy celkem a vyšší odborné školy)

Za zřizovatele: MŠMT, obec a kraj.

Platový řád: zákon č. 143/92 Sb., o platu a odměně za pracovní pohotovost v rozpočtových a v některých dalších organizacích a orgánech. Průměrný měsíční nominální plat pedagogických pracovníků (v Kč) je vypočten z celkových mzdových prostředků bez ostatních plateb za provedenou práci (hrubé platy zahrnují platy celkem, tj. peněžitá plnění poskytovaná zaměstnavatelem zaměstnancům v pracovním poměru, kteří jsou v evidenčním počtu, za práci). Mzdové prostředky zahrnují nárokové složky platu (platový tarif, náhrady platu, ostatní nárokové složky – příplatky za vedení, zvláštní příplatky, odměny za přesčas, ostatní příplatky, např. další plat) a nenárokové složky platu – osobní příplatky a odměny.

Zdroj dat

➤ výkaz Škol (MŠMT) P 1 - 04 Čtvrtletní výkaz o pracovnících a mzdových prostředcích v regionálním školství (kumulace za 1. až 4. čtvrtletí 2003)

Základní informace o chování ukazatele v republikovém měřítku

Průměrné měsíční nominální platy pedagogických pracovníků regionálního školství škol zřizovaných MŠMT, obcemi a kraji podle úrovně vzdělávání jsou uvedeny v následující tabulce. **Obecně nejnižší platy mají pedagogičtí pracovníci v mateřských školách** (průměr za ČR 15 100 Kč) **a na základních školách** (průměr za ČR 18 504 Kč). Na **speciálních školách** celkem jsou platy o něco vyšší (v průměru za ČR celkem 19 290 Kč). **Pedagogičtí pracovníci středních škol mají platy již o poznání vyšší**, a to za ČR celkem v rozpětí od 19,1 až do 21,1 tis. Kč (z toho pedagogičtí pracovníci gymnázií pobírají průměrný plat 20 885 Kč, pedagogičtí pracovníci středních odborných škol 21 136 Kč a pedagogičtí pracovníci středních odborných učilišť 19 115 Kč). Nej-

vyšší platy pedagogických pracovníků byly v roce 2003 na vyšších odborných školách (průměr za ČR 21 608 Kč). Platy tak obecně rostou se zvyšující se úrovní vzdělání, na které pedagogický pracovník vyučuje, což odpovídá i platovému zařazení pedagogických pracovníků do platových tříd na jednotlivých vzdělávacích stupních.

Do těchto souvislostí se samozřejmě promítají i regionální rozdíly. Jak však uvidíme dále, krajová diference platů pedagogických pracovníků je menší než v případě zaměstnanců, jelikož se odvíjí od jiných hledisek. Zatímco průměrné mzdy zaměstnanců odrážejí do značné míry ekonomické prostředí kraje (jsou započteny i podnikatelské, „tržní“ subjekty), platy pedagogických pracovníků ve veřejných vzdělávacích institucích jsou vázány na položky z rozpočtu MŠMT. U platů pedagogických pracovníků platí obdobné faktory jako u platů učitelů.

Pedagogický pracovník je širší pojem než učitel a zahrnuje kromě učitelů i vychovatele, ředitele škol a školských zařízení, zástupce ředitelů a školských zařízení, zástupce ředitelů pro výchovnou činnost mimo vyučování, učitelé, výchovné poradce, ostatní pedagogické pracovníky, mistry odborné výchovy, odborné pracovníky sportovních škol – trenéry, instruktory SOU a SPV.

Zatímco průměrná výše mezd zaměstnanců úzce souvisí s celkovou ekonomickou i sociální situací v daném kraji (jak již bylo naznačeno), **platy pedagogických pracovníků se v jednotlivých krajích diferencují spíše podle jiných hledisek**. Hlavním z nich jsou **republikové normativy**, v krajích jsou to tzv. **krajské normativy** (jak již bylo uvedeno i v předchozí kapitole u učitelů).

Regionální rozdíly

Údaje v následující tabulce udávají výši průměrného platu pedagogických pracovníků v jednotlivých krajích a oblastech podle jednotlivých druhů a typů škol. Pokud jde o absolutní výši průměrných platů pedagogických pracovníků, **rozdíly jsou již na první pohled v jednot-**

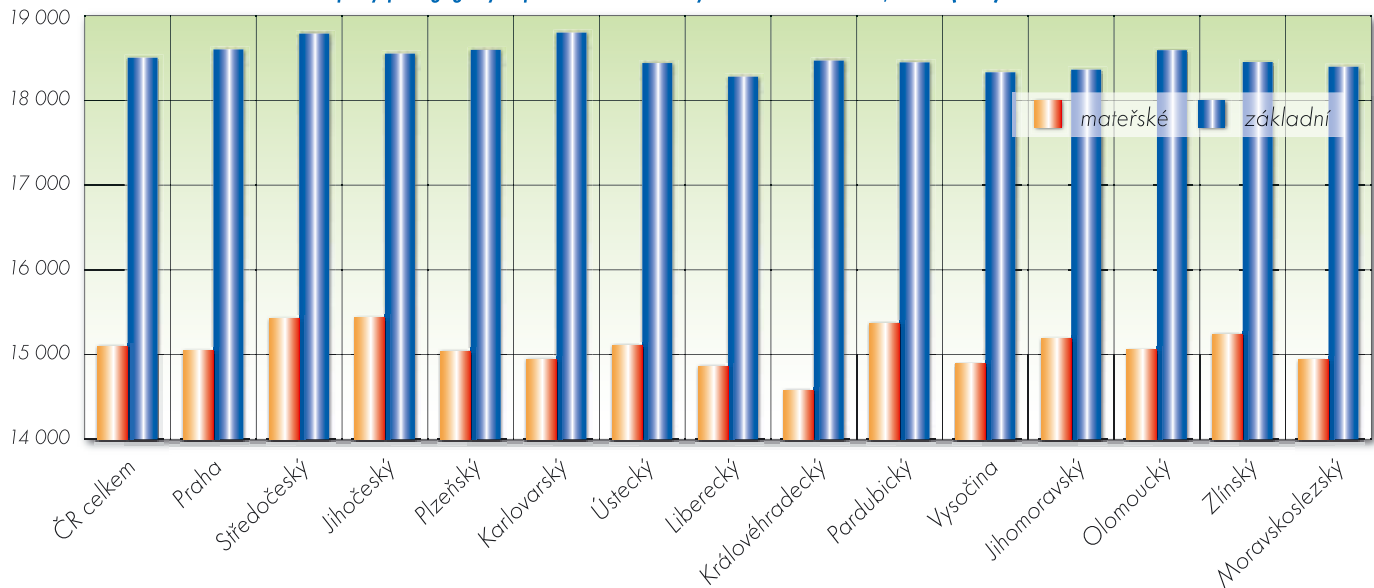
D1.2 T1: Průměrné měsíční platy pedagogických pracovníků na jednotlivých typech a druzích škol a na speciálních školách celkem, 2003 (v Kč)

Území	mateřské	základní	SŠ celkem	z toho:			speciální školy celkem	VOŠ
				gymnázia	SOŠ	SOU		
ČR celkem	15 100	18 504	20 284	20 885	21 136	19 115	19 290	21 608
CZ01 Praha	15 051	18 602	21 072	21 147	21 585	19 846	20 162	20 782
CZ011 Hlavní město Praha	15 051 (8.)	18 602 (3.)	21 072 (1.)	21 147 (4.)	21 585 (2.)	19 846 (1.)	20 162 (2.)	20 782 (9.)
CZ02 Střední Čechy	15 431	18 788	20 387	21 134	21 203	19 123	19 212	21 995
CZ021 Středočeský kraj	15 431 (2.)	18 788 (2.)	20 387 (5.)	21 134 (5.)	21 203 (7.)	19 123 (6.)	19 212 (8.)	21 995 (5.)
CZ03 Jihozápad	15 256	18 572	20 372	20 821	20 968	19 585	19 951	22 196
CZ031 Jihočeský kraj	15 439 (1.)	18 552 (6.)	20 469 (4.)	20 776 (9.)	20 996 (9.)	19 794 (3.)	20 094 (3.)	22 990 (2.)
CZ032 Plzeňský kraj	15 042 (9.)	18 596 (4.)	20 243 (9.)	20 882 (7.)	20 928 (11.)	19 319 (5.)	19 801 (4.)	20 452 (12.)
CZ04 Severozápad	15 064	18 539	20 382	21 230	21 275	19 117	19 613	21 834
CZ041 Karlovarský kraj	14 946 (10.)	18 800 (1.)	20 669 (3.)	20 781 (8.)	21 439 (3.)	19 810 (2.)	20 170 (1.)	20 428 (13.)
CZ042 Ústecký kraj	15 108 (6.)	18 441 (10.)	20 275 (7.)	21 404 (2.)	21 210 (6.)	18 875 (11.)	19 449 (5.)	22 159 (4.)
CZ05 Severovýchod	14 929	18 407	20 098	20 606	21 072	18 974	19 061	21 636
CZ051 Liberecký kraj	14 860 (13.)	18 280 (14.)	19 863 (13.)	20 323 (14.)	20 885 (12.)	18 875 (12.)	19 263 (7.)	21 220 (8.)
CZ052 Královéhradecký kraj	14 580 (14.)	18 470 (7.)	20 268 (8.)	21 006 (6.)	21 362 (4.)	18 951 (10.)	19 186 (9.)	21 851 (6.)
CZ053 Pardubický kraj	15 365 (3.)	18 449 (9.)	20 114 (10.)	20 420 (13.)	20 928 (10.)	19 097 (7.)	18 633 (13.)	21 701 (7.)
CZ06 Jihovýchod	15 091	18 352	19 890	20 642	20 828	18 724	18 931	21 766
CZ061 Vysocina	14 895 (12.)	18 332 (13.)	20 283 (6.)	21 193 (3.)	21 299 (5.)	19 023 (8.)	19 154 (10.)	23 152 (1.)
CZ062 Jihomoravský kraj	15 188 (5.)	18 363 (12.)	19 718 (14.)	20 429 (12.)	20 615 (14.)	18 588 (14.)	18 864 (12.)	20 675 (10.)
CZ07 Střední Morava	15 143	18 526	20 348	21 053	21 170	19 284	19 206	21 451
CZ071 Olomoucký kraj	15 055 (7.)	18 593 (5.)	19 972 (12.)	20 707 (10.)	20 669 (13.)	18 994 (9.)	19 150 (11.)	20 577 (11.)
CZ072 Zlínský kraj	15 239 (4.)	18 453 (8.)	20 746 (2.)	21 499 (1.)	21 635 (1.)	19 593 (4.)	19 278 (6.)	22 186 (3.)
CZ08 Moravskoslezsko	14 936	18 397	20 014	20 652	21 023	18 849	17 480	20 093
CZ081 Moravskoslezský kraj	14 936 (11.)	18 397 (11.)	20 014 (11.)	20 652 (11.)	21 023 (8.)	18 849 (13.)	17 480 (14.)	20 093 (14.)

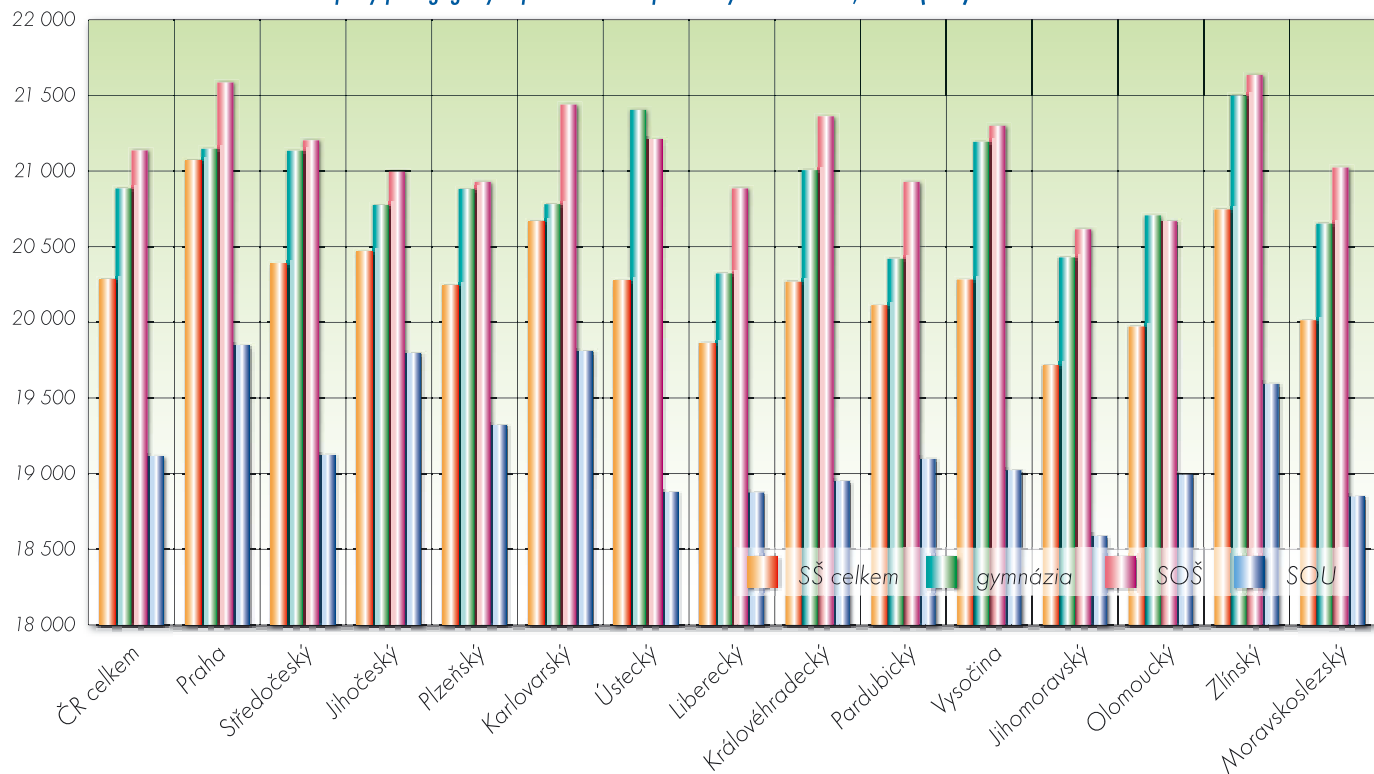

D1.2 G1: Průměrné měsíční platy pedagogických pracovníků mateřských a základních škol, 2003 (v Kč)

D1.2 G2: Průměrné měsíční platy pedagogických pracovníků na jednotlivých druzích SŠ, 2003 (v Kč)

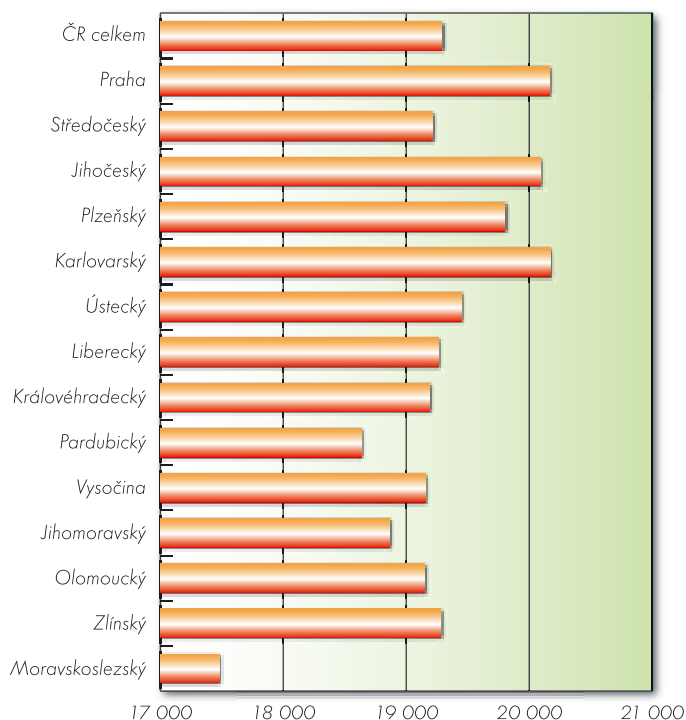
livých krajích jen malé – zejména v případě mateřských škol. Výraznější rozdíly v platech nalezneme pouze u **vyšších odborných škol** – v kraji Vysočina činí průměrný plat 23 152 Kč, v Jihočeském kraji 22 990 Kč, což je znatelně více než celorepublikový průměr 21 608 Kč. V Moravskoslezském kraji je tato hodnota naopak nejnižší: 20 093 Kč. Zde nejspíše působí zmíněný faktor rozpočtových financí vázaných na konkrétní oborovou strukturu VOŠ v daném kraji.

V případě **speciálních škol** je nejvyšší hodnota v Karlovarském kraji, kde byl průměrný plat pedagogických pracovníků 20 170 Kč oproti průměru za ČR celkem 19 290 Kč.

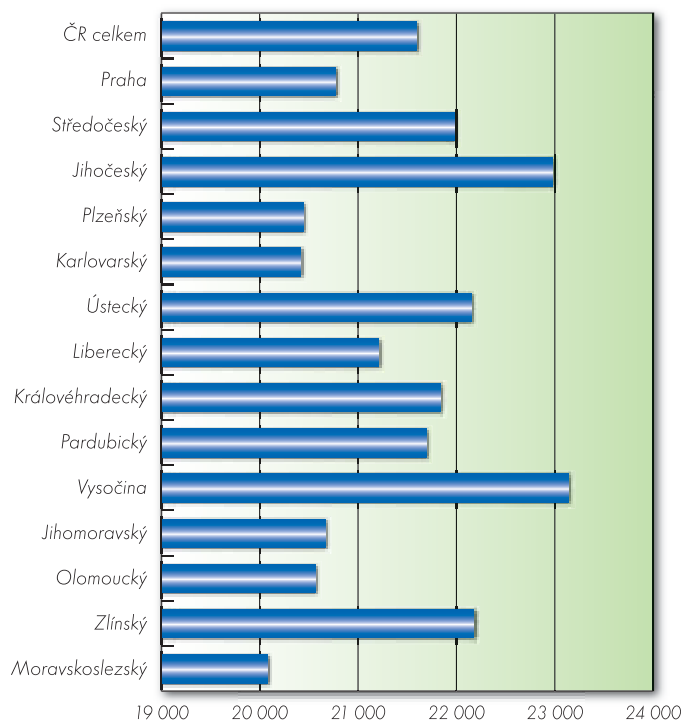
Platy pedagogických pracovníků jsou regionálně diferencovány v menší míře než mzdy zaměstnanců, které odrážejí zejména celkovou ekonomickou vyspělost kraje. Platy pedagogických pracovníků ve veřejné sféře se totiž v základu odvíjejí od rozpočtu resortu školství a socioekonomická, kulturní a jiná krajová specifika na ně působí jen málo. Diference mezi platy pedagogických pracovníků v jednotlivých krajích jsou tak způsobovány zejména pevně danými faktory, jako jsou velikost škol a počet žáků, oborová struktura středních škol, vyšších odborných škol, a rovněž existencí normativů.

D1.2 G3: Průměrné měsíční platy pedagogických pracovníků speciálních škol, 2003 (v Kč)

D1.2 G4: Průměrné měsíční platy pedagogických pracovníků vyšších odborných škol, 2003 (v Kč)

D 1.3 Porovnání platů učitelů na jednotlivých typech a druzích škol s průměrnou mzdou v regionu

Vzhledem k tomu, že platy učitelů jsou na jednotlivých úrovních vzdělávání z regionálního pohledu silně nivelizovány, odvíjí se sledovaný poměr průměrného měsíčního učitelského platu ku průměrné měsíční mzdě zaměstnance prakticky pouze od vzdělávací úrovně, na níž učitel působí, a od průměrné mzdy zaměstnance v kraji.

Charakteristika ukazatele

Ukazatel zaznamenává **podíly průměrných měsíčních platů (v Kč) učitelů** (přepočtené počty) za první až čtvrté čtvrtletí 2003 **ku průměrné měsíční mzdě (v Kč) zaměstnanců** (přepočtené počty) za první až čtvrté čtvrtletí 2003 vyjádřené v procentech.

Ukazatel charakterizuje procentní podíly průměrné výše platového ohodnocení, jehož se učitelům dostává ve vztahu k zaměstnancům. Podávaný přehled je přitom členěn **podle vzdělávací úrovně**, tj. na podíly platů učitelů na jednotlivých typech a druzích škol – mateřských, základních, středních (gymnázích, středních odborných školách, středních odborných učilištích), speciálních školách celkem a vyšších odborných školách v regionu ke mzdám zaměstnanců v regionu.

Metodika výpočtu

$$\frac{U_{\check{i}}}{Z} \times 100$$

$U_{\check{i}}$ – průměrný měsíční plat učitele (v Kč) na jednotlivých typech škol v regionu za první až čtvrté čtvrtletí 2003 (tj. rok 2003)

Z – průměrná měsíční mzda zaměstnance (v Kč) v regionu za první až čtvrté čtvrtletí 2003 (tj. rok 2003)

i – jednotlivé typy a druhy škol (mateřské; základní; střední: gymnázia, střední odborné školy, střední odborná učiliště; speciální školy celkem a vyšší odborné školy)

$U_{\check{c}}$: Za zřizovatele: MŠMT, obec a kraj.

Platový řád: zákon č. 143/92 Sb., o platu a odměně za pracovní pohotovost v rozpočtových a v některých dalších organizacích a orgánech.

Průměrný měsíční nominální plat učitele (v Kč) je vypočten z celkových mzdových prostředků bez ostatních plateb za provedenou práci (hrubé mzdy zahrnují mzdy a platy celkem, tj. peněžita plnění poskytovaná zaměstnavatelem zaměstnancům v pracovním poměru, kteří jsou v evidenčním počtu, za práci). Mzdové prostředky zahrnují nárokové složky platu (platový tarif, náhrady platu, ostatní nárokové složky – příplatky za vedení, zvláštní příplatky, odměny za přesčas, ostatní příplatky, např. další plat, a nenárokové složky platu – osobní příplatky a odměny).

Průměrná měsíční nominální mzda zaměstnance (v Kč) zahrnuje všechny pracovní příjmy (základní mzdy, osobní příplatky a ohodnocení, prémie a odměny, podíly na hospodářských výsledcích a náhrady mzdy), které byly zúčtovány zaměstnancům evidenčního počtu podle příslušných platových a mzdových předpisů (jde o hrubou mzdu v Kč na přepočteného pracovníka). Tato průměrná hrubá nominální mzda je uvedena za ekonomické subjekty s 50 a více zaměstnanci podnikatelské sféry (v peněžnictví a pojišťovnictví bez ohledu na počet zaměstnanců) a ve všech organizacích nepodnikatelské sféry.

Přepočtené počty pracovníků jsou fyzické osoby přepočtené na plný úvazek.

Zdroj dat

- výkaz Škol (MŠMT) P 1 - 04 Čtvrtletní výkaz o pracovních a mzdových prostředcích v regionálním školství (kumulace za 1. až 4. čtvrtletí 2003)
- ČSÚ publikace – Evidenční počet zaměstnanců a jejich mzdy v ČR za 1. až 4. čtvrtletí 2003, Tabulka 01-03-05 Zaměstnanci a průměrné mzdy podle CZ - NUTS (přepočtené počty)

Základní informace o chování ukazatele v republikovém měřítku

Průměrná měsíční mzda zaměstnanců (v Kč) za rok 2003 činí za ČR celkem 17 445 Kč.

Průměrné mzdy zaměstnanců v jednotlivých krajích jsou nejvyšší v Praze, a to dosti výrazně (21 782 Kč oproti průměru za ČR 17 445 Kč). **Poměrně vysoké hodnoty mezd nalezneme i ve Středočeském kraji** (17 065 Kč). Hlavní město Praha a částečně i Středočeský kraj tak tvoří výrazně příznivou oblast z hlediska výše mezd zaměstnanců. **Nejnižší mzdy mají zaměstnanci naopak v Olomouckém kraji** (14 720 Kč) a v kraji Vysočina (14 941 Kč).

Tato diference bezesporu souvisí s obecným ekonomickým zázemím regionu, do kterého patří i takové aspekty, jako jsou vzdělanostní a kvalifikační struktura populace, struktura a charakter pracovních pozic svázané mj. s výší investic (i zahraničních), převládající hospodářská orientace (sekundární, terciární, kvartérní sektor) aj.

Průměrné platy učitelů ve veřejných vzdělávacích institucích podle úrovně vzdělávání jsou uvedeny v předchozí části kapitoly (ukazatel D1.1). Jak již bylo řečeno, obecně nejnižší platy mají učitelé v mateřských školách a na základních školách. Na středních školách jsou platy již o poznání vyšší a nejvyšší platovou úroveň jsme zaznamenali v případě vyšších odborných škol.

Do těchto souvislostí se samozřejmě promítají i krajské rozdíly – jak však uvidíme dále, krajská diference platů učitelů je menší než v případě zaměstnanců, jelikož se odvíjí od jiných hledisek. Zatímco průměrné mzdy zaměstnanců odrážejí do značné míry ekonomické prostředí kraje (jsou započteny i podnikatelské, „tržní“ subjekty), **platy učitelů ve veřejných vzdělávacích institucích jsou vázány na položky z rozpočtu MŠMT, případně kraje**.

Zatímco průměrná výše mezd zaměstnanců úzce souvisí s celkovou ekonomickou i sociální situací v daném kraji (jak již bylo naznačeno), **platy učitelů se v jednotlivých krajích diferencují spíše podle jiných hledisek** (opět viz ukazatel D1.1).

Regionální rozdíly

Zmíněné skutečnosti je nutné vzít v úvahu při interpretaci údajů, které v tomto ukazateli udávají podíl výše průměrného platu učitelů v jed-

notlivých krajích a oblastech vzhledem k průměrné mzdě zaměstnance v kraji.

Vypočtený podíl průměrného platu učitele vzhledem k průměrné mzdě zaměstnance v kraji odráží poměr mezi těmito dvěma položkami a logicky tak podává informaci zejména o tom, o kolik se regionálně vcelku stabilní učitelské platy odlišují od daleko více „tržních“ mezd zaměstnanců. Jak již bylo řečeno, krajská diference průměrných mezd zaměstnanců je o dost výraznější než v případě platů učitelů, což se následně nutně odráží ve výši příslušných podílů.

Nejnižší podíly platu učitele k průměrné mzdě zaměstnance nalezneme u všech typů škol v Hlavním městě Praze a Středočeském kraji. Hlavní město Praha je také **jediný region, kde je průměrný plat učitele nižší než plat zaměstnance** – nejvýraznější je tento rozdíl v Hlavním městě Praze v případě učitelů mateřských škol, kdy je nižší o cca 30%. I učitelé na vyšších stupních škol však mají v Hlavním městě Praze platy o cca 1% až 14% nižší než „průměrní“ zaměstnanci. Příslušný podíl platů v Hlavním městě Praze se pohybuje od 69,8% v případě mateřských škol, přes 99,4% v případě SOU (včetně SPV), až po 96,9% u vyšších odborných škol. Tato skutečnost odráží, jak již bylo řečeno, zejména významně vyšší průměrnou platovou úroveň zaměstnanců zejména v Praze a do jisté míry i v oblasti středních Čech vzhledem k ostatním krajům.

Ve všech ostatních krajích se platy učitelů základních a vyšších stupňů škol pohybují, a to v některých případech velmi výrazně, nad průměrnou mzdovou hladinou zaměstnanců. Čím vyšší je pak vzdělávací stupeň školy, na které učitel působí, tím vyšší je následně rozdíl mezi jeho průměrným platem a mzdou zaměstnance, a to v jeho prospěch. Tato skutečnost je v souladu s obecným trendem vyšších platů učitelů na vyšších stupních škol, jak již bylo řečeno dříve. Pouze učitelé v mateřských školách mají v průměru 87% platy vzhledem ke mzdám zaměstnanců. V případě mateřských škol Hlavní město Praha a téměř všechny ostatní kraje (kromě Olomouckého, Pardubic-

D1.3 T1: Podíl průměrného měsíčního platu učitele na jednotlivých typech a druzích škol a na speciálních školách celkem k průměrné měsíční mzdě zaměstnance v regionu, 2003 (v %)

Území	mateřské	základní	SŠ celkem	z toho:			speciální školy celkem	VOŠ
				gymnázia	SOŠ	SOU		
ČR celkem	86,76 %	106,24 %	120,80 %	119,94 %	121,28 %	120,93 %	113,78 %	125,47 %
CZ01 Praha	69,76 %	85,75 %	98,56 %	97,27 %	99,16 %	99,44 %	94,79 %	96,91 %
CZ011 Hlavní město Praha	69,76 % (14.)	85,75 % (14.)	98,56 % (14.)	97,27 % (14.)	99,16 % (14.)	99,44 % (14.)	94,79 % (14.)	96,91 % (14.)
CZ02 Střední Čechy	90,53 %	110,25 %	123,78 %	124,09 %	124,41 %	122,34 %	115,90 %	128,91 %
CZ021 Středočeský kraj	90,53 % (13.)	110,25 % (13.)	123,78 % (13.)	124,09 % (13.)	124,41 % (13.)	122,34 % (13.)	115,90 % (13.)	128,91 % (12.)
CZ03 Jihozápad	96,73 %	117,37 %	133,17 %	131,99 %	132,60 %	135,16 %	129,34 %	140,40 %
CZ031 Jihočeský kraj	100,44 % (4.)	120,82 % (7.)	137,50 % (7.)	136,02 % (8.)	136,95 % (7.)	139,73 % (5.)	133,30 % (2.)	150,02 % (3.)
CZ032 Plzeňský kraj	92,92 % (11.)	113,90 % (11.)	128,72 % (11.)	127,92 % (11.)	128,11 % (12.)	130,44 % (11.)	125,33 % (10.)	125,10 % (13.)
CZ04 Severozápad	97,56 %	120,16 %	137,78 %	137,39 %	137,86 %	138,00 %	130,47 %	141,08 %
CZ041 Karlovarský kraj	100,23 % (5.)	125,98 % (2.)	144,34 % (1.)	139,53 % (4.)	143,55 % (1.)	150,90 % (1.)	138,06 % (1.)	136,65 % (8.)
CZ042 Ústecký kraj	96,57 % (8.)	118,04 % (8.)	135,36 % (8.)	136,61 % (6.)	135,76 % (8.)	133,47 % (9.)	127,90 % (7.)	141,33 % (6.)
CZ05 Severovýchod	97,81 %	120,68 %	137,28 %	135,09 %	138,17 %	138,13 %	128,96 %	141,76 %
CZ051 Liberecký kraj	95,68 % (9.)	117,82 % (9.)	133,51 % (9.)	129,86 % (10.)	134,33 % (9.)	135,54 % (8.)	126,31 % (9.)	136,44 % (9.)
CZ052 Královéhradecký kraj	95,65 % (10.)	121,22 % (6.)	139,13 % (5.)	137,90 % (5.)	140,22 % (5.)	138,69 % (7.)	131,28 % (5.)	143,34 % (5.)
CZ053 Pardubický kraj	101,95 % (2.)	122,47 % (4.)	138,44 % (6.)	136,29 % (7.)	139,21 % (6.)	139,63 % (6.)	127,52 % (8.)	144,18 % (4.)
CZ06 Jihovýchod	97,47 %	118,56 %	134,01 %	133,40 %	134,44 %	133,98 %	127,19 %	141,95 %
CZ061 Vysočina	99,61 % (6.)	122,74 % (3.)	142,09 % (3.)	141,78 % (2.)	142,78 % (3.)	141,35 % (4.)	131,50 % (4.)	159,14 % (2.)
CZ062 Jihomoravský kraj	96,65 % (7.)	116,84 % (10.)	130,63 % (10.)	130,05 % (9.)	130,92 % (10.)	130,83 % (10.)	125,32 % (11.)	131,27 % (11.)
CZ07 Střední Morava	101,63 %	124,34 %	141,75 %	141,21 %	141,78 %	142,27 %	131,73 %	154,45 %
CZ071 Olomoucký kraj	102,50 % (1.)	126,50 % (1.)	141,10 % (4.)	140,83 % (3.)	140,45 % (4.)	142,31 % (3.)	132,69 % (3.)	139,79 % (7.)
CZ072 Zlínský kraj	100,89 % (3.)	122,25 % (5.)	142,63 % (2.)	142,29 % (1.)	142,90 % (2.)	142,49 % (2.)	131,10 % (6.)	161,32 % (1.)
CZ08 Moravskoslezsko	92,13 %	113,41 %	128,51 %	127,51 %	129,67 %	127,75 %	116,88 %	132,69 %
CZ081 Moravskoslezský kraj	92,13 % (12.)	113,41 % (12.)	128,51 % (12.)	127,51 % (12.)	129,67 % (11.)	127,75 % (12.)	116,88 % (12.)	132,69 % (10.)

kého, Zlínského, Jihočeského a Karlovarského kraje) patří k regionům, kde je průměrný plat učitele nižší než plat zaměstnance.

Relativně nejvíce (o více než třetinu) převyšují průměrné platy učitelů mzdy zaměstnanců v krajích, kde je průměrná měsíční mzda zaměstnanců nejnižší (zejména Olomoucký kraj, Vysočina, Karlovarský kraj a Zlínský). V těchto krajích je příslušný podíl platů nejvyšší.

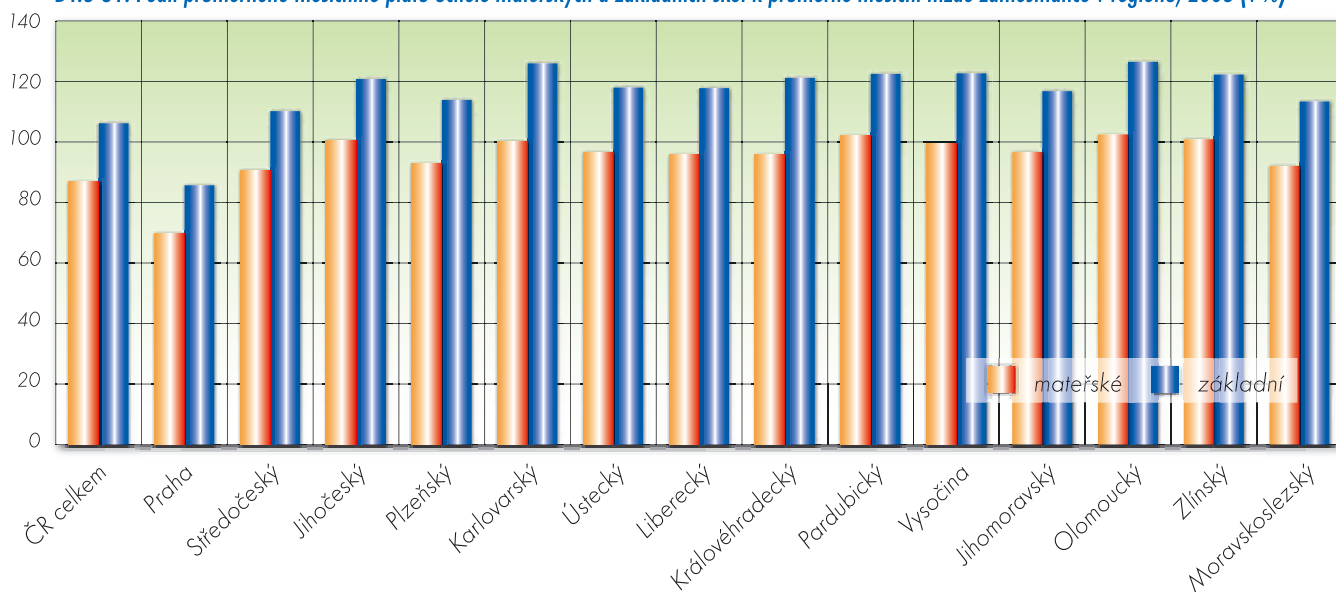
V případě mateřských, základních a středních škol jsou kraje s nejvyšším příslušným indexem Olomoucký, Karlovarský a Zlínský kraj (kraj Olomoucký: 126,5 % u ZŠ a Karlovarský kraj až 150,9 % u SOU).

Na vyšších odborných školách nalezneme největší rozdíl mezi průměrným platem učitele a zaměstnance ve Zlínském kraji, kde první převyšuje druhý o cca 60 %, a dále v kraji Vysočina (o cca 59 %).

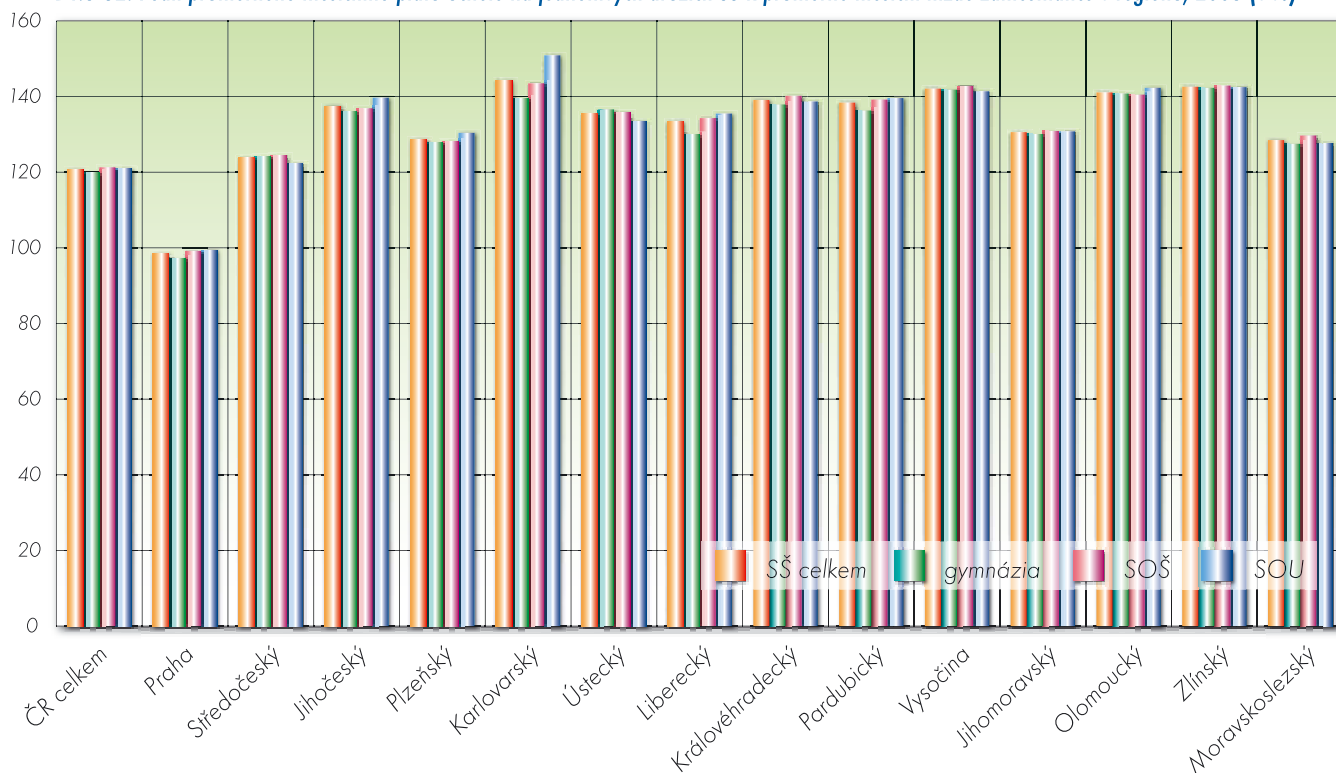
V případě speciálních škol tvoří zvláštní položku Karlovarský kraj, ve kterém průměrné platy učitelů převyšují mzdy zaměstnanců o cca 38 % (průměr za ČR je o cca 14 %).

Platy učitelů jsou regionálně diferencovány v menší míře než mzdy zaměstnanců, které odrážejí zejména celkovou ekonomickou vyspělost kraje. Platy učitelů ve veřejné sféře se naopak v základu odvíjejí od rozpočtu resortu školství a socioekonomická, kulturní a jiná krajová specifika na ně působí jen málo. Diference mezi platy učitelů v jednotlivých krajích jsou tak způsobovány zejména pevně danými faktory jako jsou velikost škol a počet žáků, oborová struktura středních škol a vyšších odborných škol a rovněž existencí normativů.

D1.3 G1: Podíl průměrného měsíčního platu učitele mateřských a základních škol k průměrné měsíční mzdě zaměstnance v regionu, 2003 (v %)

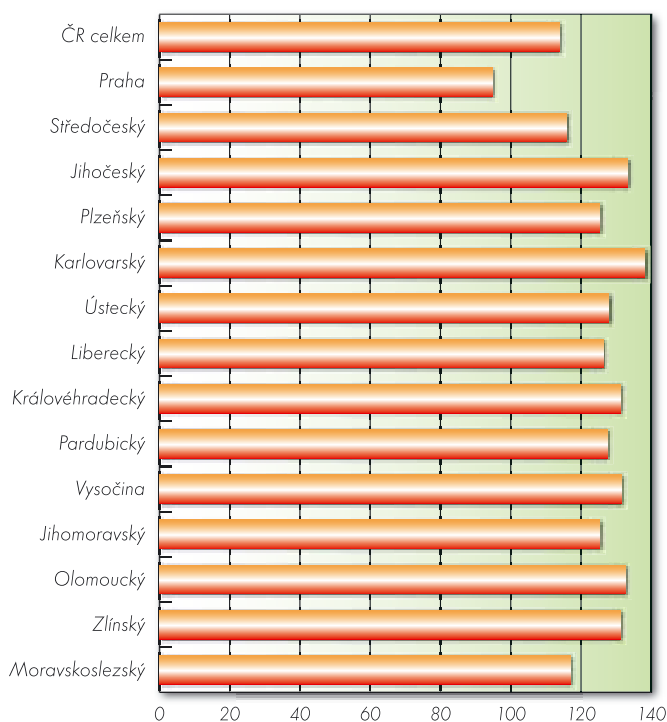

D1.3 G2: Podíl průměrného měsíčního platu učitele na jednotlivých druhích SŠ k průměrné měsíční mzdě zaměstnance v regionu, 2003 (v %)

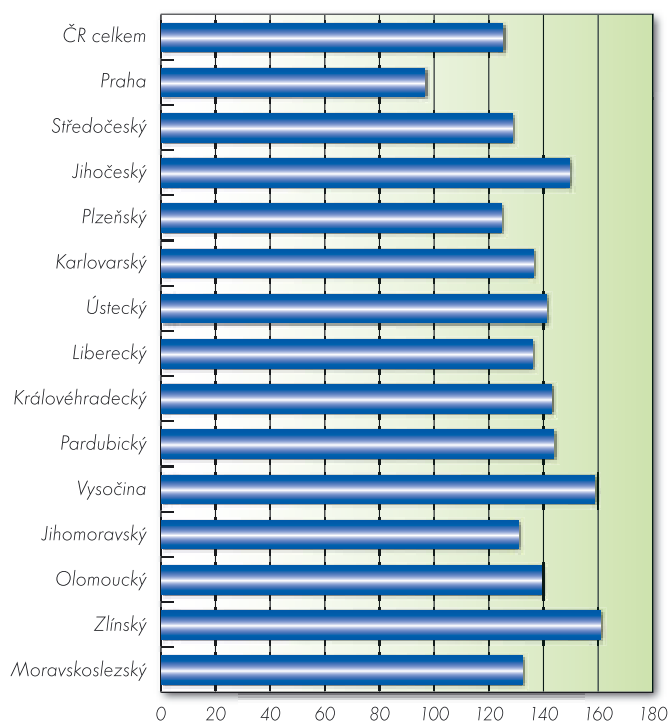

D1.3 G3: Podíl průměrného měsíčního platu učitele speciálních škol celkem k průměrné měsíční mzdě zaměstnance v regionu, 2003 (v %)

D1.3 G4: Podíl průměrného měsíčního platu učitele vyšších odborných škol k průměrné měsíční mzdě zaměstnance v regionu, 2003 (v %)

Z těchto souvislostí je nutno vycházet při hodnocení podílu průměrného platu učitele ve veřejné sféře k průměrné mzdě zaměstnance. **Učitelé platí nejvíce převyšují mzdy zaměstnanců v krajích, kde je obecná mzdová úroveň nejnižší:** zejména v Olomouckém kraji, kraji Vysočina a Karlovarském kraji. Mezi kraje s vysokým rozdílem výše zmíněných platů učitelů a zaměstnanců patří i kraje Zlínský a Jihočeský. Ve Zlínském kraji převyšují platy učitelů vyšších odborných škol platy zaměstnanců o cca 60 %, což je vůbec nejvíce ze všech krajů a sledovaných vzdělávacích úrovní.

Hlavní město Praha je naopak jediný kraj, kde jsou platy učitelů ve veřejných vzdělávacích institucích v průměru nižší než mzdy zaměstnanců, nejvíce přitom v případě učitelů mateřských a základních škol. Na nižších vzdělávacích úrovních (MŠ) platí tento vztah i ve Středočeském kraji. Pražští učitelé tak mají zdánlivě horší finanční pozici v porovnání s ostatními kraji – ta je však způsobena obecně výrazně vyšší mzdovou úrovní zaměstnanců právě v Praze. Absolutní výše průměrných platů učitelů je v Praze většinou srovnatelná s celorepublikovým průměrem.

D 1.4 Porovnání průměrných měsíčních platů pedagogických pracovníků na jednotlivých typech a druzích škol s průměrnou měsíční mzdou v regionu

Vzhledem k tomu, že platy pedagogických pracovníků jsou na jednotlivých úrovních vzdělávání z regionálního pohledu silně nivelizovány, odvíjí se sledovaný poměr průměrného měsíčního platu pedagogických pracovníků ku průměrné měsíční mzdě zaměstnance prakticky pouze od úrovně vzdělávání, na níž pedagogický pracovník působí, a od průměrné mzdy zaměstnance v kraji.

Charakteristika ukazatele

Ukazatel zaznamenává **podíly průměrných měsíčních platů (v Kč) pedagogických pracovníků (přepočtené počty) za první až čtvrté**

čtvrtletí 2003 **k průměrné měsíční mzdě (v Kč) zaměstnanců (přepočtené počty) za první až čtvrté čtvrtletí 2003.**

Ukazatel charakterizuje procentní podíly průměrné výše platového ohodnocení, jehož se pedagogickým pracovníkům dostává ve vztahu k zaměstnancům. Podávaný přehled je přitom členěn **podle úrovně vzdělávání**, tj. na podíly platů pedagogických pracovníků na jednotlivých typech a druzích škol – mateřských, základních, středních (gymnázii, středních odborných školách, středních odborných učilištích), speciálních školách celkem a vyšších odborných školách v regionu ke mzdám zaměstnanců v regionu.

Metodika výpočtu

$$\frac{Ped_i}{Z} \times 100$$

Ped – průměrný měsíční plat pedagogických pracovníků (v Kč) v regionu za první až čtvrté čtvrtletí 2003

Z – průměrná měsíční mzda zaměstnance (v Kč) v regionu za první až čtvrté čtvrtletí 2003

i – jednotlivé typy a druhy škol (mateřské; základní; střední: gymnázia, střední odborné školy, střední odborná učiliště; speciální školy celkem a vyšší odborné školy)

Ped: Za zřizovatele: MŠMT, obec a kraj.

Platový řád: zákon č. 143/92 Sb., o platu a odměně za pracovní pohotovost v rozpočtových a v některých dalších organizacích a orgánech.

Průměrný měsíční nominální plat pedagogických pracovníků (v Kč) je vypočten z celkových mzdových prostředků bez ostatních plateb za provedenou práci (hrubé mzdy a platy zahrnují mzdy a platy celkem, tj. peněžita plnění poskytovaná zaměstnavatelem zaměstnancům v pracovním poměru, kteří jsou v evidenčním počtu, za práci). Mzdové prostředky zahrnují nárokové složky platu (platový tarif, náhrady platu, ostatní nárokové složky – příplatky za vedení, zvláštní příplatky, odměny za přesčas, ostatní příplatky, např. další plat, a ne-

nárokové složky platu – osobní příplatky a odměny). Přepočtené počty pracovníků jsou fyzické osoby přepočtené na plný úvazek.

Průměrná měsíční nominální mzda zaměstnance (v Kč) zahrnuje všechny pracovní příjmy (základní mzdy, osobní příplatky a ohodnocení, prémie a odměny, podíly na hospodářských výsledcích a náhrady mzdy), které byly zúčtovány zaměstnancům evidenčního počtu podle příslušných platových a mzdových předpisů (jde o hrubou mzdu v Kč na přepočteného pracovníka). Tato průměrná hrubá nominální mzda je uvedena za ekonomické subjekty s 20 a více zaměstnanci podnikatelské sféry (v peněžnictví a pojišťovnictví bez ohledu na počet zaměstnanců) a ve všech organizacích nepodnikatelské sféry. Přepočtené počty pracovníků – fyzické osoby přepočtené na plný úvazek.

Zdroj dat

- výkaz Škol (MŠMT) P 1 – 04 Čtvrtletní výkaz o pracovnících a mzdových prostředcích v regionálním školství (kumulace za 1. až 4. čtvrtletí 2003)
- ČSÚ publikace – Evidenční počet zaměstnanců a jejich mzdy v ČR za 1. až 4. čtvrtletí 2003, Tabulka 01-03-05 Zaměstnanci a průměrné mzdy podle CZ – NUTS (přepočtené počty)

Základní informace o chování ukazatele v republikovém měřítku

Průměrná měsíční mzda zaměstnanců (v Kč) za rok 2003 činí za ČR celkem 17 445 Kč.

Průměrné mzdy zaměstnanců v jednotlivých krajích jsou nejvyšší v Praze (21 782 Kč oproti průměru za ČR 17 445 Kč). **Průměrné hodnoty mezd zaměstnanců nalezneme ve Středočeském kraji** (17 065 Kč). Hlavní město Praha a částečně i Středočeský kraj pak tvoří výrazně příznivou oblast z hlediska výše mezd zaměstnanců. **Nejnižší mzdy mají zaměstnanci v Olomouckém kraji** (14 720 Kč) a v kraji Vysočina (14 941 Kč).

Tato diferenciaci bezesporu souvisí s obecným ekonomickým zázemím regionu.

Průměrné platy pedagogických pracovníků ve veřejných vzdělávacích institucích podle úrovní vzdělávání jsou uvedeny v předchozí části kapitoly (ukazatel D1.2). Jak již bylo řečeno, obecně nejnižší platy mají pedagogičtí pracovníci v mateřských a na základních školách. Na středních školách jsou platy již o poznání vyšší a nejvyšší platovou úroveň jsme zaznamenali v případě vyšších odborných škol.

Do těchto souvislostí se promítají i regionální rozdíly – regionální diferenciaci platů pedagogických pracovníků je menší než v případě zaměstnanců, jelikož se odvíjí od jiných hledisek. Zatímco průměrné mzdy zaměstnanců odrážejí do značné míry ekonomické prostředí kraje, **platy pedagogických pracovníků ve veřejných vzdělávacích institucích jsou vázány na položky z rozpočtu MŠMT, případně kraje.**

Regionální rozdíly

Výše zmíněné skutečnosti je nutné vzít v úvahu při interpretaci tohoto ukazatele, který udává podíl výše průměrného platu pedagogických pracovníků v jednotlivých krajích a oblastech vzhledem k průměrné mzdě zaměstnance v kraji.

Vypočtený podíl průměrného platu pedagogických pracovníků vzhledem k průměrné mzdě zaměstnance v kraji odráží poměr mezi těmito dvěma položkami a logicky tak podává informaci zejména o tom, o kolik se regionálně vcelku stabilní platy pedagogických pracovníků odlišují od daleko více „tržních“ mezd zaměstnanců. Jak již bylo řečeno, krajová diferenciaci průměrných mezd zaměstnanců je výraznější než v případě platů pedagogických pracovníků, což se následně nutně odráží ve výši příslušných podílů.

Nejnižší podíly platu pedagogických pracovníků k průměrné mzdě zaměstnance nalezneme u všech typů škol v Hlavním městě

Praze a Středočeském kraji. Hlavní město Praha je také **jediný region, kde je průměrný plat pedagogických pracovníků nižší než plat zaměstnance.** Nejvýraznější je tento rozdíl v Hlavním městě Praze v případě pedagogických pracovníků v mateřských školách, kdy je nižší cca o více než třetinu. I pedagogičtí pracovníci na vyšších stupních škol však mají v Hlavním městě Praze platy o cca 1 % až 15 % nižší než „průměrní“ zaměstnanci. Příslušný podíl platů v Hlavním městě Praze se pohybuje od 69,1 % v případě mateřských škol přes 99,1 % v případě SOŠ až po 95,4 % u vyšších odborných škol. Tato skutečnost odráží, jak již bylo řečeno, významně vyšší průměrnou platovou úroveň zaměstnanců v Praze a do jisté míry i v oblasti středních Čech vzhledem k ostatním krajům České republiky.

Ve všech ostatních krajích se platy pedagogických pracovníků základních a vyšších stupňů škol pohybují, a to v některých případech velmi výrazně, **nad průměrnou mzdovou hladinou zaměstnanců.** Čím vyšší je pak vzdělávací stupeň školy, na které pedagogický pracovník působí, tím vyšší je následně rozdíl mezi jeho průměrným platem a mzdou zaměstnance v regionu, a to v jeho prospěch. Pouze pedagogičtí pracovníci v mateřských školách mají v průměru 86,6 % platy vzhledem ke mzdám zaměstnanců. Tato skutečnost je v souladu s obecným trendem vyšších platů pedagogických pracovníků na vyšších stupních škol, jak již bylo řečeno dříve. Hlavní město Praha, v případě mateřských škol i téměř všechny ostatní kraje, v případě základních škol i Středočeský kraj patří k regionům, kde je průměrný plat pedagogických pracovníků nižší než plat zaměstnance u všech uvedených typů škol.

Relativně nejvíce (o více než třetinu) převyšují průměrné platy pedagogických pracovníků mzdy zaměstnanců **v krajích, kde je průměrná měsíční mzda zaměstnanců nejnižší** (zejména Olomoucký kraj, Vysočina a Karlovarský kraj). V těchto krajích je příslušný podíl platů nejvyšší.

V případě mateřských, základních a středních škol jsou kraje s nejvyšším příslušným indexem Olomoucký kraj, Karlovarský kraj, Vysočina a Zlínský kraj (u základních škol kraj Olomoucký: 126,3 % a u SOŠ kraj Karlovarský až 143,4 %).

Na vyšších odborných školách nalezneme největší rozdíl mezi průměrným platem pedagogických pracovníků a průměrnou mzdou zaměstnance v kraji Vysočina, kde první převyšuje druhý o cca 55 %, a dále v kraji Jihočeském (o cca 50 %).

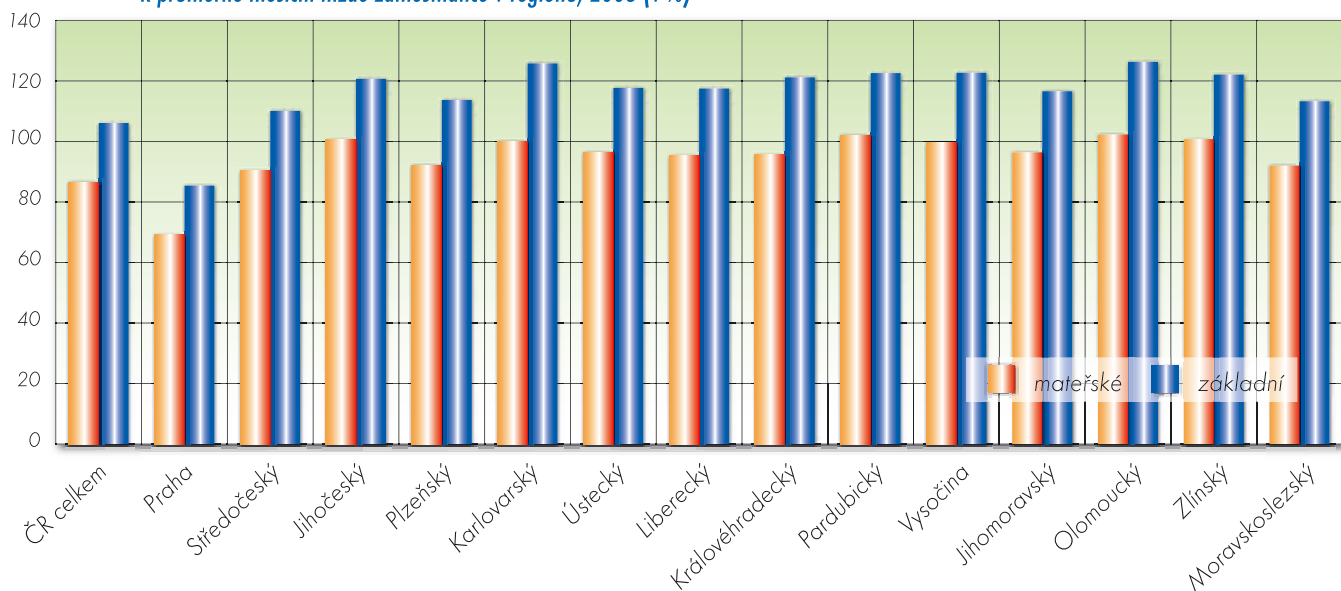
V případě speciálních škol tvoří zvláštní položku Karlovarský kraj, ve kterém průměrné platy pedagogických pracovníků převyšují mzdy zaměstnanců o cca 35 % (průměr za ČR je cca 11 %).

Platy pedagogických pracovníků jsou regionálně diferencovány v menší míře než mzdy zaměstnanců, které odrážejí zejména celkovou ekonomickou vyspělost kraje. Platy pedagogických pracovníků ve veřejné sféře se naopak v základu odvíjejí od rozpočtu resortu školství a socioekonomická, kulturní a jiná krajová specifika na ně působí jen málo. Diference mezi platy pedagogických pracovníků v jednotlivých krajích jsou tak způsobovány zejména pevně danými faktory, jako jsou velikost škol a počet žáků, oborová struktura středních škol a vyšších odborných škol a rovněž existencí normativů.

Z těchto souvislostí je nutno vycházet při hodnocení podílu průměrného platu pedagogických pracovníků ve veřejné sféře k průměrné mzdě zaměstnance. **Platy pedagogických pracovníků nejvíce převyšují mzdy zaměstnanců v krajích, kde je obecná mzdová úroveň nejnižší: zejména v Olomouckém kraji a kraji Vysočina.** Mezi kraje s vysokým rozdílem výše zmíněných platů pedagogických pracovníků a zaměstnanců patří i Karlovarský a Zlínský. V kraji Vysočina a v Jihočeském kraji převyšují platy pedagogických pracovníků vyšších odborných škol mzdy zaměstnanců o cca 55 % a cca 50 %, což je vůbec nejvíce ze všech krajů a sledovaných vzdělávacích úrovní.

D1.4 T1: Podíl průměrných měsíčních platů pedagogických pracovníků na jednotlivých typech a druzích škol a na speciálních školách celkem k průměrné měsíční mzdě zaměstnance v regionu, 2003 (v %)

Území		mateřské	základní	SŠ celkem	z toho:			speciální školy celkem	VOŠ
					gymnázia	SOŠ	SOU		
ČR celkem		86,6 %	106,1 %	116,3 %	119,7 %	121,2 %	109,6 %	110,6 %	123,9 %
CZ01	Praha	69,1 %	85,4 %	96,7 %	97,1 %	99,1 %	91,1 %	92,6 %	95,4 %
CZ011	Hlavní město Praha	69,1 % (14.)	85,4 % (14.)	96,7 % (14.)	97,1 % (14.)	99,1 % (14.)	91,1 % (14.)	92,6 % (14.)	95,4 % (14.)
CZ02	Střední Čechy	90,4 %	110,1 %	119,5 %	123,8 %	124,2 %	112,1 %	112,6 %	128,9 %
CZ021	Středočeský kraj	90,4 % (13.)	110,1 % (13.)	119,5 % (13.)	123,8 % (13.)	124,2 % (13.)	112,1 % (13.)	112,6 % (12.)	128,9 % (11.)
CZ03	Jihozápad	96,3 %	117,2 %	128,6 %	131,4 %	132,4 %	123,6 %	126,0 %	140,1 %
CZ031	Jihočeský kraj	100,5 % (4.)	120,7 % (7.)	133,2 % (6.)	135,2 % (8.)	136,6 % (7.)	128,8 % (4.)	130,8 % (2.)	149,6 % (2.)
CZ032	Plzeňský kraj	92,0 % (11.)	113,7 % (11.)	123,8 % (11.)	127,7 % (11.)	128,0 % (12.)	118,2 % (10.)	121,1 % (10.)	125,1 % (12.)
CZ04	Severozápad	97,4 %	119,8 %	131,8 %	137,2 %	137,5 %	123,6 %	126,8 %	141,2 %
CZ041	Karlovarský kraj	100,0 % (5.)	125,8 % (2.)	138,3 % (1.)	139,0 % (4.)	143,4 % (1.)	132,5 % (1.)	134,9 % (1.)	136,6 % (8.)
CZ042	Ústecký kraj	96,4 % (7.)	117,7 % (8.)	129,4 % (8.)	136,6 % (6.)	135,4 % (8.)	120,5 % (9.)	124,1 % (7.)	141,4 % (6.)
CZ05	Severovýchod	97,8 %	120,6 %	131,7 %	135,0 %	138,1 %	124,3 %	124,9 %	141,8 %
CZ051	Liberecký kraj	95,5 % (10.)	117,5 % (9.)	127,7 % (9.)	130,7 % (9.)	134,3 % (9.)	121,4 % (8.)	123,9 % (8.)	136,4 % (9.)
CZ052	Královéhradecký kraj	95,6 % (9.)	121,2 % (6.)	133,0 % (7.)	137,8 % (5.)	140,1 % (5.)	124,3 % (7.)	125,9 % (6.)	143,3 % (5.)
CZ053	Pardubický kraj	102,1 % (2.)	122,6 % (4.)	133,6 % (5.)	135,7 % (7.)	139,0 % (6.)	126,9 % (6.)	123,8 % (9.)	144,2 % (4.)
CZ06	Jihovýchod	97,3 %	118,4 %	128,3 %	133,1 %	134,3 %	120,8 %	122,1 %	140,4 %
CZ061	Vysočina	99,7 % (6.)	122,7 % (3.)	135,8 % (3.)	141,8 % (2.)	142,6 % (3.)	127,3 % (5.)	128,2 % (4.)	155,0 % (1.)
CZ062	Jihomoravský kraj	96,4 % (8.)	116,6 % (10.)	125,2 % (10.)	129,7 % (10.)	130,9 % (10.)	118,0 % (11.)	119,7 % (11.)	131,2 % (10.)
CZ07	Střední Morava	101,5 %	124,2 %	136,4 %	141,1 %	141,9 %	129,3 %	128,7 %	143,8 %
CZ071	Olomoucký kraj	102,3 % (1.)	126,3 % (1.)	135,7 % (4.)	140,7 % (3.)	140,4 % (4.)	129,0 % (3.)	130,1 % (3.)	139,8 % (7.)
CZ072	Zlínský kraj	100,8 % (3.)	122,1 % (5.)	137,3 % (2.)	142,3 % (1.)	143,2 % (2.)	129,7 % (2.)	127,6 % (5.)	146,8 % (3.)
CZ08	Moravskoslezsko	92,0 %	113,3 %	123,2 %	127,2 %	129,5 %	116,1 %	107,6 %	123,7 %
CZ081	Moravskoslezský kraj	92,0 % (12.)	113,3 % (12.)	123,2 % (12.)	127,2 % (12.)	129,5 % (11.)	116,1 % (12.)	107,6 % (13.)	123,7 % (13.)

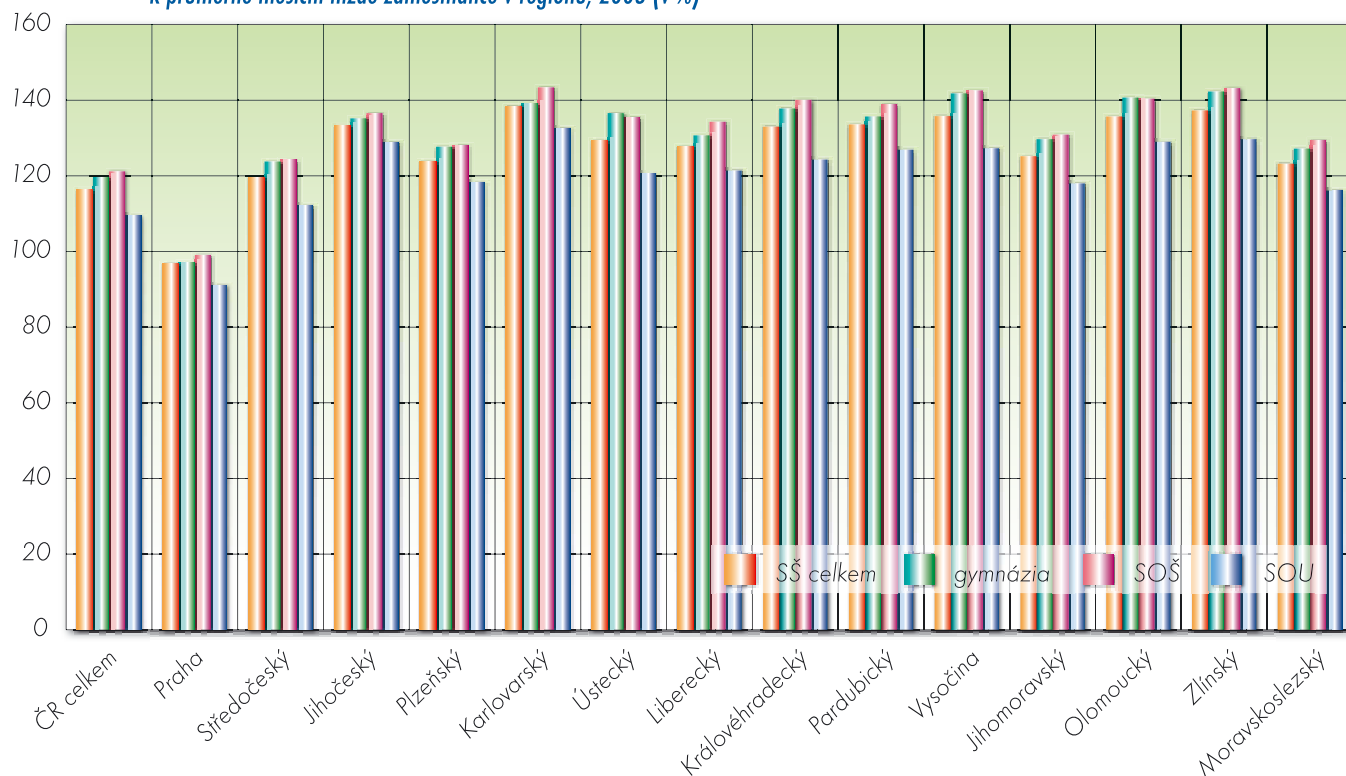
D1.4 G1: Podíl průměrných měsíčních platů pedagogických pracovníků mateřských a základních škol k průměrné měsíční mzdě zaměstnance v regionu, 2003 (v %)

Hlavní město Praha je naopak jediný kraj, kde jsou platy pedagogických pracovníků ve všech druzích a typech škol v průměru nižší než mzdy zaměstnanců, nejvíce se přitom liší v případě pedagogických pracovníků mateřských a základních škol. Na nižších vzdělávacích úrovních (MŠ) platí tento vztah i ve Středočeském kraji.

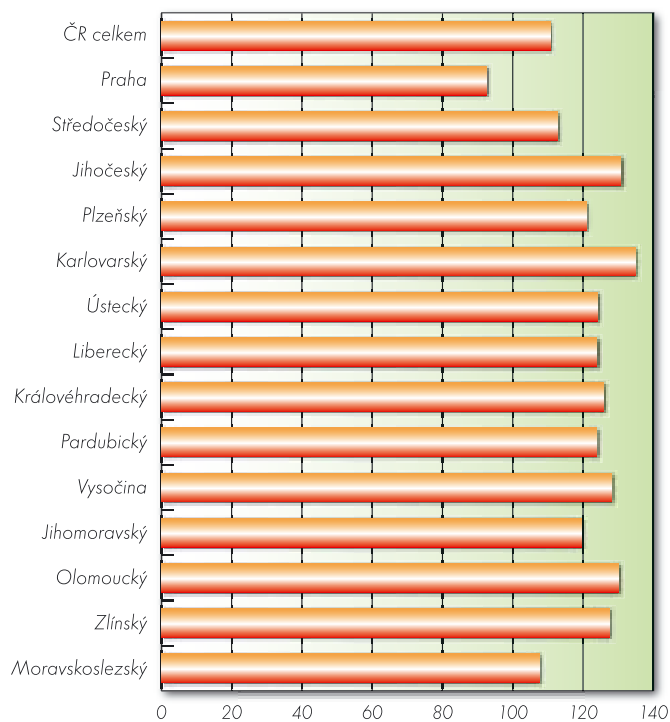
Pražští pedagogové tak mají zdnalivě horší finanční pozici v porovnání s ostatními kraji – ta je však způsobena obecně výrazně vyšší mzdovou úrovní zaměstnanců právě v Praze. Absolutní výše průměrných platů pedagogických pracovníků je v Praze většinou srovnatelná s celorepublikovým průměrem.

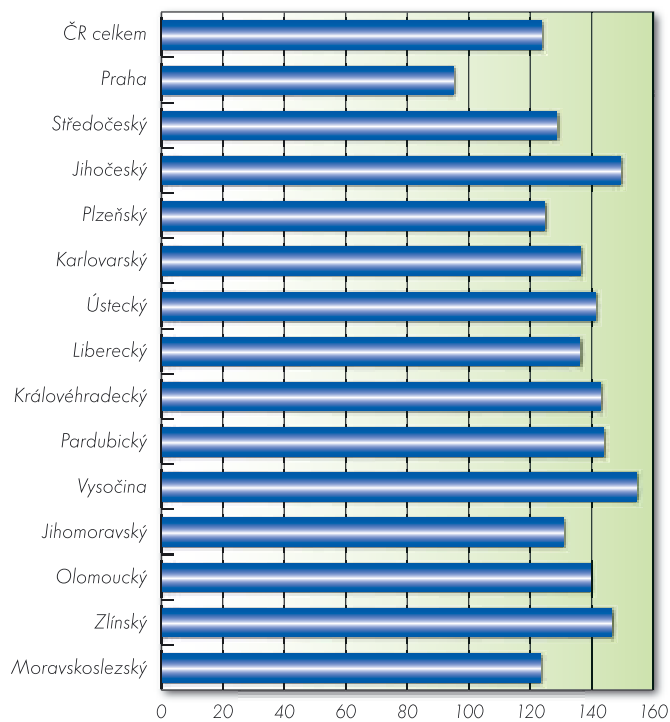
D1.4 G2: Podíl průměrných měsíčních platů pedagogických pracovníků na jednotlivých druzích SŠ k průměrné měsíční mzdě zaměstnance v regionu, 2003 (v %)

D1.4 G3: Podíl průměrných měsíčních platů pedagogických pracovníků speciálních škol celkem k průměrné měsíční mzdě zaměstnance v regionu, 2003 (v %)

D1.4 G4: Podíl průměrných měsíčních platů pedagogických pracovníků vyšších odborných škol k průměrné měsíční mzdě zaměstnance v regionu, 2003 (v %)

D 2 Počet žáků na úvazek pedagogického pracovníka

D 2.1 Počet žáků na úvazek pedagogického pracovníka

Charakteristika ukazatele

Ukazatel počet žáků na pedagogického pracovníka popisuje personální náročnost výuky z hlediska potřebného počtu tzv. přepočtených počtů pedagogických pracovníků, tedy počtu plných úvazků pedagogických pracovníků. Ukazatel je postaven na celkovém počtu úvazků pedagogických pracovníků.

Hodnoty tohoto ukazatele závisí na průměrné velikosti (tedy naplněnosti) tříd, náročnosti vzdělávacího programu na dělení některých hodin, případně na oborové skladbě škol, ale i tříd. Dostupnost učitelů jednotlivých předmětů a velikost úvazku, na který ten který učitel pracuje, by neměla tento ukazatel ovlivnit, protože jednotliví učitelé/pedagogičtí pracovníci jsou započítáni pouze odpovídající částí úvazku.

Metodika výpočtu

$$\frac{Z_i}{PPp_i}$$

Z – počty žáků denního studia *PPp* – přepočtené počty pedagogických pracovníků na plné úvazky, jedná se pouze o pracovníky financované z rozpočtu MŠMT. Na všech typech škol, s výjimkou středních odborných učilišť, se jedná pouze o učitele

i – jednotlivé vzdělávací stupně (bez speciálních škol a škol při výchovných ústavech)

Zdroj dat

➤ databáze ÚIV

Základní informace o chování ukazatele v republikovém měřítku

Nejvyšší počty žáků na přepočteného učitele/pedagogického pracovníka, tedy nejnižší personální náročnost výuky, se projevují na základních školách, kde v průměru připadá 16,0 žáků na učitelský úvazek, pak následují gymnázia – 13,0 žáků na učitelský úvazek a potom mateřské školy s 12,6 dítěte na učitelský úvazek.

Na úrovni středního školství je nejméně personálně náročná výuka všeobecně zaměřených studijních oborů, tedy na gymnáziích (13 žáků na učitelský úvazek), následují střední odborné školy (11,9 žáka na učitelský úvazek) a nejvíce personálně náročná se jeví výuka na středních odborných učilištích (8,3 žáka na úvazek pedagogického pracovníka) z důvodu absolvování jak teoretické, tak praktické části výuky.

Na vyšších odborných školách je průměrná hodnota ukazatele 11,7 žáka na učitelský úvazek a přibližuje se tím náročnosti výuky na středních odborných školách.

Regionální rozdíly

Počty žáků na učitelský úvazek v mateřské škole se pohybují v jednotlivých krajích od 11,6 v Královéhradeckém kraji až do 13,5 v Jihočeském kraji. Hodnoty v jednotlivých krajích se příliš neliší a případné odchylky od celorepublikového průměru jsou způsobeny především naplněností mateřských škol v malých obcích a velikostí úvazků učitelů.

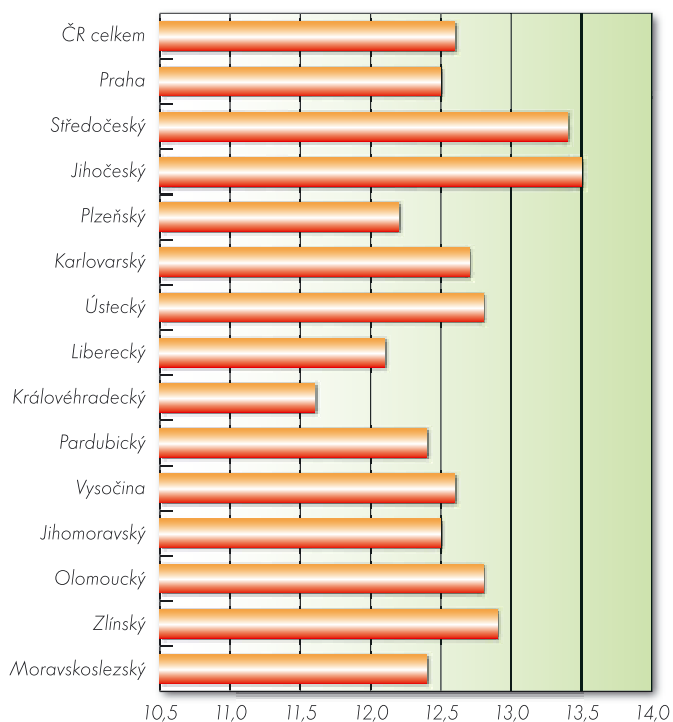
Homogenita údajů za jednotlivé kraje se obdobně jako u mateřských škol projevuje i u škol základních. Hodnoty ukazatele se pohybují od 15,4 žáka na učitelský úvazek na Vysočině a 15,5 žáka v Olomouckém kraji do 16,5 žáka na učitelský úvazek v Ústeckém kraji. Rozpětí hodnot je tedy opět velmi malé a je dáno především charakterem všeobecného základního vzdělávání.

Obdobně i gymnázia, která realizují všeobecné vzdělávání, vykazují značnou homogenitu hodnot ukazatele. Hodnoty ukazatele se pohybují od 12,1 žáka na učitelský úvazek v Libereckém kraji do 13,6

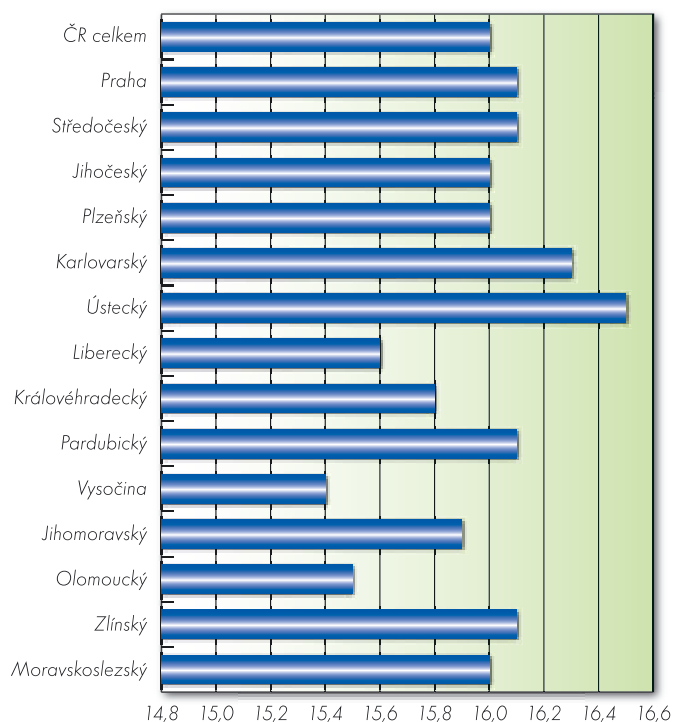
D2 T1: Počet žáků na úvazek pedagogického pracovníka, 2003													
Území		MŠ		ZŠ		G		SOŠ		SOU		VOŠ	
ČR celkem		12,62		15,97		13,01		11,87		8,26		11,69	
CZ01	Praha	12,49		16,06		12,26		11,85		8,40		11,02	
CZ011	Hlavní město Praha	12,49	(9.)	16,06	(6.)	12,26	(13.)	11,85	(7.)	8,40	(9.)	11,02	(9.)
CZ02	Střední Čechy	13,44		16,13		13,09		12,63		7,36		10,08	
CZ021	Středočeský kraj	13,44	(2.)	16,13	(3.)	13,09	(10.)	12,63	(1.)	7,36	(13.)	10,08	(11.)
CZ03	Jihozápad	12,89		16,00		12,93		11,45		8,96		12,80	
CZ031	Jihočeský kraj	13,48	(1.)	16,03	(7.)	12,67	(12.)	11,24	(13.)	9,32	(4.)	13,78	(3.)
CZ032	Plzeňský kraj	12,23	(12.)	15,96	(9.)	13,31	(6.)	11,73	(10.)	8,54	(8.)	11,03	(8.)
CZ04	Severozápad	12,75		16,43		13,27		12,28		9,27		11,27	
CZ041	Karlovarský kraj	12,67	(6.)	16,27	(2.)	13,29	(7.)	11,78	(9.)	8,81	(7.)	9,04	(13.)
CZ042	Ústecký kraj	12,78	(5.)	16,49	(1.)	13,26	(9.)	12,46	(3.)	9,45	(2.)	11,77	(7.)
CZ05	Severovýchod	11,99		15,85		13,10		11,63		8,79		11,49	
CZ051	Liberecký kraj	12,09	(13.)	15,62	(12.)	12,13	(14.)	9,83	(14.)	9,45	(3.)	7,94	(14.)
CZ052	Královéhradecký kraj	11,58	(14.)	15,83	(11.)	13,33	(5.)	12,60	(2.)	9,29	(5.)	11,97	(6.)
CZ053	Pardubický kraj	12,36	(11.)	16,09	(5.)	13,60	(1.)	12,23	(4.)	7,81	(12.)	14,67	(1.)
CZ06	Jihovýchod	12,52		15,70		13,15		11,73		9,09		13,65	
CZ061	Vysočina	12,58	(7.)	15,36	(14.)	13,34	(4.)	11,54	(11.)	8,38	(10.)	12,86	(5.)
CZ062	Jihomoravský kraj	12,49	(8.)	15,87	(10.)	13,09	(11.)	11,83	(8.)	9,45	(1.)	14,19	(2.)
CZ07	Střední Morava	12,86		15,76		13,30		11,71		8,59		9,92	
CZ071	Olomoucký kraj	12,83	(4.)	15,45	(13.)	13,26	(8.)	11,94	(6.)	9,11	(6.)	10,52	(10.)
CZ072	Zlínský kraj	12,88	(3.)	16,10	(4.)	13,35	(3.)	11,51	(12.)	8,11	(11.)	9,43	(12.)
CZ08	Moravskoslezsko	12,38		16,01		13,38		12,06		6,18		12,88	
CZ081	Moravskoslezský kraj	12,38	(10.)	16,01	(8.)	13,38	(2.)	12,06	(5.)	6,18	(14.)	12,88	(4.)

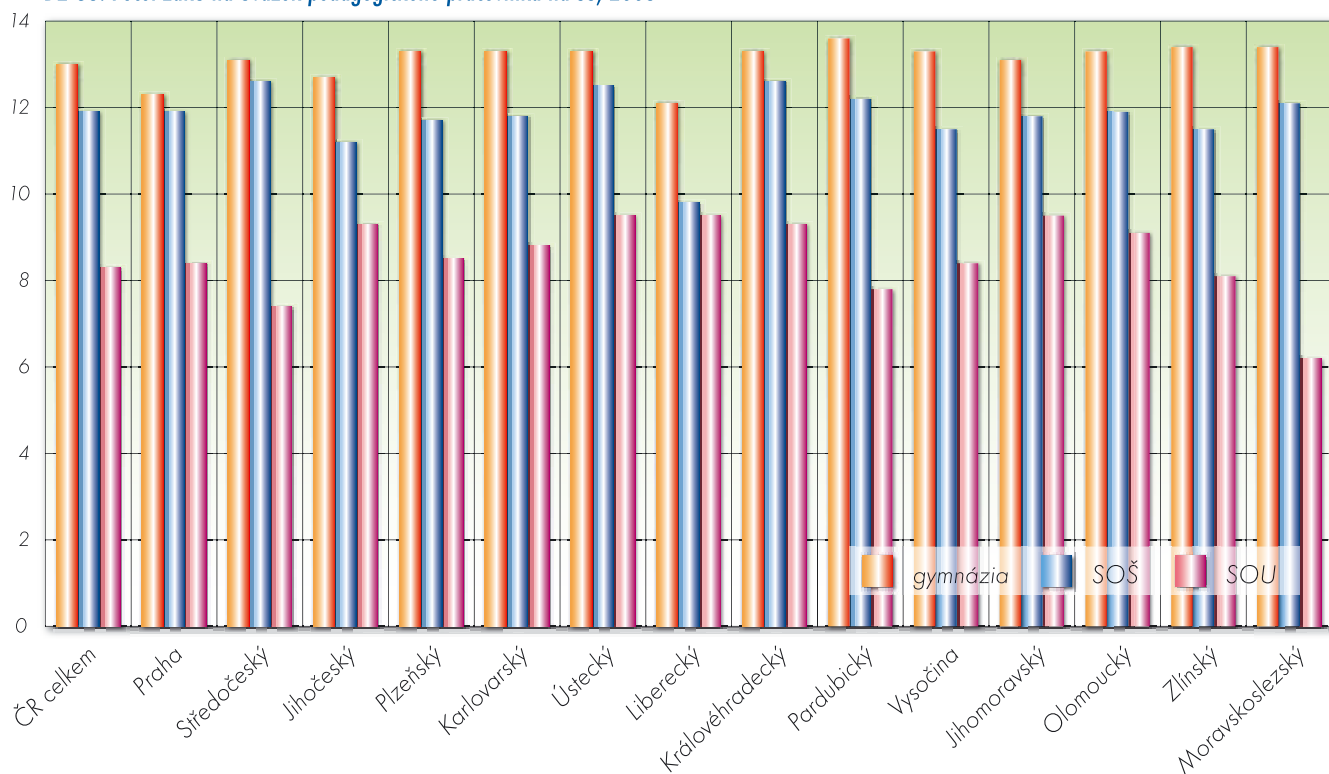
D2 G1: Počet žáků na úvazek pedagogického pracovníka v MŠ, 2003

D2 G2: Počet žáků na úvazek pedagogického pracovníka v ZŠ, 2003

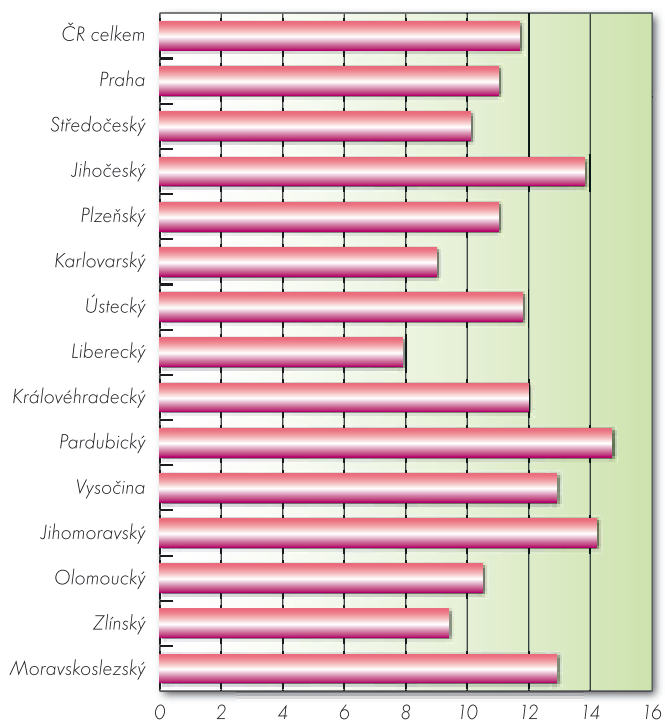

D2 G3: Počet žáků na úvazek pedagogického pracovníka na SŠ, 2003

D2 G4: Počet žáků na úvazek pedagogického pracovníka na VOŠ, 2003

žáka na učitelský úvazek v Pardubickém kraji. Rozložení hodnot ukazatelů jednotlivých krajů je směrem nahoru i dolů od průměrné celorepublikové hodnoty 13 žáků na učitelský úvazek poměrně rovnoměrné.

U středních odborných škol i středních odborných učilišť se projevuje mnohem větší odlišnost jednotlivých krajů. Je to způsobeno především rozdílnou oborovou skladbou a tím rozdílnou personální náročností odborného školství v jednotlivých krajích.

Počty žáků na učitelský úvazek na středních odborných školách se pohybují v rozmezí od 9,8 žáka na učitelský úvazek v Libereckém kraji až do 12,6 žáka na učitelský úvazek ve Středočeském kraji. Stejně jako u gymnázií jsou kraje rozmístěny zhruba rovnoměrně na obě strany škály. Průměrná celorepubliková hodnota je 11,9 žáka na učitelský úvazek.

V případě středních odborných učilišť porovnááme počet žáků denního studia na úvazek pedagogického pracovníka (učitele, mistra a instruktora odborné přípravy) a hodnoty ukazatele se pohybují v rozmezí 6,2–9,5 žáka na pedagogického pracovníka. Jak je vidět, je zde rozptýl hodnot ukazatele v jednotlivých krajích zdaleka nejvyšší ze všech typů středních škol.

Hodnoty ukazatele u vyšších odborných škol se pohybují v rozmezí 7,9 žáka na úvazek pedagoga v Libereckém kraji až do 14,7 žáka na úvazek pedagoga v Pardubickém kraji.

